CODEX DIPLOMATICUS

REGNI

CROATIAE, DALMATIAE ET SLAVONIAE.

EDIDIT

ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SLAVORUM MERIDIONALIUM

AUXILIO REGIMINIS CROAT., DALM. ET SLAV.

COLLEGIT ET DIGESSIT

T. SMIČIKLAS

ACADEMIAE SOCIUS ORD.

VOLUMEN II.

DIPLOMATA SAECULI XII. CONTINENS

(1101—1200).

ZAGRABIAE.

EX OFFICINA SOCIETATIS TYPOGRAPHICAE.

1904.

DIPLOMATIČKI ZBORNIK

KRALJEVINE

HRVATSKE, DALMACIJE I SLAVONIJE.

IZDALA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

POTPOROM VLADE HRV., DALM. I SLAV.

SABRAO I UREDIO

T. SMIČIKLAS

PRAVI ČLAN AKADEMIJE.

SVEZAK II.

LISTINE XII. VIJEKA.

(1101—1200).

ZAGREB.

TISAK DIONIČKE TISKARE.

1904.

PREDGOVOR.

Prije dvadeset godina sastadosmo se u akademiji svi historici tadanji pravi i dopisujući članovi akademije, da osnujemo stalnu osnovu za izdavanje historijskih i juridičkih spomenika u našim akademijskim publikacijama. Svi se slagasmo u temeljnom načelu, da akademija ne smije tek izdavati, što joj od vremena do vremena prispije, već se mora skrbiti za gradju na mnogo godina unaprijed, da stalnim i neprekidnim radom omogući i neprekidni napredak svojih publikacija. Onda odlučismo i razdijelismo naš rad u ove skupine: I. Scriptores. Neka se izdadu povremeno svi kroniste i analiste za hrvatsku i srpsku i opću jugoslavensku povijest. Neka se potražuju najbolji rukopisi, a ljetopisi neka se priredе po mogućnosti po načelima danas već ustaljenim. II. Leges et statuta. Prije svega ima se o tom raditi, da se objelodane naši narodni hrvatski i srpski zakoni srednjega vijeka. Zatim se imadu redom obradjivati štatuti gradova dalmatinskih. Štatuti gradova i slobodnih općina u današnjoj Hrvatskoj i Slavoniji imali bi se sabrati svi u jednu skupinu. III. Comitia. Sabori hrvatski od najstarijih vremena do naše dobe imali bi se sabrati. Imali bi se donositi ne samo tekstovi zaključaka, već i svi dopisi i pripisi, koji se odnose na sabor i rasprave pojedinih predmeta u njemu. IV. Codex diplomaticus. Imale bi se sabrati sve listine za povijest srednjega vijeka. U to ime imali bi se potražiti svi arkivi, u kojima naših listina ima. Ali imadu se upotrijebiti i svi štampani zbornici. U tom se zborniku neka nadju sve listine, što su se do danas ma kojim načinom sačuvale u domaćim i stranim arkivima.

U akademijskim publikacijama zaredaše »Scriptores«, »Leges« i »Statuta«, samo ne ima spomena o »Comitia« i »Codex diplomaticus«. Za obadvoje se ipak radilo kroz više godina. Sabore preuzesmo ja i pokojni naš drug Radoslav Lopašić. Njegova nemila smrt prekine ovaj rad, koji je za sabore 16. vijeka prilično napredovao. Nadajmo se zato, da ćemo moći skoro govoriti i o saborima.

Za »Codex diplomaticus« XIII. vijeka bio je počeo raditi pokojni dr. Franjo Rački. Nije dao prepisati nijedne listine po originalu ili boljim prijepisima, samo je iz nekih tiskanih zbirki ponešto dao prepisati. Ja se stavih na sabiranje po arkivima, bibliotekama i svim tiskanim starijim i no-

vijim zbirkama. Danas mogu već da govorim o dovršenom sabiranju za »Codex diplomaticus« od XII.—XV. vijeka iliti do god. 1400. Sabrano je u svemu oko 7000 listina iz raznih arkiva i zbornika. Započesmo s izdavanjem i to po redu najprije XII. vijeka. Uzimljemo Račkoga »Documenta«, koja sižu do godine 1100. kao prvi svezak ukupnoga »Codex diplomaticus«. Zato označujemo ovaj naš prvi svezak kao drugi za cijeli »Codex diplomaticus«. Doći će vrijeme, da se popunjen izdade i prvi svezak, dopunjen Dubrovnikom i ispravljene neke listine.

Slijedeći temeljni zakon historijsko-diplomatičke kritike podjosmo za originalima, gdjegod ih mogosmo stići. Iscrpismo za našu svrhu domaće i strane arkive. Dodjosmo do mnogih originala ili boljih savremenih prijepisa, koji nisu do sada bili poznati starijim izdavačima listina. Ako i nadjosmo objelodanjene u starijim zbornicima; opet ih prispodobismo s nadjenim originalima i po njima štampasmo, te ispravismo lošije priopćene prijepise.

I.

Arkivi ovi jesu:

Akademijski arkiv imade tri glavne skupine: »Diplomata«, »Acta« i »Scriptores«. Temeljna mu je zbirka Ivana Kukuljevića, sabrana po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji. Neke odlične obitelji darovaše cijele svoje obiteljske arkive. Dosta je toga kupljeno. Nahodišta su mu dakle različita, nije homogen po svojem postanku, ali je sav u listinama samo povijesti hrvatskoj posvećen. Uredjen je kronologijski. Iz njega iscrposmo sve, što je imao.

Zemaljski arkiv u Zagrebu izgubio je svoju najdragocjeniju zbirku listina sredovječnih, kada su mu tako zvana »Acta Neoregistrata« i arkivi samostana i kaptola sv. Petra u Požegi prije dvadeset godina odneseni u Budimpeštu. Ali postoje u arkivu našem »Indices« za ta akta. Po tim »Indices« bilo nam je moguće listine u manjim skupinama godinu za godinom iz budimpeštanskoga arkiva zatraživati. Dobismo gotovo sve, samo nekoliko listina ne poslaše nam, pak smo uzeli regesta, kakva imamo po tima »Indices«. Medjutim je zemaljski arkiv nabavio ili na dar primio drugih listina, koje smo mogli upotrijebiti. Tako su nam postale pristupne dragocjene listine rapske i nekih hrvatskih općina

Nadbiskupski arkiv u Zagrebu uredjen je za vrijeme biskupa Maksimilijana Vrhovca od poznatoga historika Martina Kovačića, a dijeli se u: »Privilegialia«, »Iuridica«, »Donationalia« i »Politica«. Za našu porabu osobito nam poslužiše »Privilegialia«, koja počimlju sa godinom 1134. Regesta do god. 1398. idu u Vol. I. str. 1—31. Uz to ima arkiv originalne isprave u jednoj skupini do uključivo XV. vijeka.

Arkiv kaptola zagrebačkoga bogat je, ali nije kronologijski uredjen. Za našu porabu jest samo onaj dio arkiva, koji nosi naslov »Acta antiqua«. Taj je razbacan po cijelom arkivu. Ključ tomu arkivu nalazimo ipak u jednom starom registru, učinjenom u početku devetnaestoga vijeka, po kojem se mogu naloziti sve stare listine. Kanonik Marcelović († 1751.) nastavio je kronologijski registar za biskupski i kaptolski arkiv kao neki manuale za povijest zagrebačke biskupije (V. Tkalčić: Povjestni spomenici zagrebačke biskupije XII. i XIII. stol. str. II—IV.).

Arkiv kaptola čazmanskoga u Varaždinu nalazi se uz kaptolsku i župsku crkvu. Nije uredjen za naučnu porabu. U posebnim vrećicama nadjosmo neke najstarije listine, koje prepisasmo. Stariji je arkiv gotovo propao tečajem vremena.

Arkiv kaptola senjskoga nije uredjen za naučnu porabu. Uzesmo iz njega tek nekoliko originalnih isprava četrnaestoga vijeka (V. Sladović: Povjesti biskupija senjske i modruške str. 168).

Arkiv grada Zagreba ima svoje najstarije spomenike u gradskoj škrinji. Sada su uzorno izdani od Tkalčića: Grad Zagreb tom. I.

Arkiv grada Varaždina cijeli je dobro uredjen kronologijski. Listine najstarije dobe imadu pored toga starije dosta dobre prijepise. Ide u početke XIII. vijeka.

Arkiv grada Križevaca dobro je sačuvan u posebnoj škrinji, ali nije uredjen. Ide do sredine XIII. vijeka.

Arkiv grada Koprivnice dobro je sačuvan u posebnoj škrinji, a donekle je i kronologijski uredjen. Ide u XIII. vijek.

Arkiv trgovišta Jastrebarskoga čuvao se u jednoj kutiji, sada je dobro uredjen i za stariju i za potonju dobu. Ide u XIII. vijek.

Arkiv trgovišta Samobora čuva se u škrinji, nije uredjen. Ide do sredine XIII. vijeka.

Arkiv trgovišta Krapine čuva u škrinjici svoje najstarije povelje, od kojih upotrebismo dvije XIV. vijeka.

Arkiv plemenite općine Turopolja dobro kronologijski uredjen, isprave mu teku od trinaestoga vijeka sve do najnovije dobe. U skupini »Privilegia i documenta« jesu najstarije listine, koje smo po originalima kolacijonirali.

Arkiv općine sv. Jelene kraj Križevaca sačuvan u škrinji. Ide od trinaestoga vijeka naprijed.

Arkiv obitelji grofova Draškovića u Trakošćanu. Regesta toga arkiva u arkivu jugoslavenske akademije.

Arkiv Rudolfina u Ljubljani dobro uredjen, podao nam je nekoliko dragocjenih listina za pogranične prilike izmed Kranjske i Hrvatske.

Arkiv samostana Franjevaca na Trsatu lijepo uredjen od našega pokojnoga druga i prijatelja fra Euzebija Fermendžina, upotrebismo lijepi broj listina XIII. v., a još ljepši XIV. vijeka.

Arkiv Franjevaca u Ljubljani neuredjen, iskopasmo iz njega nekoliko listina XIV. vijeka, na koje smo bili upozoreni po prijepisima Fermendžinovim.

U gubernijalnom arkivu u Zadru upotrebismo sve tamo sabrane arkive, a to jesu:

Arkiv samostana svetoga Krševana u Zadru. Nije kronologijski uredjen, već je u dvadeset i tri fascikula prema potrebama nekadanje uprave razbacan. Ima i dva inventara, jedan iz početka XVII. vijeka, a drugi iz početka XIX. v. Objelodanio ih Ljubić (»Starine« XIX, 81—171 — Rački u »Radu« XXVI. 158—9).

Arkiv samostana sv. Dominika. Red je ovaj u Zadru već tamo od god. 1228., ali u arkivu njegovu ima starih prijepisa dva tri i za XI. i XII. vijek. Arkiv je po regestima štampan od Enrika Böttnera u Alačevićevu Tabularium I. 12—176.

Arkiv sv. Kuzme i Damjana rogovskoga najprije opatije benediktinske sv. Ivana kraj Belgrada, a od tridesetih godina XII. vijeka na otoku Pašmanu u nekadanjoj filijali benediktinaca u samostanu sv. Kuzme i Damjana. Listine idu u dobu kraljeva hrvatskih, imade ih 184 smotanih u pet svezaka III—VII. Prvi i drugi manjkaju. (V. Jelić: Arkiv rogovske opatije u »Vjestniku hrv. ark. društva« g. 1898. sv. III. str. 70—88.)

Arkiv sv. Nikole sadržaje tri stotine i osamdeset listina originalnih, većinom na pergameni. Najstarija je listina od g. 1193. 8. oktobra i nosi br. 1, a dalje idu listine kronologijskim redom sve do god. 1649. 8. februara. Osim ovih listina imade devetnaest fascikula prijepisa na papiru. Prijepisi počimlju sa god. 1243.

Arkiv spljetski imade knjige odluka spljetske općine tamo od g. 1347. Zabilježena su sva pisma, što ih je slala spljetska općina kraljevima i banovima itd. Ne ima u toj ogromnoj zbirci od devet stotina osamdeset i šest svezaka sve do XIX. vijeka formalnih listina, već samo gradske odluke i pisma.

Arkiv korčulski sličan je po svojem sastavu arkivu spljetskomu, a i on ima 986 knjiga.

Arkiv ninski ide od god. 1244. pa do franceske dobe ili do god. 1806. u osam svezaka. To su prijepisi iz mladje dobe.

Arkiv kotorski ide od god. 1309., ima i pergamene, u svemu ima tri stotine i pet volumina.

Napokon su u gub. ark. arkivi Lantana i Ponte obitelji zadarskih, Galzigne s Raba. Nisu bogati brojem listina, ali imadu dragocjenih listina 13. vijeka.

Arkiv Ninija Begne conte Posedarskoga — obiteljski arkiv u Posedarju. Stara obitelj zadarska ima znamenit broj listina XIII. i XIV. vijeka, kronologijski sasvim dobro uredjen. Arkiv za XIII. i XIV. vijek dobismo u Zadar zagovorom umirovljenoga majora conte Begne, komu zahvaljujemo. Lijepa hvala i vlasniku arkiva!

Arkiv benediktinkî sv. Marije u Zadru. Časne sestre čuvaju svoj arkiv kao svetinju kakvu. Teško se do njega dolazi, a cijeloga nije valjda vidila nijedna svjetovna glava. Morao sam kroz više godina u više navrata ogledati listine do XV. vijeka. Nalazio sam svaki put po više novih listina.

U arkivu sv. Marije ima i arkiv koludrica sv. Rajnerija spljetskoga. Taj arkiv ima obilje dosta loše sačuvanih listina. Dugo vremena nije se za ove listine znalo. Sada su, koliko sam ih dobio, sve prepisane. Čini mi se, da sam ipak glavno pocrpao iz obadva arkiva, ali jošte ne mogu kazati, da sam sve vidio.

Bibliotheca Paravia u Zadru imade osim javne biblioteke i arkiv ponajviše kupljen u manjim skupinama ili poklonjen od prijatelja. U njoj nadjosmo lijep broj originalnih povelja XIII. vijeka.

Arkiv Franjevaca konventualaca u Šibeniku nije uredjen. Ima dragocjenih listina od knezova Šubića bribirskih za konac XIII. i početak XIV. vijeka.

Arkiv kaptola trogirskoga bogat je i uredjen kronologijski dobro. (V. Pavlović: Memorie di cose dalmatiche 165—205.)

Arkiva kneza Fanfogne malo dobismo za porabu, a ne ima sumnje, da arkiv obitelji ide u početke XIII. vijeka. Ogledasmo i ogromne folijante Collettijeve, u kojima ima i originalnih listina. Po uvjeravanju domaćih ljudi valja u ogromnoj Fanfogninoj zbirci tražiti i spomenike grada Trogira, što ih je upotrebljavao, a dosta i objelodanio u svojim djelima naš slavni Ivan Lucić. Možda jošte tečajem štampe Codexa dospijemo u sretnije prilike, da upotrijebimo cijeli taj arkiv.

Arkiv kaptola spljetskoga lijepo je kronologijski uredjen. Ovaj arkiv ne ima ipak svih svojih originala. Godine 1840. po zapovijedi iz Beča bude arkiv prenesen u Beč. Pod rukovodstvom Jos. Chmela bude pregledan. Država zadrži za tajni arkiv mnoge znatne dokumente, ali od svakoga dokumenta izradi vješto paleografski učinjen prijepis, koji se i danas nalazi na dotičnom mjestu, na koje po datumu spada. (V. Carrara: Archivio capitolare di Spalato 1844.) Iza ovoga opisa Carrarina trideset godina kašnje otvoriše u kaptolskom arkivu spljetskom škrinju

već sto godina zatvorenu. Taj dio arkiva manje je važan za naš posao. (V. Rački u »Radu« XXVI. 170—2.)

Arkiv Franjevaca konventualaca u Spljetu nije uredjen, siže do 13. vijeka prepisasmo neke listine.

Arkiv kaptola u Hvaru dobro je kronologijski uredjen, počimlju mu pergamene sa XII. vijekom. Nisu listine samo kaptolske, već i samostanske, a osobito samostana sv. Nikole na Visu.

U Hvaru gradu mogli smo ogledati i arkiv pokojnoga Boglića i upotrebismo jednu listinu XIII. vijeka.

U gradu Korčuli upotrebismo stari dragocjeni arkiv obitelji Arneri, na koji nas je prvi upozorio redaktor »Starohrvatske Prosvjete« gosp. Franjo Radić. Zahvaljujemo vlasnicima braći Arneri.

U gradu Dubrovniku jest samo jedan arkiv, koji u sebi sadržaje originalne isprave 12—15. vijeka. To je arkiv državni dubrovačke republike. Listine, koje mi tražismo, u toliko su poredane, da ih nalazimo sve na okupu sabrane donekle kronologijskim redom. I iz Dubrovnika iznesoše god. 1840. najznatnije i najzanimivije listine, da budu pohranjene u c. k. tajnom arkivu u Beču. Umjesto originala dadoše veoma pomno učinjene prijepise sa naznakom, gdje se sada nalazi original. Na prvi pogled ove zbirke listina, koja ima jedan fascikul do XIII. vijeka, onda četiri jaka fascikula za sam XIII. vijek, a za XIV. vijek samo jedan fascikul, odmah se prikazuje, da je za XIV. vijek dubrovačka republika inače poskrbila. Tako i jest. U svojim »Libri reformationum« izdanim od naše akademije u pet toma dolaze i cijele listine i osnovi listina u raspravi vijeća dubrovačkih u najvećem broju. Kako je naša akademija izdala na svijet sve te »Libri reformationum«, suvišno bi bilo iste listine štampati i u »Codexu«. Godine 1359. oslobodivši se vrhovnoga gospodstva Venecije osnova republika svoje znamenite »Lettere e commissioni di Levante«. Iz te je zbirke poglavito sastavljen »Codex diplomaticus Ragusanus« od Thalloczya i Gelcicha. Mi prispodobismo njihovo izdanje s originalima sve do konca XIV. vijeka, koliko ih nadjosmo u arkivu, a onda i sa dotičnim svescima »Lettere e Commissioni«, kada ne nadjosmo originala.

Ogledasmo i »Diversa cancellariae 1275.« To je natpis folijantu vezanu u pergamenu, a pisanu na carta bombacina. Najprije ima jedan poderani list, na koji je potonja ruka zabilježila: Diversi 1275. Ali odmah na slijedećem listu dolazi bilješka: »Anno domini millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, indictione duodecima. Qui dominus comes (Michael Maurocenus) predictus die ultima mensis junii applicuit Ragusium«. Ali onda opet dolazi očita god. 1285., dapače i nekoliko listova g. 1286. Ovu je smutnju učinio knjigoveža, koji je odlomke raznih go-

dina u jedno vezao. Sliedeći svezak 1282.—1284. ima još ovaj dopunjujući naslov: »Debitorum, diversarum scripturarum, venditiones et dotes«, a poslije drugom rukom dopisano: »et testamenta«. Mi upotrebismo ove javne službene zapisnike sa svim pouzdanjem, kao da su originali, jer imadu i protokole potrebne za originale. (O samom arkivu u kratko Rački u »Radu« XXVI. 177—185. Thalloczy et Gelcich: Codex dipl. Ragusanus XVIII—XXV.)

Vatikanski arkivi. Još prije nego što su ovi arkivi postali otvoreni cijelomu učenomu svijetu, pocrpao je arkivar tadanji Augustin Theiner još u vrijeme Pija IX. mnogo iz toga arkiva za njemačke i slavenske narode i za Ugarsku. Za nas su znatne njegove dvije zbirke: »Monumenta Hungariae antiqua« u dva toma do 1526. i »Monumenta Slavorum Meridionalium« I. tom ide do god. 1526. Iza Theinera osnovaše magjarski biskupi u Rimu zavod za radnike u vatikanskim arkivima. Njihove publikacije pod naslovom »Monumenta Vaticana« doista su uzorne. Medjutim ta »Monumenta Vaticana« hvataju spomenike iz raznih epoha, a nisu jošte prestigla cijeloga Theinera, koji vrijedi danas kao jedno cjelovito djelo za više vjekova. Theinerovu djelu prigovaralo se puno radi pogrešno priopćenih imena. Zato je akademija jednoga mladoga stručnjaka u Rimu upotrebila, da redom u svima listinama, koje se tiču povjesti hrvatske imena lijepo na prozirnom papiru preriše, a i inače cijeloga Theinera za našu porabu kolacijonira. Rezultat je dosta povoljan, jer su imena u samim originalima po lošem talijanskom izgovoru loše napisana.

Mletački arkiv. Poznato je, da je akademija iz mletačkoga arkiva dala na svijet deset jakih svezaka listina, pripravljenih za štampu od vele zaslužnoga Šime Ljubića. Mi se u dalmatinskim arkivima sastajasmo sa mnogim listinama originalnim, štampanim već u Ljubića. Postavismo sebi za načelo, da ne štampamo, što već ima u akademijskim publikacijama. Od toga pravila izlučismo naš XII. vijek. Pomišljasmo, neka u ovom jednom svesku XII. vijeka bude sabrano sve i radi davnine spomenika i radi njihova naslona na dobu naših domaćih kraljeva. Uvažismo i to, da je prvi svezak Ljubićeve zbirke i najslabije priopćen. Zato je trebalo u Veneciji kolacijonirati i tako ispravljeno štampati.

Bečki c. k. tajni arkiv. Već spomenusmo, koje smo spomenike morali tražiti u tom carskom arkivu. Ali osim tih spomenika dalmatinskih, zadržanih u Beču god. 1840. ima i drugih, naročito ob odnošaju Dubrovnika sa balkanskim državama. Imade i skupina listina ugarskih i hrvatskih, koje su već i štampane po tim. originalima. Sve to prispodobismo po originalima u samom arkivu.

Budimpeštanski arkivi. Već sto godina trudi se Ugarska, da snese po mogućnosti svoje spomenike u jedan centralni arkiv. U sedamdeset godina sabraše njihovi marljivi ljudi Fejér, Wenzel, Nagy i mnogi drugi u ogromnim zbirkama spomenike iz dobe Arpadovaca, a onda i XIV. vijeka. Mi smo dali iz svih ugarskih zbirki prepisati sve listine, koje se tiču Hrvatske, pak smo poslali našega vještoga pomagača, da potražuje originale i da ih kolacijonira s ovim prijepisima. Što je naš pouzdanik dr. Milan Šuflaj kroz deset mjeseci uradio, za to navodimo njegove vlastite riječi: »Tražim listine« — veli on — »izdane po Wenzelu, a i originale, što ih spominje Fejér, a da ne naznačuje odakle. Nalazim sve, što spominje Wenzel (osim nekih listina, što su iz arkiva van posudjene), dočim listine Fejérove nigdje. Ja ih ipak pridržajem, e bi se možda poslije gdje na njih namjerio. Budući da su u državnom arkivu listine svedene na najniže godine, to sam ja sve potvrde 14. vijeka, koje na nas spadaju, uz put prepisivao. Tu sam našao i nekoliko listina u izvorima, što ih je Fejér izdao po zbirci Hevenessijevoj. Naravno, da sam ih ponovno kolacijonirao. Svagdje činim bilješku i podatke o nadjenim po meni listinama«.

Za nekoliko mjeseci opet javlja: »U državnom arkivu svršio sam gotovo sasma 13. vijek. Medjutim sam počeo kolacijonirati u državnom arkivu i 14. vijek. To je posao gotovo mučniji, jer ja tražim sve listine, za koje ima i malo nade, da se u ovom arkivu nalaze. Kako Vam je poznato, Fejér donaša mnogo listina, za koje veli, da su »in camerali archivo«, a sam ih je prepisao iz zbirke Hevenessia, Kaprinaja, Sechenya itd., a ne iz originala. Tu su naznake datuma vrlo često krive, tako da ih, kad naznačim samo datum, činovnik arkivski ne može pronaći. Zato ja ove listine sam tražim i mnogo puta s uspjehom«. (Navodi neke primjere.)

Za tri mjeseca opet šalje novu pošiljku i veli: »Prema tomu je Codex Andegavensis, u koliko se mene tiče gotovo potpuno kolacijoniran po Vašim naznakama, koje Vam ovim vraćam. Listine na tim naznakama prekrižane, kolacijonirane su. Ja sam još dodao jednu ili dvije, za koje sam držao, da će se morati priopćiti i umetnuti ih u Vaše bilješke. Kolacijonirane su ove listine osim u rečenom državnom arkivu još i u glavnoj muzealnoj zbirci (u koju je umetnut i arkiv Balogov) pa u arkivu Forgačevu i Marijaševu, što se u muzeju čuvaju. Uz put budi rečeno, da sam oba ova arkiva od listine do listine pregledao i listine, što na nas spadaju s Fejérovim prijepisima kolacijonirao (vidjeti u prijepisima). Nijesu kolacijonirane listine u Nagyu Cod. Andeg. iz arkiva Révajeva, Draškovićeva, Festetićeva itd., jer se ti ne nalaze u Pešti«.

Šuflaj imao je prepisivati u državnom arkivu i zbirku Ivana Kukuljevića same hrvatske listine, koju je jedan njegov nasljednik dr. M. K. prodao u budimpeštanski državni arkiv. »Nadalje sam započeo — piše 19. aprila godine 1904. — prepisivati zbirku Kukuljevićevu. Ona je umetnuta u diplomatski odio (DL.), te nosi brojku 35.825 i dalje. Do god. 1400. ima 82 izvornika. Ja sam svršio i šaljem XIII. vijek, pregledav katalog čitave zbirke. Kako će se vidjeti, imade tu potvrdâ listina XIII. vijeka još u XVII. vijeku (a katalog je poredan po originalima, dakle po najvišim godinama). Ipak nisam našao uz najveću pomnju jedno osam listina XIII. vijeka, što ih Kukuljević donosi u svojim regestima »iz svoje zbirke«. Tako na primjer nije nadjena (i ne ima je ovdje) listina od god. 1299. Pavla bana. O tom ću javiti potpuno, kada svršim cijelu zbirku«.

Za dva mjeseca nastavlja: »Prepisivao sam Kukuljevićevu zbirku i dopro do god. 1366. DL. 35.875 (uključivo). Dalje nisam prepisivao, jer se Vi nadate, da će ove listine htjeti poslati u Zagreb. Po tom valja još prepisati drugi dio XIV. vijeka ove zbirke, i to od diplomatskoga br. 35.876 (uključivo) dalje po redu, dok ne isteče čitavi XIV. vijek. Izuzimlje se jedino br. 35.899 (a. 1393. no. 29), jer ovaj sam ja prepisao, budući sadržaje u sebi indirektno XIII. vijek. Naglašujem, da sam pregledao 15. i 16. vijek ove zbirke, te stvari, što se odnose na vjekove, koji Vas zanimaju, prepisao. Prema tomu je u prijašnjoj pošiljci odaslan potpuni XIII. vijek u koliko ga ovdje ima. Napokon sam prepisao ovdje još čitavi XIII. vijek frankopanskoga arkiva iz Porpetta potpuno. Preostaje od ovih još čitavi XIV. vijek, u svemu četrnaest komada«. Ovako svršava 8. jula 1904.

Uspored sa radnjom u državnom arkivu, dijelio si je dr. Šuflaj tako posao, da je mogao paralelno napredovati i u zbirkama Muzeja. Već 18. decembra 1903. izvješćuje: »Započeo sam rad početkom novembra u narodnom muzeju kolacijoniranjem izvornika. Budući ovdje nije točno registriran i uredjen materijal, nijesam mogao tražiti pojedinih listina, već je trebalo pregledavati od listine do listine, što je do sada učinjeno za izvornike. Potvrde poznijih vjekova nijesam našao, one se nalaze obično (nu ne uvijek) pod zadnjom godinom (dakle u 14. i 15. vijeku), pak ću ih pregledavajući ove vjekove i pronaći. Tako n. pr. nije listina od god. 1296. 6. oktobra potvrdjena po palatinu Nikoli Gorjanskomu, god. 1433. smještena u XIII. vijek (premda Wenzel citira, da je u narodnom muzeju). Valjda će se naći tek u XV. vijeku«.

Za dva mjeseca kašnje izvješćuje: »U narodnom muzeju svršen je i u posljednjoj pošiljci priposlan 13. vijek. Nu prije nekoliko dana uvrštena je u ovu zbirku kupljena privatna zbirka Véghelyeva, koja sadržaje

nekoliko listina 13. vijeka. Ja sam ove, koliko su edirane, kolacijonirao, a ostale prepisao. Poglavito sam radio u muzeju na XIV. vijeku. Budući da su ovdje indexi vrlo loši, pregledavao sam glavnu temeljnu zbirku od listine do listine, te sam dopro do god. 1336. Postupao sam poznatim već načinom, kolacijonirajući edirane (takodjer i Cod. Andegav.) i prepisujući nepoznate listine. Moram naglasiti, da je ovih potonjih mnogo više, jer je muzealna zbirka od god. 1895. narasla (a kako Vam je poznato, ne ima poslije ove godine nikakve publikacije listina kod Madžara). Nu ni Jankovićevu zbirku nije Fejér potpuno iscrpio. U ovoj se nalaze osim neštampanih još i vrlo interesantne dalmatinske listine (koje je edirao Lucius). Ja sam jednu od 1315. 30. maja prepisao, za ostale ili imam prepise ili će mi ih Vaša Presvjetlost po mojim naznakama priposlati. Kada pregledam glavne zbirke, onda ću to isto učiniti i za pojedine arkive obiteljske, što se ovdje čuvaju na pr. Kallay-ev (za 13. vijek već kolacijoniran), Forgačev (počima u XIV. vijeku). Osim toga morati će se barem na brzu ruku pregledati i XV. vijek, jer su listine u narodnom muzeju (veoma nespretno!) pod najmladju godinu metnute, pak se još u XV. i XVI. vijeku može naći listina XIII. vijeka«. 8. jula 1904. javlja, da je došao u prijepisima u muzeju do god. 1380.

U Ugarskoj ima jošte nekoliko arkiva, kamo su odneseni arkivi nekadanjih hrvatskih velikaških obitelji. To su: arkiv Esterhazijev u Željeznom (Eisenstadtu), Erdedov u Galgocu i Baćanov u Körmendu. Polazak privatnih arkiva uvijek je s neprilikama skopčan. Ako se i dobije na mnoge molbe dopust, ne dade ga vlasnik arkiva na duže vremena, a bez duga vremena ne ima uspješna rada. Što do sada ne uspjesmo uza sve naše nastojanje, to nam još ne oduzimlje nadu, da ćemo uspjeti. Imade onda još desetak arkiva rasutih daleko po Ugarskoj, u koje je takodjer zalutala po koja hrvatska listina, kako vidimo iz štampanih zbirkî. Te ćemo listine jedva moći na licu mjesta potražiti, te nam drugo ne preostaje, već uzeti pojedine listine iz ugarskih štampanih zbornika.

II.

Rukopisi po arkivima i knjižnicama iz kojih uzimasmo listine, kada im originala ne nadjosmo.

Čim dalje zalazimo u davninu historijskih spomenika, tim se više puta zgadja, da pravih originala biva sve manje, izdrle su ih nezgode vjekova. U takovim slučajevima mili su nam i dragocjeni zbornici crkava i samostana, gdje su listine unesene upravo zato u jednu skupinu, da se ne uzmognu tako lasno izgubiti. Takove zbornike upotrebljuju zapadni

evropski diplomatici svejedno kao i originale. Ima opet i mladjih zbornika učinjenih od ljudi, koji su se bavili povješću koga grada ili samostana. Ove treba već opreznije upotrebljavati, jer takovi sabirači ili nisu bili posvema vješti u čitanju i tumačenju starih isprava, ili su bili željni svomu ljubljenom gradu ili samostanu što više slave pribavljati, pak nisu niti sasvim zdušni tumači. Mi smo se trudili, da ove rukopise što opreznije upotrijebimo. Dužnost nam je upozoriti naše čitatelje na ove rukopise i donekle na njihovu vrijednost. Idemo redom arkiva, gdje se ti rukopisi nalaze.

Iz arkiva jugoslavenske akademije upotrebismo ove rukopise: Vincenzo di Neapoli: Spoglio delle scritture di Lacroma. Rukopis u malom folio paginiran ima str. 193, a iza toga puno bijelih listova neispisanih. Sabirač veli sam o sebi: »Hoc est exemplum sive copia vnius liberculi scripti manu reuerendi D. Vincentii a Neapoli mihi cancellario bene cogniti, qui liberculus asservatus in capsa scripturarum et aliarum rerum monasterii S. Mariae de Lacroma existente in armario reliquiarum sacristiae conventus S. Benedicti Rhacusii. Quod quidem exemplum sive copiam ego Aloysius Bicich publicus iuratus notarius et excellentissimae Rhacusanae reipublicae cancellarius fideliter de uerbo ad uerbum, ut iacet, nihil addito vel imminuto descripsi e dicto liberculo omni uitio et suspicione ..... ex dicta capsula extracto et mihi dato a reuerendo P. Aug(ustino) de eadem Neapoli cellerario dicti venerabilis monasterii Lo(crumensis) sic requisito a perillustribus viris dominis Nicolao Nicolai sim(iliter) Ragu ..... et Marino Michaelis Bona duobus ex illustrissimis dominis ..... excellentissimi minoris consilii et ita instantibus ac mihi mand(antibus) eisdem. Et proinde, hanc presentem notam publicam conscripsi et signum meum apposui consuetum in fidem et testimonium«. Na strani stoji: signum notarii MDCXXXIIII.

Listine dolaze u dobrim i potpunim regestima. Sadržaj:

Croma (1023—1631) p. 1—12 Reg. Nr. 1—80.
Gionchetto (1100—1646) p. 13—85 Reg. Nr. 1—334.
Giupana (1221—1596) p. 91—110 Reg. Nr. 1—125.
Ragusa (1209—1628) p. 115—121 » » 1—34.
Meleda (1413—1620) p. 123—135 » » 1—56.
Malfi (1343—1629) p. 141—145 » » 1—26.
Ombla (1211—1628) p. 149—155 » » 1—33.
Gravosa (1330—1508) p. 159—161 » » 1—13.
Isola di Mezzo (1285—1595) p. 165—166 Reg. Nr. 1—7.
Calamotta (1252—1486) p. 170—171 Reg. Nr. 1—7.
Ragusa vecchia (1572) p. 174 Reg. Nr. 1.
Canali (1428—1628) p. 177—178 Reg. Nr. 1—11.

Stagno (1439—1488) p. 181 Reg. Nr. 1.
Lacliana (1323—1465) p. 185 Reg. Nr. 1—5.
Slano (1528—1622) p. 187—188 Reg. Nr. 1—5.
Venetia (1400—1593) p. 191—192 Reg. Nr. 1—4.

Ovaj rukopis sadržaje regeste originalnih listina, koje su sve izgubljene u svojim originalima. Neke donosi Mattei u svojem poznatom zborniku, o kojem ćemo još govoriti. Prispodabljajući Matteia i ova regesta uvjerih se, da su regesta pouzdanija od teksta Mattejeva.

Documenta monasterii s. Stephani ordinis Benedictinorum in Spalato ab a. 1002. usque ad a. 1193. Rukopis je ovaj prijepis od g. 1856. kolacijoniran od Abb. Gius. Valentinellija bibliotekara u Marciani po rukopisu Marciane MSS. Italiani Cl. V. Cod. LI. Rukopis 17. vijeka, veli Valentinelli, da je pripadao nekada sv. Stjepanu spljetskomu. U ovom rukopisu ima bez sumnje dosta pogrešaka i u imenima osoba i u datiranju. Tako na primjer veoma moram sumnjati o datiranju listine od god. 1129. br. 38, jer je Sabatio notar u Spljetu pri koncu XII. vijeka i prvih desetaka vijeka XIII.

Scritture del monastero di S. Stefano di Spalato Sig. II. c. 52. Rukopis in fol. ima 92 strane. Imade na broj prepisano sto i pet listina od najstarije dobe do god. 1503. Najviše ima listina XIII. vijeka. Rukopis je kolacijoniran od bibliotekara Marciane Josipa Valentinellia 1862. po rukopisu Marciane MSS. Italiani num. LI. class V. Sadržaje u sebi i sve listine predjašnjega rukopisa sa nekim varijantama u čitanju imena. Kadgod čovjek upravo ne zna, komu bi dao pravo. Mi obadva rukopisa upotrebismo samo za oskudni XII. vijek.

Catharinensium Miscellaneorum liber continens: Informationes varias procuratorum generalium Dalmatiae et Albaniae nec non copias, regesta et excerpta antiquissimorum privilegiorum, statutorum, protocollorum etc. communitatis Cathari et ecclesiarum atque monasteriorum Catharensis civitatis. Ab a. 809—1715. Rukopis u arkivu jugosl. akad. pod signat. II. b. 21, u 4⁰. Tekst ide do str. 360. Zatim dolaze raznovrsni indices. Listine ne dolaze u diplomatičkoj potpunosti, dakle se o njihovoj diplomatičkoj vjernosti ne može ni govoriti. Mi ga upotrebismo samo za oskudni XII. vijek.

U zemaljskom arkivu u Zagrebu jest rukopis 18. vijeka Bullarium Ragusanum u 4⁰. str. 476. Pisan je od više ruka. Na vrh prve strane ima kao naslov: »Varie bolle ed instrumenti cavati dal Archivio publico di Ragusa e qui copiati senza ordine alla mano«. Na kraju rukopisa ima: »Index chronologicus diplomatum in hoc volumine descriptorum eorumque epigraphes«. Po kronologiji je prva listina od god. 1023. 23. septembra, a posljednja g. 1710. 7. maja. Ima u rukopisu

listina ako i malo, kojih mi u dubrovačkom arkivu ne nadjosmo. Prijepise nisu činili ljudi nevješti, ali diplomatičke vjernosti u njima ne ima.

U biskupijskom arkivu u Zagrebu ima dva rukopisa: Liber privilegiorum episcopatus Zagrabiensis. Krasan na pergameni rukopis XIV. vijeka u velikom kvartu, što svjedoči samo pismo. Posljednja mu je listina od 1. aprila 1348. U to je doba mogao ovaj zbornik i nastati. Zašto je učinjen ovaj zbornik, to je vidjeti u prva dva retka, gdje kaže: Incipiunt privilegia super libertatibus, iuribus et donacionibus ecclesiae Zagrabiensis«. Cijeli zbornik ima osamdeset i dva lista, dva lista 75 i 78 manjkaju, a ima i bijelih listova iza lista osamdeset i drugoga. Ovaj je zbornik za XIII. vijek sav štampan u djelu Iv. Tkalčića: Monumenta episcopatus Zagrabiensis Tom I. Zgb. 1885., gdje se na str. VII—VIII. o njemu govori. Sastavitelj zbornika inače najpomnije pisana nije ipak bio siguran čitalac starijih listina, nije kronologijski poredao svega gradiva.

Drugi rukopis u istom arkivu Privilegia beate virginis Mariae de Toplica (Topusko) pisan veoma pomno na pergameni u velikom kvartu na 59 listova. Ima od njega i lijep prijepis 18. vijeka, iz koga se vidi, da je original imao i list 60. Listine ima od 1211—1365. Nije kronologijski uredjen, pisan je lijepo, ali ovomu pisaru žalibože manjka kadgod sigurnost pri čitanju starijih isprava. (V. Tkalčić: Mon. episc. zagr. t. I. p. VIII.)

U kaptolskom arkivu u Zagrebu ima zbornik, koji se može nazvati i nazivao se: Album capitulare ili Liber statutorum capituli Zagrabiensis. Bio je u stara vremena u sakristiji: »duabus catenis in interiori sacrario acclavatus«, zato se mnogo puta na prosto nazivao; »liber acclavatus«, ima u svemu na pergameni 96 listova. Pisan je god. 1354. Sastavitelj zbornika jest Ivan arcidjakon gorički. Sav je izdan od I. Tkalčića: Monumenta episcopatus Zagrabiensis knj. II. Zgb. 1874., gdje izdavač govori o rukopisu na str. XII—XIII. Ima u zborniku i listina, koje unesosmo u naš Codex.

U Zadru u gubernijalnom arkivu imade više znatnih rukopisa, koji mogu i moraju služiti za izdavanje listina, kada su im se originali ili bolji prijepisi sasvim izgubili. Prvo mjesto svakako ide znameniti Polychorion iliti kopijalnu knjigu samostana najprije sv. Ivana Ev. belgradskoga, a poslije prenesen na Kuzmu i Damjana de Monte. Rukopis je ovaj opisan od Račkoga u Radu XXVI. 160—165, a poslije i opisan i cijeli objelodanjen od Ljubića: Starine XXIII. 154—243. Zato ga mi niti ne opisujemo. Samo ćemo dodati neke primjedbe o njegovu odnošaju prema originalima. Mi smo za naš Codex svaku ispravu u Polichoriju ispravljali po originalima, koliko smo ih nalazili, a nalazili smo ih do petnaest.

Možemo reći, da je Polichorij dosta slab prema originalima. Gdje ne nadjosmo originala, moradosmo ostaviti pogreške, ako ih i naslutismo.

Sada je od najnovijega vremena u istom arkivu rukopis: Ruich Marco Lauro: Delle rifflessioni storiche sopra l'antico stato civile e ecclesiastico della città et isola di Pago o sia dell' antica Cissa. Fatte a diversi autori, diplomi, privilegii et altre carte publiche e privati raccolte da — — MDCCLXXIX. Sign. IG. 8. Djelo ima u svemu četiri toma u malom foliju, a ima i podrazdjele. Prvi tom nalazi se u Zagrebu u akademijskom arkivu, a svi drugi u gubernijalnom arkivu u Zadru. Rukopis je prekrasan. Ruić hoće, da popuni Farlata, kako sam kaže u predgovoru. Služi se izvorima, što ih nalazio u domaćih ljudi svećenika Antuna Fabijanića i Ivana Galzigne. Za porabu ovoga djela već posvema naučnoga sililo nas je, što donosi tolike za Pag do sada nepoznate isprave, a mi smo ih po zadarskim arkivima na sve mahove kroz više godina badava potraživali. Ruić s listinom postupa poput Farlata, a mi smo i to morali primiti, kada originala niti drugoga starijega boljega prijepisa paških listina ne ima.

U nadbiskupskom arkivu zadarskom nadjoh rukopis, komu sam dao naslov: Odlomak zbornika svetoga Krševana. Rukopis je bez ikakve signature. Pisan je sav na pergameni dugoljastoj u 4⁰. Pisan litera beneventana, kakva je bila u Dalmaciji i Hrvatskoj u jedanaestom vijeku, a veoma se je malo promijenila u 12. vijeku. Rukopisni su listovi numerirani. Na prvom listu dolazi pri vrhu 2, a onda dalje do lista 17. Dakle prvi list manjka. Zbornik ne ide dalje od konca XII. vijeka. Mi ga obilno upotrebismo za XII. vijek, a može se upotrijebiti i za XI. vijek, jer je Rački u Documenta XI. saec. upotrijebio neke novije prijepise, koji se mogu ispraviti s ovim našim zbornikom. Farlat kao da ga je poznavao.

U istom arkivu čuva se ninske biskupije tako zvani Liber rubeus od biskupa Grossa. Rukopis XVII. vijeka. Cijeli je zbornik dosta loše pisan. Ipak sam mogao iz njega izvaditi dvije listine za XIII. vijek.

Stara kopijalna knjiga sv. Marije jest rukopis na pergameni u tri dijela nejednake veličine i različita po dobi zajedno vezana, ali idući jedan za drugim tako, da sačinjaju jednu cjelinu, koja je jamačno imala vrijediti u ono najstarije vrijeme kao potrebna legitimacija pred oblastima. Prvi dio ide do 1105. pisan recimo od pisara iz škole nekadanjega kraljevskoga hrvatskoga kancelara Adama monaka. U druga dva već je okret na gotsku minuskulu. (Potanko je opisan rukopis od Račkoga u Radu XXVI. 166—168.) Mi se žalibože nismo njime mogli poslužiti za neke listine. Dospio čovjek lakoumnik do rukopisa i htio mu izmamiti

brzo i sigurno sadržaj, polijevao ga taninom i tako neke listine za sve vjekove uništio. Bog mu prosti!

U Spljetu kod biskupa čuvaju se knjige: Donationales i Mensa episcopalis, spisane negdje u 18. vijeku. To su u modernom vezu knjige XVIII. vijeka u velikom foliu, u koje su unesene sve znatnije darovnice počamši od Trpimirove (852) i sve rasprave o posjedima nadbiskupije spljetske. Od većine tih mnogih važnih povelja namijenjenih nekadanjoj primacijalnoj crkvi kraljevstva hrvatskoga ne ima danas niti jedne u drugom starijem primjerku, nego evo u ovom gotovo modernom prijepisu. Nije toga bilo već niti u Farlatovo doba, jer i on spominje ove naše izvore kao: »Mensa episcopalis«, koje je očevidno rabio, samo ih je mjestimice na svoj način prikratio. Ne stoji to za sve listine. Ja sam prije moga polaska u Spljet dao prepisati sve povelje Farlatove do konca XIV. vijeka, da ih uzmognem kolacijonirati u Spljetu s ovim knjigama, pak sam se uvjerio, da ima u nekim po Farlatu razlika, koje će kao varijante i biti štampane. Tečajem kolacijoniranja nadjem spomen u jednoj listini, da su svi originali ovih listina bili položeni ispod menze glavnoga oltara stolne crkve. Moj prijatelj don Frane Bulić dao si je velikoga truda, da to potraži, ali o tome nigdje niti traga. Ja sve slutim, da bi se i ove znamenite listine mogle iskopati tamo negdje iz ostavine Garanjinove u Trogiru, u koju nije meni bilo dano zagledati.

Žalim ovoga puta i moram zabilježiti moju žalost, što mi uza sve veliko nastojanje moga prijatelja don Frana Bulića nije bilo moguće ogledati i upotrijebiti znameniti arkiv obitelji Michieli, koja je cvala već u XIII. vijeku. Možda mi i to podje za rukom još tečajem štampe. Nadam se to tim više, što se neki magjarski historici hvale, da su taj arkiv mogli ogledati.

U Dubrovniku u knjižnici Male braće imade za povijest Dubrovnika zbornik u tri ogromna »zibaldona« u kvartu. Zbornik se pripisuje jezuiti o. Ivanu Mariji Mattei-u, koji je rodjen u Dubrovniku 1714., a umro 1788., a odlikovao se je i kao hrvatski pobožni pisac. Bio je suradnik velikoga djela Farlat-Kolettova, a kada je dokinut jezuitski red, namjestio se u Dubrovniku s drugom svojim o. Ivanom Basegli u obilnoj kući. On uzme sabirati i za državnu i kulturnu povijest svoga rodnoga grada spomenike. Zbirka, što se njemu većim dijelom pripisuje, sadržaje doista svega i svačega za povijest dubrovačku. Sadržaj joj je naznačen potanko po naslovima pojedinih dijelova u djelu Kaznačićevu, izdanu u Zadru 1860. pod naslovom: Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich nella libreria di RR. PP. Francescani di Ragusa. U tri broja: I. tom br. 265 imade 92 poglavlja, II. tom br. 266 i 121 pogl., III. tom br. 267 ima 120 poglavlja. Imade tude poglavlja, u kojima se

nalaze cijela djela. Prepisana su cijela znamenita djela, neka su po tim rukopisima i štampana. Mattei iscrpao je državni arkiv i arkive samostana. Ovdje se i mi s njime sastajemo. Kako već spomenusmo, propadoše baš svi do posljednje krpice spomenici samostana dubrovačke republike, koji se nisu utekli kojim god načinom pod okrilje državnoga arkiva, da se ondje spase. U vrijeme Mattejevo još je bilo tih samostanskih listina, a on ih je prepisao i unesao u svoju ogromnu zbirku. Mi prepisasmo tridesetak samostanskih listina za XIII. vijek. Njegovim prijepisima dade se prigovoriti, ali mi uzesmo i takove listine, jer bismo ih drugdje badava tražili. Mi smo ih prije toga i tražili, a kada ih nigdje ne nadjosmo, te se uvjerismo, da su samostanske dubrovačke listine doista propale, zato uzesmo iz Matteia onako, kako nam ih on podaje. Na-avno, da u ovoj ogromnoj zbirci nije sve jednako radjeno. Evo jedan primjer za XII. vijek. Listina naša pod br. 26. g. 1118. 8. marta, dolazi u Farlatu VI. 69. za godinu 1190. Mi smo u Matteju tamo pod kraj u III. tomu našli ovu istu listinu metnutu u god. 1190. Nije dakle Mattei pouzdan za svaku svoju.

Liber pactorum u tajnom c. k. arkivu u Beču vol. I. sa 365 ispisanih listova i neispisanih 5. Pisan je na najfinijoj pergameni. Pismo mu je položena minuskula kao u najljepšim inkunabulama. U tu dobu u 16. vijek i spada. Pisala su ovu zbirku dva pisara, prvi grubiji do lista 200, te ga na listu 201 usred listine drugi s mnogo ljepšim pismom nastavlja. U čitavom kodeksu vučene su linije žutkastom bojom, ne idu preko čitave strane, već su ograničene sa dvije okomite linije s lijeve i desne strane. Ugovori neki kod drugoga pisara imadu ukrašena prva slova ornamentima, a prvo pismo u regestu biva redovito napisano majuskulom i crvenom tintom. Prvi pisar piše bez nakita. Na početku ovoga toma donosi prvi pisar cijeli sadržaj svega toma. Ovomu je tomu sličan tom IV., samo što ne ima nikakvih uresa.

U budimpeštanskim rukopisnim zbirkama radio je naš pomagač dr. Milan Šuflaj i izvjestio nas ovako: »Nadalje sam u narodnom muzeju kolacijonirao još listine, što ih je Fejér izdao po velikim rukopisnim zbirkama. Od tih zbirki našao sam ovdje slijedeće: 1. Diplomatički zbornik Franje Sechényia u 4⁰ (14 vol.) i drugi zbornik istoga u fol. (12 vol.). 2. Kodeks Istvanfijev 16. stoljeća. 3. Analecta Caroli Fejérvary iz 18. stol. u 3 vol. 4. Analecta Wagnero-Jankovichiana 18. stol. 5. Zbirku Daniela Cornidesa. 6. Zbirku Adama Rajcsanya. Ove dvije potonje zbirke su ogromne, pak kako Fejér nije naznačivao od njih ni volumina ni pagina, nijesam mogao nekoliko listina naći«.

»Diplomatička zbirka (citirana po Fejéru) Aloysija Mednyanskoga nije se našla, premda je većina njegovih spisa u Narodnom muzeju. Na

mjesto nje našao sam jedan omanji diplomatar Mednyanskoga (sign. 2336 lat. 4⁰ vol. III) pak sam po njemu kolacijonirao neke listine odnosno jednu (od g. 1254. 2. oktobra) prepisao. Analecta Czechova nijesu se nigdje našla«.

»U sveučilišnoj knjižnici kolacijonirao sam listine iz ogromnih zbirki Hevenessija i Kaprinaya, služeći se pri traženju dijelom štampanim već katalogom rukopisa Hevenessijevih, dijelom revizijom kustosa g. Dedeka za zbirku Kaprinayevu. Ipak jer Fejér naznačuje staru razdiobu potonje zbirke a valjda još i pogrešno, nijesam mogao ni ja ni kustos naći listine od g. 1274. za Konjske«.

»U sveučilištu čuva se nadalje glavni dio rukopisa Prayevih, te je baš sada i štampan njihov katalog. (Neznatan dio nalazi se u Narodnom muzeju.) Uz marljivo traženje nije se pronašla nijedna listina, za koju Fejér veli, da je u ovim rukopisima. Zato je za cijelo valjan zaključak, da su se listine nalazile u onim tomovima Prayeve zbirke, koji su se izgubili (Cf. katalog vol. II. p. 805)«.

»Tako je uspjeh moga rada s obzirom na rukopisne zbirke na nekoliko mjesta bio tek negativan«. Ovaj će se rad još nastaviti, da dodje do izvjesnih pozitivnih rezultata za naš Codex.

U gradu Krku a u samostanu Franjevaca nalazi se rukopis: Indice delle scritture del Convento di San Francesco della città di Veglia fedelmente copiate da fra Felice Bartoli Esprovinciale negli anni 1740—1741. Rukopis in folio na 101 listu, listine upravo dragocjene 13. i 14. vijeka. Šteta, da se tek u 18. vijeku našao netko, da ih sabere u jedan zbornik. Neke je priopćio Črnčić u Starinama XX. 1—21. Sabirač veli, da su mu bili na porabu mnogi originali, ali on ih je slabo čitao. Originali isčeznuše, a nama ostadoše samo njegovi loši prijepisi.

Notarijatski arkivi u Dalmaciji spadaju medju bitne priprave za Codex diplomaticus. U Zadru ima preogromna zbirka kod c. k. pokrajinskog sudišta, koja ide od g. 1288. pa sve do naše dobe. Iz prvoga toma zbornika Creste de Tarallo priopćio je dr. Jelić u Vjestniku kr. zem. arkiva u Zagrebu 1899. početke, a mi smo poslije nastavili po originalu. I ovaj i svi drugi notarski zbornici pisani su na jakoj carta bombacina i svi su više manje trošni. Uzesmo nešto i iz Tarallova nasljednika Qualisa 1293—1307. Za XIV. vijek prestadosmo iscrpavati, jer bi nam Codex bio do neizvjesnosti porastao, a mi i onako imadosmo prilike upotrijebiti originalne isprave svakoga od notara zadarskih u velikoj mjeri. U Zadru idu silne knjige od dvadesetak notara do konca XIV. v. 1295—1307. Qualis Ioannes, 1336. de Padova Giov. Bapt., 1348—1349. Alexandris Laurentius, 1349—1350. de Placentia Franciscus, 2. okt. 1354 — sept. 1394.

Paduanus Gasparus, 1355—1362. Corrado de Padova, 1355—1356. Canzio Andrea, 1361—1362. De Padua Ruggierius, 1363—1389. Perenzanus Petrus, 1366—1367. Fermo Franciscus, 1372—1412. Annobonis Petrus, 1375—1408. Sarzana Petrus, 1377—1386. Turinus Simon, 1381—1414. Baldinotti Johannis Baldinotto, 1385—1415. Cassulus Johannes, 1386. Rovignianns Articutius, 1387—1402. Modiis Raymundus, 1389—1401. Salašić Mathaeus, 1389—1395. Firmo Johannes Domenicus, 1391—1392. Nosdronja Daniel, 1396—1401. Vidolić presbyter Hieronymus, 1396—1401. Venino Bernardus. Knjige ovih notara jedva bismo spremili u pedeset ogromnih štampanih tomova. Istom onda, kada naš Codex bude objelodanjen, moći će netko sjedeći stalno u Zadru praviti mu suplemente iz ovih knjiga. Pored Zadra imao bi biti najstariji notarski i sudbeni arkív Hvarski tamo od god. 1272. Rekoše mi u Hvaru, da se nalazi kod okružnog suda u Spljetu. Uza sve nastojanje i pomoć samoga predsjednika spljetskoga badava sam se trudio. Ostanke notarskih knjiga oko god. 1290. i dalje, što su pohranjeni u arkivu naše akademije, upotrebismo. Isto tako iz notarskih knjiga dubrovačkih, koje počimlju g. 1288., gdje je XIV. vijek preogroman kao i u Zadru, a ne zaostaje za njima niti spljetski sudbeni, koji počimlje već god. 1300., a tako i trogirski od g. 1300., kotorski od god. 1326., šibenički od god. 1386. Drugi sudbeni stolovi imadu mladje spomenike. Sve ovo ostavljam mojim nasljednicima, da moj rad dopune i isprave.

Rukopisi u Veneciji, što ih upotrebismo, poznati su učenom svijetu, ali ćemo ih ipak na kratko opisati.

Najprije u državnom arkivu 1. Libri commemoriali jesu serija registara, u koje je duždeva kancelarija unosila akte i dokumente, koji se tiču političkih i administrativnih suvremenih pitanja. Pisani su u velikom foliu u trideset i tri volumina, svi na pergameni osim tridesetoga, koji je na papiru. Idu od god. 1300—1787., ali imadu i nešto spomenika iz starije dobe. Mogu se smatrati kao službeni i vjerodostojni.

2. Codex Trevisanus jest zbirka pisama, privilegija ugovora s papama, carevima i drugim duhovnim i svjetovnim vlastodršcima. Ide od god. 700—1400. u jednom papirnatom tomu na 465 listova. Rukopis je iz XV. ili početka XVI. vijeka, ne ima službenoga značaja, već je zbirka privatna. Nije niti pomno pisan.

3. Liber Albus zbirka dokumenata, učinjena god. 1348. na pergameni, vezana u drvo na 275 strana in folio. Rukopis je lijepo pisan u dvije kolone s uresnim prvim pismenima. Knjiga je osnovana od dužda Andrije Dandola.

4. Libri pactorum jest takodjer kolekcija službenih dokumenata od god. 883—1409., započeta u duždevoj kancelariji u početku XIII.

vijeka. Sva je na pergameni u sedam toma in folio. (Sr. Tafel und Thomas: »Der Doge Andreas Dandolo« u »Abhandlungen der kön. bayerischen Akademie« III. Cl. VIII. Bd. 1. Abth.)

U Marciani: Documenti di S. Stephano di Spalato Cl. V. Cod. LI. prevedeni su dokumenti sv. Stjepana kupnje, prodaje, ugovori, privilegia itd. Dokumenti idu od god. 1129., a ima ih 157. Rukopis na papiru u kvartu, vezan u pergamenu, lijepo pisan. Sve prevedeno s latinskoga.

U gradskom muzeju Correro jesu rukopisi u nekoliko desetaka fascikula kao materijali za nastavak djela: Cicogna Iscrizioni.

III.

Osnovna načela pri izdavanju naših spomenika.

Svaki će stručni čovjek na prvi pogled vidjeti u glavnom ona načela, koja sam prihvatio za naš Codex diplomaticus. Ipak je potrebno, da o tom i napose najkraće progovorim. I domaći naši ljudi i strani odmah će primjetiti, da sam za regesta nad listinama i za kratke tumače ispod listina uzeo jezik narodni naš hrvatski. Osim mnogih drugih modernih izdanja pozivljem se u tom pogledu na Monumenta Germaniae: Diplomata, gdje se sve to radi na njemačkom jeziku. Da ipak ponešto olakšam i stranima porabu našega Codexa, učinio sam »Summarium« samo na jeziku latinskom, gdje su sva regesta hrvatska prevedena na latinski.

Pri obradjenju teksta nije mi bilo moguće pridavati i snimke, koji bi donosili pred oči čitatelja pravu i potpunu sliku, ili da poput Monumenta Germaniae naznačujem u različitom tisku ispisana u originalu pismena i neispisana sakrita u kraticama. Ja sam naprosto rešavao sve kratice. Nije to nikada bez teškoća, osobito pri razrešavanju kratica kod imena. Zato sam pri sumnjivim kraticama to u opasci naznačio osobito onda, ako je koji izdavač prije mene istu kraticu drugačije razriješio.

Poraba velikih pismena od uvijek je kamen smutnje kod edicija, jer je u samim originalima redovito veća nego treba, veoma različita i bez ikakva stalna pravila. Slijedio sam u tom najbolje izdavače, koji uzimlju velika pismena samo za imena osoba i mjesta. Najbolji izdavači preporučuju još za adjektive od imena gradova i biskupija velika pismena. Tako sam i ja »episcopi Zagrabiensis« i slične adjektive pisao velikim pismenima, koji su toliko potrebni svakomu rabitelju Codexa, pak ih oko njegovo najprije traži. Naravno je, da sam na početku svake izreke iza točke pisao veliko pisme.

Ispravke očitih pisarskih pogrešaka sve sam naznačivao, kako su ih sami pisari ispravljali u liniji ili nad linijom. Ako sam se sretao sa kakvom pogreškom, koja je mogla biti osebujnost onoga pisara ili one dobe, naznačivao sam to sa (!). A toga ima u XII. vijeku, gdje se lomi jezik latinski sa raznim narodnim osebinama, upravo na pretek. Tako sam uzimao izmjenjivana pismena c i t, u i v, i i j onako, kako sam ih nalazio u originalu. Gdje su ij kao dva glasa, uzeh uvijek ii, a gdje je samo jedan glas uzeh y. Naznačivao sam i ę, kada sam ga nalazio u originalu, te nikada nisam mjesto njega uzimao ae. Ako sam po nesreći morao uzeti listinu iz koga starijega zbornika, gdje se na sve to nije pazilo, onda sam ostavio porabu pismena, kako ga ima onaj zbornik.

Interpunkciju sam unesao, kakovu ište sadržaj listine. Što u tom pogledu imadu originali, to nije u nijednom pogledu mjerodavno. Znam, da u tom pogledu imade razlike mnijenja medju diplomaticima. U opće se uzimlje, da se preveć ne interpungira. Za XII. sam vijek interpungirao nešto više. A kako dalje razvitak listine ide sve više u to, da od izreka postaju periode, morat će se i na to paziti. Točke neka pokažu te periode. Načelo opet ostaje: interpungiraj samo tako, da tečaj misli ili sadržaja bude čitaocu što jasniji.

Za jasnoću sadržaja učinjeni umeci učinjeni su kod ispunjenja imena, ako mu je naznačeno samo početno slovo. Dodan je kadgod očito otpali naslov takove osobe. To je metnuto u zaporku. Ako li je potrebna jedna riječ za jasnoću sadržaja ili jedno ili dva pismena i to je metnuto u zaporku. Učeni čitalac odmah će razabrati, da toga u originalu ne ima.

Datiranje spada još u tekst listine osobito u Dalmaciji, gdje je datum redovíto odmah iza invokacije. Rešavanje datuma u XII. vijeku u Dalmaciji zadavalo mi je mnogo puta najveće tegobe. Ovdje pristaju one riječi A. Giry-a u »Manuel de Diplomatique« (str. 104): »Il a pu même arriver, que dans la même ville, la juridiction royale, les juridictions seigneuriales, la cour ecclesiastique et la commune n'aient pas toujours suivi le même style. Les observations faites jusq'ici, quoique nombreuses, sont loin encore d'être suffisantes pour permettre de se prononcer avec certitude dans tous les cas«. To Giry na drugom mjestu tumači i dopunjuje, da pisari već od X. i XI. vijeka ne znaju znamenovanja stare indikcije i drugih oznaka za datum. Kada onda brojevi ovih oznaka dodju u protuslovlje s naznačenom godinom, onda je riješenje problema upravo nemoguće (Ib. 100—101).

Naš Codex i u pogledu datiranja i po diplomatičkom obliku i sastavu nosi na sebi znakove potpunoga dualizma dviju utjecaja: talijanskoga i njemačkoga. Ne samo po datiranju, već u opće po diplomatičkim oblicima biti će za stručnjake zanimiv.

Veliko je pitanje za svakoga izdavača listina, da li će i kako će primiti sumnjive listine i falzifikate. Ja sam se odlučio, da primim i patvorene listine, koje su kašnje dobile neprijeporne potvrde. Tako na primjer poznate papinske bulle za nadbiskupiju dubrovačku, ali sam naznačio, da o njima sumnjam. Listine lokrumske pod br. 70., 71., 72., 73., 85. i 86. naznačuje dr. Konstantin Jireček u »Arch. f. slav. Phil.« XXVI. Bd. str. 167. za falzifikate s ovim oštrim i odlučnim sudom: »Die Widersprüche zwischen den einzelnen Stücken untereinander, das wechselnde Formular, der Mangel an genauen chronologischen Daten nach den Kaisern und Indictionen, die fehlenden Siegel an den sogenannten Originalen im Archiv von Ragusa, das entgegengesetzte Zeugniss echter Urkunden über dieselben Besitzfragen, alles dieses zeigt, dass es Falsifikate sind, gemacht im Interesse der Benediktinerabtei von Lacroma«. Ja sam opetovano ogledao ove listine. Ako su falzificirane, onda su bile falzificirane već u XII. vijeku. Ja si ipak njihov bespravni postanak tumačim tako, da su mogle postati u burno i bespravno vrijeme, gdje se je mjesto prava narivavala sila. Žao mi je ipak, što ih nisam pod tekstom označio kao »sumnjive«, pak to sada činim. Njihova pravna vrijednost potrajala je valjda samo u onim časovima bure i nevolje.

Tradicija listina dolazi pod tekstom. Tražio sam i naznačivao uvijek original ili najbliži originalu prijepis. Naznačio sam i zbirke, u koje je listina prenesena, i poredao sam ih kronologijskim redom. Kod nekih listina ispadoše gubitkom ceduljica neke literarne naznake. Tako br. 12. g. 1106. valja dodati: Carrara Archivio capitolare p. 64, Wenzel Cod. Arp. VI. 75—76; kod br. 71. ostala je od Eitelbergera samo naznaka prvoga izdanja, a ispalo je i kod br. 72. II. izd. str. 350—351., a tako i kod br. 86., a uz to ispalo još Farlati VI. 79, Wenzel VI. 95; kod br. 99. ispalo je Farlati IV. 433, Wenzel VI. 107.

Index ima da bude što potpuniji. Razdijelio sam ga na dvije skupine: personarum et locorum i rerum. Ovo je za XII. vijek doista potrebno. Glede osoba vlada u ovom vijeku ta neprilika, da se javljaju po gradovima neka prezimena, ali najviše su oznake patronimične. Moralo se ime u Index uzeti i po krsnome imenu i po imenu očevu. Time je index znatno porastao. Imena narodna pokušah podati u pravom narodnom obliku barem onda, kada sam ih crpao iz sigurna originala. Imena mjesta trudio sam se da pronadjem. Nadjoh mnoga sačuvana današnja hrvatska imena mjestâ, koja odgovaraju starim iskvarenim ili latinskim imenima. Malo je mjesta ostalo, za koja ne bismo sigurno mogli postaviti današnje ime hrvatsko. Naravno je, da je u zaporci naznačen svaki stariji oblik, a i napose sa »vidi« ono pravo ime hrvatsko. Tako ima biti i dalje u slijedećim tomima. Ako Codex ima da bude glavni izvor za

geografiju srednjega vijeka, neka se vide u svojem pravom obliku narodna imena mjesta onako, kako ih je narod nazivao, koji ih je sagradio.

Napokon molim slijedeću gospodu, da prime moju zahvalnost, što me pri sabiranju gradje za Codex diplomaticus ma kojim načinom podupreše: dr. Arneri Jerko i dr. Arneri Roko, odvjetnici u Korčuli; Barlè Janko, upravitelj nadbiskupskoga arkiva u Zagrebu; Begna Ninio conte, vlastelin u Posedarju; Bojničić Ivan pl., zem. arkivar u Zagrebu; Böttner Sebastijan i Böttner Enrico, upravitelji gubernijalnog arkiva u Zadru; Brunelli Vitalijan, gimn. prof. i bibliotekar »Paravie« u Zadru; Bulić Franjo, ravnatelj muzeja u Spljetu; Dević Ivan, dekan kaptola i arkivar u Spljetu; Gelcich Josip, prof. bivši arkivar u Dubrovniku; Horvat Karlo dr., svećenik i profesor; Iveković Ćiril, gradjevni savjetnik u Zadru; Jelić Luka dr., profesor; Kostrenčić Ivan, sveučilišni bibliotekar u Zagrebu; Laszowski Emil, pristav zem. arkiva u Zagrebu; Musić August dr., sveuč. profesor i bibliotekar akademijski; Radičević Lovro, arkivar kaptola u Zagrebu; Šilobrčić Antun, kanonik i arkivar kaptola u Trogiru; Šišić Ferdo dr., gimn. prof. i sveuč. docent; Šuflaj Milan dr.; Tkalčić Ivan, prebendar i akademik; Volarić Franjo, kanonik u Krku; Vučetić Kuzma, bibliotekar i arkivar kaptola u Hvaru.

Osobita mi je dužnost da se zahvalim i u ime moje i akademije vis. kr. zem. vladi, što nas je pomogla novčanom potporom za izdavanje ovoga Codexa.

IV.

Štampane zbirke, koje su upotrebljene u ovoj knjizi.

Baluzius Epist. Innocentii III. Epistolarum Innocentii III. Romani pontificis libri undecim. Accedunt Gesta eiusdem. Parisiis 1682. fol. 2 vol.

Baronius Annales. Annales ecclesiastici a Christo nato ad annum 1198. Romae 1588—1593. fol. 12 vol.

Battyán Leges eccl. Leges ecclesiasticae regni Hungariae et provinciarum adiacentium. Albae Carolinae (et Claudiopoli) 1785—1827. fol. 3 vol.

Bianchi Zara cristiana. Zara Cristiana. Zara 1877—1879. 8⁰. 2 vol.

Böttner L'archivio I. L'archivio degli atti antichi presso la luogotenenza dalmata. Prospetto e parte I. dell'archivio del sopresso monasterio di s. Domenico in Zara. Zara 1903. 8⁰. (Nalazi se u: Tabularium. Gli archivi della Dalmazia. Zara 1901—1904. 8⁰.)

Bogišić et Jireček Liber statutorum. Liber statutorum civitatis Ragusii compositus anno 1272. Zagrabiae 1904. 8⁰. (Ovo je »vol. IX.« djela: Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium. Sumptibus academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium. Zagrabiae 1877—1904. 8⁰. Vol. I—IX.)

Bouquet Recueil. Rerum Gallicarum et Francicarum scriptores. — Recueil des historiens des Gaules et de la France. Paris 1738—1876. fol. 23. vol.

Bréquigny Epist. Innocentii III. Diplomata, chartae, epistolae et alia documenta. Parisiis 1791. fol. Vol. II. 1. 2.

Bullarium Romanum. Bullarum, diplomatum et privilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Taurinensis editio locupletior facta . . . a S. Leone Magno usque ad praesens. Augustae Taurinorum 1857—1872. 4⁰. 24. vol. Appendix 1867.

Bullettino di Archeol. Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata. Spalato 1878—1904. 8⁰. Anno I—XXVII.

Carrara Archivio. Archivio capitolare di Spalato. Spalato 1844. 8⁰.

Ciccarelli Osservazioni. Osservazioni sull' isola della Brazza e sopra quella nobiltà. Venezia 1802. 8⁰.

Cicogna Inscrizioni. Delle Inscrizioni Veneziane, raccolte et illustrate. Venezia 1824—1853. 4⁰. 7 vol.

Duchesne Historiae Franc. scriptores. Historiae Francorum scriptores coaetanei ab ipsius gentis origine ad . . . Philippi IV. dicti Pulchri tempora. Lutetiae Paris. 1636—1649. fol. 5 vol.

Eitelberger Kunstdenkmale. Die mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara, Nona, Sebenico, Trau, Spalato und Ragusa. Wien 1884. 8⁰. (Ovo je »Band IV.« Eitelbergerovih: Gesammelte kunsthistorische Schriften.)

Endlicher Monum. Arpadiana. Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana. Sangalli 1849. 8⁰.

Farlati Illyr. sacrum. Illyricum sacrum. Venetiis 1751—1819. fol. 8. vol.

Fejér Codex. Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Budae 1829 - 1844. 8⁰. Prodromus, 11 tomi in 43 vol. et 2 indices.

Hormayr Geschichte. Geschichte der gefürsteten Grafschaft Tirol. Tübingen 1806—1808. 8⁰. Theil 1. Abth. 1. 2.

Извѣстія. Извѣстія императорской академіи наукъ по отдѣленію русскаго языка и словесности. Санктпетербургъ 1852. 8⁰.

Jaffé Regesta. Regesta pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVIII. Editionem secundam correctam et auctam auspiciis Gulielmi Wattenbach curaverunt S.

Loewenfeld, F. Kaltenbrunner, P. Ewald. Lipsiae 1885—1888. 4°. 2 vol.

Kandler Codice. Codice diplomatico Istriano. Trieste 1870—1871. 4°.

Katona Hist. crit. Historia critica regum Hungariae. Pestini, Posonii et Cassoviae, Budae, Coloczae, Budae 1779—1817. 8°. 42 vol.

Knauz Monumenta. Monumenta ecclesiae Strigoniensis. Ordine chronologico disposuit, dissertationibus et notis illustravit ... Ab a. 979. ad a. 1321. Strigonii 1874. 4°. 2 vol.

Kercselich Historia. Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis partis primae tomus I. Zagrabiae (1770.) fol.

Kercselich De regnis. De regnis Croatiae Sclavoniae notitiae praeliminares. Zagrabiae (1770.) fol.

Koller Historia. Historia episcopatus Quinqueecclesiarum. Posonii 1782—1812. 4°. 7 vol.

Kubinyi Monum. Hungariae. Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi émlekek. Pest (Budapest) 1867—1888. 8°. 2 vol.

Kukuljević Codex. Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske s Dalmacijom i Slavonijom. Zagreb 1874—1875. 8°. Dio I. i II. (Ovo je knjiga II. i III. Kukuljevićeve zbirke: Monumenta historica Slavorum meridionalium. Povjestni spomenici južnih Slavena. Zagreb 1863—1875. 8°. 3 knjige.)

Kukuljević Jura. Jura regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Zagrabiae 1862. 8°. 3. vol.

Kukuljević Regesta. Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII. Zagrabiae 1896. 8°.

Ljubić Listine. Listine o odnošajih južnoga Slavenstva i mletačke republike. Zagreb 1868—1891. 8°. 10 knjiga. (Ovo je vol. 1—5., 9., 12., 17., 21. i 22. djela: Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Edidit academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium. Zagrabiae 1868—1891. 8°.)

Ljubić Polichorion. Libellus Polic(h)orion, qui Tipicus vocatur. (Sadržano u XXIII. knjizi zbirke: Starine. Na sviet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb 1890. 8°. str. 154—243.)

Lucius Inscriptiones. Inscriptiones Dalmaticae. Notae ad memoriale Pauli de Paulo. Notae ad Palladium Fuscum. Addenda vel corrigenda in opere de regno Dalmatiae et Croatiae. Venetiis 1673. 4°.

Lucius Memorie. Memorie istoriche di Tragurio, ora detto Trau. Venetia 1674. 4°.

Lucius De regno. De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex. Amstelodami 1666. fol.

Makuscev Monumenta. Monumenta historica Slavorum meridionalium vicinorumque populorum e tabulariis et bibliothecis italicis deprompta. Varsaviae (Belgradi) 1874—1882. 8⁰. 2. vol. (Knjiga I., tiskana u Varšavi, imade i ruski naslov: **Историческіе памятники южныхъ Славянъ и сосѣднихъ имъ народовъ** . . ., a knjiga II., tiskana u Biogradu, imade i francuski naslov: Monuments historiques des Slaves méridionaux et de leurs voisins . . .)

Mansi Concil. collectio. Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, in qua praeter ea, quae Phil. Labbeus, et Gabr. Cossartius et novissime Nicolaus Coleti in lucem edidere, ea omnia . . . exhibentur, quae I. D. Mansi evulgavit. Editio novissima. Florentiae et Venetiis 1759—1798. fol. 31 vol.

Migne Patrologia lat. Patrologiae cursus completus, sive Bibliotheca universalis, integra, uniformis, commoda, oeconomica omnium ss. Patrum, Doctorum Scriptorumque ecclesiasticorum, qui ab aevo apostolico ad usque Innocentii III. tempora floruerunt . . . Series prima, in qua prodeunt Patres, Doctores, Scriptores ecclesiae Latinae a Tertulliano ad Innocentium III. Parisiis 1844—1864. 8⁰. 221. vol.

Miklosich Monum. serbica. Monumenta Serbica, spectantia historiam Serbiae, Bosniae, Ragusii. Viennae 1858. 8.

Muratori Scriptores. Rerum italicarum Scriptores ab anno aerae Christianae quingentesimo ad millesimum quingentesimum . . . Mediolani 1723—1738. fol. 25 tomi in 28 vol.

Pez Codex. Codex diplomatico-historico-epistolaris, quo diplomata, cartae, epistolae . . . et alia id genus vetera monumenta pontificum Roman . . . a saec. Chr. quinto usque ad decimum fere sextum continentur. Graecii 1729. fol. (Ovo je »tomus VI.« zbirke: Thesaurus anecdotorum novissimus: seu Veterum monumentorum, praecipue ecclesiasticorum, ex Germanicis potissimum bibliothecis adornata collectio recentissima. Omnia nunc primum cum praefationibus . . . publici juris facta a Bern. Pezio. Augustae Vindelicorum et Graecii 1721—1729. fol. 6 vol.)

Potthast Regesta. Regesta pontificum Romanorum inde ab a. post Christum natum MCXCVIII. ad a. MCCCIV. Berolini 1874—1875. 4⁰. 2 vol.

Pray Annales. Annales veterum Hunnorum, Avarorum et Hungarorum ab a. 210—1517. Viennae 1763—1767. fol. 4 vol.

Rački Thomas archid. Thomas archidiaconus: Historia Salonitana. Digessit Fr. Rački. Zagrabiae 1894. 8⁰. (Ovo je »vol. 26.« zbirke: Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Edidit academia scien. et artium Slavor. merid. Scriptores volumen III,)

Rad jugosl. akademije. Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Zagreb 1867—1904. 8⁰. Knj. 1—156.

Raynald Annales. Annales ecclesiastici ab anno, quo desiit Caes. Baronius 1198. usque ad a. 1565. Lucae 1747—1756. fol. 15 vol.

Resti Chron. Ragusina. Chronica Ragusina Iunii Restii (ab origine urbis usque ad annum 1451.) . . . Digessit Speratus Nodilo. Zagrabiae 1893. 8⁰. (Ovo je »vol. XXV.« zbirke: Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Edidit academia scient. et artium Slavor. merid. Scriptores volumen II.)

Schumi Urkundenbuch. Urkunden- und Regestenbuch des Herzogthums Krain. Laibach 1182/3.—1884/7. 8⁰. 2 Bünde.

Schwandtner Scriptores. Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum et Sclavonicarum. Vindobonae 1746—1748. fol. 3 vol. (Vol. III. od str. 532—635. imade: Thomae archidiaconi Spalatensis: Historia Salonitanorum pontificum atque Spalatensium.)

Šafařik Památky. Památky dřevniho písemnictvi Jihoslovanův. Vydání druhé . . . upravil Jos. Jireček. Praha 1873. 8⁰. (Peti dio: Okázky občanského písemnictví. Praha 1870.)

Tabularium. Tabularium. Gli archivi della Dalmazia. Zara 1901—1904. 8⁰. (Četiri nepotpuna godišta.)

Tafel u. Thomas Urkunden. Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig mit besonderer Beziehung auf Byzanz und die Levante. Vom neunten bis zum Ausgang des fünfzehnten Jahrhunderts. Wien 1856—1857. 8⁰. 3 Theile. (Ovo je »Band XII—XIV.« zbornika: Fontes rerum austriacarum. Oesterreichische Geschichtsquellen. Herausg. von der histor. Comission der kais. Akad. d. Wissenschaften.)

Thallóczy-Barabás Codex. Codex diplomaticus comitum de Blagay. A Blagay — család oklevéltára. Budapest 1897. 8⁰. (Ovo je knj. XXVIII. zbirke: Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi émlekek. Kiadja a magy. tud. akadémia. Első osztály. Okmánytárak. — Series I. Diplomata.)

Theiner Monum. Hungariae. Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia, maximam partem nondum edita ex tabulariis Vaticanis deprompta. Romae 1859—1860. fol. 2 vol.

Theiner Monum. Slavorum. Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia, maximam partem nondum edita ex tabulariis Vaticanis deprompta. Romae (et Zagrabiae) 1863—1875. fol. 2 vol.

Tkalčić Monum. Zagrab. Monumenta historica lib. reg. civitatis Zagrabiae, metropolis regni Croatiae. Zagrabiae 1889—1904. 8⁰. Vol.

I—X. (Knjiga imade i hrv. naslov: Povjestni spomenici sl. kr. grada Zagreba.)

Tkalčić Monum. episcopatus. Monumenta historica episcopatus Zagrabiensis. Zagrabiae 1873—1874. 8⁰. 2 vol. (Knjiga imade i hrv. naslov: Povjestni spomenici zagrebačke biskupije.)

Ughelli Italia. Italia sacra síve de episcopis Italiae et insularum adiacentium, rebus ab iis praeclare gestis . . . Editio secunda . . cura et studio Nicol. Coleti. Venetiis 1717—1722. fol. 10 vol.

Vjestnik zemalj. arkiva. Vjestnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog arkiva. Uredjuje Ivan Bojničić Kninski. Zagreb 1899—1904. 8. God. I—VI.

Wenzel Cod. Arpadianus. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. Arpádkóri uj okmánytár. Pest 1860—1874. 8⁰. 11 vol. (Ovo je vol. 6—12., 17., 18., 20. i 22. zbornika: Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek. Kiadja a magy. tudom. akadémia. Elsö Osztaly. Okmánytarak. — Series I. Diplomata.)

U Zagrebu na staru godinu 1904.

Tade Smičiklas.

1.

Oko god. 1101—1102.

Koloman kralj ugarski, sklopivši savez i prijateljstvo s duždom mletačkim Vitalom Mikaelom, daje mu naslov dužda hrvatskoga i dalmatinskoga.

Colomanus diuina fauente ac gubernante clementia Ungarorum rex, Vitali Michaeli strenuissimo Venetorum duci suisque optimatibus salutem amicitiasque perpetuas. Cum scriptura quotidie clamet dicens: uiam maiorum non esse deserendam, mirum est super his, qui aliam existimant fore capiendam. Quapropter vobis litteras has studemus referentes nos uestras, sicuti antecessores nostri inter se habuerunt, amicitias cupere sempiternas. Verum quando nec literis nec legato uestris, uti petiueratis, respondimus petitionibus, ideo vero minime arbitrari oportet, hoc factu doloue fecisse, sed ob commodum atque utilitatem, nec non indeficientem stabilitatem distulisse, fati namque scimus hoc minus firmum stare, si sine totius regni consilio factum esset. Quare nunc uobis, quod quesiueratis, firmius totius regni uoluntate, non solum litteris, uerum etiam proprio legato effectum reddere curamus. Vestra igitur, vestrorumque procerum noscat prudentia, nos nostrumque regnum, vestro vestrorumque amori indissolubili vinculo necti desiderare. Unde quia cuncta, que dicere cupimus, scribere ob legentis fastidium nequimus, idcirco talem studemus mandare nuncium, verbo cuius non detractetis adhibere auditum atque studium; sed ut nostris propriis non dubitetis obtemperare vocibus, attamen pauca etiam litteris insinuare laboramus. Volumus equidem ob stabilitatis firmamentum inter nos atque vos, nostros vestrosque maiores merum fieri sacramentum, qui commune habere ac facere cum necessarium fuerit vicissim valeamus augmentum. Firmius enim constat magisque perpetuum, quod undique vincitur firmissimo ligamento, quam quod debiliori substinetur fundamento. Ergo que recte mandamus ad perfectam exequ(u)tionem communi voto sincere omni nixu animi aminiculante potentia ducere laboremus. Preterea indefectibiles grates nostrosque nuncios semper

non honorifice tractauistis, tamquam sagaciter omne consilium exhibuistis, quod idem vero honorificentius atque sagacius huic nostro legato uti nobismet exhibere petimus; quippe vera dilectio non voce solum, sed etiam opere ostenditur, amicus namque in necessitate probatur.

Conuenientia amicitie, que facta est inter regem Ungarorum ac ducem Venetorum.

Colomanus Ungarorum rex, per memetipsum et per meos omnes tecum Vitalis Michael, Venetie, Dalmatie Chroatie dux et cunctis omnibus (proceribus) veram et firmam amicitiam atque concordiam ab hoc die in antea obtinebo et te ac tuos et cunctas ciuitates subiectas ducatui tuo et omnia castella ac loca subdita ex obedientia potestati tue per me et per meos conseruabo et nullo modo inquietabo. Et si aliquis ex meis aliquem vestrum foris fecerit aut offenderit, ac mihi cognitum fuerit, infra dies triginta emendabo. Hec omnia per sacramentum sunt confirmata ac confederata equali conditione ab utraque parte.

Sed tamen quia mihi principibusque meis et senibus dubium videtur, utrum te ducem Chroatie atque Dalmatie nominauerim, volo, immo desidero pro seruanda, sicut statutum est, amititia, ut a te et tuis, et me ac meis, ita omne prius de medio ambiguum auferatur, ut in quocumque tibi per antecessores tuos, mihi per meos certa comprobatione iustitia fuerit, alter alteri nullatenus aduersemur.

Codex Trevisanus u državnom arkivu u Mlecima.
Tafel u. Thomas Urkunden I. 65. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 43. — Ljubić Listine I. 4—5. — Kukuljević Codex II. 1—2.

2.

1102, 27. januara. Alba.

Paskal II. papa šalje Dominiku nadbiskupu dubrovačkomu nadbiskupski plašt.

Pascalis episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Dominico Racusie ciuitatis antistiti eiusque successoribus canonice promouendis in perpetuum. Potestatem ligandi atque soluendi in celis et in terra beato Petro eiusque successoribus auctore deo principaliter traditam illis ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrum est dominus allocutus: Quecumque ligaueris super terram erunt ligata et in celis, et quecumque solueris super terram erunt soluta et in celis. Ipsi quoque proprie firmitas et aliene fidei confirmatio eodem deo auctore prestatur, cum dicitur: Rogaui pro te ut non deficiat fides tua Petre, et tu aliquando conuersus confirma

fratres tuos. Oportet ergo nos, qui licet indigni Petri videmur residere in loco, prava corrigere, recta confirmare, et in omni ecclesia ad eterni arbitrium iudicis sic disponenda disponere, ut de vultu eius iudicium nostrum prodeat et oculi nostri videant equitatem. Fraternitatis igitur tue iustis peticionibus annuentes, tibi tuisque legitimis successoribus sanctam Raguseorum ecclesiam decreti presentis pagina confirmamus. Sane quascumque parochias eadem ecclesia preteritis temporibus possedisse cognoscitur, tibi tuisque successoribus integras permanere sancimus; scilicet Zachulmie regnum, et regnum Seruilie, Tribunieque regnum, ciuitatem quoque Catharinensem seu Rose, atque Buduanensem Auarorum, Liciniatensem atque Scodrinensem, nec non Driuastensem atque Polatensem cum ecclesiis et parochiis eorum. Pallium quin eciam ex more ad missarum sollempnia celebranda diebus vite tue tantummodo tibi concedimus more predecessorum tuorum, consecrationem vero tuorum successorum nobis nostrisque successoribus in perpetuum reseruantes. Preterea decime, possessiones, predia seu cetera bona, que in presenti eidem ecclesie pertinent in ecclesiis, in villis, in colonis seu colonabus, in agris vel aquis, vel aliis rebus diocesane seu proprietarie disposicionis, queque in futurum liberalitate principum vel oblacione fidelium iuste poteritis adipisci, firma vobis et illibata seruentur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexacionibus fatigare, set omnia integra conseruentur, tam tuis quam clericorum et pauperum usibus profutura. Tu itaque frater karissime, quem pastoralis cure constringit officium, dilige fratres, ipsi quoque aduersarii propter mandatum dominicum tuo circa te copulentur affectu. Pacem sequere cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit deum. Piis utaris operibus, virtutibus polleas, fulgeat in pectore tuo racionale iudicium cum superhumeralis actione coniunctum. Ita procedas in conspectu dei et tocius Israel. Huiusmodi gregi commisso prebeas exempla, ut videant opera tua bona, et glorificent patrem tuum, qui in celis est. Sit in lingua sermo. Sit celi feruor in animo. Creditum tibi agrum dominicum exerce. Dum licet, semina in timore. Dum tempus est bonum, faciendo non deficias. Tempore enim suo metes non deficiendo. Vigilanter itaque terrena negotia relinquendo, celestibus anhela. Que retro sunt obliuiscens, in ea, que ante sunt temetipsum, enixius extende. Mens tua in seculari non defluat, sed tota in unum currat atque confluat finem, quem mira suauitate Dauid respexerat, cum dicebat: Unam pecii a domino hanc requiram, ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee. Sancta trinitas fraternitatem tuam glorie sue protectione circumdet, et ad finem qui non finitur peruenire concedat.

Ego Pascalis catholice ecclesie episcopus ss. Bv.

*

Datum Albe per manus Johannis sancte romane ecclesie diaconi VI. kal. febr., indictione X., incarnacionis dominice anno M^{0}C^{0}II^{0}. Pontificatus autem domini Paschalis secundi pp. (anno) III.

Tobožnji original i novi prijepis na koži u dvorskom arkivu u Beču (Ragusa fasc. I. no. 3). — Rukop. Bullarium Ragusinum (str. 382—4) u zemalj. arkivu u Zagrebu veli: Exstant duo transumpta huius littere in membrana. — Ista povelja u dubrovačkom arkivu očevidno je prijepis potičući iz 13. v.; imade i nešto mladji prijepis, ali i on je iz 13. v.; oba kušaju imitirati original 12. vijeka. Ne ima nikakva znaka, da bi bio pečat namješten. Očevidni falzifikat.

Kukuljević Codex II. 2—3.

3.

1102, 19. aprila. Lateran.

Paskal II. papa šaljuči Krescenciju nadbiskupu spljetskomu nadbiskupski plašt potvrdjuje prava njegove nadbiskupije.

Paschalis Episcopus seruus seruorum dei, venerabili fratri Crescentio Salonitano archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Apostolice sedis benignitas consueuit sua cuique iura seruare, et sic honoris a domino contributi priuilegium custodire, ut fratribus dignis consortium non deneget dignitatis. Idcirco venerabilis frater Crescenti Salonitane archiepiscope, presentis decreti pagina fraternitati tue tuisque successoribus confirmamus ciuitatis Salonitane dioecesim cum omnibus suis appendiciis, parochiam Maronie, et quidquid episcopali vel metropolitano iure ad Salonitanam ecclesiam cognoscitur pertinere. Palleum preterea fraternitati tue, plenitudinem videlicet pontificalis officii, apostolice sedis liberalitate concedimus, quod te intra ecclesiam tantum ad missarum solemnia subscriptis diebus noueris induendum; id est: cene domini, resurectionis, ascensionis, pentecostes, natiuitatis domini, epiphanie, in tribus festiuitatibus sancte Marie, omnium apostolorum, natiuitatis Joannis babtiste, solemnitate sancti Domnii, in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, presbyterorum et diaconorum, et anniuersario Salonitane ecclesie et consecrationis tue die. Cuius nimirum pallei volumus te per omnia genium vendicare. Hujus siquidem indumenti honor, humilitas atque iustitia est, tota ergo mente fraternitas uestra se exhibere festinet in prosperis humilem, in aduersis si quando eueniunt, cum iustitia erectam, amicam bonis, peruersis contrariam, nullius unquam faciem contra veritatem recipiens, nullius unquam faciem pro veritate loquentem premens, misericordie operibus iuxta virtutem substantie insistens, et tamen insistere etiam supra

virtutem cupiens; infirmis compatiens, beneuolentibus congaudens, aliena damna propria deputans, de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans, in corrigendis vitiis pie seuiens, in fouendis virtutibus auditorum animum demulcens, in ira iudicium sine ira tenens; in tranquillitate autem seueritatis iuste censuram non deferens. Hec est frater charissime, pallei accepti dignitas, quam si solicite seruaueris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Fraternitatem tuam diuina miseratio per tempora multa seruare dignetur incolumem. Amen, Amen, Amen.

Ego Paschalis catholice ecclesie episcopus. Datum Laterani per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis XIII. calendas maii, indictione X., incarnationis dominice MCIII[1] (MCII). Pontificatus autem domini Paschalis SS. PP. (anno) III. Rt. Bv.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 2. 41). Vidi se trag, gdje je o vrvci visio pečat.

Farlati Illyr. sacrum III. 162. — Katona Hist. crit. III. 157—9. — Fejér Codex II. 36. — Migne Patrologia lat. 163. 96. — Kukuljević Codex II. 3—4. — Jaffé Regesta I. 712. no. 5914.

4.

1102, 17. novembra. Oglaj.

Vodalrik knez istranski sa svojom suprugom Adelaidom daruje crkvi oglajskoj mnoga mjesta istranska, medju drugima neka na granici hrvatskoj.

In nomine domini dei et saluatoris nostri Jesu Christi anno ab incarnatione eiusdem nostri redemptoris millesimo (C.) secundo, XV. kal. decembris, indictione X. (in) ecclesia sancte Marie virginis et sancti Hermachore martiris Christi patriarchatus sancte Aquile(ie)nsis, ubi nunc dominus Wodalricus vir venerabilis patriarcha preordinatus esse videtur. Nos Wodalricus, filius quondam item Wodalrici marchionis, et Adeleita iugales, qui professi sumus ex natione nostra lege viuere Boioariorum, ipso namque viro meo mihi qui supra Adeleita consentientem et subter confirmantem, offertor et offertrix, donator et donatrix, ipsius sancte ecclesie altario proprium duximus, ut quisquis in sanctis hac venerabilibus locis ex suis aliquid contulerit, iuxta auctoris vocem in hoc seculo centuplum accipiat, insuper ac quod melius est vitam possidebit eternam, ideoque

---

[1] Istom tintom odozgo: MCIII. ne odgovara ni indikciji ni godini papina vladanja.

nos qui supra . . . . iugales donamus et offerimus in eadem sancte Aquile(ie)nsis ecclesie pro anime nostre mercedis (!), (h)i sunt ex integris cunctis casis, castris, et capellis, et monasteriis, et villis, seu seruis, et ancillis, et omnibus rebus, iuris nostri, quas habere et tenere visi sumus et nobis pertinet in comitatu Istriensi per locis (!) quos nominauerimus vel ubicumque inuenire potueritis, excepto quod ante ponimus et in nostra reseruamus potestate . . Illud quod dedimus fidelibus nostris . . hec enim Meginhardo dedimus. Ronz . . cum suis pertinenciis, Adalberto dedimus duo castella cum suis pertinentiis quorum nomina sunt Cernogradus et Bellegradus. Adalberto minori dedimus Calisedum et piscationem in Lemo cum suis pertinentiis. Et cum aliis omnibus rebus et familiis nobis pertinentibus in comitatu Istriensi in eandem ecclesiam facimus traditionem. Inprimis nominatim castrum Pinquent et castrum Cholm, castrum Baniol et castrum Vrane et castrum Letai et castrum sancti Martini et castrum Josilach et villa ubi dicitur Cortalba inter latinos, castrum Veneris, villam Cuculi et villam Mimilliani et villam Cisterne et villam Petre albe et villam Druuine et villam Maticeniga, villam Cavedel, castrum Uuege, castrum Brisintina, villam Castau, castrum Castilione, villam sancti Petri cum monasterio sancti Petri et sancti Michaelis, vel per aliis quibuscumque locis inuenire potueritis de nostri iuris rebus in eodem comitatu, in ciuitatibus quamque et de foris, in ipsis istis rebus (h)i sunt tam casis cum sedeminibus (!), castris, capellis, monasteriis, villis, terris aratoriis, vineis, campis, pratis, pascuis, siluis, salcetis, sacionibus, riuis, rupinis, hac palludibus, tam in montibus, quamque in planiciis, locis cultis, et incultis, diuisis, et indiuisis, sortitis, et insortitis, una cum finibus, terminibus, hac cessionibus, et usibus aquarum aquarumque ductibus, et cum omni iure adiacenciis, et pertinenciis earum rerum, per loca et vocabula, ab ipsis casis et omnibus rebus pertinentibus, una cum predicta familia in integrum; que autem istis ex integris cunctis casis et omnibus rebus, in eodem comitatu iuris nostri superius dictis una cum accessionibus et ingressoriis earum, seu cum superioribus et inferioribus suis, qualiter superius legitur, in integrum ab hac die in eadem sancte Aquil(e)iensis ecclesie donamus, et offerimus, et per presentem cartulam offersionis ibidem abendum confirmamus faciendum. Exinde patriarcha Wodalricus, qui nunc est, qui pro tempore post eum in eodem patriarchatu ordinati fuerint et deo seruierint, ad eorum usum et sumptum tam ipsi quamque successores eorum faciendum ex frugibus earum rerum vel censum quibus exinde annue dominus dederit, quitquit voluerint pro anime nostre nostrorumque parentum mercede, insuper per cultellum festucam, uuantonem et uuasonem terre, atque ramum arboris et vestitura, et nos exinde foris expellimus, unarpiuimus (!) et absasno (!) fecimus et ad eandem ecclesiam abendum reliquimus fa-

ciendum, exinde partes ipsius ecclesie, vel cui patres ipsius ecclesie dederint iure proprietario nomine quidquid voluerint, sine omni nostra et eredum ac proeredumque nostrorum contradictione vel repetitione. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, si nos ipsi iugales, quod absimus, aut ullus de heredibus hac proheredibus nostris seu quislibet homo, oposita persona contra hanc cartam ofersionis ire quandoque tentauerimus, aut eam per quoduis ingenium infrangere quesierimus, tunc adinseruimus ad illam partem, vel contra quem exinde litem intulerimus, mulcta quod ex pena auri optimi unciis quinquaginta argenti ponderis centum, et quod repetierimus accin . . . . . eamus, sed presens anc cartam ofersionis eternis temporibus firma et stabilis permaneat, atque persistat inconuulsa, cum stipulatione subnixa, et ad nos qui supra iugales et nostris heredibus hac proheredibus suprascripta ofersio ab omni homine defensare, qui si defendere non potuerimus, aut si aput eandem ecclesiam exinde aliquid per quoduis ingenium subtrahere quesierimus, tunc in duplum eadem ofersionis ad predictam ecclesiam restituamus, sicut pro tempore fuerit melioratam, aut valuerint sub estimatione hominum ibidem aut in consimilis locis et predicta familia in consimiles duplas personas, et nec nobis liceat ullo tempore nolle, quod voluimus, sed quod a nobis semel factum vel conscriptum est, sub iusiurandum inuiolabiliter conseruare promittimus, et bergamena cum hanc trementario destera leuauimus, me paginam Wal(til)oni notarius, (et) iudex tradidi et scribere rogaui in qua etiam hic subter confirmans testibus que optulit roborandam. Actum in supra scriptam civitatem Aquilegiam feliciter.

Signum manuum supra scripti iugales qui hanc cartam ofersionis scribere rogaverunt et ipse Wodalricus cum eadem iugale sua consenti ut supra.

Signum manuum Woldarici cumitis et Conradus avocatus et Henricus de Gorizia et Adeleita de Ortemburg, Poppo Rodulfi manus. Gebahardus, Godolscalcus. Baiuariorum rogati testes.

Signum manuum Cadulus, Berardus, Johannes, Poppo, Johannes, isti sunt Histrienses testes.

Signum manuum Adalgerus, item Adalgerus Torengus, isti sunt Forulienses testes. . . . . o dei gratia Petenensis episcopus manu sua subscripsit.

Ego qui supra Waltilo notarius et iudex scriptor huius cartule ofersionis post tradita compleui et dedi.

Kukuljević Codex II. 6—8 (priopćio mu Petar Kandler iz Trsta). — Schumi Urkundenbuch I. 73—5.

5.

1102.

Memoriale Tome arcidjakona: Odlomak listine o ugovoru dvanaest hrvatskih župana, poglavica dvanaest hrvatskih plemena, s kraljem Kolomanom.

Qualiter et cum quo pacto dederunt se Chroates regi Hungarie. Colomanus dei gracia[1] (rex) filius Vladislaui[2] regis Hungarie stans in regno loco patris sui et quia multa strenuitate uigebat, proposuit totam Chrouaciam[3] usque ad mare Dalmaticum sub suo dominio subiugare, venit cum suo exercitu usque ad flumen Draue. Chroates[4] uero audientes de aduentu regis congregauerunt exercitum suum et preparauerunt se ad pugnam. Rex uero audita congregatione ipsorum misit suos nuncios, uolens ipsos graciose tractare et pacta cum eisdem, ut uoluerunt, ordinare. Chroates[5] audita legacione domini regis inito conscilio omnes insimul acceptauerunt et miserunt XII nobiles sapienciores de XII tribubus Chroacie[6], s(c)ilicet: comitem Gurram de genere Chaçittorum, comitem Vgrinum de genere Chuchacorum (!) comitem Marmognam de genere Subbithorum[7], comitem Pribislauum de genere Çuddomirithorum, comitem Georgium de genere Snaçithorum (!)[8], comitem Petrum de genere Murithorum, comitem Paulum de genere Gussithorum, comitem Martinum de genere Karinensium et de genere Lapçanorum, comitem Pribislauum de genere Polithorum[9], comitem Obradum de genere Laçnicithorum, comitem Johannem de genere Jamometorum[10], comitem Mirogum de genere Tugomirorum. Qui uenientes ad dominum regem ei debitam reuerenciam exhybuerunt. Dominus uero rex ad osculum pacis eos recipient et honoriffice (!) tractans ad talem concordiam deuenerunt: quod omnes predicti teneant suas possessiones ac bona cum omnibus suis[11] pacifice et quiete[12]. Et quod non teneatur aliqua predictarum generacio nec eorum homines soluere censum seu tributum[13] regie maiestati prephate, nisi tantum teneantur predicti[14] domino regi quando aliquis inuaderet sua confinia. Tunc si dominus rex mitteret pro eis, tunc ire debeant adminus cum X. equitum armigerum de qualibet generacione predictarum[15] suis[16] expensis usque ad flumen

[1] Spalatensis ne ima: dei gratia. [2] Dva puta precrtano. [3] Spal. Crouaciam. [4] Spal. Crouates. [5] Spal. Crouates. [6] Spal. Crouacie. [7] Spal. Subbitorum [8] Spal. Snaçitorum. [9] Rački popunjuje: Pol(et)ithorum. [10] Rački popunjuje: Jamome-t(ith)orum. [11] Spal. ima mjesto: »suas possessiones ac bona cum omnibus suis« samo: suum. [12] Spal. ima: et quod non teneantur aliqua predictarum generacionum. [13] Spal. ne ima: tributum. [14] Spal. ne ima: predicti. [15] Spal. prenominatarum. [16] Spal. ima iza suis: sumptibus et.

Draue, inde uersus Hungariam ad expensas domini regis, usque quo exercitus durauerit debeant permanere. Et sic extitit ordinatum de anno domini[1] M.C.II. et cetera.

Rukopisi Tome arcidjakona: Historia Salonitana, s obzirom na Memoriale: Najstariji spljetski — Spalatensis — iz XIII, vijeka, ali »Memoriale« pisan drugom rukom diplomatičkom minuskulom nešto je mladji. Oštećen je na znatnom mjestu. Njega je kopirao mladji vatikanski. Iz istoga je izvora samo pomnjivije pisan pismom knjižnim početkom XIV. vijeka trogirski kneza Fanfogne. U njemu je »Memoriale« pisan istom rukom, kojom i cijeli rukopis. Nije stariji od spljetskoga, ali nije oštećen i ima dvije tri riječi, koje jasnije pokazuju, da je ovo izvod iz listine, zato ga uzesmo za osnovu.

Lucius De regno — u prilogu Tome arcidjakona (str. 370) odštampan je vatikanski rukopis. — Kukuljević Jura I. 24—5. — Kukuljević Codex II. 4 po trogirskom i vatikanskom rukopisu. — Rački Thomas archidiaconus (u »Mon. Slav. Mer.« 26. Scriptores III.) 58—9 uzimlje za osnovu spljetski rukopis, a donosi varijante trogirske. — Vjestnik zemalj. arkiva II. (1900). donosi facsimilia sviju triju rukopisa.

6.

1102.

Koloman kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje prava zamostana opaticâ sv. Marije u Zadru.

Anno incarnationis domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo secundo. Ego Collomannus dei gratia rex Ungarie, Croatie atque Dalmatie. Saluo abito consilio, postquam coronatus fui Belgradi supra mare, in urbe regia, rogatu subscriptorum meorum comitum, pro karitate dei et remedio anime mee, dono perpetuam pacem et regiam libertatem monasterio sancte Marie monialium, quod situm est in Jadera, ut ibi deo deuote degentes secure deum interpellare pro me et pro statu mei regni valeant. Nam nemo secularibus inuolutus se curis, deum, ut tanto decet ordini, contemplari potest. Unde sub istius priuilegii scriptione hanc dationem regie libertatis sic corroboro, ut nullus mei regni audeat quicquam distrahere vel auferre illi monasterio, tam in mobilibus, quam et in immobilibus. Si quis vero contumax nostre legali huic iussioni contraire temptauerit, et aliquid de bonis monasterii usurpauerit, illi ecclesie quadruplum reddat, usurpator vero cum suis omnibus regali sententie subiaceat. Et hoc confirmamus nostra sigillatione, istorumque comitum:

Procopius Agriensis episcopus, laudo.

[1] Spal. mjesto »domini« ima: nostre redemptionis.

Sigindinus Zagoriensis[1] episcopus laudo
Ysaac comes, laudo
Petrus comes, laudo
Cladia comes, laudo
Saul comes, laudo
Arnej comes, laudo
Thomas comes, laudo
Andreas comes, laudo
Cosmas comes, laudo
Vochan comes, laudo
Dionisius comes, laudo.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 18). Ovdje je iza te listine ostao prazan prostor za 2 linije, na strani zabilježeno (mladjim pismom): hucusque.

Lucius De regno l. III. c. III. — Farlati Illyr. sacrum V. 52. — Fejér Codex II. 31—2. — Kukuljević Jura I. 28—4. — Kukuljević Codex II. 5—6.

7.

1103, 15. juna.

Koloman kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje nadbiskupiji spljetskoj sva prava i posjede.

In nomine domini nostri Jesu Christi. Anno ab incarnatione eius MCIII., die XV. junii. Colomanus dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque rex. Consideratis fidelibus ac deuotis obsequiis venerabilis patris domini Crescencii Spalatensis archiepiscopi, nobis per ipsum exhibitis, eiusque prece dignanter inducti, donationes ac confirmationes regum atque principum et aliorum dominorum adinstar priuilegiorum ecclesie Spalatensis, que in priuilegiis, literis, uel antiquis montaneis ipsius ecclesie conscripta habentur, presentis priuilegii pagina confirmamus auctoritate regia, ac pleno iure subicimus eidem archiepiscopo suisque successoribus et ecclesie Spalatensi omnes eius episcopatus, quos ad presens obtinet ipsa ecclesia per Dalmatiam et Chroatium, omnesque villas et possessiones et alia ad eandem ecclesiam spectantia, presertim vlllam sancti Georgii de Putalo, ut ab olim donata fuit, cum omnibus hominibus in ea residentibus, seruis et ancillis, et eorum omnibus bonis, villam Syrenine, Gete, Tugari Asseti, similiter cum seruis et ancilis et eorum posteris, ecclesias sancte Marie de Salona et sancti Stephani et sancti Moysi et ecclesiam

[1] Farlati misli: Zagrabiensis.

sancti Bartholomei cum omnibus pertinentibus earumdem, villam quoque Gosilam, villam Ostrog, villam Labenam[1] et totum territorium de Smina, villam in Cleuna Sudumirizam[2], et villam in Zetina Stolez. Decimas preterea Cleune, Zetine, Clisie et eius districtus, Massari cum toto monte magno Politii et decimas Almisii usque Mucarum, que omnia supradicta volumus, quod teneat, possideat, regat atque gubernet perpetuo Spalatensis ecclesia ac eius presules sine alicuius perturbatione seu molestacione pacifice et quiete. Si quis autem in premissis vel quolibet premissorum dictam Spalatensem ecclesiam vel ipsum archiepiscopum, et eius successores molestauerit vel turbauerit, iram dei et nostram indignationem incurrat. Et ad robur omnium predictorum presens priuilegium nostro sigillo autentico communiri mandauimus.

Ego Franciscus filius Johannis, quondam ser Philipi de Bontivoglio de Bononia publicus imperali auctoritate notarius, nunc iuratus comunis Spaleti, predictum exemplum cum dicto suo originali fideliter una cum infrascripto Albertolo notario ascultaui; quod exemplum inueni cum ipso originali in omnibus concordare coram iamdicto in Christo et sancte sedis Ugolino dei et apostolice sedis gracia archiepiscopo Spalatensi, nec non capitulo venerabili ecclesie maioris Spalatensis et ideo me in testimonium subscripsi.

Ego Albertus etc. sub anno natiuitatis domini MCCCLXVII., indictione V., die XV. iunii, pontificatus sanctissimi in Christo patris d. nostri d. Vrbani diuina prouidentia pape V. anno quinto.

Prijepis od g. 1367. u arkivu kaptola u Spljetu. — Prijepis ovoga prijepisa u rukopisu iz 18. vijeka: »Mensa episcopalis« kod biskupa u Spljetu.

Lucius De regno l. VI. c. IV. — Farlati Illyr. sacrum III. 164. — Kercselich De regnis 114—115. — Katona Hist. crit. III. 169. — Fejér Codex II. 39—40. — Kukuljević Jura I. 25—26. — Kukuljević Codex II. 8.

8.

1103.

Augustin kardinal i poslanik pape Paskala II. vraća samostanu belgradskomu sv. Ivana crkvu sv. Kuzme i Damjana.

Qualiter fuit reddita monasterio sancti Johannis euangeliste ecclesia sanctorum martirum Cosme et Damiani de Monte.

In Christi nomine. Anno ab incarnatione millesimo (centesimo) tercio, indictione IV.(?), regnante Alexandrino[3] imperatore. Ego Augustinus sancte

---

[1] Labin u župi sminskoj, sjeverno od Trogira. [2] Rkps. M. ep. Sudumisictam.
[3] Polich. mj. Alexio.

romane sedis cardinalis, missus a domino papa Paschali beatissimo in Dalmatiam et Ungariam apochrisarius, adiutorio omnipotentis adiutus et defensione apostolorum Petri et Pauli circumtectus, et zelo iusticie accinctus, ad propagandam per Dalmatinas ciuitates iusticiam, ea que inuenimus in eis extirpanda extirpauimus, et que plantanda erant plantavimus, et que corrigenda erant canonice correximus. Inter quod nobis Belgradum (!) cum Tortibulensi religioso episcopo, sacre romane ecclesie dilecto commorantibus, Dabro abbas cenobii sancti Johannis euangeliste, valde vir religiosus cum suis fratribus regulariter viuentibus conquestus est nobis de ecclesia sanctorum Cosme et Damiani, que non longe ab urbe sita est in insula, quam Bonus Belgradensis episcopus per longos annos de sub prephato cenobio iniuste et temere retraxerat. Ita quod pendente querimonia idem Bonus episcopus ad mortem iam infirmabatur, quem fraterno amore curauimus visitare, et de iniusticia quam monasterio per multa tempora fecerat studuimus recordari, et de presumptione redarguere. Qui diuino tactus timore, quoniam cognouerat se magnum periculum sue anime incurrisse eo, quod concessionis decretum quod Prestancius episcopus illius antecessor fecerat, presumptuose corrupisset, redidit ecclesie sanctorum martirum Cosme et Damiani cum omnibus ad eam pertinentibus abbati et eius fratribus. Concesserat namque Prestancius bone memorie Belgradensis episcopus prefatam ecclesiam martirum, humana et diuina caritate deuictus, predicto cenobio sancti Johannis perpetualiter habendam, possidendam atque fruendam, consenciente clero cuncto et populo . . . . . Domino Laurentio Spalatensis sedis archiepiscopo et domino Gebiçone religiosissimo abbate, una cum Fulcoyno venerabili episcopo et apostolice sediš apochrisariis consentientibus atque collaudantibus, manu sua subscripserunt et corroborauerunt. Huius decreti testes: Dabro abbas, Andreas monachus, Bosna monachus, Johannes monachus, abbatissa Agapi, Dominicia, Marichna, Donanna, Micha testis, P. iudex testis, Micha vetulus testis, Zurra testis. Ego Johannes Jadertine ecclesie archipresbiter, rogatus testis.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 15).

Farlati Illyr. sacrum IV. 6. — Fejér Codex II. 37—9. — Kukuljević Jura I. 22—3. — Kukuljević Codex II. 9. — Bullettino di Archeol. XII (1889). 40—1 (Alačević donoseći ovdje tobože ispravljenu listinu datira godine 1111. na temelju IV. indikcije. Nama se ipak čini, da je indikcija pogrješna. Budući da je broj godine pismenima ispisan, zato ostajemo kod g. 1103.). — Ljubić Polichorion 172.

9.

Oko god. 1103—1118.

Paskal II. papa zahtijeva od nadbiskupa spljetskoga, neka primajući nadbiskupski plašt položi zakletvu, kojoj se opiraše kralj ugarski i hrvatski sa svojim velmožama.

Significasti, frater karissime, regem et regni maiores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocrisariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant, iurares. In pallio, frater, plenitudo conceditur pontificalis officii, quia iuxta sedis apostolice, et totius ecclesie consuetudinem ante acceptum pallium metropolitanis minime licet aut episcopos consecrare aut synodum celebrare. Mirentur in hac causa et dominum Jesum Christum; quum enim dominus Jesus Christus, ut omnium ouium suarum curam Simoni Petro committeret, conditionem posuit dicens: Diligis me, Simon Petre, pasce oues meas. Si conscientiarum factor et conditor conditione hac usus est, nec semel tanto, sed et secundo, et usque ad contristationem, qua nos solicitudine, qua prouisione oportet tantam ecclesie prelationem, tantam Christi ouium curam fratribus imponere, quorum conscientias non videmus, illis maxime, quos nullo usu nouimus, quorum dilectionem penitus ignoramus. Aiunt, omne ius iurandum a Christo deo in euangelio esse prohibitum, nec ab ipsis apostolis post dominum, nec in conciliis inueniri posse statutum, quid est ergo, quod idem dominus subsequutus ait, quod amplius est, a malo est. Hoc enim amplius, ut exigamus, malum nos illo permittente compellit. Nonne malum est ab ecclesie unitate, a sedis apostolice obedientia resilire? Nonne malum est, contra sacrorum canonum statuta prorumpere? Quam multi hoc etiam post sacramentum presumpserunt? Nonne predecessor tuus preter romani pontificis conscientiam damnauit episcopum? Quibus hoc canonibus, quibus concillis legitur esse permissum? Quid super episcoporum translationibus loquar, que apud vos non auctoritate apostolica, sed nutu regis presumuntur? Propter hec mala et alia euitanda huiusmodi iuramentum exigitur. Cur autem iuramentum dominus prohibuerit, apostolus Jacobus manifeste adiiciens docet: ut non sub iudicium incidatis, ne quisquam, sicut et Augustinus exponit, assiduitate iurandi ad periurium per consuetudinem dilabatur. Quapropter iuratione quis non utatur, nisi necessitate, quum videt pigros esse homines ad credendum, quod utile est eis credere, nisi iuratione firmetur. Hoc nimirum malo et necessitate compellimur iuramentum pro fide, pro obiedientia, pro unitate requirere. Porro apostolum Paulum pro auditorum diffidentia

iurasse, eius epistole testantur. Aiunt in concillis statutum non inueniri. Quasi romane ecclesie legem concilia ulla prefixerint; quum omnia concilia, per ecclesie romane auctoritatem et facta sint, et robur acceperint, et in eorum statutis romana patenter auctoritas excipiatur, nonne in Chalcedonensis concilii actione XVI. statutum est: ante omnia quidem primatus honorem precipuum secundum canones antique Rome reuerendissimo archiepiscopo conseruari? Itaque quod censuerunt rex et magnates, a supradicta sacramenti conditione te quiescere, videturne vobis iudicium euangelicum? Videturne primatus nostri honor precipuus? Numquid animo cecidit illa sententia domini: Non est discipulus supra magistrum? Numquid hungarico principi dictum est: Et tu conuersus confirma fratres tuos? Numquid hec nos commodi nostri profectione requirimus, et non unitatis catholice statuimus firmamentum? Possunt apostolicam sedem contemnere, possunt aduersum nos calcaneum suum eleuare; datum a deo priuilegium euertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est: Tu es Petrus et super hanc Petram edificabo ecclesiam meam, et tibi dabo claues regni coelorum. Quibus tamen quatuor conciliorum decretis dandi palii modus prescriptus est, et professionis vel obedientie ordo sancitus est. Quum igitur a sede apostolica vestre insignia dignitatis exigitis, que a beati tantum Petri corpore assumuntur, iustum est, ut vos quoque sedi apostolice subiectionis debite signa soluatis, quae vos cum beato Petro, tamquam membra de membro, herere, et catholici capitis unitatem seruare declarent. In quibus a predecessoribus nostris ea est adhibita moderatio, ut nihil iniuriosum, nihil difficile sit appositum, quod non etiam preter exactionem nostram ab omnibus debeat episcopis obseruari, qui sub apostolorum principum Petri et Pauli obedientia decreuerunt et unitate persistere. Numquid non ultra vos Saxones, Danique consistunt? Et tamen eorum metropolitani et idem iuramentum asserunt, et legatos apostolice sedis honorifice tractant, et in suis necessitatibus adiuuant, et apostolorum limina per legatos suos non tantum per triennium, sed annis singulis visitant. Ita te frater karissime, fruamur in domino, nt non per te in ecclesiis subtractionis et dissidii, quod absit, oriatur occasio.

Baronius Annales XII. 23—24. — Muratori Scriptores III. 1. 366. — Katona Hist. crit. III. 149, koji je dokazao, da se ova listina ima pripisati kojemu nadbiskupu u Dalmaciji ili Ugarskoj. Mi je pripisujemo spljetskoj nadbiskupiji. — Mansi Concil. collectio XX. 984. — Fejér Codex II. 32. — Migne Patrologia lat. 163. 428. — Kukuljević Codex II. 9—11. — Jaffé Regesta I. 767. no. 6570.

10.

1105.

Opatica Večenega daje prepisati darovni list svoje matere Čike o kupu zemlje Kaprole (Kozice?).

Anno incarnacionis domini nostri Jesu Christi M.C.V., indictione (X)III.[1] regnante piissimo Colomagno Ungarie, Chroatie et Dalmatie, primo anno quo triumphaliter Jaderam ingressus est, eiusdemque urbis episcopali presidente cathedre domno G(regorio) venerabili presule. Ego Vekenega abbatissa monialium sancte Marie, filia Cicche, hoc iussi describi priuilegium de possessione terre, quam genitrix mea Cicca abbatissa comparauit a Jaderensibus, in loco qui dicitur Caproli, pro uno equo albo, XL. romanatorum appretiato, tempore Stephani episcopi et Dragi prioris, unde etiam sue venditionis cartulam testationi sibi fecerunt. At postquam diuino nutu per Colomagnum sanctissimum regem pax terre et mari est reddita, quisque nostrum cepit ire ad propria. Sed quia humana mens in suo est insaciabilis tractatu, quod primitus precando vendiderant, postmodum negando ceperunt Jaderenses defendere. Sed quia longe aliter deus quam homo iudicat, maxima pars nobilium supererat, qui tunc precantes terram vendiderant. Quibus acersitis veritatem testantes, terram suis terminis ostenderunt, quam vendiderant. Coram Gregorio episcopo et Cesare comite et aliis quam pluribus Ungaris et ciuibus nobilibus et ignobilibus.

Lampredius prior, Vitaza prior, Designa iudex, Trunzan iudex, Vilcinna iudex, Sorca, Madius archidiaconus.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 7—8).
Lucius De regno l. III. c. IV (ima neke izvatke). — Kukuljević Codex II. 11.

11.

1106. Zadar.

Samostanac Dobro sin Verestov otkupljuje vinograd u Lukuranu za crkvu sv. Krševana u Zadru.

In Christi nomine et eiusdem incarnationis anno MCVI., indictione XIV., epacta sexta[2], concurrente septima. Sancte Anastasie Gregorius presulante, in Jadra L. priorante. Ego Dabro, monacus, filius Veresti, breue

[1] Naš stari rukopis ima ind. III. Lako je griješkom ispalo ono X. [2] Ove je godine epakta XIV. Jamačno je pogriješio prepisivač ove listine.

recordacionis facio de vinea, que est in loco qui dicitur Lucarano, quem Matafar monacus pro redempcione anime sue beatissimo Grisogono tradidit cum oliuetis et ficis, in perpetuum habendum et possidendum. Accidit temporum, quod monaci in magna inopia venerunt, vinea pro octo solidos vendiderunt, unde ego Dabro hic non eram illo in tempore, quando hoc factum fuerat, sed in seruicio dei et sancti Grisogoni in Arbensem ciuitatem a monacis missus fui. Reuertente hoc factum audiui, dolui, ingemui non tantum de vinea sed de oliuetis, quem (!) die noctuque ante corpus beati Grisogoni lucerna ardebat. Aspexi in lucerna extincta, lacrimaui, mecum cogitando cogitaui, quid agerem, vel quid inde facerem, per plurimos dies meditavi. Tandem per vestimenta mei corporis habebam octo solidos, ante presenciam fratrum dedi illi Petro Zozauarello qui vineam habebat comparatam; et tradidi beatissimo Grisogono martiri ut in perpetuum ardeat ibi lucerna pro redem(p)cione anime mee, patris et matris mee. Et quicumque temptauerit post mortem meam alia vice donare vel vendere pro aliqua necessitate, habeat trinum et unum deum iratum et sanctum Grisogonum martirem nunquam habeat pacificatum. Et monaci responderunt: fiat, fiat, fiat.

† Ego Neuprata monacus sancti Grisogoni illo die, quando hec cartula scripta fuit, tradidi et oliueta mea de Cuculuco cum fratre meo Prestancio beatissimo Grisogono martiri, habendi in perpetuum et possidendi. Ut quicumque de monacis seu laicis subtraere voluerit, habeat istam maledictionem quae suprascripta est, insuper emoriat deramatus sicuti ego morior, et non habeat filios neque filias, nepotes neque nepo(ta)s, qui possideat hereditatem temporalem. Actum est hoc in capitulum s. Grisogoni pridie kalendas maias, coram his testibus: Dominico sancti Petri Arbensis abbas electus, L. Jadere prior et Vitalis iam dictus prior, Puccanla, Dabrana, Zagayta, Damianus Chote. Et ego Prestancius Albinus similiter testes.

Iz odlomka zbornika sv. Krševana koncem 12. v. u nadbiskupskom arkivu u Zadru. — Noviji prijepis na papiru u gubernijalnom arkivu u Zadru (caps. I. masso H. no. 7).

Kukuljević Codex II. 11—12.

12.

Oko god. 1106.

Grgur opat sv. Petra naznačuje medje zemalja sv. Mojsija kod Spljeta

Ego Gregorius abbas sancti Petri recordationem facio, qualiter interpellaui cum Teobaldo preposito Laurentii Strigonensis archiepiscopi in synodo Jaderensi coram archiepiscopo Crescentio et Gregorio Jade-

rensi episcopo[1], nec non Lupo Arbensi episcopo[2], atque Petro Absarensi episcopo, et Dominico Veclensi episcopo, et Johanne Traguriensi episcopo, et Duymo abbate sancti Stephani, et Desa sancti Grisogoni abbate, et Damiano Traguriensi abbate, et alii plures qui ibi interfuerunt. Nam Teobaldus dicebat, quod totas terras illas, incipiente a Geseniza usque ad Tessemil dub, pertinet a sancto Moysen, e contra ego hec respondebam: Non est verum, nam sunt ibi terre de sancto Domnio, et de sancto Martino, et de sancto Gregorio, et alie sunt de nobilibus chroatensis, et ignobilibus, in super et de priore Valiza. E contra ipse dicebat: Habetis testes? Ego respondi: Plures testes habeo presbiteros et laycos. Denique sic iudicaverunt prephatus archiepiscopus et alii episcopi, ut sicut presbiteri et alii seniores dixerint, sit ratum et firmum; quod et factum est. Postea pereximus utrique ad testes, ego et Teobaldus, et cepimus interrogare illos ita dicentes: Sunt omnes terre iste de sancto Moysen, an non? Qui dixerunt: Non omnes, set solummodo insula, que infra Montem grassum est, pertinet sancto Moysi. Histi sunt testes qui testificaverunt: presbiter Ponesa et frater eius Belzo, Pradano duornicus, presbiter Clemente de Srenina et omnes Srenani; isti testificauerunt coram Crescentio archiepiscopo et Dabro diacono et presbitero Johanne filio Kerna, et presbitero Vlcina, et Fusco iudicatore, Nicyforo filio Cino, Lucaro filio Benetie, Gaudio Frucci.

Kukuljević Codex II. 12—3. veli: »Iz regesta XII. vijeka na perg. u arkivu kaptola spljetskoga str. 23«. Mi smo badava tražili u tamošnjem arkivu. Arkivar ne zna za ta regesta, a po njegovu mnijenju ih nikada nije ni bilo.

13.

Oko god. 1106—1111.

Ulomak o riješenju neke pravde u sinodu zadarskom, što ju je imao Grgur opat sv. Petra s Teobaldom prepozitom Lovre nadbiskupa ostrogonskoga.

Ego Gregorius abbas sancti Petri recordationem facio, qualiter interpellaui cum Theobaldo preposito Laurentii Strigoniensis archiepiscopi in synodo Jadrensi coram archiepiscopo Crescentio et Gregorio Jadrensi episcopo, nec non Lupo Arbensi episcopo, Petro Absarensi, Dominico Veglensi, Joanne Traguriensi episcopis, Gregorio abbate sancti Petri de Humai[3], Duimo abbate sancti Stephani de Pinis, Desa abbate sancti Gregorii et

[1] Stolovao od g. 1101—1111. [2] Stolovao od g. 1097—1111. [3] Ima biti: Gumai.

Damiano abbate sancti Joannis Traguriensis, et aliis pluribus qui ibi interfuerunt.

Farlati Illyr. sacrum V. 53 i 235 i I. 165. — Katona Hist. crit. IV. 234. — Fejér Codex VII. 1. 139—140. — Kukuljević Codex II. 16.

14.

1107.

Većenega opatica kupuje za samostan sv. Marije u Zadru neke zemlje u Obrovcu.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo septimo. Ego Vezenega abbatissa sancte Marie comporaui(!) terras in Brauizo a parte aquilonis iuxta riuum, a riuo usque ad siluam, a murulis occidentalibus usque ad terram Prisne, que est nunc sancti Platonis in australi parte, a Stephano Drisceuiz filio Desimiri pro decem solidis coram his testibus:

Sergius Nonensis comes, testis.
Bratona duornicus, testis.
Paulus archipresbyter.
Marin archidiaconus.
Micha frater episcopi.
Pratona presbyter sancte Barbare.
Sdebor Petrinna Drisceu consanguineus Stephani, testis.
Nosdronna staresinna.
Martinus subdiaconus filius archipresbiteri.
Radoan filius Drusen.
Desinna filius Vidomiri subdiaconus, testis.
Et ego Gregorius episcopus scripsi et testis sum.

Et ego Johannes Jadertinus notarius, ut in quadam cartula pene consumta vidi, neque addidi neque minui, scripsi hec.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 23).
Kukuljević Codex II. 13.

15.

1107.

Većenega opatica kupuje za samostan sv. Marije u Zadru neke zemlje u mjestu Leše u Obrovcu.

Ego Vekenega abbatissa sancte Marie comparaui terras in Brauzo a Zurona filiastro Mazogomile, in uno loco ubi Lesse dicitur, pro VI

romanatis. In testimonio Wilcinne et Johannis de Brauzo maiori et presbyteri Sirone. Item comparaui a Vekenega neptis Radonege in eodem Brauzo mediam terram, cuius aliam medietatem Mira habebat, pro II. romanatis. Supradictorum testimonium et Gridinna et Wilcinna testes et presbyter Sirona testis.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 13—4). Kukuljević Codex II. 13—4.

16.

1108, 25. maja.

Koloman kralj hrvatski i ugarski zaklinje se Trogiranima, da će čuvati i braniti prava njihova grada.

† Anno dominice incarnationis MCVIII., mense V., die XXV. Anno XII. regni mei. Ego Colomanus rex Ungarie, Croatie atque Dalmatie, iuro super sanctam crucem vobis Tragurinis meis fidelibus ciuibus firmam pacem, mihi et filio meo aut successoribus meis tributarii ne sitis; episcopum vero aut comitem, quem clerus et populus elegerit, ordinabo, et lege antiquitus constituta vos uti permittam, preterquam introitus portus ciuitatis de extraneis duas partes rex habeat, tertiam vero comes ciuitatis, decimam autem episcopus. In ciuitate quoque vestra neminem Ungarorum vel alienigenarum habitare permittam, nisi quem voluntas vestra expetierit. Cum autem ad vos coronandus aut vobiscum regni negotia tractaturus aduenero, nemini ciuium vis inferetur domorum suarum, nisi quem dilectio vestra susceperit. At si forte aliquando dominium meum aliquem aggrauare videbitur et alias ire voluerit, secure cum uxore et filiis et familia et omnibus suis quocunque sibi placuerit eat. Hoc autem sacramentum a rege et ab archiepiscopo Laurentio et comitibus Hungarie confirmatum est. Ego Joannes palatinus comes laudo et confirmo. Ego Appa comes laudo et confirmo. Ego Thomas Albanensis comes laudo et confirmo. Ego Jacobus Bosordiensis(!) comes laudo et confirmo. Ego Vgudi Wasuariensis comes laudo et confirmo. Ego Slauiz comes Nouogradensis laudo et confirmo.

Lucius De regno l. III. c. IV. i drugi put l. VI. c. II. — Farlati Illyr. sacrum IV. 323. — Fejér Codex II. 45—6. — Kukuljević Jura I. 26. — Kukuljević Codex II. 14.

17.

1108[1], od septembra do konca decembra. Dubrovnik.

Dominik nadbiskup dubrovački naredjuje, da crkva sv. Šimuna u Dubrovniku ostane i nadalje svojina samostana opatica.

☧ Ego Dominicus gracia dei Rachuseorum archiepiscopus. Cupiens in archiepiscopatu nostro ea, que bene acta fuerant, roborare atque firmare, et ea, que aliquo modo depravari contigerat, corrigere et reformare, dumque hec pura satagere nitimus intentione, relatum est nobis de monasterio sancti Symeonis, quod in urbe nostra situm est, in quo sanctimoniales olim deo militare ordinate fuerant, quod occasione heredum illorum scilicet A. et L. qui prius monasterium in proprietate sua pro remedio animarum suarum suorumque parentum constructum deo deuotissime obtulerunt, quidam mutare et destruere conarentur. Nos autem iam dictos heredes ad nos euocauimus et diligenter sciscitati sumus ab eis, quam subiectionem vel quod servitium ipsi a monasterio exigere vellent? At illi dixerunt: Nullam potestatem omnino ibi requirimus ordinandi aut disponendi vel aliquid exigendi, sed obediendi, seruiendi et in quibus possumus adiuuandi eas personas, que inibi deo militaverint, ad hoc enim ibi congregantes, ut pro omnibus fidelibus viuis atque defunctis diuinam debeant exorare clementiam. Que responsio nullo modo nobis displicuit. Ideoque nos auctoritate nostra sanctimus et confirmamus per dictam ecclesiam sancti Symeonis, ut in perpetuum sit monasterium sicut et prius ordinatum fuerat, et omnes res que ibi actenus a fidelibus iuste delegantes mobiles siue immobiles, vel que ad ipsum cenobium legaliter iusteque peruenient, firmo iure possideat sine omni controuersia vel molestia vel impedimento nostro aut successorum nostrorum aut predictorum heredum. Si quis autem hanc nostram institucionem temerario ausu violare temptauerit, nisi digna satisfactione resipuerit, anathematis iaculo percussus extorris sit ab ecclesia dei, sitque eius porcio cum Dathan et Abiron, Juda traditore et Symone mago in perpetuis gehenne incendiis. Acta sunt hec anno dominice incarnacionis M. C. VIII., indictione II., regnante imperatore Alexio, anno imperii eius XXXI. Quod ut firmius credatur et inconuulsum permaneat, manus nostre subscriptione firmauimus.

[1] Po indikciji bizantinskoj ova listina pripada u god. 1108—1109., ali je godina jasno zapisana sa VIII. Dolazi i godina vladanja Aleksijeva jasno ispisana XXXI., što bi bilo god. 1111—1112. Mi držimo, da je godina vladanja Aleksijeva krivo naznačena; zato ostajemo kod g. 1108.

† Ego Dominicus per dei graciam archiepiscopus, manum misi.

† Ego D. subdiaconus ss. Ego A. archipresbiter ss.

Ego Johannes ss. Ego Valentynus dictus ss. Ego Petrus dictus prymiceryus ss.

Original u arkivu u Dubrovniku (fasc. I. no. 4).
Kukuljević Codex II. 14—5.

18.

1111, 2. januara. Brač.

Vid Stanislavov daruje zemlju Strmena prodol crkvi sv. Jurja u Straževniku.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen, a natiuitate domini nostri Jesu Christi MCXI., die II. ianuarii. Regnante domino nostro serenissimo Colomano rege Hungarie et in spiritualibus dominante venerabili viro Crescentio archiepiscopo Spalati, nec non gubernante glorioso Stephano comite Bracie cum suis iudicibus Radouano Slauogosti et Joanne Matthie. Actum et factum in cancellaria communis Bracie, et ibi coram nobilibus viris Georgio Jurievich, Cypriano Pobrinich et aliis nobilibus Bracie comparuit Vitus Stanislavi, qui per auditum communem senciens quamdam terram vocatam Starmena Prodol pertinere ecclesie s. Georgii de Straxevnich, illam sponte dat et relaxat ecclesie; quod si non fuerit ecclesie, erit pro anima sua et suorum, volens, ut semper ipsa sit ecclesie in remissionem peccatorum suorum.

Et ego Laurencius filius Fabiani Radomiri scriba secundus[1] scripsi, prout voluerunt leges, bona fide sine fraude et dolo.

Ego Petrus Sandris filius ser Augustini de Montagnana publicus imperiali auctoritate notarius et iudex ordinarius, ac cancellarius spectabilis domini Marci de Molino comitis Bracie, ex alio in membrana existente apud presbyterum Martinum curatum de villis Prasnice et Straxevnich fideliter descripsi, meis signo et nomine apposui.

L(ocus) s(igni) n(otarii) Niccolò Wragnizan di Vene(zia) aut(horitate) nod(ario) pub(lico) ho fatto copiare d'altra simile autentica in carta pergamena esistente presso il sig(nore) Bucareo Aquila incom(. . .) sottos(critto) e sig(illato).

Ciccarelli Osservazioni 105. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 46. — Kukuljević Codex II. 16.

---

[1] Mislim, da je ovo bila kratica za: sub.

19.

1111.

Koloman kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje crkvi rapskoj povlastice i županije podijeljene joj od Krešimira kralja hrvatskoga.

Anno dominice incarnationis MCXI., indictione IV., epacta VIIII., concurrentibus VI. Ego Colmanus dei gratia rex Ungarorum, per misericordiam dei potitus regno Dalmatie atque Chroatie, assentimus et quantum ad nos pertinet confirmamus Arbensi ecclesie suas parochias: iuppam sub alpibus suis cum terminis a castro latine Murula vocitato, sclauonice autem Stenįçe, usque ad flumen Copriue, Cissam suis cum terminis, iuppam Liçe, iuppam Buçani et Boçacchi, sicut semper habuisse per privilegium Cressimiri regis et idoneos testes, quos Paulus eiusdem ecclesie presul induxit. Cognouimus, decreuimus quoque ad honorem et dignitatem illius ecclesie inuestituras tam ecclesiarum quam episcoporum et abbatum absque regis consilio, quemadmodum fuisse probauimus, fieri debere. Postea necessarium duximus cum utriusque regni uniuerso consilio, ut qua libertate fruuntur clerici Ungarie, fruantur et clerici Dalmatie, scilicet ut qualiscunque potentie sigillo non constringantur, sed solo episcoporum et archidiaconorum suorum sigillo, et iudicio lege canonum cogantur et iudicentur, hoc modo vero: decimacionem quemadmodum in Ungaria accipiant. Pristaldus regis cum pristaldis episcoporum ex decimatione episcopi ipsi accipiant decimam partem, ex qua pristaldus regis dimidiam partem illius decimationis accipiat. Pristaldi vero aliam dimidiam cum curiali comite sui episcopi per medium diuidant, et sic curialis comes dimidiam sibi habeat, pristaldi vero aliam dimidiam inter se dividant. Indictione IV. datum est hoc privilegium dicte Arbensi ecclesie per manus venerabilis Laurentii Strigoniensis archiepiscopi, perpetuo ex concessione Colmani regis Ungarie et Dalmatie atque Chroatie, in presentia suorum episcoporum ac comitum, quorum nomina hec sunt: Marcelli Waccensis episcopi, Simonis Quinqueeclesiarum episcopi, Mathei Wesprimiensis episcopi, Georgii Georensis episcopi, Sixti Waradensis episcopi, Fulberti Colocensis episcopi; comitum vero: Johannis palatini comitis, Cledini, Marci, Sauli, Saunici, Ugarani, Theobaldi, Jandini et quam plurium aliorum Dalmatinorum episcoporum et asserentium et testificantium, per quorum testimonium probauit predictus presul, dicta Arbensis ecclesia semper ita habuisse. Crescencii Spalatensis archiepiscopi, Anasthasii Thiniensis episcopi, Johannis Traguriensis episcopi, Boni Albensis episcopi, Marci Jadrensis episcopi, Dominici Vegliensis episcopi, Petri Absarensis episcopi, et generalis domini regis curie. Et ut hoc priuilegium

ratum et stabile perpetuo maneat, nostro iubemus sigillo imprimi atque roborari.

Original u zemaljskom arkivu u Zagrebu.

Lucius De regno l. IV. c. III. — Farlati Illyr. sacrum III. 166 i V. 236. — Katona Hist. crit. III. 276—8. — Fejér Codex II. 56—8. — Kukuljević Jura I. 27—8. — Kukuljević Codex II. 17. — Vjestnik zemalj. arkiva I (1899). 35—36.

20.

1111[1]. Spljet.

Nagodba učinjena poradi crkve sv. Leona i nekih zemalja, što ih darova Bijela žena Vitalova stolnoj crkvi trogirskoj.

. . . . in qua ecclesia s. Leonis diutina controuersia inoleuerat, succedente concordia omnis . . . . . . tali fine sopita est. Episcopus igitur Traguriensis cum clero conquestus est nobis filios Ad (aleni) . . sancti Leonis beato Laurentio cui eam donauerat Biula[2] uxor Vitalis, qui illam ec . . . . . . tenore, ut beatus Laurentius eam possideret post obitum eius. Unde utrosque vocauimus . . . . . lati statuto die se nobis pariter presentarent. Ubi presente archipresule Crescentio stud. . . . . . . partis obiectionibus huiusmodi conuenientiam inter eos debere fieri definiuimus cum asse . . . . usque partis scilicet, ut episcopus et clerus beati Laurentii possideant perpetuo iure tres partes, (unam in) Balanzana et aliam in Scalavaria cum oliuis, et tertiam ad s. Stephanum contra partem austri . . . . tem quas predicta ecclesia s. Leonis contulerat. Filii autem Adaleni haberent solute . . . . . . illam quam scilicet suus auus id est Vitalis fabricauerat, ita tamen, ut nullatenus presbiter . . . . per manum episcopi; promiserunt etiam nobis firmiter filii Adaleni, quod de propria possessione rece . . . . . . ecclesie aliam terram, que equiualeret terris illis, quas concesserunt beato Laurentio. Ha . . . . . dauerunt concordiam Johannes episcopus et abbas Damianus. Clerici vero Mar . . . . . . nis diaconi, Duymus diaconus et Fuscus iudex Spalati, Gauzulo Scanacani filius. Dra . . . . . . Mesagaline filius, Fuscus Pace filius, Duymus electus, Dabro diaconus, Johannes presbyter, Duymus Tule filius. Acta sunt hec in palacio sancti Domnii, coram archiepiscopo Crescentio . . . . . Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo undecimo, indictione tertia. Presidente in romana sede papa Paschali II. Si quis hanc concordiam violauerit, iram domini incurrat et anathematis vinculo subiaceat.

Lucius Memorie 491. — Kukuljević Codex II. 15—6.

---

[1] Ova veoma loše predana listina ne podaje nam nikakva temelja, da dovedemo u sklad indikciju s naznačenom godinom. Zato ostavljamo godinu, kako je donosi listina po izdanju Lucijevu. [2] Jamačno: Bijela.

21.

Oko god. 1111.

Bilješka nepoznatoga suvremenika o zakletvi kralja Kolomana, kojom se obvezao, da će čuvati i braniti prava kraljevine Hrvatske i Dalmacije.

Colomanus rex veniens Jadram, ante ciuitatem conuocauit curiam, ibique de Dalmacie libertate integra perpetuaque seruanda comuniter tractante[1], ipse rex imprimis supra sancta quatuor dei euangelia, patre meo G.[2] episcopo annitente, manu confirmauit propria. Videlicet: ut antiquam Dalmatie libertatem in nullo unquam deberet fraudare, nec episcopum uel primatem aliquem nisi ab eorum vele electum illis dare, confirmauere[3]. Deinde hoc idem similiter supra sancta quatuor euangelia iurauerunt. Hii sunt: Laurencius Strigoniensis archiepiscopus, Marcellus Vaciensis episcopus, Simon Quinque ecclesiensis, Mattheus Uesperensis, Georgius Georensis, Sixtus Varadensis, Fulbertus Colocensis[4], cum ceteris Ungarie episcopis. Comites uero maiores omnes hoc idem iurauere, quorum paucorum nomina scio. Hii sunt: Johannes palatinus, Cledinus[5], Marcus, Saulus, Saunicus, Vguranus, Theobaldus, Jandinus, et multi alii, quorum nomina, aut nunquam scire curaui, aut si sciui, in memoria non habeo, quod si omnium scirem et vellem ponere nomina, in alterum nimium nostra turgesceret pagina. Nam preter regem et episcopos et comites magnos, iurauere hoc idem et multi centurionum. Ille enim, qui prouinciam Dalmatie subesse regi disposuerat securus esse volebat[6] per multas et magnas personas, sibi suisque successoribus et eorum heredibus antiquam fore debere libertatem. Ad memoriam vero tante confirmationis tres cruces aureas dedit rex, supra quas, etiam quod[7] supra[8] explicauimus[9], confirmauerat. Vnam videlicet Jaderensi ecclesie, aliam Spalatensi, tertiam[10] Arbensi, simul quosque nobiles prouincie ad se vocauit. Hac ergo securitate pace firmata, simulque terra tota per circuitum prouisa[11], rex regressus est in Vngariam.

U državnom arkivu u Mlecima: Liber Pactorum (A) I. 150. — U dvorskom arkivu u Beču: Liber Pactorum (B) I. 239. Mi uzimljemo da je boravak kraljev u Zadru bio god. 1111., suglasno s godinom originalne listine rapske od god. 1111. U obadvjema su isti dostojanstvenici kao svjedoci.

Ljubić Listine I. 5—6 (uzimlje god. 1108.). — Wenzel Cod. Arpadianus I. 43—4 (ima g. 1102.). — Kukuljević Jura I. 22—3 (postavlja u g. 1102.). — Kukuljević Codex II. 5.

[1] B. tractantes. [2] B. imade: C. [3] B. confirmationem. [4] B. Colacensis. [5] U drugim listinama dolazi pod imenom: Queledinus. v. Fejér Codex II. 59; VII. 4. 59. [6] B. valebat. [7] B. quę. [8] B. superius. [9] B. explanauimus. [10] B. etiam. [11] B. pręuisa.

22.

1112, mjeseca jula.

Boleslav sudac daruje crkvu sv. Martina u Šumetu samostanu reda sv. Benedikta na otoku Lokrumu.

In nomine domini dei eterni, mense iulio, indictione quinta. Ego Bolislavo iudex ecclesiam sancti Martini, que in Sumeto esse videtur, olim ab hereticis foedata atque possessa, dei auxilio fretus, cum ea nostrorum antecessorum esset hereditas, necessarium duxi auferre eam ab eis et tradere chatolicis et orthodoxis viris; quatenus non solum mihi, verum etiam omnibus nostris propinquis ut deus propitius esset. Unde continuo vocatis ad me monachis sanctissimi Benedicti cenobii, predictam ecclesiam sancti Martini cum omnibus, que ad eam pertinere videbantur, sponte condonaui, terras videlicet atque vineas, domos et predia, mobilia et immobilia eis concessi. Insuper et ducentas oues et nouem seruos et tria iuga bouum et viginti quatuor vaccas. Itaque testamentum firmissimum eis facio, et nullus sit, qui contradicere audeat, vel aliquid tollere presumat, sed magis ampliato munere pro nostris animabus et sua salute fideliter tribuat. Sin aliter egerit et iam dictam ecclesiam a monasterio sancti Benedicti separare temptauerit, iratum habeat trinum et unum deum, et a sanctis angelis et prophetis et apostolis et trecentis et decem et octo sanctis patribus perpetuam in se maledictionem recipiat, in novissimo die cum diabolo suisque ministris eterna pena et inextinquibili flamma crucietur.

Et ego A. abbas suprascriptus per iussionem domini regis[1] scripsi.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (416) str. 210 biblioteke Male braće u Dubrovniku.

Farlati Illyr. sacrum VI. 59. — Fejér Codex VII. 5—83. — Kukuljević Codex II. 17—8.

23.

1114, mjeseca novembra.

Grdo sudac dosudjuje iz nova crkvu sv. Martina samostanu benediktinskomu na Lokrumu.

Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo decimo quarto, mense nouembri, indictione septima, regnante rege

[1] U Farlatu dodaje se: Michaelis filii Bodini.

Georgio filio regis Bodini. Primo autem anno regnante predicto rege, surrexit Miro[1] de Paris, qui dicebat, quod ecclesia sancti Martini cum omni hereditate sua, quam Boleslauo iudex dedit ad monasterium sancti Benedicti, qui vocatur Lacromono, est propria nostra, et donauit eam iniuste, vim nobis faciendo. Ait eis iudex Gerdo: Verum non dicitis, quoniam ab initio regale (!) fuit terra ipsa et ecclesia, et sunt adhuc homines senes, qui bene sciunt istam rem, videlicet Lampredi monaco, cognomento Pelmonelle[2], et Bella uxor Proculi de Cazariza, monaca, filia Thychaslaue[3], que fuit soror domino regi Dabraslauo. Placuit autem ex utraque parte credere ipsorum testium dictis[4] et iuimus ad Lacromone interrogare, ego Gerdo cum meis consanguineis et nobiles Ragusii et de Tribunia[5]. In primis Riccatina Arcirisii[6] filii regis Bodini et iudex Grubessa filius Branislauo, et Drago priore filio Slabbe, et Luccaro priore filio Nicolize, Tepla Formino de Rasbigaleri[7], Goislauo filio Crossii, Ilenoch[8], Zanello, Casnazo, Sauatino, Dabraheno[9] zuppano eo Comene, Thechomiro setnico[10] de Canale, Svergia[11] zuppano de Tribigna, et Dauid Casnaz[12] de eadem zuppania. Ante ipsorum presentiam interrogauimus predictos testes, et dixerunt: Quia nos audivimus pro certo, quoniam ipsa ecclesia cum sua hereditate semper regalia (!) fuit, et Lubezo hereticus per iussionem regibus (!) eam tenebat, et in vita sua tradidit omnia in manu iudicis Bolislaui, et fecit eum sibi filium, ab illo (quarto) die omnia causa ipsius in potestate predicti iudicis fuit, et tunc ille dedit ipsam hereditatem ad sanctum Benedictum. Quapropter ego iudex Gerdo et cum meis suprascriptis consanguineis similiter eam affirmamus per remedium nostrorum consanguineorum defunctorum et nostro. Hoc factum est et definitum ante presentiam de suprascriptis testibus. Et ego A. abbas suprascriptus scripsi per iussionem domini regis suprascripti.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (416) str. 210 u biblioteci Male braće u Dubrovniku.

Farlati Illyr. sacrum VI. 59. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 78. — Kukuljević Codex II. 18—19.

---

[1] Farlati: Marco. [2] Farl. Pelmonebo; Kuk. Belmonette. [3] Farl. Tidiaslave. [4] Kod F. ispuštena riječ. [5] F. Tribune. [6] F. Marica vel Marcus. [7] Kod F. posljednja tri imena izostavljena. [8] Kod F. izostavljeno. [9] F. Zabrathocho. [10] F Sarcito. [11] F. Greogira. [12] F. Carniz.

24.

1115, mjeseca aprila.

Juraj kralj potvrdjuje darovanje sela sv. Martina u Šumetu samostanu sv. Benedikta na Lokrumu.

Georgius gratia dei rex una cum matre mea domina Jaquinta[1] regina et Gerdo[2] consobrino meo, de quadam ecclesia sancti Martini, quam olim datam habuerunt patres nostri et domini cum omni sua pertinencia ad monasterium sancti Benedicti cognomento Lacromono, modo nos affirmamus eam similiter, ut secure possideant predictam hereditatem, quam suprascripti nostri priores dederunt. Ut nullus de nostris parentibus presumat contrariari, nam si quis temptare probauerit, veniat super illum ira dei et cum[3] omnibus electis eius. Et ego A. abbas ex cenobio sanctorum martyrum Sergi et Bachi per iussionem domini regis scripsi in presentia P(etri) archiepiscopi et aliorum nobilium Ragusii, mense augusti, indictione octava.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (416) str. 209 u biblioteci Male braće u Dubrovniku.

Farlati Illyr. sacrum VI. 60. — Fejér Codex VII. 5. 91. — Kukuljević Codex II. 19.

25.

1116.

Ordelafo Faledro dužd mletački potvrdjuje na korist samostana sv. Ivana u Belgradu darovanja i podijeljene mu slobode od Krešimira kralja hrvatskoga.

Anno domini et saluatoris nostri Jesu Christi MCXVI., indictione nona. Ego Ordilaffus Faletrus dei gratia dux Venetiarum, Dalmaticorum atque Crohaticorum. Priuilegium sancti Johannis Belgradensis monasterii a Cresimero rege factum ego collaudo et in sua stabilitate confirmo ita, ut nullus episcopus aut comes vel ciuis predicti monasterii libertatem uiolare audeat, quam non solum a nobis confirmandam esse dicimus, set a beato Gregorio romane urbis papa sancitam in suis decretis esse cognoscimus. Volo igitur ducali et regali auctoritate firmare, ut si quislibet huius libertatis concessionem temerario ausu infringere temptauerit, libram auri regali fisco persoluat. Similiter ecclesiam sanctorum Cosme et Damiani laudo et confirmo, ideo ut agnosco veraciter, fuisse propriam

---

[1] U Farlatu izostavljeno. [2] F. Girde. [3] F. et ex.

monasterii beati Johannis euangeliste Belgradensis monasterii ex donacione episcopi illius ciuitatis Prestancius nomine et aliorum episcoporum et ciues illius ciuitatis et romane sedis apocrisariorum confirmacionem et clero ac populo, collaudo et confirmo eam habendam in perpetuo. Quicumque autem episcoporum aut aliorum hominum hoc decretum infringere temptauerit, et alia illius ecclesie priuilegia violauerit, omnia que possidet in phisco ducali et regali deueniant. Hec decreta scilicet libertatis monasterii beati Johannis euangeliste tibi Fusco abbati omnibusque successoribus tuis firmiter et iure perpetuo tenenda.

Ego Marcus Michael comes Jadre manu mea subscripsi, meoque sigilo pendenti ad pleniorem fidem communiri feci.

Ego Martinus Barbadico presens scriuo in meam presenciam (!) fideliter hoc ad autenticum ascultavi, et quia utrumque concordare inueni, manu mei testis subscripsi.

Ego Petrus Meso presens scriptum in mei presencia fideliter auctenticatum ascoltaui, et quia utrumque concordare inueni, me in testem subscripsi.

Ego Nicolaus Benedicti de Matafaro examinator, presens scriptum in mei presencia ad autenticum fideliter legi, audiui, et quia utrumque concordare inueni, manu mea subscripsi.

Ego Gregorius de Zandolinis judex examinator, presens scriptum in mei presencia ad auctenticum fideliter legi, audiui, et quia utrumque concordare inueni manum misi.

Ego Egidiollus de Predalata de Cremona imperiali auctoritate publicus notarius, hoc exemplum ad auctenticum scriptum manu Blasii Michaelis Leonardi notarii infrascripti diligenter et fideliter ascultavi una cum infrascriptis notariis, et quia utrumque concordare inueni, me in testem subscripsi.

Ego Nicolaus condam Johannis de Jadra imperiali auctoritate notarius, hoc exemplum ad suum auctenticum scriptum diligenter et fideliter ascultavi una cum notariis predictis predicto et subscripto, et quia concordari utrumque inueni, me subscripsi in testem.

Ego Blaxius Michaelis Leonardi Jadrensis iuratus notarius, hoc instrumentum sive exemplum ad auctenticum fideliter exemplaui, nihil addens uel minuens, quod sensum uel sententiam mutet aut uariet intellectum, et postmodum in presencia predicti domini comitis et eius curie diligenter et fideliter cum ipso auctentico ascultavi, et quia utrumque concordare inueni, de ipsius comitis et eius curie mandato ad eiusdem exempli plenam fidem et testimonium me subscripsi et publicaui, meoque consueto signo signaui currentibus annis domini MCCCXXIV., indicione VII., die XXVI. mensis augusti, Jadre, temporibus equidem domini Johannis

Superancio incliti ducis Venetiarum et domini Johannis de Butouano de Jadra venerabilis Jadrensis archiepiscopi ac domini Marci Michaelis egregii comitis. L. S.

Liber Pactorum u državnom arkivu u Mlecima (I. 110). — Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 25).

Lucius De regno l. III. c. IV. — Farlati Illyr. sacrum IV. 6. — Katona Hist. crit. III. 356—8. — Fejér Codex II. 59—60 (meće ovu listinu u god. 1117.). — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 79. — Ljubić Listine III. 387. — Kukuljević Codex II 20. — Ljubić Polichorion 180—1.

26.

1118, 8. marta. Dubrovnik.

Raspra poradi dara učinjena samostanu u Lokrumu.

In anno dominice incarnationis millesimo centesimo decimo octavo, mensis martii in ingressione. Nos quidem Vali Vite Savinus Bonde et Paversenus Pesane qui fecimus testamentum transacto anno et dimidio, quando Michat Manes cum Blasio Petriize decertabat de hereditate Lampadii Pinoli in Zonchetto, et inde redientes et Slaba Sufa Razato intrans nobiscum, Marinus Grobe sic eum aloquutus est dicens: Ecce frater de ecclesia nostra sancte Marie plura in tesauro, terris ac rebus vendidisti, que ad detrimentum anime tue pertinent. Tu scis quia avus noster, sic ipsam laborando et ditando in testamento, ut si monasterium Casini eam habere non posset, Lacromone deueniret, ut in ea monasterium faceret. Qui Slabba sic respondit: Verum est quod Marinus loquitur, sed unam malam finire volo mortem, quam ut filii Bubanne me vivente sedendo et manducando videam ipsam; scio quia contra dominum et animam meam facio, ipsam ecclesiam manducando. Quod audiens ego diaconus Marinus et comunis notarius scripsi, et hoc est exemplum.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (415) str. 530 u biblioteci Male braće u Dubrovniku.

27.

1118. Rab.

Ugovor dužda Ordelafa Faledra s Rabljanima.

Anno dominice incarnationis MCXVIII., indictione undecima, epacta[1] XXVI., concurrente I. Nos namque Arbenses, Paulus episcopus et Oriens

---

[1] B. episcopatus.

comes et tota communitas recordationem veritatis et certitudinis facimus nostris successoribus heredibus dimittendam. Qualiter Ordilaffus Faledrus dux Veneciarum nobis iurauit suis cum nobilibus, cum Johanne Tyano Caprulano episcopo, Dominico Pulano, Dominico Michaeli, Dominico Mauroceno, Raynerio Michaeli et Marino Longoferaro, et cum quam pluribus[1] aliis. Predictus dux suo cum exercitu ibat Jadram, et nos missimus Vitazam et Madium Rage filium diacones (!) ad dictum ducem et ad exercitum eius, dicentes: Volumus dominio vestro subesse, et si Jadrenses noluerint vel non potuerint, si uoluntatis est vestre, nos perpetuo retinere in consuetudine, statu et libertate terre nostre. Et promisit eis dux tenere, et ita venerunt Arbum. Et ipse dux cum supradictis nobilibus hoc modo iurauit: Juramus vobis Arbensibus et uestris successoribus heredibus, perpetuo uestram consuetudinem et statum vestrum et libertatem terre uestre potestatemque, quam antiquitus dicitis habuisse sub imperatore Constantinopolitano et sub rege Vngarorum, presulem vobis eligendi ac comitem, confirmatione comitis reseruata nostre curie. Insuper taliter vos regere et manutenere, sicuti unam ex Venecie horis Riu(o)alti et sicut vobis Dalmatinis Colomanus rex Vngarie iuravit suis cum archiepiscopis, episcopis et comitibus, ut in[2] breuiaro illo continetur. Actum est hoc in Arbensis ecclesie atrio, in tempore predicti presulis et comitis, vita felice.

U mletačkom državnom arkivu: Liber Pactorum I. (A) str. 150. — U dvorskom arkivu u Beču: Liber Pactorum I. (B) str. 238.

Lucius De regno l. III. c. IV. — Farlati Illyr. sacrum V. 236. — Katona Hist. crit. III. 354. — Fejér Codex II. 60—1. — Kukuljević Jura I. 28. — Kukuljević Codex II. 20—1.

28.

1119[3], 1. jula. Spljet.

Marija opatica samostana sv. Benedikta u Spljetu kupuje tri strane nekoga tornja i četvrti dio dvora, koji je do njezina samostana.

Anno ab incarnacione nostrę redemcionis milesimo centesimo nono decimo, indiccione vero septima, tempore Cirnecha prioris. Ego Maria abbatissa cenobii sancti Benedicti cum meis omnibus sororibus, emi terciam partem de turre, quę aliquando fuit Grimaldi, a nepotibus Tre-

[1] B. queis pręsulibus. [2] B. nema. [3] Indikcija se s godinom ne slaže; već je za god. 1119. indikcija XII. Biti će, da je mjesto X pred II u konceptu prepisivač uzeo V. Zato mi stavljamo godinu, koja je slovima potpuno ispisana.

scale, scilicet Piruana et a fratre Cirnecha, pro viginti octo solidos romanatos pro fine et IIIIor modia frumenti (pro) benediccione a fundamento usque ad culmen, et quinta pars de curte, quia alie(!) quatuor partes antea emimus, tali modo, ut nullus audeat super nos fenestras aperire vel super nos prospicere. Ante noticia horum testium: Domnii archidiaconi, diaconi Nichodemi, diaconi Dabri filii Petrici, presbiteri Stephani, presbiteri Amici sacriste, Cirnecha patruus priori, Niciforo Decini, Draze Neslana, Zanizo iudicator, et alio Zanizo de Petrizo, et Stano fratre eius, Petri Coccini, Sabacii Benecie, Teodori Tiberi — Petri Malate et Andreas nepos eius, Sergulo et gener̃ Petri auocati. Ego Dabrus archipresbiter precipiente supradicta domna abbatissa filia Ursi Tiberi, scripsi et ibidem sum teste. Acta sunt hęc in kalenda iulia, in curia monasterii sancti Benedicti.

Pripis na izvornoj listini od g. 1069. u arkivu opatica sv. Marije u Zadru.

Kukuljević Codex II. 21.

29.

1119.

Marihena daruje samostanu sv. Benedikta u Spljetu neki dio vinograda.

In Christi nomine. Ego Marihena paginulam recordationis fieri precepi, scilicet de partenea(!) que prope portam monasterii sancti Benedicti est, qualem pro remedio anime mee ac meorum defunctorum in eodem monasterio optuli. Si quis autem contemtor mee donacionis extiterit, iratum habeat trinum et unum deum, nec non meam malledicciònem incurrat.

Pripis na izvornoj listini god. 1069. u arkivu opatica sv. Marije u Zadru.

Kukuljević Codex II. 21.

30.

1119.

(Pro)dana mati Gaudija Fulsamina daruje neku svojinu crkvi sv. Benedikta u Spljetu.

Ego (Pro)dana mater Gaudii Falsamine, offero paratinam prope ecclesiam sancti Cipriani in ecclesiam sancti Benedicti, que est inter pa-

ratina sancti Cipriani ex parte orientali, occidentali vero ex parte est paratina sancti Nicolai de Collegaci, pro remedio anime mee meorumque defunctorum. Si quis autem hoc frangere voluerit, habeat iuratum trinum et unum deum et nostram malediccionem. —

Pripis na fundacijonalnoj listini Lovre nadbiskupa spljetskoga od god. 1069. za spljetske opatice. U arkivu opatica sv. Marije u Zadru.

Kukuljević Codex II. 22.

31.

Oko god. 1119.

Gruba opatica sv. Benedikta u Spljetu i neki Ferarije daruju samostanu sv. Benedikta neke zemlje.

Ego Gruba abbatissa sancti Benedicti cum cunctis meis sororibus edificavimus domum in paratina prope sancti Cipriani, (quam) Pradana(!) mater Gaudii Falsamine secum in monasterio aduxit, quam predictam paratinam divisimus de paratina sancti Cipriani et sancti Nicolai, et de propria nostra terra (permi)simus ex omni parte sex palmos pro sacellis, ante hos testes — — — abbas sancti Petri — — — Prarana monachus eiusdem monasterii, filius Mene, Sabacius filius Lampredii, Ercaltus(?) — — — advocatus — — — Jura Falculi advocator sancti Cipriani.

Ego (dominus) Ferrarius paratinam offero meam inter ecclesiam sancti Benedicti iuxta portam eiusdem monasterii pro remedio anime mee meorumque defunctorum. Si quis autem (infr)ingere — — — incurrat — — — — —

Pripis na hrptu listine od g. 1069., kojom Lovro nadbiskup spljetski utemeljuje spljetske opatice. U arkivu opatica sv. Marije u Zadru.

Kukuljević Codex I. 180—1. Kukuljević je bio krivo metnuo u godinu 1088.

32.

Oko god. 1119.

Dominko Galateov sa svojom ženom Katenom daruje samostanu sv. Benedikta u Spljetu neki vinograd kod crkve sv. Stjepana.

Ego Dominicus Galate una cum coniuge mea Chatena vineam, quę est ad sanctum Stephanum, pro animarum nostrarum remedium monasterio sancti Benedicti offero. Hoc actum est coram his testibus: Dabrone archipresbitero, diacono Dabrone, Petrici filio, presbitero Nicolao spiri-

tuali patre, Lampredio Scarnacani. Et ego Birna diaconus, huius cartule scriptor, ibidem sum testis. Et si aliquis hanc nostram ordinacionem, quam ego Dominicus et Catena uxor mea scribere precepimus, disrumpere temptauerit, iratum habeat trinum et unum deum et trecentorum decem et octo sanctorum patrum malediccionem incurrat, et sit deramatus in hoc seculo et in futuro cum Juda traditore igneis vinculis mancipetur.

Original u arkivu opatica sv. Marije u Zadru.
Kukuljević Codex II. 22.

33.

Oko god. 1119.

Prestancije Basamure i sin njegov Gronda daruju neke zemlje samostanu sv. Benedikta u Spljetu.

Ego Prestancius Basamure, filius Anch(!), recordacionem filie mee monialis scribere feci de terris, quas sibi contuli, et secum portaret ad monasterium. Inprimis una terra ad sanctum Paulum iuxta mare, et alia terra ubi dicitur Campanana iuxta sanctum Andream, et unam terram in Murnano iuxta ecclesiam sancti Petri, quam pro anima mea et pro amore supradicte filie mee in eiusdem monasterio fieri testamentum feci.

Et ego Gronda, filius supradicti Prestancii, pro terra mea in eodem monasterio offero terram ubi dicitur Abal.

Original(?) u arkivu opatica sv. Marije u Zadru.
Kukuljević Codex II. 32.

34.

1120[1], 28. septembra. Benevent.

Kaliksto II. papa šaljući Girardu nadbiskupu dubrovačkomu nadbiskupski plašt potvrdjuje prava njegove crkve.

Calixtus episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Girardo Ragusię ciuitatis antistiti, nostris per dei gratiam manibus consecrato eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. De domini

[1] Anno II. u sept. može biti samo 1120., jer je Kalikesto izabran papom god. 1119. u februaru; a indikcija XIV. počevši od septembra odgovara samo god. 1120.

sapiencia scriptum est: Qui[1] pertingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suauiter. Huius disposicione beato Petro eiusque romane ecclesie concessus est tocius ecclesie principatus, ut per eius constanciam fratrum infirmitas confirmetur et per eiusdem tutelam et protectionem diffuse per orbem ecclesie muniantur. Eapropter frater in Christo charissime Girarde, quem nostris tamquam beati Petri manibus in Ragusię ciuitatis archiepiscopum per dei graciam consecrauimus, nos qui licet indigni beati Petri locum obtinere conspicimur, peticioni tuę clementer annuimus, et ad exemplar predecessorum nostrorum sancte memorię Zacharię, Benedicti et Paschalis sanctam Raguseorum ęcclesiam presentis priuilegii pagina communimus. Statuimus enim, ut parrochię omnes, quas ęcclesia eadem preteritis temporibus possedisse cognoscitur, tibi tuisque successoribus quietę in futurum et integre conseruentur; videlicet: Zachulmię regnum, et regnum Seruilię, Tribunięque regnum, ciuitas quoque Catharinensis seu Rosę, Buduanensis Auarorum, Liciniatensis, Scodrinensis, Driuastensis et Polatensis, cum abbaciis, ęcclesiis et parochiis earum. Pallei vero usum ex apostolicę sedis liberalitate tibi concedimus intra ecclesiam tantum diebus illis, qui in antiquis ęcclesię vestrę priuilegiis distinguntur. Consecracionem tamen successorum tuorum nobis nostrisque successoribus in perpetuum reseruantes. Porro decimę, possessiones, predia seu cętera bona, quę in presenti eidem ęcclesię legittime pertinent, in ecclesiis, in villis, in colonis seu colonabus, in agris vel aquis, vel aliis rebus diocesanę seu proprietarię disposicionis, quęque in futurum liberalitate principum vel oblacione fidelium iuste poteritis adipisci, firma vobis semper et illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere vel temerariis vexacionibus fatigare, sed omnia integra conseruentur, tam tuis quam clericorum et pauperum usibus profutura. Tua igitur interest, frater karissime, in prosperis te humilem exhibere, et in aduersis, si quando eueniunt, cum iusticia erectum, amicum bonis, peruersis contrarium, nullius umquam faciem contra veritatem suscipias, nullius umquam faciem pro veritate loquentem premas. Misericordię operibus iuxta virtutem substancię insistas, et tamen insistere etiam supra virtutem cupias. Infirmis compaciens, beneualentibus congaudens, aliena dampna propria deputans[2], de alienis gaudiis tanquam de propriis exultans. In corrigendis vitiis pie seuiens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens. In ira iudicium sine ira tenens, in tranquillitate autem seueritatis iustę censuram non deserens. Hęc est enim accepti ministerii dignitas, quam si sollicite seruaueris, quod foris

[1] Akad. quid. [2] Akad. reputans.

accepisse ostenderis, intus habebis. Sancta trinitas fraternitatem tuam dexterę suę protectione custodiat, ut ministerium tuum fideliter impleas, et cum populo tibi commisso duce deo ad finem, qui non finitur in exultacione, peruenias.

Rt.[1] † Ego Calixtus catholicę ecclesię episcopus ss. Bv.

Datum Beneuenti per manus Grisogoni sanctę romanę ecclesię diaconi cardinalis ac bibliothecarii IIII. kalendas octobris, indictione XIV., incarnacionis dominice anno MCXXI., pontificatus autem domini Calixti secundi pape anno II.

U arkivu u Dubrovniku ima original, ali sumnjiv. Pečat otpao, a sada se nalaze samo crvene svilene uzice. Ima i prijepis sa tri vjerovna svjedoka iz XIII. v., koji vele:

Ego frater Johannes generalis minister fratrum minorum hoc rescriptum auscultavi cum autentico et ita continere vidi de verbo ad verbum, sicut legebatur in autentico, in cuius testimonium propria manu subscripsi et sigillum ordinis feci apponi.

Ego frater Drodo magister Burgundie vidi, et audientem seu abscultantem(!) autenticum et inspitientem eiusdem autentici rescriptum, ad cuius rei testimonium provincie Burgundiae apponi feci sigillum.

Ego frater Bonaventura minister canc(elarius) tertius hoc rescriptum auscultans cum autentico et ita vidi de verbo ad verbum, sicut legebatur in autentico, in cujus testimonium propria manu scripsi et sigillum ministrationis Marcie terre feci apponi.

Prva dva pečata ovoga prijepisa prilično sačuvana, a treći otpao.

U arkivu jugoslav. akademije u Zagrebu nalazi se prijepis 13. vijeka s visećim pečatom dubrovačkoga kaptola. Na kraju listine stoji: Habet Ragusina ecclesia privilegia Romanorum pontificum Benedicti octavi unum, Gregorii septimi unum, Pascalis secundi unum, Calixti secundi duo, Innocentii secundi unum, Anastasii quarti unum, Adriani quarti unum, Alexandri tercii unum, Urbani tercii unum, Climentis tercii unum, Gregorii noni duo.

Farlati Illyr. sacrum VI. 60—1. — Fejér Codex VII. 5. 91—3. — Kukuljević Codex II. 23—4. — Jaffé Regesta I. 798. no. 6862.

[1] U roti deviza: firmamentum est dominus timentium eum.

35.

1120[1], 28. septembra. Benevent.

Kaliksto II. papa nalaže biskupima gornje Dalmacije ili Dukllje, da priznadu za svoga vrhovnoga pastira Girarda nadbiskupa dubrovačkoga.

☧ Calixtus episcopus seruus seruorum dei, omnibus episcopis superioris Dalmatie seu Dioclie salutem et apostolicam benedictionem. Omnis ammonicio salutaris, quam domino credimus aspirante contingere, in mercedem proficit monitoris et moniti. Et ideo nos hoc libenter arripimus, quoniam placere deo nostro non solum nostris, sed et omnium fratrum consacerdotumque nostrorum actibus festinamus. In nostram nempe recurrit gratiam, si ecclesie sic regantur, ut nullus querimoniis aditus reseretur. Sit itaque dilectioni vestre, fratres karissimi, dulcis et iucunda preceptio, quam sedis apostolice auctoritate seruata caritatis gracia manere noscatis. Nec vobis aliquid iuris credatis imminui, si tam presentibus quam futuris rebus videatis, ne illicitis presumptionibus reseretur aditus, precaueri. Exigente hoc a nobis domino, qui apostolice dignitatis beatissimo apostolo Petro primatum pro fidei sue remuneratione commisit, uniuersalem ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis, quam habemus cum his, qui nobis collegii karitate iuncti sunt, sociamus. Annuentes igitur peticionibus karissimi filii et fratris nostri Gerardi, quem nostris tamquam beati Petri manibus Rachusie ciuitati archiepiscopum per dei gratiam consecrauimus, et ad exemplar predecessorum nostrorum eandem ecclesiam priuilegii nostri pagina communiuimus, statuentes: ut omnes parochias, quas preteritis temporibus possedisse cognoscitur, eidem archiepiscopo quiete in futurum et integre conseruentur. Insuper ad confirmacionem priuilegiorum vicem nostram ei commisimus in eisdem tantum apiscopatibus, qui in priuilegiis suis leguntur; videlicet in regno Zacholmie, et regno Seruilie, Tribunieque regno, civitate quoque Catharinensi seu Rose, Buduanensi Auarorum, Liciniatensi, Scodrinensi, Driuastensi et Polatensi, cum abbaciis, ecclesiis et parochiis earum, cui in his, que ad ecclesiasticam pertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus. Non enim tam illi obtemperabitur quam nobis, qui hoc illi pro nostra solicitudine per illam prouinciam cognoscimur commisisse. Ad synodum quicumque fuerit euocatus, occurrat, nec congregacioni se deneget, in qua ad deum pertinentes causas nouerit

---

[1] II. godina pontifikata Kalikstova može biti samo god. 1120., a indikcija i godina mogu biti po bizantinskom računu. Zato mećemo ovu listinu u god. 1120.

esse tractandas. Quidquid causarum, ut assolet, inter consacerdotes euenerit, eius, cui vicem nostram commisimus, examini reseruetur, ut illo sub timore dei presule omnis ambiguitas finiatur. Nihil in eius aut nostram contra hec, que constituimus, presumatur iniuriam, eius nobis relacione, si quid referendum fuerit, innotescat. Ita enim vos ad illius ius pertinere volumus, ut ad vos vestrarum ecclesiarum pertinent sacerdotes. Qui ergo iure sibi debito uti cupiunt, apostolice sedis auctoritate concessa, per suam contumaciam imminuere non nitantur. Ut vero vestre dilectioni ecclesie ordinatio sue permittitur sacerdotum, ita fratrem et coepiscopum nostrum Gerardum de ordinando antistite volumus consulatis, cui episcoporum consecrationem statuimus reseruari, ut eo inquisitore atque custode, cum certus licentie modus imponitur, ecclesiastice discipline in omnibus ordo seruetur. Bv.

Ego Callixtus catholice ecclesie episcopus subscripsi.

Data Beneuenti per manus Grisogoni sancte romane ecclesie diaconi cardinalis ac bibliothecarii IIII. kalend. octobris, indictione XIIII., ncarnationis dominice anno MCXXI., pontificatus autem domini Callixti II. pape anno II.

Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 25 i 373. O vjerodostojnosti vrijedi, što rekosmo i za predjašnju bulu.

Farlati Illyr. sacrum VI. 62. — Fejér Codex VII. 5. 94—6. — Kukuljević Codex II. 24—5. — Jaffé Regesta I. 796. no. 6863.

36.

1124, mj. jula.

Stjepan II. kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje Trogiranima i Splječanima ona prava, koja im je podijelio bio kralj Koloman.

Ego Stephanus Colomani regis filius, rex Hungarie, Croatie atque Dalmatie. Anno dominice incarnationis MCXXIV., indictione secunda, mense iulio, nono anno regni mei. Eandem libertatem et pacem a patre meo vobis Tragurinis et Spalatinis ciuibus stabilitam, cum episcopo et comitibus et omnibus regni mei principibus sub eiusdem sacramenti obligatione confirmo et corroboro. Ego Marcellus Strigoniensis archiepiscopus laudo et confirmo. Ego Gregorius Baacensis archiepiscopus laudo et confirmo. Ego Simon Quinqueecclesie episcopus laudo et confirmo. Ego Ambrosius episcopus Iauariensis(!) laudo et confirmo. Ego Cledinus[1] comes

[1] Lucius u Memorie di Trau ima: Adelfo conte.

laudo et confirmo. Ego Marcus laudo et confirmo. Ego Lambertus comes laudo et confirmo. Ego Buzco comes laudo et confirmo. Ego Nicolaus laudo et confirmo. Ego Jacobus comes laudo et confirmo. Ego Sergius comes laudo et confirmo.

Lucius De regno l. IV. c. III. — Lucius Memorie 20 (priopćio listinu talijanski). — Kercselich Historia 156. — Katona Hist. crit. III. 399—400. — Fejér Codex II. 80—1. — Kukuljević Jura I. 29. — Kukuljević Codex II. 25.

37.

1124.

Ursacije biskup i vlastela kotorska nadaruju crkvu sv. Trifuna u Kotoru.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Anno MCXXIIII. Ego Ursacius episcopus una cum Mele priore et nobilibus Catharensibus, in primis Businas Catapanus, Georgius de Gurhana, Euaicius Bollia de Groni Crosi, Vita Dabrazze, Triphon de Domana, Ursacius de Visao, Simeon Pauli, Vitalis de Grasana Derza, Sergius de Buda, Micha de Belez, Goislauus Derze, Baliazza, bis et semel consiliarii, pulsauimus campanam . . donamus tumbam sancti archangeli ad ecclesiam sancti Triphonis, videlicet a Vaize usque ad littus maris, et a littore maris usque ad Vaice, . . Si aliquis esset heres in eadem tumba . . qui omnes unanimiter . . Quoniam nulla humana persona habet aliquam hereditatem in eadem tumba, extra quatuor vel quinque . . que sunt a parte sancti Vincentii. Et hanc donationem si aliquis rumpere temptauerit vel calumniam fecerit, ex parte dei omnipotentis et beate Marie semper virginis et omnium sanctorum excommunicetur, et cum condemnatis condemnetur, et ex parte nostra, quamuis peccatores . . et in secundo aduentu appareant. Et sicut luminaria, que a vento extinguuntur, extinguantur. Ego autem prefatus Ursacius episcopus per voluntatem omnium nobilium et auctoritate communi propria manu scripsi.

Farlati Illyr. sacrum VI. 433. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 81. — Kukuljević Codex II. 25—6.

38.

1129.

Brna opat samostana sv. Stjepana kod Solina uredjuje granice zemalja svoga samostana.

Nel nome di Christo. Amen. L'anno della di lui incarnatione 1129. Io abbate Birna hauendo la cura del monasterio di san Stefano, ho procurato con ogni diligenza di mantenere ogni cosa, et essendo da alcuni Schiauoni dato molestia al monasterio, et non uolendo io sopportarla, mi opposi, et uenuto in luce delle terre di detto monasterio, che erano state occupate, procurai di recuperarle, et ho ritrovato un eredità di san Stefano di sette pezze di terra, et dalla terra di san Benedetto fino alla cima con la chiesa di santa Maria terra grandissima, eccettuatane una pezza di san Giovanni. Et de li fino al fiume andando in su et uenendo in giu fino alla Steniza, et fino al ponte, et sotto il ponte dalla fabrica fino al ponte, et chiariti li confini, ne hauemo ricevuto il frutto, et ne habiamo lasciato il possesso al monasterio. Queste cose furono fatte alla presenza delli sottoscritti testimoni. Prima di Sagarella avvocato della medesima chiesa, di Giovanni Milanno, Rusina Drago di Pirla, di Nercinna Vratina, et di Dobro suo fratello, Otra et Ugrino suo figlio di Subri Brugog(!), Ponesevich, di Raiesda Cocosevich, di Nesdraveg Stokolich, di prete Alessio et di molti altri. Et io pre(te) Sabatio nodaro giurato del comune ho copiato.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 39). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41 str. 7—8 i rkps. II. c. 52 str. 19—20.

Kukuljević Codex II. 26—7.

39.

1129.

Mihalj biskup zadarski daruje samostanu sv. Ivana kod Belgrada crkvu sv. Mihalja i vinograd.

Almifice incarnationis Jesu Christi nostreque reparationis anno domini millesimo CXXIX. abeunte, indictionis VI.[1] elabente: Ego M(ichael)

[1] Pogrješka jamačno u indikciji, koja je za godinu 1129. VII.

diuina fauente clementia alme Anastasie cathedra presulante notum facio tam presentibus quam et remotis stabile priuilegium libertatis ecclesie sanctorum Cosme et Damiani, quam eclesiam post reuersionem Romanie desolacionemque ciuitatum, dux Veneziarum michi concessit abere, quam de re maxima colleccio clericorum hac laicorum unanimes venerunt ad me, obnixeque rogauerunt me, ut ego concederem sibi prefatam ecclesiam, quod deo illustrante fauorabili voluntate vel precamine istorum condonaui abbati Johanni suisque fratribus ecclesiam M. frui divinis officiis pro ablucione suorum facinorum vel suorum comissorum. Quod si aliquis procax temere hoc meum exaratrum corrumpere temptauerit, habeat maledictionem dei et trecentorum X. et VIII. patrum, nec non et meam, iner sit ab omnibus bonis in futuro, particeps sit cum Juda proditore. Huius rei testes Micha, Cotona, Micha de Starecca, Michael de Panza, Cuzilla, Domazza. Ego Madius Vernula (!) sancti Michaelis hanc scendulam scripsi et huius rei testis sum.

Testimonium de vinea[1].

Ii sunt testimonnii de vinea. In primis presbiter Benedictus, Pribislauo filius Bolesi, Priboi filius Vironi, Vilcouic, Dragos, Vilcodruga, Golube, Prodanus filius Vilcoseri, Opprinna, Chropizo, Dalmozanino, Grubessa, Priben, Bratona, Dessinna, monachus Madius, monachus Grubessa filius Vicussi, Cruina, Drasimir, Vilcina filius Tolei, Pristauopor et Brucona et Tolinna, Damianus clericus rogatus scripsi.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru str. 19.

Farlati Illyr. sacrum V. 55. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 82. — Kukuljević Codex II. 28. — Bullettino di Archeol. XII (1889). 186—7. — Ljubić Polichorion 174—5.

40.

1133[2], 25. januara.

Protiv upadnikâ u posjed svetoga Krševana.

Post multorum vero annorum curricula quidam maligno consilio item sepe dicto territorio inuadere cupiebant et antiquas traditiones corumpere volentes de vineis, que ibi ex consensu monachorum plantate fuerunt, et

[1] Ova je bilješka uvrštena u rukopisu odmah ispod gornje listine, no ne znam, da li se darovanje vinograda ima takodjer pripisati više spomenutomu biskupu. Mislim ipak, da je vinograd pripadao spomenutoj crkvi. [2] God. 1134. nalazimo vijest o opatu Andriji; a i o nadbiskupu Mihalju (vidi br. 43. str. 44) i o sucu Maju Zanbati (vidi br. 43. str. 45); VIII. kal. febr. pada u srijedu (feria IIII.) g. 1133.

de oliuetis uel de pomis nichil dare volebant. Tunc ergo Andreas abbas, qui illo tempore eidem monasterio preerat, una cum omni congregatione fratrum uocauimus episcopum Michaelem in capitulum sancti Grisogoni, et habuimus cum eis certamen et ingens luctamen verborum, et dei gratia çonuincimus eos. Tunc episcopus cum iudicibus adiudicauit eos, ut de omni re que nasceretur in terra sancti Grisogoni quarta(!) partem darent: de uino, de oleo, de pomis. Et isti sunt autem qui ibi fuere: Maius Zanbata testis, Sebia testis, Petrus noster aduocatus testis, Maiulinus, Micha pro nomine casus, Dominicus pro nomine Piata, presbiter Petrus filius Armani, Gaudius archipresbiter, Maius plebanus sancti Stephani, Fuscus diaconus plebanus sancte Marie, presbiter Andrea plebanus sancti Petri noui, diaconus Barbo et alii plures. Interea non post multorum dierum spacio ego predictus A(ndreas) abbas cum omni cetu fratrum metuentes, ne posteris nostris aliquid molestie uel uim(!) eueniret, consilio accepto quosdam de nobilibus viris rogando inuitauimus, ut nobiscum illuc uenirent, et illa territoria cum suis terminis uiderent, et secundum quod fuerant anquiquitus(!) data et signata, et postea a predictis nobilibus confirmata. Tunc cum gaudio magno nobiscum barcam intrantes venerunt: Petrazus iudex, Petricus Zauarelus consobrinus eius, Maius comerzarius pro nomine Oura, Petrus pro nomine Bergulo. Et ambulantes territoria studiose circumierunt et inuenerunt columnam, que erecta fuerat, alio positam in loco. Tunc per indicium Gauzuli presbiteri et monachi inde collumnellam tollentes, ubi prius steterant, statuerunt, et omnes terminos uel aceruos, quos firmauerant antecessores uel patres eorum, ipsi cum summo studio statuerunt et eorum laudauerunt decretum et a columnella, que stat ad litus maris, usque ad cacumina montium designauerunt; in qua cacumina non paruum aceruum lapidum statuerunt, et quia defensores, qui nobiscum cum alia barca uenerant, dicebant: mentire Gauzulum monachum, iudicauerunt iurare. Tunc venientes domum uocato episcopo Mihaele et predictos nobiles illos, qui iudicauerant iuramentum in capitulo s. Grisogoni, (nomine) omnium fratrum iurauit presbiter Gaudius et confirmauit antiqua priuilegia et decreta omnium nobilium priorum et nouissimorum. VIII. kalendas februarii feria IIII.

Iz odlomka zbornika sv. Krševana koncem 12. vijeka u nadbiskupskom arkivu u Zadru str. 10—1.

Farlati Illyr. sacrum V. 54 ima samo izvadak.

41

1133, 3. novembra. Krk.

Krčani dozvoljuju svomu knezu Dujmu, da sabira prinose za popravljanje grada Krka i za mletački porez.

Anno MCXXXIII. die III. nouembris dominus Dominicus Vegliensis episcopus in suo episcopali palatio una cum iudicibus ciuitatis pro communitate Veglie ex una parte, et dominus Duymus comes ex altera conuenerunt, ut colta, que apud commune erat pro urbe reparanda, et aliis expensis fiendis, nuntiisque mittendis, et strena Venetis danda, predicto comiti promittenti singula exequi concessa fuit etc.

Farlati Illyr. sacrum V. 299. — Cicogna Inscrizioni VI. 565 iz rukopisa biblioteke sv. Marka u Mlecima (classe LI. 67) »Storia della famiglia Frangipane« veli: L'isola fu molte volte depredata da corsari, come dichiara la sollemnità, che festiza Vegia il giorno de santi Quaranta per esser sta liberata da pyrati; perho se fecela tributaria a V(ostra) Serenità et mandava ogni anno la strina a Venezia, come appar per la copia da un istromento de convention fatta fra lo epo (episcopo?) et la comunità di Venezia dal una parte et un conte Duimo dal altra celebradone MCXXXIII. — Kukuljević Codex II. 27.

42.

1134, 26. aprila.

Felicijan nadbiskup ostrogonski dosudjuje biskupiji zagrebačkoj šumu u Dubravi, koju joj je nekoč kralj Ladislav darovao.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen.

Regnante nobilissimo rege Ladisclauo, Strigoniensis vero ecclesie primatum Acha gubernante, et Baaciensi archiepiscopo Fabiano existente, Vesprimensi episcopo Cosma, palatino comite Jula, Semegiensi comite Grab, predictus rex diuina gratia inspirante, horum ceterorumque nobilium consilio Zagrabiensem constituit episcopatum; videlicet ut quos error idolatrie a dei cultura extraneos fecerat, episcopalis cura ad viam veritatis reduceret. Ad instruendam igitur huius plebis ignorantiam, quendam boemicum venerabilis vite virum nomine Duch idoneum reperit, quem eidem ecclesie pastorem per suum capellanum Francicam delegauit, qui et illi ecclesie officinarios de Semigiensi et Zalensi comitatu ordinauit. Preterea alter capellanus Cupan nomine precepto eiusdem regis dedit eidem ecclesie populum de Dumbroa cum terra et silua sibi appendente.

Transacto igitur non paruo tempore, regnante rege Stephano, predicto vero Francica illius ecclesie episcopatum tenente, a quodam viro nomine Sudengna de predicta silua ecclesie iniuria illata est. Quod episcopus egre ferens, ad regis patrocinium confugit, qui totam causam Feliciano Strigoniensi archiepiscopo discutiendam commisit. Illius igitur ecclesie aduersarii ad iudicium vocati, cum ad determinatum diem venire noluissent, nec L. pensas secundum legem terre persoluere potuissent, archiepiscopi iudicio predicta silua per pristaldum Ysaac nomine ecclesie restituta est; et quamdiu Francica illi ecclesie prefuit, nullus ei aliquam iniuriam inferre presumpsit. Defuncto igitur rege Stephano, piissimus Bela diuina gracia largente Pannonie sceptra feliciter gubernanda suscepit, cuius gracia predictus Francica ad Baaciensem archiepiscopatum translatus est, Zagrabiensi vero ecclesie Macilinus Iherosolomitanus canonicus episcopus ordinatus est. Tercio igitur episcopatus sui anno, Adilbreth frater Kaladini comitis Sumigiensis comes una cum Clanisa et Petro fratre eius et Sudangna aliisque quam pluribus eiusdem terre melioribus de predicta silua in concilio Waradiensi, tempore Walterii episcopi, ante Felicianum Strigoniensem archiepiscopum litigium renouauit. Cuius iudicio duo episcopi, videlicet Francica Baaciensis et Macilinus Zagrabiensis, salua episcopali dignitate, pro iusticia sancte ecclesie veritatem dixerunt, tres vero de nobilioribus eiusdem ecclesie, scilicet: Barkis, Mahal, Dersihna super sacrum altare Waradiensis ecclesie in presentia canonicorum iurauerunt, Augustino Strigoniensis ecclesie canonico existente pristaldo. Quod factum est anno dominice incarnacionis MCXXXIV., epacta XXIII., VI. kalendas maii. Archiepiscopus vero volens suum iudicium inmobile permanere, alterum eis pristaldum nomine Marcellum filium Gira comitis dedit, qui priore pristaldo scilicet predicto Ysaac premonstrante, singulas metas renouauit, et ecclesie siluam ea condicione restituit, ut nullus in ea omnino sine consensu episcopi quicquam agere presumat, vel (v)enando, vel aliquid de ea auferendo, vel intromittendo. Huius rei testes sunt archiepiscopi iudicio assidentes: Nicolaus Nitriensis episcopus, Euzidinus comes de Saunic, Geuril filius Andree comitis, Laurencius filius Salamonis canonici Waradi(e)nsis eclesie, Benedictus custos, Opus decanus, Sebastianus.

Original u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu (Priv. br. 1). Na ledjima: »Privilegium Ladislai regis super constitucione Zagrabiensis episcopatus. Privilegium canonicorum«. Na okrajku s jedne i druge strane prerezano 9 velikih slova. Kaptolski arkiv u Zagrebu ima ovu listinu i u prijepisu u buli Grgura IX.

Farlati Illyr. sacrum V. 350—1. — Katona Hist. crit. II. 484. — Kercselich Historia I. 1. — Fejér Codex I. 484. — Tkalčić Monum. episcopatus I. 1. — Kukuljević Codex II. 28—9. — Knauz Monumenta I. 85.

43.

1134.

Mihalj nadbiskup zadarski i Petar knez grada Zadra i upravitelj čitave Dalmacije rješavaju parbu imedju sv. Krševana i sv. Marije oko nekih zemalja, koje leže u Obrovcu.

† Anno domini millesimo centesimo XXXIV., indictione XII., presidente cathedre beate Anastasie M(ichaele) archiepiscopo, Petro comitatum Jadere, totiusque Dalmacie principatum feliciter procurante. Orta est contentio inter abbatem sancti Grisogoni cum monachis suis et abbatissam sancte Marie cum monialibus suis propter quasdam terras in Brauizo, que sunt subtus ecclesiam beati Petri ab occidente. Nam ut est cupido et auaritia seculi presentis, dicebat abbatissa, terras esse suas, quas abbas cum fratribus suis veris indiciis et equissima ratione ostendebant, et fuisse et esset suas. Vtraque igitur parte inter se minime conueniente, venerunt tandem in episcopium, et steterunt coram archiepiscopo, comite, iudicibus, et ceperunt huius rei causam studiose perquirere. Pro parte monasterii sancti Grisogoni certabat Petrus Bergulus aduocatus eorum, et pro parte monasterii sancte Marie certabat Zanizus filius Vitaze prioris aduocatus illarum. Diu autem inter se illis litigantibus, iudices causam subtilissime discutientes, reppererunt equiorem et iustiorem, tam assertione verborum, quam exaratione litterarum, quamque etiam memoria quorundam presentium, qui causam noscebant, rationem monachorum, sed nullum inposuerunt finem. Conuersi vero ad Zanizum, dixerunt: Si testes idoneos haberent, qui exploatius propositi negotii causam nossent. Tunc confessus est, quod haberent archidiaconum Maium testem, qui interfuerit, cum Gregorius archiepiscopus iudiciali ratione terras illas diuiserit. Tunc missi sunt duo ingenui viri, unus Fuscus diaconus plebanus sancte Marie, et alter laicus Prestancius Fera ad archidiaconum, interrogare eum: si res se ita abet, sicuti Zanizus et moniales autumabant. Archidiaconus autem, utpote venerandus senex, nec a veritate declinans, cepit detestare et contradicere, quod nunquam ibi fuisset, nec hoc agi vel vidisset vel audisset. Tunc confusa pars monialium, pre verecundia nichil iam dicere potuerit. Tunc dati iudices, data sentencia, utramque partem habire preceperunt. Dein paucis interiectis diebus, salubri roborati auxilio, abbas et ceteri fratres, adeuntes archiepiscopum, simul et comitem, rogaverunt eos, ut se parum vexarent et exirent videre terras illas, et secundum antiquam dationem et dispositionem sic roborarent et firmarent, quatenus deinceps nullum litigium, nulla contencio posset oriri inter duo predicta

monasteria, quod et factum est. Perrexit igitur Michahel archiepiscopus cum clericis aliquibus, quorum nomina hec sunt: Gaudius archipresbiter, Micha diaconus filius Strezicuze, Lampridius clericus filius Marichne, Petrizus clericus filius Camassi; deinde Petrus comes cum proceribus suis, quorum nomina hec sunt: Maius Zambata iudex, Grube iudex, Zanizus aduocatus, Bergullus aduocatus, Prestancius Fera, Vitaza filius Stance Dassare, Bratona frater comitis, Manfredus et alii plures, abbas cum suis et abbatissa cum suis. Et sic peruenerunt ad ecclesiam beati Petri, et per ostensionem analium et recordationem veteranorum inuenerunt, quod medietas coquine, quam edificauerunt homines sancte Marie, staret in terra sancti Chrisogoni, sed precatu archiepiscopi, pariter et comitis et abbatisse, et omnium clericorum et laicorum ibi presentium, consensit abbas et reliqui fratres, ut miteretur linea ab angulo ecclesie interioris, hoc est extra turrim, quia turris ecclesia(!) est beati Chrisogoni. Et missa est linea ab angulo ecclesie parum in obliquum in aquilonem, ita ut tota coquina sit eis concessa, et sic monachi ad terminos terre sue magnos lapides fundotenus locauerunt, in quibus etiam lapidibus litteram G. imprimerunt, ut extra hos terminos non liceat hominibus sancte Marie in occidentem vel pedem ponere vel quodcumque animal minare.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (masso XVIII. 446). Kukuljević Codex II. 29—30.

44.

Oko god. 1134.

Crnota pop daruje samostanu sv. Benedikta u Spljetu neka sela.

In Christi nomine. Quod constat actum diuino iudicio, non potest corumpi humano. Et ideo ego presbiter Cernota recordacionem facio de territorio meo posito in Dolcio de Conscaco iuxta territoria sancti Domnii, que equaliter in longum ad orientem respiciunt, tendentes ad aque antiquum conductum pro meta, supra quod est aliud territorium sancti Domnii, quod territorium Doleci dono pro remedio anime mee et meorum parentum monasterio sancti Benedicti in perpetuum, sicut michi comissum fuit a meis parentibus. Insuper dono etiam terram, quam sub . . terras eiusdem monasterii. Dono eciam terram unam in Gladnico prope . . . ex parte orientis, ita tamen, quod de ipsis terris nullus meorum eredum contradicere possit, vel partem petere aliquam, sed in ipso monasterio

remaneat iure perpetuo. Si quis vero, quod absit, spiritu diabolico inflatus, per aliquam fraudem ipsas terras ab ipso monasterio abstraere voluerit, dei omnipotentis iram incurat, et malediccionem CCC. decem et octo sanctorum (patrum), ac duodecim apostolorum, ac cum Juda proditore in inferno dampnetur, et blasfemiam eternam in premium optineat. Hoc autem fuit factum coram Grubce Salati, atque Sabacio Tiueri diacono. Et ego Duimus clericus de mandato dicti presbiteri Cernote, sicut audiui a suo ore, ita scripsi propria manu et testis sum ad predicta.

Original mjestimice oštećen u arkivu opatica sv. Marije u Zadru medju pismima spljetskoga samostana sv. Benedikta.

Kukuljević Codex II. 27—8.

45.

1137.

Bela II. kralj ugarski, podjeljujući dozvolu nekomu knezu Martinu, da može darovati svoja posjedovanja samostanu sv. Petra u Čataru u zaladskoj županiji, spominje takodjer neke posjede uz Muru i preko Drave kao i Šemovec u zagrebačkoj biskupiji.

(U izvatku.)

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Notum sit omnibus sancte dei ecclesie cultoribus tam clericis quam laicis, quod rex Bela inclitus in conuentu Strigoniensi, ubi filio suo Ladislao communi regni consilio Bosnensem ducatum dedit, in insula abbatie monialium, ubi ecclesia s. Marie, archiepiscopo Feliciano presidente et ceteris episcopis presentibus, scilicet: Machario, Saulo, Martyno, Petro, Waltero, Zacheo, Macelino (Zagrabiensi) et curiali comite Francello etc. His nihil contradicentibus, Bela rex concessit Martino comiti ad placitum sua ordinare. Gratiam quam pater concesserat, concessit succedens filius in regnum Geuczha (!), presente Belos duce, et Hitelano preposito, Quuchino preposito, et Calixto et Iuliano comite et Rolando predium Chiatarii, in quo monasterium est edificatum, quod erat cum fratribus suis commune, cambiuit mutando a filiis Andree, cum parte de terra, quam habebat in Beschen, non ultra aquam Muram, sed citra pars Alexii data est etc.

Item dedit predium de Zala, quod sibi dedit rex, quesitor a rege dominus prestaldus Seraphim frater eius, ubi datum est sibi illud predium, interfuerunt hi proceres: Iula, Salamon centurio, San centurio, kenez Petrus, istis dati sunt num(m)i in recordationem. Ibidem sunt duo aratra cum sex mansionibus et decem domibus, et seruiant abbati, qualiter pre-

ceperit, sed si abbati placuerit, dent filias liberis et ducant de liberis, quorum nomina (sunt) hec: Donamer cum duobus filiis, Didec cum filiis, Radosta, Dracem, Sadem, Blasius filius Grapo, Cace, Budissa, Pribizla, Odila. Predium Fertew cum uno aratro et tribus mansionibus, predium Galani, quod dedit rex pro suo predio, scilicet Sar, quod datum est episcopo (Zagrabiensi) Macellino, dedit monasterio cum decem mansionibus etc. Terram, quam emit a Symeone filio Nicolay comitis utra Dravum, (pro ?) centum pensis et duobus dextrariis, dedit monasterio. Terram quam habuit gratia Stephani (II.) regis in Zagrabiensi parochia, scilicet Semeza, quesitor Georgius comes filius Saul(i), pristavdus Weng, filius Radoan etc.

Pez Codex 355. iz biblioteke admontske. — Fejér Codex II. 88 (po Pezu). — Kukuljević Codex II. 30—31 (u izvatku).

46.

1138.

Bela II. kralj hrvatski i ugarski daruje nadbiskupiji spljetskoj crkvu sv. Marije u Solinu.

In nomine domini nostri Jesu Christi. Anno ab incarnatione eiusdem millesimo CXXXVIII., indictione prima. Ego B(ela) dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque rex, do ecclesie Spalatensi pro remedio anime mee meorumque successorum et tibi Gaudio predicte matris ecclesie archiepiscopo ecclesiam sancte Marie, que est Salone, cum omnibus appendiciis suis tam mobilium quam immobilium rerum et cum molendinorum redditibus, ut nulli omnino hominum nisi prenominate ecclesie Spalatensi reddatur tributum. Et quicumque nostro priuilegio contrarius assistere voluerit, iratum habeat trinum et unum deum, et habeat maledictionem sanctorum patrum, insuper nostram iram incessanter incurrat, et decem libras auri componat, medietatem in regali palatio et medietatem ecclesie, cui iniusticiam fecerit. Et hec cartula maneat in sua roboracione.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 19—20) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 173. — Kercselich De regnis 157. — Kukuljević Codex II. 31.

47.

1139, 23. maja. Lateran.

Inocencije II. papa podjeljuje nadbiskupu spljetskomu Gaudiju plašt na molbu Bele II. kralja ugarskoga i hrvatskoga.

Innocentius seruus seruorum dei, venerabili fratri G(audio) Salonitano archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Sicut beati Gregorii testatur auctoritas, et tam veterum quam modernorum gestorum monumenta declarant, examinatio et consecratio Salonitani archiepiscopi ex antiqua institutione ad romanum pontificem specialiter pertinet. Quocirca in sanctam romanam ecclesiam grauiter deliquisse et claues beati Petri ausu temerario euacuare voluisse dinosceris, dum spreta dignitate sedis apostolice, ad aliam prouinciam conuolasti, et contra veterem consuetudinem a Strigoniensi archiepiscopo consecrationem suscipere attemptasti. Licet ergo vehementer excesseris, licet contra stimulum calcitrare molitus sis; quia tamen dilectus filius noster Bela Hungarie rex pro te multoties apud sedem apostolicam per litteras et nuncios intercessit, ipsius tandem precibus condescendimus, et per dilectum filium nostrum Hubaldum diaconum cardinalem, virum siquidem honestum et litterarum peritia eruditum, fraternitati tue palleum pontificale officii plenitudinem, signum humanitatis et iustitie destinamus; ut videlicet eo his diebus utaris, quibus in ecclesie tue scriptis authenticis continentur. Tua itaque interest, ita te erga beatum Petrum deuotum et humilem in omnibus exibere, ita te in eius obsequio exercere et preceptis apostolicis obedire, ut hac gratia dignior valeas inueniri et nos de tue actionis studiis exultare possimus. Preterea episcopos per Dalmatiam constitutos suffraganeos, quibus Salona tempore suo rutilando utebatur, sancte Spalatine ecclesie, ubi corpus sancti Dompnii discipuli beati Petri requiescit, cum omni reuerentia obedire sancximus, quem unum totius Dalmatie metropolitanum in Salonitana ecclesia fore scimus, iuxta quod in decretis nostris comperimus. Item quia per vestras litteras conquesti estis de suffraganeis recusantibus venire ad concilium sancte Salonitane ecclesie metropolitanum, nos ita statuimus, ut in Dalmatia nullo alio in loco synodus preter in vestra metropolitana ecclesia celebretur, et ibidem omnes suffraganei prefate ecclesie Salonitane more solito consecrentur. Datum Laterani, IX. kal. iunii.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 2. 33). Visi o končanoj uzici olovni, dobro sačuvani pečat.

Lucius De regno l. III. c. XI. — Farlati Illyr. sacrum III. 173. — Fejér Codex II. 113—5. — Migne Patrologia lat. 179. 476. — Kukuljević Codex II. 31—2. — Jaffé Regesta I. 890. no. 8035.

48.

1141.

Gejza II. kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje Splječanima stara prava.

G(eysa) dei gratia Ungarie, Dalmatie, Urquatie (!) Rameque rex. G(audio) suo archiepiscopo, Cernacha comiti, omnibusque urbis Salonitane proceribus gratiam cum salute. Litterarum vestrarum intelligentiam diligenter, ut oportuit, animaduertimus, in quibus et vos nostro conpati dolori pro patris nostri obitu et regie congaudere dignitati, totaliter nobis aderendo, fide plena asseruistis; qua de re grates vobis vestrisque contribulibus habemus et habere volumus non modicas. Laudabiliter etenim nostri predecessores vos dilexisse conprobantur, cum in fide firma erga nos habita tam vos quam vestros conciues perseuerare videamus; unde et potiori gratia vos complecti et volumus et promittimus. Placuit itaque, utpote petitioni vestre libentissime annueremus, nam et priuilegium vestrum, prout voluistis, corroboramus antiqua lege patrum nostrorum, et vos ampliori dilectione, ut diximus, et amplecti volumus et promittimus.

Original u dvorskom arkivu u Beču (Spalato 175/29—XVI/229). — Dobar prijepis u kaptolskom arkivu u Spljetu. Vidi se iz povelje, da ju je izdao kralj Gejza neposredno iza smrti očeve, zato je mećemo u god. 1141.

Farlati Illyr. sacrum III. 174. — Katona Hist. crit. III. 543—4. — Kercselich De regnis 156. — Fejér Codex II. 116—7. — Kukuljević Jura I. 29. — Kukuljević Codex II. 34.

49.

1142, mjeseca maja.

Gejza II. kralj hrvatski i ugarski ponavlja Splječanima zakletvu kralja Kolomana glede čuvanja njihovih prava.

Anno dominice incarnationis MCXLII., indictione V., epacta XXII., (con)currentibus III., mensis maii, anno secundo regni mei. Ego Geysa rex Hungarie, Chroatie atque Dalmatie iuro super sanctam crucem urbis Spalatensis principibus firmam pacem et libertatem, mihi quoque et successoribus meis tributarii aut angariarii ne sitis; episcopum vero aut comitem, quem clerus aut populus elegerit, confirmabo, et lege antiquitus constituta cum vestro iudice uti permittam vos, preter quod introitus portus ciuitatis de extraneis duas partes rex habeat, tertiam comes ciuitatis. In

ciuitate vestra neminem Hungarorum vel alienigenarum habitare permittam, nisi quem voluntas vestra expetierit. Cum autem ad vos coronandus aut vobiscum regni negotia tractaturus venero, nemini ciuium vis inferatur domorum suarum, nisi quem dilectio vestra susceperit. Iudicem inter vos et extraneos a me constitutum vobiscum in ciuitate sedulo commorari volo, nec eum extra urbem alias proficiscentem sui precepto aut sigillo a vobis causa placitandi sequendum concedo. Si quis vestrorum per meum regnum terra marique negotia exercuerit, mihi aut alicui nostrorum hominum ex proprio commercio nullum persoluat debitum; obsides a vobis nullo modo recipiam, sed in curia nostra seruire volentibus rogam impendam, et morandi siue discedendi ad suum velle facultatem obtineant, nullamque super hoc molestiam inferam. Ac si forte aliquem dominium meum aggrauare videbitur, et urbem vestram exire voluerit, secure cum uxore et filiis et familia et omnibus suis bonis, quocumque sibi placuerit, eat. Hec autem omnia absque fraude et ingenio ac detrimento ciuium vel ciuitatis in aliquo attinente obseruabo.

Sacramentum hoc a rege et archiepiscopo Muchia (?) confirmatum est. Ego Bachiensis archiepiscopus laudo et confirmo. Ego Martinus Agriensis episcopus laudo et confirmo. Ego Paulus Vesprimiensis episcopus laudo et confirmo. Ego Verblen (?) Zagrabiensis episcopus laudo et confirmo. Ego Zacheus Iauariensis[1] laudo et confirmo. Ego Joannes Quinqueeclesiensis episcopus laudo et confirmo. Ego Paulus Canadiensis laudo et confirmo.

Farlati Illyr. sacrum III. 174. On stavlja ovu listinu pogrješno u god. 1143., s kojom se ne slaže indikcija V., ni epakta XXII., ni konkurens III. Listina se mora datirati prema indikciji i epakti, što sve pada u god. 1142. — Kercselich De regnis 158. — Katona Hist. crit. III. 545—7. — Fejér Codex II. 118—9. — Kukuljević Jura I. 29—30. — Kukuljević Codex II. 35.

50.

1142, 11. juna. Na brdu Tiburtinu.

Inocencije II. papa nalaže knezu i općini dubrovačkoj, da časno prime svoga nadbiskupa Andriju, kojemu je on podijelio nadbiskupski plašt.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis, clero, P. comiti et populo Ragusiensi catholico salutem et apostolicam bene-

[1] Farlati ima Tavar.

dictionem. Ex ipsius redemptoris nostri Jesu Christi domini constitutione sancitum est, ut romana ecclesia in beati Petri apostoli fide et confessione fundata, uniuersis per orbem terrarum debeat ecclesiis prouidere. Unde nos, qui licet indigni loco eiusdem apostolorum principis residere conspicimur, omnes ecclesias in eiusdem fidei sinceritate et unitate cupimus confirmare et in unius compage corporis indissolubiliter solidare. Ideoque venientem ad nos venerabilem fratrem nostrum A(ndream), archiepiscopum vestrum, debita benignitate suscepimus, et inter fratres nostros, prout decuit, honorauimus. Palleum quoque, videlicet pontificalis offici plenitudinem, humilitatis et iustitie signum, secundum quod predecessoribus suis a sede apostolica concessum est, sibi indulsimus. Ipsum itaque cum gratia sedis apostolicę et litterarum nostrarum prosecutione ad vos remittentes, uniuersitatem vestram rogamus, monemus et monendo precipimus, quatinus tanquam patrem et pastorem vestrum benigne recipiatis, diligatis et honoretis, et debitam ei obedientiam et reuerentiam humiliter exhibeatis.

De ordinatis vero Rogerii a Petro[1] Leonis ordinati preces eius audire nequiuimus, quoniam in concilio, quod in basilica saluatoris domino presidente celebrauimus, ordinationes ab ipso et aliis hereticis et scismaticis factas, euacuauimus et irritas esse censuimus. Datum in monte Tiburtino III. idus junii.

Original u arkivu u Dubrovniku. Pečat olovni dobro sačuvan. Breve sumnjiv i poradi brisanja imena u originalu i s drugih razloga.

Kukuljević Codex II. 32—3.

51.

1142, 11. juna. Na brdu Tiburtinu.

Inocencije II. papa šalje Andriji nadbiskupu dubrovačkomu nadbiskupski plašt potvrdjujući povlastice njegove crkve.

Innocentius episcopus seruus seruuorum dei venerabili fratri Andree Ragusie ciuitatis antistiti eiusque successoribus canonice promouendis in perpetuum. Ex commisso nobis apostolatus officio fratribus nostris tam vicinis quam longe positis paterna nos conuenit prouisione consulere, et ecclesiis in quibus domino militare noscuntur suam iustitiam conseruare, ut quemadmodum disponente domino patres vocamur in nomine, ita nihilominus conprobemur in opere. Iustis itaque postulationibus tuis debita benignitate gratum impercientes assensum, sanctam Ragusanam eccle-

[1] U originalu izbrisano.

*

siam, cui deo auctore preesse dinosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti priuilegio communimus. Sane quascunque parochias eadem ecclesia vestris temporibus iuste possedisse dignoscitur, tibi tuisque successoribus integras permanere sancimus; scilicet Zachulmie regnum, et regnum Seruilie, Tribunieque regnum, ciuitatem quoque Catharinensem seu Rose, atque Buduanensem Auarorum, Liciniatensem atque Scodrensem, nec non Driuastensem et Polatensem, cum abbatiis, ecclesiis et parochiis earum. Preterea decime, possessiones, predia seu cetera bona, que ipsa ecclesia in ecclesiis, in villis, in colonis seu colonabus, in agris vel aquis, siue aliis rebus diocesane vel proprietarie dispositionis in presentiarum iuste et canonice possidet, quecumque etiam in futurum liberalitate principum vel oblatione fidelium rationabilibus modis poterit adipisci, firma vobis et illibata seruentur. Palleum quoque, pontificalis videlicet officii plenitudinem, humilitatis et iustitie signum, ad missarum solempnia celebranda tibi concedimus, quo hiis diebus uti memineris, quibus a sede apostolica predecessoribus tuis concessum fuisse dinoscitur. Studeat itaque tua fraternitas plenitudine tante dignitatis suscepta ita strenue cuncta peragere, quatinus morum tuorum ornamenta eidem valeant conuenire. Sit vita tua subditis exemplum, ut per eam agnoscant, quid debeant appetere et quid cogantur vitare. Cure tibi sit magis hominibus prodesse quam preesse. Non in te potestatem ordinis sed equalitatem oportet pensare conditionis. Stude, ne vita doctrinam destruat, nec rursum vite doctrina contradicat, memento, quia ars est artium regimen animarum. Ecce frater in Christo karissime, hec sunt pallei, ista sunt sacerdocii, que omnia facile Christo adiuuante adimplere poteris, si virtutum omnium magistram, caritatem cum humilitate habueris, et quod foris habere ostenderis, intus habebis. Consecrationem vero tuorum successorum nobis nostrisque successoribus in perpetuum reseruamus. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere et temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conseruentur, tam tuis quam clericorum et pauperum usibus profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona huius nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sanctissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen.

Rt. Ego Innocentius catholice ecclesie episcopus ss. Bv.
† Ego Albericus Hostiensis episcopus ss.
† Ego Octavianus diaconus cardinalis s. Nicolai in carcere ss.
† Ego Nicolaus diaconus cardinalis s. Palatii ss.

Datum in monte Tiburtino per manum Gerardi s. romane ecclesie presbiteri cardinalis ac bibliothecarii III. idus iunii, indictione quinta, incarnationis dominice anno MCXLII., pontificatus vero domini Innocenti, secundi pape anno XIII.

Original (?) u arkivu u Dubrovniku. Pečata ne ima; bula sumnjiva. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 430 veli: Extat transsumptum in membrana.

Farlati Illyr. sacrum VI. 63 (ima odlomak). — Fejér Codex VII. 5. 110—1. — Kukuljević Codex II. 33—4. — Jaffé Regesta I. 903. no. 8234.

52.

1142.

Gejza II. kralj hrvatski i ugarski ponavlja na prošnju Trogirana zakletvu kralja Kolomana i povelju danu od njega svim gradovima dalmatinskim.

Anno dominice incarnationis MCLI., in anno regni mei II. Ego Geysa secundus rex, secundi Bele regis filius, sceptra paterni regni, scilicet Hungarie, Dalmatie, Chroatie Rameque iure hereditario optinens, iuro supra sanctam crucem vobis Tragurinis fidelibus meis ciuibus firmam pacemi michi et filiis meis et succesoribus tributarii ne sitis, episcopum vero et comitem, quem clerus aut populus elegerit, confirmabo, et lege antiquitus constituta vos uti permittam cum vestro iudice. Preterquam introitus portus ciuitatis de extraneis mercatoribus duas partes rex habeat, tertiam vero comes ciuitatis, decimam autem episcopus. In ciuitate quoque vestra neminem Ungarorum vel alienigenarum habitare permittam, nisi quem voluntas vestra expetierit. Cum autem ad vos coronandus aut vobiscum regni negotia tractaturus aduenero, nemini ciuium vis inferatur domorum suarum, nisi quem dilectio vestra susceperit. At si forte aliquando dominium meum aliquem aggrauare videbitur et alias ire voluerit, secure cum uxore et filiis et familia et omnibus suis, quocumque sibi placuerit, eat. Michi aut alicui nostrorum hominum nullum persoluatur debitum. Obsides a vobis nullo modo recipiam, sed in nostra curia seruire volentibus rogam inpendam, et morandi siue discedendi ad suum velle facultatem obtineant, nullamque vobis super hoc molestiam inferam. Insuper vobis talem libertatem concedo, quod nullus homo cum sigillo vos audeat conuocare extra ciuitatem. Si aliquis per meum regnum vestrorum

ciuium terra marique negotia exercuerit, michi nullum tributum persoluat.

Lucius De regno l. VI. c. II (listina nije potpuna). Po godini vladanja »in anno regni mei II.« postavljamo ovu povelju u godinu 1142., jer i sam kralj veli: »sceptra paterni regni... optinens«. Zgodno pada jamačno u vrijeme potvrde prava grada Spljeta. — Lucius Memorie 20 spominje ovu listinu i dodaje, da je osim gore priopćenoga teksta stajalo još na kraju listine: Che conferma in perpetuo tutte le possessioni situate tra monti e mare dal monasterio di s. Pietro sino alla porta oltre Smoquiza; le quali Suinimiro re di Croatia haveva concesso alli antecessori. — Farlati Illyr. sacrum IV. 330 (nije u cijelosti priopćio). — Katona Hist. crit. III. 612 (po Farlatu). — Fejér Codex II. 130—1. — Kukuljević Codex II. 44 (sastavio listinu iz odlomaka).

53.

1143.

Gejza II. kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje darovanje crkve sv. Marije kod rijeke solinske nadbiskupiji spljetskoj.

Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi MCXLIII. Ego Geucha(!) dei gratia Hungarie, Dalmatie, Chroatie Rameque rex. Confirmo ecclesie Spalatensi et tibi Gaudine archiepiscope ecclesiam sancte Marie, que iuxta riuum Salonitane ciuitatis est sita, cum omnibus suis appendiciis, tam in terris, quam in vineis atque hominibus, siue molendinis; habendi possidendique potestatem obtineas, uti a predecessoribus meis, Colomano, Stephano et nouiter a patre meo Bela iure fuit regali concessa, annuentibus cunctis nobis episcopis siue proceribus predictam institutionem sanctimus. Et si quis contra nostrum priuilegium aliquid frangere vel machinare voluerit, regalis gracie priuetur beneficio.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« kod biskupa u Spljetu. Farlati Illyr. sacrum III. 174. — Kercselich De regnis 158. — Katona Hist. crit. III. 550—1. — Fejér Codex II. 120. — Kukuljević Codex II. 35—6.

54.

1144. Spljet.

Crnota pop oporučuje samostanu opatica sv. Benedikta u Spljetu neku zemlju Pod Kilom sa svim svojim imutkom. Kasnije se opisuju medje darovanoga posjeda.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno igitur sacram postquam Christus carnem sumpsit ex uirgine M(C quadra)gesimo V(IV).

per indictione(m) vero VII. Temporibus autem regnante Geuza, Ungarie rege, atque Bellosi bani, in ciuitate nostra Spalatina sedem beati Domnii regente Gaudius archiepiscopus, comitatu vero obtinente (Cerne)cha prior, hoc conscriptum, ut posteris ad memoriam fieret. Magnum est prouisionis consilium suas antea ordinare ac dispensare facultatula(s), prius quam metu mortis quis possit arguere. Idcirco ego Cirnota . . et quod non meis meritis sed dono gracie spiritus sancti infra sacerdotalem numerum dignatus presbiter aduocare, (corpore) sanus, et sana mente integroque consilio, nichil in me infirmitatis vel mortis adhibens, nam . . . superius, sanus et sana mente, fretus diuino consilio, apud memet ipsum tractaui, quemadmodum debeat obseruari. H(eredita)rium vero sanctum Benedictum meis seu meorum genitorum acquisitis facere disposui. Nam pro remedio anime mee meorumque genitorum esse credo, quicquid sacrosanctis preuenimus ecclesiis. Nec abesse existimo, quod ibidem pro bona voluntate conferimus, ubi nos in perpetuo reddimus possessores. Unde hoc ordine sanctum Benedictum heredito, scilicet hereditate, que in loco, qui sclauonica lingua Pot Cilco nominatur, quam olim antecessores mei a suis antecessoribus posiderant. Denique vero ipsi pro suis animabus suorumque defunctorum in predicto monasterio perpetualiter condonauerunt. Ego autem non tantum ipsum territorium sed eciam cuncta mea vel meorum genitorum acquisita mobilia et inmobilia, empta seu donata, domos, agros, vineas, aurum vel argentum, siue cruccellas, ac me ipsum in eodem monasterio trado, tamen ut dum diuina pietas hac in fragili vita viuere permiserit, de sepe dicto monasterio adiutis consiliis, auxiliis et sustentacionibus esse debeant. Postquam vero anima a corpore egredierit, omnia mea vel meorum genitorum, que in potestate visa fuerint, in iam dicto monasterio perpetualiter permaneant. Insuper autem omnibus tam modernis quam et futuris sub hac voce contestor, quod in ipso territorio nullum meorum heredum aut extranea persona partem vel societatem habet, sed absque omni calumpnia alicuius persone in predicto monasterio . . meis antecessoribus, sicut supra scriptum continet, traditum esse sciatis. Ita et ego confirmo. Si quis, quod absit, fretus vel infamatus diabolico spiritu, cum fraude et malo ingenio ipsam hereditatem a sepedicto monasterio abstraere voluerit, ac paginam hanc huius nostre ordinacionis violare temptauerit, habeat iram cuncta potentis dei, et maledictionem CCCX. et octo sanctorum patrum et de duodecim apostolis, atque cum Juda domini proditore in infernum mancipetur. Hec vero pagina testamenti ante presenciam nobilium virorum, seu eciam quorum cum consilio facta est, quorum nomina nunc dicemus: in primis Nosdre abbas sancti Stephani, Grubice Salati, qui et subdiaconus, Sa-

bacius Tiueri subdiaconus, Dragus Pirle, Mille Lapstici filius, Dabrana Gumai.

His ita peractis, alio igitur tempore, quidam domini, ut supra maledictionem (non) metuentes, immo diabolico infamati spiritu, scilicet Stephanus suoque cum fratre Bacula proterue agentes, in nos insurrexerunt, et hereditatem, quam a presbitero Cirnata seu a suorum antecessorum in monasterio sancti Benedicti dederant, abstraere intenderunt, dicentes: illorum heredes esse. Cum quibus ante presenciam Johanni comiti, Petrus Gricine iudici, ac aliorum nobilium litigium habuimus, quos per iusta iudicia deuicimus. Judicium vero nobis taliter dederunt, ut a terra, quas ipsi furtiue et absconse tenebant, fora(s) expeleremus, ac eciam frumentum earum abstulissemus, quod et ita non diu morante adimpleuimus, quia mendaci inuenti erant. Et hoc in tempore abbatisse Chazze, Sc(edin)ne vero Casarius, qui et aduocatus, Micha Pradani, Gaudius Sirizi presbiter, Grubice Sungari atque Dirso.

Igitur vero ego abbatissa Chazza, sepe preponens ad predictam hereditatem, que Pot Cilco est, quem presbiter Cirnata dedit, adere et nomina locorum unde est scribere, quod optaui adinpleui et scripsi. In primis vero parum subtus capella, ubi eius antecessorum cadauera iacent. Ex parte occidentis inter capella et calle antiqua, et tendit sursum in parte orientis usque ad vallem, que sclauonice dicitur Tirstenic, latine vero Calamet, exinde autem sursursum (!) in parte aquilonis ad Grippam, que est iuxta agro, in quo sunt petre, que sclauonice Brus nuncupantur. Exinde vero deorsum in valle, et de valle sursum usque ad ripam, que est parum subtus puteum, in qua sunt tres petre, una super altera, ex cacumine illius ripe, sursum ad agro, que in modum velis, qui sclauonice Jedro vocatur. Iterum a capella, que supradiximus, infra eadem capella et macerie usque ad magnum arborem, et de arbore usque ad terram sancti Stephani, et de eadem terra usque ad puteum, qui est cum dubus (!) coronis, et de puteo sursum ad macerias et de macerias ad agro iterum, qui vocatur Jedro. Hec vero omnia sicut scriptum continet in circuitu sancti Benedicti sunt, nisi sola terra sancti Stephani, que interiacet, non est, et est terra in valle, que sclauonice Cladiue nuncupatur, de una terra usque ad aliam terram in longitudine continens, et intraiacet infra terra, que Godimirscina sclauonice nuncupatur, quas Budico tenet, scilicet predicta terra unum vretenum et medium et vineam, que est a Graniza. Et ibidem ex alia parte Cladiue, ex parte pelagi una magnavalle, et continet usque ad excelsum saxum. Ex parte borree sunt due magne pecie de terra, quarum adiacet ex parte orientis terra sancti Johannis de fonte, et ex parte occidentis adiacet terra nobilium Spalatinorum, et ibidem subtus ipsum saxum sunt ripe non modice. Hec sunt vero nomina vi-

rorum, qui (in) introductione et ostensione huius territorii fuerunt. In primis quoque duo nostri aduocati: Petrus Girgurelli filius, et Vulcina Viti, archipresbiter de Cilco nomine Vilcotta, Beros qui Agimbo (a Gimbo?) premitur, Iuan, Chualis nepos Arseni, Tollina de Brechle, Gruban Zanici, qui est ostensor predicti territorii, Musco Jadreiz, Dragos Silce, Milesa nepus Ozor, Rugona filius Striani, Stephanus cum suo fratre Bacula, ibidem vero Micha Malanarate, Sabacius clericus.

Savremeni prijepis na pergameni u arkivu opatica sv. Marije u Zadru.
Kukuljević Codex II. 36—7.

55.

1145, mj. decembra. Pulj.

Stanovnici grada Pulja u Istri obvezuju se pomagati Mlečanima u ratnim pohodima do Dubrovnika i Jakina.

(Ulomak.)

Verum a Ragusio usque Venetias, et exinde usque Anconam, si ipsi(s) Veneti(s) aliqua guerra increuerit, unde dominus dux cum suo comuni contra suos inimicos ire voluerit, et illuc per se uel per suum missum expeditionem suam direxerit . . ita nos cum omni comuni prompto animo ac mente fideli in suum seruicium venire et esse debemus.

Liber Pactorum u državnom arkivu u Mlecima IV. 134.
Ljubić Listine I. 6. — Kukuljević Codex II. 39.

56.

1145, mj. decembra. Rivoalto.

Koprani i Izolani u Istri obvezuju se pomagati Mlečanima, kadgod mletačka pomorska vojska krene na Dubrovnik ili Jakin.

In nomine domini nostri Jesu Cristi: anno domini millesimo centesimo quadragesimo quinto, mensis decembris, indictione nona. Riuoalto.

Hoc est capitulare et pactum, quod pepegit Almericus gastaldio et Adalperus notarius et Rantulfus iudex et populus Justinopolis, id est caput Ystrie, et cum Insula, et cum domino nostro Petro Polano, dei

gratia duce Veneciarum, Dalmacie atque Croacie, et cum suis successoribus perpetualiter.

(Ostalo izostavljeno.)

Verum si dux uel suus missus iuerit per commune ad preliandum de Veneciis ad Ragusium, et de Veneciis usque ad Anconam, et infra easdem partes eodem modo nos homines suprascripte Justinopolis et Insule, secundum nostrum posse, cum eis in seruitium Veneciarum ire debemus.

U državnom arkivu u Mlecima: Liber Albus str. 268 i Liber Pactorum II. str. 152.

Kukuljević Codex II. 39.

57.

1145.

Crnota pop ponavlja svoju oporučnu odredbu glede zemlje Pod Kilom samostanu opatica sv. Benedikta u Spljetu.

In Christi nomine. Quod constat actum diuino iudicio, non potest corumpi umano. Ideoque ego presbiter Cirnotta recordacionem facio de territorio, videlicet que(!) est in loco, qui Pod Chilco nominatur, quam olim antecessores mei a suis successoribus(!) ipsum possederunt. Denique ipsi pro animabus suis suorumque defunctorum in monasterium sancti Benedicti perpetualiter condonauerunt. Ego autem ex parte mea prelibatum territorium in supranominato monasterio confirmo, et contestor sub (h)ac uoce, quod in ipso territorio nullum meorum heredum aut aliquam extraneam personam abet(!) in eam partem aut societatem, sed absque omni calumpnia alicuius persone in supradicto monasterio a meis antecessores(!), sicut scriptum continet, traditum esse sciatis. Si quis, quod absit, diabolico infamatus spiritu, proterue agens, cum aliqua fraude et malo ingenio ipsum territorium a sepedicto monasterio abstraere voluerit, habeat iram cuncta potentis dei et maledictionem CCCtorum decem et octo sanctorum patrum et duodecim apostolis(!), et cum Juda domini proditore mancipetur in infernum, et blasphemia sit sua premia. Hoc autem factum fuit coram diacono Grubice Salati, atque Sabacio Tiueri, qui et subdiacono. Et ego Duimus clericus suoque condiscipulo, ex iussione domini presbiteri Cirnote, sicut audivi a suo ore, ita scripsi et testis sum.

Original u arkivu opatica sv. Marije u Zadru. Mi ga na žalost ne nadjosmo u arkivu; datiramo i uzimljemo tekst po Kukuljeviću.

Kukuljević Codex II. 38.

58.

1145—1152, 22. septembra. Siena.

Eugenije III. papa tješi Andriju nadbiskupa dubrovačkoga poradi bolesti i rješava ga, dok je bolestan, od dužnosti da putuje u Rim.

Eugenius episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri A.... Ragusiensi archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Cognito fraternitatis tue statu per latorem presentium S. presbyterum tuum, qui ad nos domino ductore peruenit, infirmitati corporis tui debita cordis infirmitate compatimur; sed gaudemus, quia in huius ignis camino conditor omnium dominus rubiginem dilectorum tuorum expurgans, te in filiorum suorum numero collocare dignatur. Tu vero inter hec animum ad patriam erigens exilii presentis angustiam, attentis oculis cordis excogita, et plebem dominicam regimini tuo commissam verbo et exemplo gubernare et fouere non desinas. In lucrandis animabus inuigila, circa cleri rectitudinem esto sollicitus; utilitatem ecclesie iniuste perire uel deteriorari nulla negligentia vel surreptione permittas, et in certis bonis operibus sacerdotali sollicitudine ita domino largiente inuigiles, ut ante tribunal eterni iudicis constitutus, fructum bone operationis, qui ad mercedem tuam pertineat, eidem redemptori nostro, in quo letari possit, exhibeas. Illud vero, unde a nobis sollicite indulgentiam postulas, scilicet quod ex debito iuramenti apostolorum limina visitare astringeris, et graui egritudine prepeditus id per se ipsum hactenus non potuisti efficere, tue fraternitati ex apostolice sedis benignitate remittimus. Sed cum opportunitatem tibi clementia diuina permiserit, si per te ipsum non poteris, per tuum nuntium matrem tuam sanctam romanam ecclesiam deuotione debita studeas visitare. Quatenus nos de tue habitudinis statu, et tu de his, que circa nos aguntur, possis prestante domino informari. De cetero pro visitatione tua fraternitati tue gratias agimus. Datum Signie X. kalendas octobris.

Original u arkivu u Dubrovniku. Papinski pečat dobro sačuvan. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 262.

Farlati Illyr. sacrum VI. 64. — Migne Patrologia lat. 180. 1485. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 86. — Kukuljević Codex II. 46—7. — Jaffé Regesta II. 74. no. 9505. datira ovaj breve sa god. 1145—1152., a mi to prihvaćamo.

59.

1145—1153.

Samostan sv. Stjepana u Spljetu obvezuje se mjesto stalnoga objeda u utorak uskrsni davati kanonicima sv. Dujma živež.

Cum uniuersorum mortalium non sit una eademque uoluntas et iam definita negocia in priorem dubitationem sepissime reducere consueuerunt, inoleuit consuetudo, ut omnes contractus siue conditiones adnotentur in scriptis, ne postmodum exinde oriatur dissensio et a tramite ueritatis audientes compellat auertere. Inde est, quod ego magister Enriqus(!) apostolice sedis legatus tempore sanctissimi Eugenii pape et archiepiscopi Gaudii hanc paginam de placito, quod fuit inter monachos sancti Stephani et canonicos sancti Domnii, in nostri presentia scribi precepi. Dum autem hinc inde uarie ostenderentur cause, confessus est abbas Nosdre predicti monasterii cum omnibus suis monachis, quod debito tenebantur dare optimum prandium canonicis sancti Domnii in secunda feria in albis pasce. Sed quoniam uidebatur asperum et molestum prephatis monachis propter innumerabilem hominum affluentiam apud monasterium predictum prandium preparare, rogauerunt ipsi monachi, ut illud domi acciperent. Tandem prephati canonici habito consilio et nostris precibus et rogatui totius communis adquiescentes, consenserunt illud domi suscipere hoc modo, quod omni anno debeant ipsi monachi representare canonicis L. bucellatos optimo pane et tante quantitatis, quod quilibet eorum habundanter cuilibet(!) clerico(!) et duos optimos berbecos trium annorum et duos perfectissimos agnos et duas galetas de bono uino. Huius autem placiti et conuentionis sunt testes in primis: Mirata iupanus de Çetina, Vita iudex, Dabrana Truniçanni, Desa Gallone, Drago Pirle, Vlcina tribunus cognomine Pilosus, Desa Uesaro, Petrinna.

Suvremeni prijepis u najstarijem evangjelistaru kaptola u Spljetu str. 136. Farlati Illyr. sacrum III. 175. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 84. — Kukuljević Codex II. 38—9.

60.

1146.

Dedomir se obvezuje, da ne će više tražiti zemlje Gorice od samostana sv. Kuzme i Damjana.

In nomine domini. Anno eiusdem incarnationis millesimo CXLVI., indictione IX., in tempore Petri Pollani ducis Veneciarum, et Lampredii

Jadertini archiepiscopi et Petri comitis. Ego Dedomir, ut ceteri mortales ignorancia primi peccati detentus, meum esse optabam illud, quod non erat, querebam terram, que vulgo Goriza vocatur, a monachis sancti Damiani; postquam enim recordatus sum, quod iniuste querebam, quod michi non attinebat, vocaui abbatem Niciforium nomine coram archiepiscopo et comite et tribus iudicibus, Grube nomine, et Desinna et Fera, et multis aliis astantibus, quorum nomina subscripta sunt, et promisi me nunquam amplius pro illa terra inquietare abbatem nec aliquem, quia nec michi nec alicui meorum attinet. Hi sunt testes: Preta regis iude(x) et Petrunus ex parte Sclauorum, ex alia vero parte erat Johannes filius Zanbare, filius Sluradi, et Petraca Petirzuli et Cosuto et Vitaza frater pontificis.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru str. 16. Kukuljević Codex II. 40. — Bullettino di Archeol. XII (1889). 187—8. — Ljubić Polichorion 172.

61.

Oko god. 1146.

Petar knez zadarski uzima samostan sv. Silvestra na otoku Biševu u zaštitu protiv župana Marislava.

Petrus Jadertinus comes Guhaliso suo fideli iuppano salutem et dilectionem. Committo enim tue probitati ecclesiam sancti Siluestri, que est in Buci, vt sicut meum et tuum honorem diligenter honores ac protegas. Audio, quod Marislaus infestat monasterium sancti Siluestri pro illis uidelicet duabus petiis terre, que fuit in Uaccomeza, quas mecum commutau(it), et tu inde pristaldus fuisti; tunc enim placuit sibi, modo secus agit, quod non potest esse. Accipiat enim terras pro terris, si uult ibi, ut statutum est, siue in Faro, que nostro iuri pertinet; et si totum hoc non uult, precipio tibi, ut non permittas eum sollicitare abbatem cum fratribus, non solum eum uero etiam neminem. Et si quis contra nostram uoluntatem facere presumpserit, sciat se nos offendere, et nisi quieuerit, cum omnibus suis peribit. Et hec scriptum facimus domino Johanni abbati de Buci, ut habeat pro priuilegio et testimonio, ut si deinceps ipse aliquis eum uel successorem eius temptare presumpserit, interpore (!) meo uel meorum successorum, penam supradictam sue persone uidelicet et omnium suorum petatur (!).

Et ego presbiter Prodanus Jadertinus notarius ex precepto domini comitis scripsi et corroboraui.

Izvornik u arkivu kaptola biskupije hvarske u Hvaru.

62.

1147.

Ljudevit kralj francuski i vojvoda akvitanski javlja Sugeriju opatu bl. Dionizija, kako je sretno prispio u luke ugarske (dalmatinsko-hrvatske) i kako ga radosno dočekuju s darovima tamošnji boljari.

Ludouicus dei gratia rex Francorum et dux Aquitanorum carissimo suo Sugerio venerabili abbati b. Dionysii salutem et sinceram dilectionem. De portis Hungarie (Dalmatie) scribimus vobis, illucusque diuino nutu recto limite procedentes, cum omni sospitate, gaudio et honore nos et principes nostri leti peruenimus, ubique nobis auxiliante domino. Terrarum principes et ouantes occursant et leti nos recipiunt et libenter deseruiunt et honorant deuoti. Et in his omnibus benedicimus Domino etc.

Duchesne Historiae Franc. scriptores IV. 494. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 59. — Kukuljević Codex II. 40.

63.

Oko god. 1148. Dubrovnik i Molfeto.

Spomen ugovora Dubrovnika s Molfetom.

Nos homines Molficte, quia ex iuridico relatu seniorum nostrorum diligenti cura invenimus, inter homines Ragusii et Molficte cives mutua dilectione et consanguineitatis proximitate sic esse conventum et stabilitum: ut nec Ragusii cives in Molficta plazam tribuerent nec scalaticum, nec Molfictenses Ragusium plazam vel scalaticum et familiam vel ancoraticum, quod etiam mutuis privilegiis firmaverunt in unum, quorum factum a domino comite Roberto Cupersani apud Ragusium resedit et aliud in Melficta. Et quia Ragusii privilegium a predicto domino comite factum inveniri non potuit, sicut nobis per litteras significaverunt querentes, ut exemplar privilegii distincte mitteremus . . . qualiter inter nos decursa fuerint spatio sexaginta annorum . . .

Original u dvorskom arkivu u Beču.
Ljubić Listine I. 26—7.

64.

1150. Spljet.

Gaudije nadbiskup spljetski odustajući od zahtijevanja potpore moli svoje svećenike, da mu za putovanje u Rim posude pedeset bizantina, za što im zalaže četvrtinu desetine grada Spljeta.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno quidem dominice incarnationis MCL., indictione uero XIII. hoc conscriptum, ut subsequitur. Ego Gaudius sancte Salonitane ecclesie archiepiscopus causa visitationis ad curiam romanam ire volens, paupertatis necessitate aggrauatus, a clericis pro suis ecclesiis adiutorium quesiui, prefati vero clerici contra me tali modo responderunt: Quia nec tuis predecessoribus dedimus, nec tibi, nec tuis successoribus causa consecrationis vel visitationis ullo modo pro debito vel consuetudine, nec per nos nec per nostras ecclesias aliquid dare debemus. Et hoc bonis testibus scientibus, scilicet duo filii Carusi monachi sancti Stephani, Zuzalo et Cirnecha, dicebant. Ego autem una cum iudicibus, scilicet Vita Merdiculi et Drago Pirle, atque Dabranna Trunzanni, ad cenobium sancti Stephani testes ad interrogandum misimus, scilicet Lucam de Sumite et Petrum de Manana atque Dominicum Paletici. Testes vero cum iuramento eis prenominatis nostris nunciis tali modo testati sunt: Quod clerici, nec per se nec per suas ecclesias suo archiepiscopo causa consecrationis vel visitationis romanam curiam, neque ullo modo aliquid dare debent. Quoniam hoc a patre nostro comite audiuimus, qui a nostro auo archiepiscopo Gaudio audiuit, et vidit eum euntem ad domnum papam causa consecrationis cum suo proprio; et quod sibi defuit, duos proprios fornaces vendidit et ad curiam causa consecrationis perrexit; et non tantum hoc archiepiscopus facere debet, verum etiam clericos, quos in legatione miserit vel secum duxerit, cum expendio sue curie ducere debet. His autem auditis, ego Gaudius archiepiscopus cum iudicibus prescriptis clericos in pace dimisimus. Tum videns me ab eis de supradicta ratione conuictum, tandem eos tamquam filios et fratres rogare cepimus, ut de quinquaginta byzantiis nobis fideiiussores existerent. Qui votis et petitionibus nostris fauentes, illos inde securos ac certos reddere volentes, quid in pignore dandum fore, recogitauimus. Quia igitur ipsi tum partem nostram decimarum ciuitatis cum oblatione nummorum a predecessoribus nostris, pro quodam eorum iure scilicet, quia olim archiepiscopalis curia quinque canonicis, presbytero, diacono, subdiacono, sacriste, acolytho, per totam ebdomadam alimenta prebere tenebatur, ne quinque, nisi tribus tantum dominico die exinde teneretur, concessam possidebant; nihil de curia nostra in pignore quid

dare habuimus, nisi quartam partem decimarum, videlicet restaurationis, qua potiebamur, cum oblatione nummorum, quousque ipsi quinquaginta byzantii cum usuris extorqueri possent, eis tenere concessimus.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 136). Vidi se trag, gdje je o vrvci visio pečat.

Farlati Illyr. sacrum III. 178. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 84. — Kukuljević Codex II. 40—1.

65.

1150.

Grad Umag u Istri obvezuje se prisegom duždu mletačkomu Dominiku Maurocenu, da će mu ostati vjeran i pomagati ga s brodovima, kad mletačka mornarica udari prema Zadru ili Jakinu.

V. Michael legatus Humaghi etc. Nos omnes de Humago iurauimus super sancta dei quatuor euangelia fidelitatem beato Marco apostolo et euangeliste et Dominico Mauroceno inclito duci et eius successoribus in perpetuum, sacramentum singulis ducibus renouare, et omnes Veneticos saluos et securos sine omni datione in omnibus partibus sicut nostros conciues habere et manutenere debemus, et si commune Venetum stolum fecerit ad Jadram vel ad Anconam, nos vobiscum stolum facere promittimus, nisi per vos remanserit.

Et domino duci omni anno in mense septembris romanatos duos persoluere debemus, et eius successoribus etc.

Ego Vivianus scriptor etc. autenticum istum cum tribus sigillis et uno sigillo de plumbo posito per prememoratum ducem vidi et exemplaui.

Kukuljević Codex II. 41—2 (priopćio mu Petar Kandler iz Trsta).

66.

1150.

Grad Poreč u Istri obvezuje se Mlečanima tvrdom vjerom, da će sa svojim brodovima priteći u pomoć, kad bi udarili na Zadar ili Jakin.

Nos quidem omnes de Parentio, scilicet ego archipresbiter et Rozus gastaldio, etc. (sequuntur nomina sex civium) per communem consensum et collaudationem omnium vicinorum nostrorum, maiorum atque minorum,

in presentia Dominici Mauroceni filii ducis Venetiarum et Marci Gradonici capetaneorum stoli Venetorum, et multorum sapientum et nobilium Veneticorum in ipso stolo, super sancta dei quatuor euangelia iuramus fidelitatem domino nostro Dominico Mauroceno, dei gratia gloriosissimo duci Venetie, Dalmatie atque Croatie, et totius Istre dominatori, et eius successoribus in perpetuum fidelitatem similiter facere et obseruare promittimus.

Beato vero Marco apostolo et euangeliste per unumquemque annum XV. libras olei ad luminaria dabimus et omnes Veneticos saluos et securos sine omni datione in omnibus partibus sicut nostros conciues habere et manutenere debemus.

Domino vero duci omni anno XX. anatres dare promittimus, et eius successoribus similiter, et insuper si Venetia per commune stolum fecerit ad Jadram vel ad Anconam, nos vobiscum stolum facere promittimus, nisi per vos remanserit, et a duodecim annis et super omnes fidelitatem domino duci et eius successoribus facere debemus, et sacramentum singulis ducibus renovando usque in perpetuum obseruare et adimplere promittimus.

Ego Vivianus scriptor etc. autenticum istum cum tribus sigillis cere sigillatis et uno sigillo de plumbo posito per prememoratum ducem vidi et exemplaui.

Kukuljević Codex II. 42 (priopćio mu Petar Kandler iz Trsta).

67.

1150.

Novigrad u Istri obvezuje se Mlečanima tvrdom vjerom, da će sa svojim brodovima priteći u pomoć, kad bi udarili na Zadar ili Jakin.

Nos quidem omnes de Civitate Nova iurauimus super quatuor dei euangelia fidelitatem beato Marco apostolo et euangeliste, et domino nostro Dominico Mauroceno inclito duci Venetiarum, et ejus successoribus in perpetuum similiter facere et obseruare promittimus. Beato vero Marco apostolo per unumquemque annum quadraginta libras olei ad luminaria dare promittimus. Et omnes Veneticos saluos et securos sine omni datione in omnibus partibus sicut nostros conciues habere et manutenere debemus, et stolum vobiscum facere ad Jadram et Anconam, nos vobiscum stolum facere promittimus, nisi per vos remanserit.

Ego Viuianus scriptor etc. autenticum istum cum tribus sigillis cere et uno sigillo de plumbo posito per prememoratum ducem vidi et exemplaui.

Kukuljević Codex II. 43 (priopćio mu Petar Kandler iz Trsta).

68.

1150.

Grad Pulj u Istri obvezuje se tvrdom vjerom Mlečanima, da će sa svojim brodovima priteći u pomoć, kad bi udarili na Zadar ili Jakin.

Nos quidem Andreas Deloposito (Locopositus etc. Hic omissa sunt in codice nomina aliorum 14 civium Polae) cum consilio episcopi nostri omniumque nostrorum ciuium maiorum ac minorum, in persona Dominici Mauroceni filii ducis et M. Gradonici capitanei stoli Veneticorum et multorum sapientum Venetorum in ipso stolo, iurauimus fidelitatem domino Dominico Mauroceno inclyto duci Venetiarum eiusque successoribus in perpetuum, et iurantes iurauimus et stabilientes stabiliuimus, quod omnes nostros homines a duodecimo anno in antea eandem fidelitatem prefato domino nostro duci facere compellemus, et omnibus successoribus eius in perpetuum nos omnes sicut intenti fuerimus simili modo fidelitatem facere debemus, et omnes Venetici salui et securi et sine omni datione in omnibus nostris districtibus, in mari et in terra esse debent.

Et a prima natiuitate domini, quam expectamus in antea per unumquemque annum duo milliaria de oleo, id est in opere sancti Marci et aliter luminariam persoluere vere debemus, et si a Medolino usque Ruignum aliquem latronem in mare senserimus, eum si possumus capere debemus, et cum tota naui domino nostro duci mandare debemus, et si Venetia aliquem stolum fecerit a XV. galleis et supra, unam galleam cum ligno venetico facere debemus, si nobis imperatum fuerit, et si Venetia fecerit hostem usque Jadram vel usque Anconam, nos sicut una ciuitas eius fecerit, facere debemus. Hec omnia suprascripta usque in perpetuum adimplere promittimus.

Ego quidem Warnerius episcopus Pole iuro supra sancta dei quatuor euangelia, quod a modo in antea consilium et auxilium dare debeam domino Dominico Mauroceno inclyto duci Venetiarum ac eius successoribus sine fraude et malo ingenio, ut omnia ista compleantur et a ciuibus Pole.

Iste sunt ville que iurauerunt retinere honorem beati Marci apostoli et euangeliste et obedire domino duci Venetiarum, in primis:

Medolinum, Orines, Sisanum, Azanum, Popinianum, Cipicliriones, Hermanum, Zartianum, Zisinianum, Areanum, Barbolanum, Uricranum, Quernianum, Pomarium, Tortilanum.

Ego Viuianus scriptor et notarius authenticum istud cum tribus sigillis cere sigillatum et uno sigillo de plumbo posito per prememoratum ducem vidi et exemplaui etc.

Kukuljević Codex II. 43—4 (priopćio mu Petar Kandler iz Trsta).

1151. **69.**

Ban hrvatski Beluš spominje se u listini odmah iza kralja ugarskoga.

(Ulomak.)

Diuina dispensante clementia, Geysa rege regnante, anno quo Martyrius in archiepiscopum est electus, Belo bano existente, colloquii causa regis ac totius regni cum duce Austrie habita est . . .

Original u arkivu benediktinske opatije sv. Martina u Ugarskoj. Wenzel Cod. Arpadianus I. 60—1. — Kukuljević Jura I. 45. — Kukuljević Codex II. 45.

1151. **70.**

Deša knez dukljanski i zahumski daruje otok Mljet samostanu sv. Marije od Pulsana na brdu Garganu u Apuliji.

Anno domini M⁰.C⁰.LI., indictione XIIII. Ego Dessa dei gratia Dioclie, Stobolie(!), Terbunie, Zacholmie dux, offero, concedo nech(!) non delibero insulam Melite pro remedio meorum peccatorum venerabili monasterio sancte dei genitricis ac virginis Marie in Pulsano, quod situm est in partibus Apulie in monte Gargano, eamque voluntarie trado in manus quorundam monacorum eiusdem monasterii, scilicet Guilelmi, Marini et Simeonis recipiencium vice domini Johelis venerabilis abbatis eorum, ut absque omni impedimento ac inquietacione Sclauorum laborare, pascere ad utilitatem sui monasterii possint. Et si quis preter monacos sancti Benedicti laboratum habet, vel in futuro laborare insulam ipsam presumserit, territorium, quod nobis dari solitum est, prefacto eorum monasterio aportet. Hoc siquidem libera mente concedo atque affirmo coram sub-

scriptis iupanis et setnicis meis, nec non Ragusii nobillibus, quatinus nullus nostri dominatus siue pertinentium contra eos superbe agere presumat seu inquietacionem inferat. Si quis autem nostrorum heredum vel successorum hec pro nichilo duxerit, dei et duodecim apostolorum patrumque sanctorum maledictionem incurat. Ego iupanus Gerdessa testis. Ego Tesimir testis. Ego setnicus Rastessa testis. Ego iupanus Grubessa testis. Ego Charilus testis. Ego Sranlanitus testis. Et ego Petrus comes Raguseorum cum filio Gailauo testis. Ego Siluester, Auelinus, Stopaça etc. Ego Mateus notarius scripsi et testis sum. Concessum fuit hoc prefatis monachis Gulielmo, Marino et Simeoni tempore predicti sui abbatis domini Johelis.

Et ego . . . fideliter acopiaui in verbo veritatis ut inueni in predicto instrumento.

Et si quis hoc delebit instrumentum, deletum sit nomen eius de libro vite, et anatema sit.

Ovjerovljeni prijepis u arkivu u Dubrovniku (fasc. I. no. 26).
Kukuljević Codex II. 45—6.

71.

Oko god. 1151, 7. jula.

Ljutovit protospatar daruje samostanu na Lokrumu crkvu sv. Pankracija i sve zemlje u Babinom polju.

Sigillum Lotaviti protospatarii Epithocrusso Triclino ypati et stratigo Servie et Zachulmie. Datum est tibi Petro abbati Lacromone et reliquis tuis fratribus in mense iulio in die septima. Item predictus venerabilis Petrus abbas et fratres eius postulaverunt nobis ecclesiam sancti Panchratii de Babbina palla que est in Meletta cum omnibus terris, quatinus in potestate sua omni tempore possiderent; hec enim petitio valde placuit nobis dare locum istum his dei fidelibus servis pro salute nostra et pro remissione animarum omnium nostrorum defunctorum. Igitur concedimus et stabiliter damus eis praefatam ecclesiam cum omnibus terris, ut nulla(m) vim vel inquietationem patiantur neque a Raguseis neque a Stagnensibus neque ab aliis quibusque hominibus Latinis vel Sclavis, set semper sine calumpnia et sine impedimento omnis umane persone locum prephatum possideant. Quicumque autem causa invidie eis impedimentum fecerit, dei omnipotentis et virginis Marie et principis apostolorum Petri omniumque sanctorum maledictionem habeat. Damus et stabilite affirmamus et sigillum

cum nostro vulotirio signamus eis. Datum in mense iulio in die prescripta.

Original u arkivu u Dubrovniku (fasc. I. no. 26). Na ledjima stara arkivalna bilješka: anno 1151. U originalu ima: in mense julio in die septima. U »die« nije izrazito e, već kao da je c, po čem bi to moglo biti »indictione«. Ali najprije rastavljeno je »in« od »die«, a onda nije nikakva kratica iznad »die«. Ima još jedna darovnica s istom bilješkom od Hranka Zahumskoga (br. 85) s izrazitim »indictione septima«, ali on daruje opatu »Grobi«, a ovaj »Lotavit« daruje opatu »Petru«, zato ne mogu biti obadvije u isto vrijeme.

Eitelberger Kunstdenkmale 287.

72.

Oko god. 1151, 1. decembra.

Slavogost ban potvrdjuje darovanje crkve sv. Pankracija samostanu sv. Benedikta na Lokrumu.

Sicut enim mei predecessores et antiqui nobiles ecclesiam sancti Panchratii de Meleta cum omnibus terris dederunt monasterio sancti Benedicti, quod testificat iupanus Gerdessa cum aliis nobilibus, ita ego banus Slavagast cum meis filiis et omnibus Zachulmie nobilibus affirmo prephatam ecclesiam sancti Panchratii monasterio sancti Benedicti, ut quiete atque secure semper locum obtineant et absque omni impedimento possideant, et adiutorium meum semper promitto ut habeant, et contra omne impedimentum malorum hominum sint defensores et adiutores post me mei filii et omnes nobiles terre. Qui autem eis contrarium fecerit, maledictionem dei omnipotentis et sanctorum omnium habeat. Has litteras eis do in calendis decembris meo signaculo sigilatas.

Original na duguljastoj pergameni u arkivu u Dubrovniku (no. 14 saec. XII.). Listina ova označena je na ledjima kao i predjašnja sa: ad annum 1151.

Kukuljević Codex II. 51.

73.

Oko god. 1151[1].

Deša veliki župan zahumski daruje samostanu sv. Benedikta na Lokrumu crkvu sv. Pankracija i sve zemlje u Babinom polju.

† In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ego Desse voluntate et dispositione dei magnus comes terre Zachulmie fateor veritatem

[1] Godina 1151. na ledjima listine označena kao i u predjašnje dvije listine.

dicere. Venit enim abbas Lacromonensis et petiit michi ecclesiam sancti Pancratii sibi et monasterio Lacromonis dari cum omnibus terris que in Babbina polla sunt. Ego autem amore dei et remedio anime mee cum consilio nobilium omnium terre Zachulmie abbati Lacromonensi dictam ecclesiam sancti Pancratii in insula Melete cum omnibus terris Babbine polle tribuimus et concessimus ut habeat et possideat quiete in perpetuum. Si quis autem dicto abbati vel monasterio Lacromonensi aliquod inpedimentum pro hoc nostro statuto inferre voluerit, sit inimicus totius terre Zachulmie, et sit a deo et beata virgine Maria et sancto Benedicto et duodecim apostolis et omnibus sanctis maledictus. Et ego presbiter Millogoy in ecclesia sancti Michaelis scripsi. Amen.

Original u arkivu u Dubrovniku (fasc. I. no. 26).
Kukuljević Codex II. 46.

74.

1153, 19. decembra. Lateran.

Anastazije IV. papa podjeljuje nadbiskupu dubrovačkomu Andriji nadbiskupski plašt i potvrdjuje povlastice dubrovačke crkve.

Anastasius episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Andree Ragusino archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. In eminenti sedis apostolice specula disponente domino constituti, fratres nostros episcopos fraterna debemus caritate diligere et ecclesiis sibi a deo commissis paterna solicitudine prouidere. Quocirca venerabilis in Christo frater Andrea Ragusine archiepiscope tuis iustis postulationibus gratum impercientes assensum, et predecessoris nostri felicis memorie pape Innocentii vestigiis inherentes, prefatam ecclesiam, cui deo auctore preesse dinosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. Confirmamus igitur tibi tuisque successoribus, et illibatas vobis omni tempore decernimus permanere omnes parochias ad ius commisse tibi ecclesie pertinentes, scilicet regnum Zachulmie, regnum Seruilie ac regnum Tribunie, ciuitatem quoque Catharinensem seu Rose, Buduanensem Auarorum, Liciniatensem, Scodrinensem, Driuastinensem et Polatensem cum abbatiis, ecclesiis et parochiis suis. Preterea quascunque possessiones, quecumque bona in ecclesiis, decimis, villis, colonis, prediis, agris, nemoribus, montibus, collibus, aquis, pratis, aut quibuslibet aliis rebus diocesane vel proprietarie dispositionis titulo eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione

fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque sucsessoribus et illibata permaneant. Pallei quoque usum, pontificalis videlicet officii plenitudinem, humilitatis et iustitie signum, ad missarum solemnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessum fuisse dinoscitur, tibi auctoritate apostolica confirmamus. Quo his diebus tantum fraternitas tua uti meminerit, quibus antecessoribus tuis ab apostolica sede constat indultum. Sane antecesores (!) tuos a nobis nostrisque successoribus consecrationis gratiam in perpetuum decernimus recepturos. Nulli ergo omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu aliquibus vexationibus fatigare, sed illibata omnia et integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi presumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen.

Rt. Ego Anasthasius catholice ecclesie episcopus ss. Bv.

† Ego Hugo Ostiensis episcopus subscripsi.

† Ego G(re)g(oriu)s presbyter cardinalis tit. Calixti ss.

† Ego Hubaldus presbyter cardinalis tit. s. Praxedis ss.

† Ego Aribertus presb. card. tit. s. Anastasie ss.

† Ego Julius presb. card. tit. s. Marcelli ss.

† Ego Guido presb. card. tit. s. Pastoris ss.

† Ego Octauianus presb. card. tit. s. Cecilie ss.

† Ego Joannes presb. card. ss. Joannis et Pauli tit. Pamachii.

† Ego Cencius presb. card. tit. s. Laurentii in Lucina ss.

† Ego Oddo diaconus card. s. Georgii ad velum aureum ss.

† Ego Gregorius diaconus card. s. Angeli ss.

† Ego Joannes diaconus card. ss. Sergii et Bachi ss.

† Ego Oddo diaconus card. s. Nicolai in carcere Tuliano ss.

Datum Laterani per manum Rolandi sancte romane ecclesie presbiteri cardinalis et cancellarii XIV. kal. ianuarii, indictione II., incarnationis dominice anno MCLIII., pontificatus vero domini Anastasii pape IV. anno primo.

† Ego Johannes sancti Bartholomei subdiaconus et notarius vidi in matre et testi(s) sum in filia.

† Ego Johannes Quirinus comes Ragusii vidi in matre, testi(s) sum in filia.

† Ego Grubessa Gundula iuratus iudex Ragusinus vidi in matre, testi(s) sum in filia.

† Ego Michael Pezane iuratus iudex Ragusinus vidi in matre, testi(s) sum in filia.

Ego Goyslavus Crosii iuratus iudex Ragusinus vidi in matre, testi(s) sum in filia.

Ego presbyter Pascalis canonicus Ragusine ecclesie et comunis Ragusii notarius iuratus hoc exemplar exemplavi sigillatum sigillo plumbeo cum serico saluo et rubeo supra scripti domini pape anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo mensis junii, quarto decimo die, intrante indictione quinta, nichil addens neque minuens conplevi. Signum notarii.

Ovjerovljeni prijepis sumnjive papinske bule u arkivu u Dubrovniku. Vrvce svilene od pečata sačuvane su. — Bullarium Ragusinum u zemalj. arkivu u Zagrebu str. 397.

Farlati Illyr. sacrum VI. 65 (ima samo ulomak). — Kukuljević Codex II. 47—8.

75.

1153, 24. decembra. Lateran.

Anastazije IV. papa povladjuje postupanju Dubrovčana prema stolici rimskoj i odobrava izopćenje nekih biskupa i kneza kotorskoga proglašeno od njegova poslanika.

Anastasius episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri A(ndree) archiepiscopo et dilectis filiis P. comiti et uniuerso clero et populo Raguseorum salutem et apostolicam benedictionem. Rediens ad apostolicam sedem dilectus filius Henricus subdiaconus noster, per quem sacrosancta romana ecclesia prouincie vestre visitationis munus impendit, plurimum nos fecit in domino iocundari, quod se a vobis tanquam apostolice benedictionis baiulum honeste receptum asseruit, et doctrinam suam pre ceteris comprouincialibus vestris maiori desiderio in penetralia cordium vestrorum admissam. In quo facto nobis euidenter datur intelligi, quantum, unde gaudemus et omnipotenti deo gratias agimus, in ecclesie unitate persistitis et fundamentum fidei firmiter retinetis, dum beati Petri apostolorum

principis et sacrosanctę matris vestrę romane ecclesie deuotione feruentes, legatum eius veneratione debita suscepistis, et de ore ipsius salutis monita et verbum vitę studuistis audire. Unde filii, depenso vobis nostre salutationis alloquio, uniuersitatem vestram ammonenus et exhortamur in domino, quatinus doctrinam, quam inter vos idem filius noster ex parte saluatoris nostri domini Jesu Christi proposuit, in memoria retinentes, eidem doctrine actus et conuersationem vestram iugiter informetis, et non tantum auditores verbi sed et factores operis existatis, ut iuxta vocem psalmistę mandata domini ad faciendum ea in memoria videamini retinere. Nos enim de omnipotentis dei pietate confidimus, quoniam, si quod nos optamus usque ad finem in soliditate fidei apostolice permanseritis, et supradicti filii nostri doctrinam fide recta et intentione pura volueritis obseruare, omnipotens deus, qui cepit in vobis opus bonum, perficiet solidabitque, ac beatorum Petri et Pauli interuenientibus meritis ad superna celorum gaudia in die iudicii pertingetis. Ut igitur de medio vestrum omnis hesitatio auferatur, et nullus sit, qui vos a predicti filii nostri doctrina valeat remouere, nos ea, que per eum auctoritate nostra salubriter inter vos instituta noscuntur, auctoritate apostolica confirmamus et rata et inconuulsa permanere sancimus. Et quoniam longum est omnia, que vobis dicenda sunt, presenti abbreuiationi committere, depositionis et interdicti sententiam ab eo in quosdam fratrum nostrorum episcoporum pro eo, quod vocati ad concilium eius accedere contempserunt, auctoritate nostra prolatam a nobis noueritis ratam haberi; depositionis in Drivastinensem et Dulichinensem, interdicti vero in Catharinensem, excommunicationis quoque sententiam, quam in Catharinensem comitem promulgauit, firmam habemus, et donec episcopum suum ecclesie vestre, sicut debet, obedire permittat, ab uniuersitate vestra precipimus obseruari. Ad hec deuotioni, quam in antedicto filio nostro nobis exhibuistis, condigne respondere volentes, nuntios vestros, quos cum eo ad sedem apostolicam destinastis, benigne recepimus, et ad eorum petitionem sufraganeis ecclesie vestre mandauimus, quatinus tibi frater archiepiscope sicut metropolitano suo studeant humiliter obedire. Datum Laterani VIIII. kal. januarii.

Original u arkivu u Dubrovniku. Pečat dobro sačuvan na končanoj vrvci. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 5.

Farlati Illyr. sacrum VI. 65 i VII. 151 (ima samo ulomke). — Migne Patrologia lat. 188. 1008. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 36. — Kukuljević Codex II. 48—9. — Jaffé Regesta II. 92 no. 9783.

76.

1153, mjeseca decembra. Krk.

Petar biskup krčki utemeljuje samostan sv. Benedikta na Krku.

Anno salutifere incarnacionis domini et saluatoris nostri Jesu Christi millesimo centesimo quinquagesimo tercio, indictione prima, mense decembri. Ego Petrus diuina opitulante clementia Veclensis episcopus presidens una cum fratribus nostris fratrum monasterii sancti Cipriani et Benedicti super Padum religiositatem viteque honestatem cognoscentes, et earum sanctissimis disciplinis nostra monasteria institui et in melius proue(h)i cupientes, illorum vite testimonia, quibus domino aderere possemus, penes nos habere curauimus. Consilio igitur domini Doymi Veglensis felicis comitis et aliorum quorundam bonorum hominum, quorum subscripta sunt nomina, nobiscum astantibus eiusdem ecclesie aduocatis: Dedocha videlicet et Radosclauo, tibi domino Uberto monasterii sancti Benedicti super Padum venerabili abbati, loco tuo recipientibus domino Henrico sancte romane ecclesie subdiacono apostolice sedis tunc legato et domno Alberto tuo monacho, pro anima nostre domine bone memorie Marie olim nostre comitisse ecclesiam sancti Martini tradimus tuisque successoribus cum capella sancti Apollinaris et cum omnibus pertinentiis tuis tam mobilibus quam immobilibus, quatenus hinc in antea habeatis, dominemini, possideatis, et saluo nostri episcopatus iure, quicquid in ea et ex ea volueritis, faciatis. Preterea nos nostrosque successores obligantes, ne in posterum aliqua oriatur questio, pena excommunicationis mulctamus, quod si aliquando nos vel nostri successores nobis aut vestris successoribus calumniam infecerimus vel molestiam per nos aut per submissam personam fecerimus, iaculo anatematis perpetuo feriamur. Insuper quicumque contra fas hoc rescindere ausus fuerit, a gremio sancte matris ecclesie separantes ut ecclesie violatorem extorrem esse censemus, predicta traditione salua et inconcussa suo iure manente.

Ego Petrus Veclensis sedis episcopus subscripsi.

Ego Doymus Veclensis comes subscripsi.

Ego Iuresclauus subscripsi.

Ego archipresbyter Petrus subscripsi.

Ego primicerius Johannes subscripsi.

Ego Andreas de Budimeo aduocator scribere rogaui.

Ego Johannes de Brit(er)o scribere rogaui.

Ego Dominicus Grotulus presbyter et notarius hoc exemplum exem-

plaui anno domini millesimo centesimo nonagesimo nono, mensis augusti, sub indictione secunda, ut vidi in littera domini Petri episcopi Veglensis, nec minui nec ampliaui, sed compleui et roboraui.

Farlati Illyr. sacrum V. 639. — Kukuljević Codex II. 49—50.

77.

1153, mjeseca decembra. Krk.

Dedoka i Radoslav zastupnici grada Omišlja na otoku Krku daruju redovnicima sv. Benedikta crkvu sv. Martina i kapelu sv. Apolinara.

Anno salutifere incarnationis domini et saluatoris nostri Jesu Christi millesimo centesimo quinquagesimo tertio, indictione prima, mense decembri. Nos Dedocha et Radoslauo de castro Mucshlo, aduocati ecclesie sancti Martini et sancti Appolinaris eius capelle de insula Vegle, cum voluntate et assensu aliorum confratrum et patronum, tibi domino Uberto monasterii sancti Benedicti super Padum venerabili abbati, loco tui recipientibus domino Henrico sancte romane ecclesie subdiacono apostolice sedis tunc legato et dompno Alberto tuo monacho, pro anima nostra et propter religionem tuam et honestatem, consilio domini Doymi Veglensis felicis comitis, ecclesiam sancti Martini tradimus tuisque successoribus cum capella sancti Apollinaris et cum omnibus pertinentiis suis tam mobilibus quam immobilibus et possessionibus suis, que ita continentur: a maceria vetere, que tenet unum capud in Castellare et aliud in mare, eundo continuo usque ad maceriam, que est prope mercandam, et a maceria predicta eundo continue usque ad tres monticellos, et abbassus tribus monticellis eundo continue usque ad lacum de Morincalo. Has autem suprascriptas ecclesias, ut dictum est, cum omnibus eorum habentiis et pertinentiis et adiacentiis in vestra vestrorumque successorum damus et transactamus potestatem habendi, tenendi, dominandi, cultandi, meliorandi et in perpetuum possidendi, vel quicquid inde vobis placuerit faciendi, nullo vobis homine contradicente. Si vero unquam aliquo tempore nos vel aliquis contra hanc offercionis cartam ausus fuerit venire, vinculo anathematis perpetuo feriatur et cum Juda traditore domini nostri Jesu Christi perpetuo dampnetur incendio.

Ego Doymus Veglensis comes subscripsi.

Ego Dedocha aduocato subscripsi.

Ego Radoslauo aduocato subscripsi.

Ego Johannes presbiter subscripsi.

Ego Tolizo testis subscripsi.

Ego de Britero testis scribere rogaui.

Ego Andreas notarius et predicti domini legati scriba his presens fui et rogatus scribere scripsi.

Farlati Illyr. sacrum V. 64. — Kukuljević Codex II. 50—1.

78.

1154, 17. oktobra. Lateran.

Anastazije IV. papa imenuje biskupa zadarskoga nadbiskupom podjeljujući mu nadbiskupski plašt.

Anastasius episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Lampredio Jadertino archiepiscopo eiusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Licet uniuersalis ecclesie pastor ac pontifex dominus noster Jesus Christus existat, sicut per primum apostolicum dicitur: Conuersi estis ad pastorem et episcopum animarum uestrarum. Ascensurus tamen ad celos hanc apostolis commendauit et per eos successoribus eorum, nobis silicet (!), quos episcopos super eam pastoresque constituit, tamquam hereditario iure omnis prouidencie curam indulsit, quatinus ex diuini dispensacione conscilii nati pro patribus filii et pro eis super omnem terram principes constituti, imitatores eorum simus, sicut et ipsi Christi. Ceterum et inter beatos apostolos iuxta sancti Leonis sententiam in similitudine honoris quedam habita est discrecio potestatis, et quamuis omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris premineret, de qua utique forma episcoporum eciam est orta distinctio, et sollicita discretione prouisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum prima inter fratres scentencia (!) haberetur, et rursus quidam in maioribus urbibus constituti solicitudinem eorum caperent ampliorem, per quos ad unam beati Petri sedem uniuersalis ecclesie cura conflueret et nichil usquam a suo capite dissideret. Ad hanc siquidem constitutionem regularum paternarum et generalem formam ecclesie, postquam Dalmacia imbre superne gracie irrigata predicantibus apostolicis uiris semen uerbi dei suscepit, et iusta (!) euangelicum verbum fructum cepit reddere tricesimum, sexagesimum et centesimum, ne pontificalis ei plenitudo deesset officii, unus ibidem qui aliis presideret ordinatus antistes, et Salonitana ciuitas, que ad hoc conuenientior videbatur, est metropolis instituta. Que nimirum huius excellenciam dig-

nitatis per annos multos obtinuit, et tamquam prima sedes caput est habita regionis illius, exibentibus silicet aliarum ciuitatum episcopis Salonitano antistiti sicut metropolitano suo plenam obedientiam et in maioribus causis iuxta formam canonicam recurrentibus ad eius examen. Ab aliquantis vero temporibus Salona redacta in solitudinem et in alium locum sede tranlata, et tam super illam (quam super) quasdam alias eiusdem prouincie ciuitates Ungaris dominium usurpantibus et Jadera cum quibusdam aliis ciuitatibus in priori remanentibus libertate, grauis inter ipsas ciuitates est orta discensio(!), ut nec episcopis et hominibus quarumdam ipsarum ad metropolim suam licuerit pre iminentibus causis accedere, nec ille, qui metropolitani officio fungebatur, fratres et coepiscopos suos ausus fuerit visitare. Quodcirca nos, qui uniuersalis ecclesie curam, deo prout ipsi placuit disponente, suscepimus, et pro necessitate locorum et temporum nouos episcopos, nouos etiam debemus archiepiscopos constituere, ne illis urbibus, que a subiectione ac dominio Ungarorum libere remanserunt, metropolitani cura deesset, et metropolitani iudicium, dum non possent in sua, in alienis querere prouinciis cogerentur, euidenti necessitate illarum ciuitatum inspecta, de omni fratrum nostrorum consilio, te venerabilis in Christo frater Lampredi honore pallii statuimus decorandum et super quatuor subscriptos episcopos archiepiscopum ordinandum, decreto quidem valituro in perpetuum; statuentes, ut commissa tuo pontificio ciuitas Jadertina perpetuis temporibus metropolis habeatur, cui nimirum Absarensis, Veglensis, Arbensis et Farensis episcopatus tamquam sue metropoli subiacebunt, et eorum episcopi tibi tuisque successoribus, sicut metropolitanis suis plenam obedientiam semper impendant. Palleo itaque, plenitudine videlicet pontificalis officii insignitus, erga subiectos tuos talem te satage iugiter exibere, ut plus pensari onus regiminis quam dignitatis excellenciam videaris, qui tamen pallio his diebus tantum uteris, qui inferius leguntur in scriptis: natiuitate domini, in celebratione festiuitatis beate Anastasie, epiphania, cena domini, resurectione, ascensione, pentecostes, in solempnitatibus beate dei genitricis semper virginis Marie, in natalicio beatorum apostolorum Petri et Pauli, in natiuitate beati Johannis baptiste, in festo beati Johannis euangeliste, commemoracione omnium sanctorum, in consecrationibus ecclesiarum et episcoporum, benedictionibus abbatum, ordinationibus presbiterorum, in dedicatione ecclesie tue, in festiuitate beati Grisogoni, et in anniuersario consecrationis tue die. Studeat ergo tua fraternitas plenitudine tante dignitatis suscepta ita strenue cuncta peragere, quatinus morum tuorum ornamenta eidem ualeant conuenire. Sit vita tua subditis exemplum, ut per eam agnoscant quid appetere debeant et quid cogantur uitare. Esto discretione precipuus, cogitatione mundus, actione purus, discretus in silentio, utilis in

uerbo. Cure tibi sit magis hominibus prodesse quam preesse. Non in te potestatem ordinis sed equalitatem oportet pensare condicionis. Stude, ne uita doctrinam destituat, nec rursum uite doctrina contradicat. Memento, quia ars est arcium regimen animarum. Super omnia studium tibi sit apostolice sedis decreta firmiter obseruare, eique tamquam matri et domine tue humiliter hobedire. Ecce frater in Christo karissime inter multa alia hec sunt pallei, ista sunt sacerdotii. Que omnia facile Christo adiuuante adimplere poteris, si uirtutum omnium magistram, caritatem et humilitatem habueris, et quod foris habere ostenderis, intus habebis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram constitutionem infringere uel ei ausu temerario contraire. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in exstremo examine districte ultioni subiaceat. Conseruantibus autem sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bene actionis percipiant, et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

† Ego Anastasius catholice ecclesie episcopus ss.

† Ego Cencius Portuensis et sancte Rufine episcopus ss.

† Ego G(regorius) Sabinensis episcopus ss.

† Ego Guido presbiter cardinalis tituli s. Grisogoni ss.

† Ego Manfredus presbiter cardinalis s. Sabine ss.

† Ego Julius presbiter cardinalis tituli s. Marcelli ss.

† Ego Hubaldus presbiter cardinalis tt. s. crucis in Hierusalem ss.

† Ego Otauianus presbiter cardinalis tt. s. Cecilie ss.

† Ego Astaldus presbiter cardinalis tt. s. Prisce ss.

† Ego Johannes presbiter cardinalis tt. ss. Siluestri et Martini ss.

† Ego Guido diaconus cardinalis ecclesie sancte Marie in Porticu ss.

† Ego Johannes diaconus cardinalis sanctorum Sergi et Bachi ss.

† Ego Johannes presbiter cardinalis tt. ss. Johannis et Pauli Pamachii.

Datum Laterani per manum Rolandi sancte romane ecclesie presbiteri cardinalis et cancellarii XVI. kal. nouembris, indictione tercia, incarnacionis dominice anno M⁰. C⁰LIIII⁰., pontificatus uero domini Anastasii IIII. pape anno II. Bv.

Na starijem prijepisu stoji jošte odozdo:

Ego Petrus Sterminus presbiter et notarius hoc exemplum, ut in autenticis litteris dicti domini pape Anastasii bone memorie suo si

gillo bullatis reperi, scripsi, nichil addens uel minuens, compleui et roboraui.

Dva stara prijepisa nalaze se u državnom arkivu u Mlecima: Pacto I. charta 46 i Pacto II. charta 105.

Wenzel Cod. Arpadianus VI. 88—91. — Kukuljević Codex II. 51—4. — Jaffé Regesta II. 101 no. 9928. On primjećuje: Clausula mendosa.

79.

1155, 22. februara. Rim.

Adrijan IV. papa podjeljuje Henriku patrijarki u Gradu i njegovim nasljednicima vlast nad zadarskom nadbiskupijom.

Adrianus episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Enrico Gradensi patriarche eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Ne passim et indiscrete sibi omnes ecclesie omnia uindicarent, consulta satis utique sanctorum patrum deliberatione[1] sanxit auctoritas, ut alie alias prerogatiua[2] dignitate excellerent, et eis tam iudicandi auctoritate quam potestate corrigendi preessent. Super omnes autem[3] ex superni dispositione consilii sacrosancta est romana ecclesia constituta, ad cuius examen uniuersarum ecclesiarum negocia referrentur, et cuius statuta uniuersa multitudo fidelium sequeretur. Hec nimirum ex indulto sibi a prima fundatione ecclesie a[4] beato Petro apostolorum principe priuilegio statutum omnium ecclesiarum prouida consideratione disposuit, et quotiens expedire cognouit, alias aliis ad ampliorem curam earum habendarum statuit preeminere. Inde est, quod nos honestatem ac prudentiam tuam et deuocionis sinceritatem, quam erga sacrosanctam romanam ecclesiam semper habuisse dignosceris, attendentes, et ne commissa regimini et dispositioni tue Gradensis ecclesia, que de benignitate apostolice sedis prerogatiua gaudet honoris, ex breuitate patriarchatuum[5] inferior et abiectior ualeat apud simpliciores haberi, ad ampliandam dignitatem ipsius, primatum ei super Jadertinum archiepiscopatum et episcopatus ipsius apostolica auctoritate concedimus, et tam te quam successores tuos Jadertino archiepiscopo et episcopis eius, qui pro tempore fuerint, dignitate primatus presidere statuimus et consecrationis munus eidem archiepiscopo impertiri, romano quidem pontifici traditione pallii

---

[1] B. sanctorum patrum. [2] B. prerogatiuas. [3] B. umetnuto odozgo istom rukom. [4] B. in. [5] B. patriarchatus.

reseruata. Ut igitur hec nostra constitutio firma in perpetuum et inconcussa permaneat, eam scripti nostri pagina communimus et auctoritate apostolica confirmamus, decernentes, ut nulli unquam omnino hominum liceat hanc paginam nostre constitutionis et confirmationis infringere uel ei modis quibuslibet contraire, salua in omnibus apostolice sedis auctoritate. Si quis autem id attemptare presumpserit, secundo tertioue commonitus, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reumque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, atque in extremo examine districte ulcioni subiaceat.

Ego Adrianus catholice ecclesie episcopus subscripsi.

Ego Gregorius Sabinensis episcopus ss.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli s. Chrysogoni ss.

Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli s. Praxedis ss.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli s. Sabine ss.

Ego Aribertus[1] presbyter cardinalis tituli s. Anastasie ss.

Ego Julius presbyter cardinalis tituli s. Marcelli ss.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli s. Pastoris ss.

Ego Astaldus presbyter cardinalis tituli s. Prisce ss.

Ego Gerardus presbyter cardinalis tituli s. Johannis in Celio monte ss.

Ego Henricus presbyter cardinalis tituli ss. Nerei et Achillei ss.

Ego Johannes presbyter cardinalis tituli ss. Siluestri et Martini ss.

Ego Guido diaconus cardinalis sancte Marie in Porticu ss.

Ego Johannes diaconus cardinalis sancti Sergii et Bachi ss.

Ego Gerardus diaconus cardinalis sancte Marie in Via lata ss.

Ego Odo diaconus cardinalis sancti Nicolai in carcere Tulliano ss.

Datum Romae apud sanctum Petrum per manum Rolandi sancte romane ecclesie presbiteri cardinalis et cancellarii, octauo kalendas martii, indictione tertia, incarnationis dominice anno millesimo centesimo quinquagesimo quinto[2], pontificatus vero domini Adriani pape quarti anno primo.

U državnom arkivu u Mlecima: Liber Pactorum (A) I. str. 56. — U dvorskom arkivu u Beču: Liber Pactorum (B) I. str. 90—1.

Ughelli Italia V. 1123. — Mansi Concil. collectio XXI. 821. — Fejér Codex VII. 3. 12—6. — Migne Patrologia lat. 188. 1387. — Bullarium Romanum I. 622. — Kukuljević Codex II. 54—5. — Jaffé Regesta II. 106. no. 9997.

---

[1] B. Iribertus. [2] B. quarto.

80.

1155, 24. aprila. Rim.

Adrijan IV. papa priopćuje Lampridiju nadbiskupu zadarskomu i njegovim sufraganima, da je nadbiskupiju u Zadru podložio vlasti patrijarke u Gradu.

Quoniam sacrosancta romana ecclesia uniuersarum ecclesiarum caput et mater est, vel remotione obsistente terrarum vel multiplicitate impediente negotiorum quarumdam ecclesiarum necessitatibus non tam facile potest, ut oportet, aliquando consulere; ideo aliarum ecclesiarum, que ampliorem curam illis impenderent, super eas institutos et discretos, tum prouidos viros in partem sue sollicitudinis consueuit euocare. Huius itaque rei nos consideratione inducti, tum quia dignitatem Gradensis ecclesie dignum duximus ampliare, tum quia utile vobis et temporaliter et spiritualiter esse prospeximus habere prope vos, a quo et in dubiis magisterium et in necessitatibus solatium recipere valeatis: venerabilem fratrem nostrum Henricum Gradensem patriarcham primatem vestrum duximus statuendum, et Gradensis ecclesie dignitatem primatus ecclesiis vestris declarauimus de cetero presidere. Eapropter per presentia vobis scripta mandamus, quatenus eundem patriarcham a modo primatem vestrum humiliter habeatis, et sicuti primati vestro exhibeatis ei obedientiam et honorem. Ad magnum quidem profectum vestrum annuente domino pertinebit, si doctrinam eius deuoto animo receperitis, et quod salubriter ipse preceperit prosecutione operis studueritis adimplere. Datum Rome apud sanctum Petrum VIII. kal. maii, pontificatus nostri anno primo.

Ughelli Italia V. 1124. — Farlati Illyr. sacrum V. 58. — Mansi Concil. collectio XXI. 822. — Fejér Codex VII. 3. 16—7. — Migne Patrologia lat. 188. 1588. — Kukuljević Codex II. 55. — Jaffé Regesta II. 106. no. 9998.

81.

1157, 13. juna. Lateran.

Adrijan IV. papa potvrdjuje povlastice crkve u Gradu i daje joj primat nad nadbiskupijom zadarskom.

Adrianus episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Henrico Gradensi patriarche eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. Apostolice officium dignitatis et credite nobis dispensationis

debitum utiliter exsequi comprobamur, cum collatam unicuique ecclesie dignitatem prouida sollicitudine custodimus, et singulis ecclesiis iura sua illibata studemus et integra conseruare. Sicut enim nulli, ultra quam mereatur, aliquid est a sede apostolica fauore gratie concedendum, ita nemini quod sui iuris esse dinoscitur, a nobis est ullatenus denegandum. Quanto itaque maiori es prerogatiua superne respectu gratie sublimatus, tanto sollicitius tibi est adtendendum, ut in corrigendis subditis plus apud te possit ratio quam potestas, atque te boni dulcem, mali uero pium sentiant correctorem, personas diligas et subiectorum vicia persequaris, ne si aliter agere forte uolueris, transeat in crudelitatem correctio et perdas quos desideras emendare, sicque uulnus debes absc(n)dere, ut non possis quod sanum est ulcerare, ne si ferrum plus quam res exigit imprimatur, noceat cui prodesse festinas, set sic alterum condiatur ex altero, quatinus et boni habeant amando quod caueant et mali metuendo quod diligant. Quapropter uenerabilis in Christo frater Henrice patriarcha tuis postulationibus grato concurrentes assensu, Gradensem ecclesiam, cui auctore deo preesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. Igitur predecessorum nostrorum felicis memorie Pelagii, Alexandri, Vrbani secundi et Adriani uestigiis inherentes, illius precipue constitutionis tenorem seruantes, quam predecessor noster Leo nonus papa sanctissimus et sinodali iudicio et priuilegii pagina confirmauit, tibi tuisque successoribus canonice substituendis patriarchalem concedimus dignitatem et magisterium Gradensis ecclesie gerendum, in his tantum finibus confirmamus, qui per supradictos predecessores nostros eidem noscuntur ecclesie constituti. Crucem quoque ante te ferendam esse concedimus, nisi cum Rome fueris aut in presentia uel comitatu romani pontificis, palleum etiam, plenitudinem videlicet pontificalis officii, fraternitati tue ex apostolice sedis liberalitate largimur. Quo intra ecclesiam tuam ad missarum sollempnia celebranda uti memineris eis diebus, quibus predecessores tuos non ambigimus usos fuisse; videlicet in natiuitate domini, epiphania, ypopanti, tribus festiuitatibus sancte Marie, cena domini, sabbato sancto, resurrectione domini, ascensione, pentecoste, in natalicio sancti Johannis Baptiste et omnium apostolorum, in festiuitatibus quoque sancti Marci, sancti prothomartyris sancti Stephani, sancti Laurentii, sancti Martini, in sollempnitate omnium sanctorum et principalibus ecclesie tue festiuitatibus, nec non in ecclesiarum, episcoporum et ceterorum clericorum consecrationibus et anniuersario consecrationis tue die. Preterea ne commissa regimini et dispositioni tue prefata Gradensis ecclesia, que de benignitate apostolice sedis prerogatiua gaudet honoris ex breuitate patriarchatus, inferior et abiectior ualeat apud simpliciores haberi, et ad ampliandam dignitatem ipsius pri-

matum ei[1] super Jadertinum archiepiscopatum et episcopatus ipsius apostolica auctoritate concedimus, et tam te quam successores tuos Jadertino archiepiscopo et episcopis eius, qui pro tempore fuerint, dignitate primatus presidere statuimus et consecrationis munus eidem archiepiscopo impartiri, romano quidem pontifici traditione pallii reseruata. Statuimus etiam, ut quecumque bona, quascumque possessiones eadem Gradensis ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum iustis modis deo propitio poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. Porro ecclesias a religiosis uiris ipsi Gradensi ecclesie oblatas, per episcopatum tuum constitutas, tibi tuisque successoribus libere confirmamus, ita ut nulli episcopo liceat absque tuo assensu in eis consecrationes celebrare, aut sacerdotibus in eisdem domino seruientibus, donec in locis ipsis fuerint, diuina officia prohibere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat supradictam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet uexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua in omnibus apostolice sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi presumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extręmo examine districte ulcioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

Ego Adrianus catholice ecclesie episcopus subscripsi.

Ego Imarus Tusculanus episcopus[2].

Ego Cencius Portuensis et sancte Rufine episcopus.

Ego Gregorius Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Guido presbiter cardinalis s. Chrisogoni subscripsi.

Ego Hubaldus presbiter cardinalis tituli sancte Praxedis ss.

Ego Manfredus presbiter cardinalis tituli sancte Sauine subscripsi.

Ego Julius presbiter cardinalis tituli sancti Marceli subscripsi.

Ego Hubaldus presbiter cardinalis tituli sancte Crucis in Hierusalem subscripsi.

---

[1] Valjada je bila kratica za: tibi. [2] U B. manjkaju na ovom mjestu slijedeća četiri kardinala, a manjkaju i u A. Nalaze se u Bullarium Romanum II. str. 647.

*

Ego Octauianus presbiter cardinalis tituli sancte Cecilie[1].

Ego Girardus presbiter cardinalis tituli sancti Stephani in Celio monte subscripsi.

Ego Johannes presbiter cardinalis tituli ss. Johannis et Pauli tituli Pamachi(i) subscripsi.

Ego Henricus presbiter cardinalis tituli ss. Nerei et Achillei subscripsi.

Ego Johannes presbiter cardinalis tituli ss. Siluestri et Martini subscripsi.

Ego Ildebrandus presbiter cardinalis tituli sancte basilice duodecim apostolorum subscripsi[2].

Ego Odo diaconus cardinalis s. Georgii ad velum aureum subscripsi.

Ego Guido diaconus cardinalis s. Marie in Aquiro subscripsi[3].

Ego Odo diaconus cardinalis s. Nicolai in carcere Tuliano subscripsi.

Ego Jacintus diaconus cardinalis s. Marie in Cosmedin subscripsi[4].

Ego Bonadies diaconus cardinalis s. Angeli subscripsi.

Ego Boso diaconus cardinalis ss. Cosme et Damiani subscripsi.

Ego Albertus diaconus cardinalis s. Adriani subscripsi,

Datum Laterani per manum Rolandi s. romane ecc. presb. card. et cancellarii idibus iunii, indictione quinta, incarnationis dominice millesimo centesimo quinquagesimo septimo, pontificatus vero domini Adriani pape quarti anno tertio.

U državnom arkivu u Mlecima: Liber Pactorum I. (A) str. 59. — U dvorskom arkivu u Beču: Liber Pactorum I. (B) str. 94—6.

Ughelli Italia V. 1124. — Mansi Concil. collectio XXI. 822. — Migne Patrologia lat. 188. 1516. — Bullarium Romanum II. 647 — Kukuljević Codex II. 56—8. — Jaffé Regesta II. 126. no. 10295.

82.

1158, 4. jula. Lateran.

Adrijan IV. papa podjeljuje Tribunu nadbiskupu dubrovačkomu nadbiskupski plašt potvrdjujući povlastice njegove crkve.

Adrianus episcopus seruus seruorum dei uenerabili fratri Tribuno Ragusino archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in

[1] U B. manjka. [2] U B. slijedi ovdje potpis papin. [3] U A. manjka. [4] U A. manjka.

perpetuum. In apostolice sedis specula disponente domino constituti, fratres nostros episcopos fraterna debemus caritate diligere et eorum quieti ac tranquilitati salubriter auxiliante domino prouidere. Eapropter venerabilis in Christo frater Tribune Ragusine archiepiscope tuis iustis postulationibus gratum impertientes assensum et predecessorum nostrorum felicis memorie pape Innocentii atque Anastasii vestigiis inherentes, prefatam ecclesiam, cui deo auctore preesse dinosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. Confirmamus tibi tuisque successoribus et illibatas vobis omni tempore decernimus permanere omnes parochias ad ius commisse tibi ecclesie pertinentes, regnum Seruilie scilicet, regnum Zachulmie ac regnum Tribunie, ciuitatem quoque Catharinensem seu Rose, Guduanensem (!) Auarorum[1], Liciniatensem, Scodrinensem, Driuastinensem et Polatensem, cum abbatiis, ecclesiis et parochiis suis. Preterea quascunque possessiones, quecumque bona in ecclesiis, decimis, villis, colonis, prediis, agris, nemoribus, montibus, collibus, aquis, pratis aut quibuslibet aliis rebus diocesane uel proprietarie dispositionis titulo eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata parmaneant. Pallei quoque usum, pontificalis videlicet officii plenitudinem, humilitatis et iustitie signum, ad missarum solempnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessum fuisse dinoscitur, et in festiuitate beati Blasii tibi tuisque successoribus auctoritate apostolica confirmamus, quo hiis diebus tantum, adiuncto festo beati Blasii, fraternitas tua uti meminerit, quibus antecessoribus tuis ab apostolica sede constat indultum. Sane successores tuos a nobis nostrisque successoribus consecrationis gratia in perpetuum decernimus recepturos. Nulli ergo omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia illibata et integra conseruentur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in exstremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura

[1] Farlati dodaje još: Ulcinatiensem sive Olchiniensem.

seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premium eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Rt. Ego Adrianus catholice ecclesie episcopus ss. Bv.

† Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli s. Praxedis ss.

† Ego Julius presbyter cardinalis tituli s. Marcelli ss.

† Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli s. Crucis in Hierusalem ss.

† Ego Ildebrandus presbyter cardinalis tituli basilice XII. apostolorum ss.

† Ego Johannes presbyter cardinalis tituli s. Anastasie ss.

† Ego Albertus presbyter cardinalis tituli s. Laurentii in Lucina ss.

† Ego Guilelmus presbyter cardinalis tituli s. Petri ad vincula ss.

† Ego Oddo diaconus cardinalis tituli s. Georgii ad velum aureum ss.

† Ego Boso diaconus cardinalis tituli ss. Cosme et Damiani ss.

† Ego Cinthius diaconus cardinalis tituli s. Adriani ss.

† Ego Raimundus diaconus cardinalis tituli s. Marie in via lata ss.

Datum Laterani per manum Rolandi sancte romane ecclesie presbiteri cardinalis et cancellarii IIII. nonas julii, indictione VII., anno MCLVIII., pontificatus vero domini Adriani pape IIII. anno IIII.

Original u arkivu u Dubrovniku. Ima ostatak svilene vrvce. Pečata ne ima. — Bullarium Ragusinum u zemalj. arkivu u Zagrebu 424 veli: Pendet bulla plumbea Adriani IV. Extant duo transumpta huius littere in membrana.

Farlati Illyr. sacrum VI. 79 (s pogrješkama). — Wenzel Cod. Arpadianus I. 94. — Kukuljević Codex II. 58—9. — Jaffé Regesta II. 134. no. 10422.

83.

1158.

Gejza II. kralj hrvatski i ugarski daruje nadbiskupiji spljetskoj selo Srinjine potvrdjujući darovanja vladara hrvatskoga Branimira.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Ego Geyza dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie Rameque dux (rex) do et confirmo beato Dompnio et tibi Gaudio archiepiscopo Spalatensi villam, que vocatur Srenina cum pratis, syluis, pascuis, nemoribus et aquimoliis, et omnibus aliis suis pertinentiis, incipiendo a Mazera, que vocatur Zavala, iuxta torrentem nominatum Potoch, et versus partem aquilonarem ad rupes proximioris montis, et inde uersus orientem recto tramite per Stinizam, in longum ad magnas macerias, que dicuntur sclavice Gomille Lipe, et inde ad meridianam plagam ad aquam, que vocatur Brisnich, deinde ad lapidem cum cruce sculptum et ad alium montem Zavale; omnes quoque

villas, terras et possessiones, quas Branimir dux Chroatorum et sui progenitores donauerunt beato Dompnio vel confirmauerunt, simul cum predicta villa Srenine, cum seruis et ancillis, quos et quas ab antiquo ecclesia sancti Dompnii habuit in ipsis villis, terris et possessionibus, et filios et filias eorundem do et confirmo perpetuo possidendum, decernens auctoritate regia, ut non liceat alicui bano, principi, comiti et aliis meis ministris ipsum archiepiscopum et eius ecclesiam in prefata donatione et confirmatione molestare, inquietare vel defraudare. Quicumque huius mee donationis ac confirmationis paginam violare presumpserit, iram omnipotentis dei et regiam indignationem incurrat, et ipsa donatio et confirmatio suum robur obtineat perpetue firmitatis. Data per manus Barnabe aule regie cancellarii, in presentia Luce archiepiscopi et Appe bani et aliorum principum, anno incarnationis millesimo centesimo quinquagesimo octauo.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 27—8) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 178. Farlati ima na početku listine još ovo:

In Christi nomine Amen. Hoc est exemplum cuiusdam priuilegii regalis, muniti appensione cuiusdam sigilli magni rotundi super appensiua membrana, in quo quidem sigillo sculpta est regalis imago, sedens in throno, habens in manu dextera quoddam lilium superpositum, et in manu sinistra quamdam sculpturam rotundam cum cruce; et sculptae sunt hae litterae circumcirca cruce praeposita: Geyza dei gratia Hungarie Dalmatie Chroatie Rameque Dux (Rex).

Kercselich De regnis 158. — Katona Hist. crit. III. 687—9. — Kukuljević Codex II. 60.

84.

1158.

Gejza II. kralj hrvatski i ugarski daruje nadbiskupiji spljetskoj crkvu sv. Bartola u Kninu i samostane sv. Stjepana i sv. Mojsija u Solinu s pripacima.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Ego Geyza dei gratia Hungarie, Dalmatie, Chroatie Rameque rex do et confirmo beato Domnio et tibi Gaudio archiepiscopo fideli nostro pro (anima) nostra et parentum nostrorum ecclesiam sancti Bartholomei de Tnin cum (omnibus pertinentiis) suis, et monasterium sancti Stephani et sancti Moysi de Salona cum omnibus pertinentiis ipsorum, auctoritate regia decernens, ut

non liceat alicui hominum, bano, principi, comiti seu (cuilibet ministrorum) regnorum nostrorum ipsam ecclesiam siue archiepiscopum ipsius de prefata donatione molestare, inquietare, minuere vel defraudare. Quicumque vero hujus mee donationis paginam violare presumpserit, iram omnipotentis dei et regiam indignationem incurrat et ipsa donatio nihilominus suum robur obtineat. Datum per manus Barnabe aule regie cancellarii, in presentia Luce archiepiscopi et Appe bani et aliorum principum, anno incarnationis Christi millesimo centesimo quinquagesimo octauo.

Prijepis u rukopisu iz 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 23) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 179. — Katona Hist. crit. III. 701—2. — Fejér Codex II. 155. — Kukuljević Codex II. 60—1.

85.

1159, mjeseca jula.

Hranko Zahumski daruje samostanu na Lokrumu crkvu sv. Pankracija sa zemljama u Babinom polju na Mljetu.

† Sigillum Chrance cum omnibus suis jupanis Cholnie (!) et datum domino Grobi abbati et reliquis fratribus in mense iulio indictione septima[1]. Predictus venerabilis Grobi abbas et fratres eius postulaverunt nobis sanctum Panchratium cum terris Babine palle, quod est in Meleta, quatenus hoc habeant in sua potestate. Nos autem cognoscentes eos iustos esse, etiam et cernentes propter salutem hominum, secundum postulationem eorum fecimus et dedimus nostrum suprascriptum locum eis, nec non patiantur (contrarie)tatem neque a Zacholmie hominibus neque a Raguseis neque ab aliis quibuscumque hominibus, et ut suum ordinent et habeant. Quisquis autem presumpserit impedire predictum abbatem et succesores eius, habeat maledictionem patris et filii et spiritus sancti et eiusdem virginis matris et beati Panchratii et omnium sanctorum.

Original u arkivu u Dubrovniku (no. 17 saec. XII. fol. 1).

[1] Indikcija VII. ima u XII. vijeku godine: 14., 29., 44., 59., 74. i 89. U arkivu dubrovačkom zabilježeno je o ovoj listini: ad a. 1151., što ne može biti. Mi uzimljemo godinu 1159., jer je najbliža onoj staroj arkivalnoj bilješci.

non liceat alicui hominum, bano, principi, comiti seu (cuilibet ministrorum) regnorum nostrorum ipsam ecclesiam siue archiepiscopum ipsius de prefata donatione molestare, inquietare, minuere vel defraudare. Quicumque vero hujus mee donationis paginam violare presumpserit, iram omnipotentis dei et regiam indignationem incurrat et ipsa donatio nihilominus suum robur obtineat. Datum per manus Barnabe aule regie cancellarii, in presentia Luce archiepiscopi et Appe bani et aliorum principum, anno incarnationis Christi millesimo centesimo quinquagesimo octauo.

Prijepis u rukopisu iz 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 23) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 179. — Katona Hist. crit. III. 701—2. — Fejér Codex II. 155. — Kukuljević Codex II. 60—1.

85.

1159, mjeseca jula.

Hranko Zahumski daruje samostanu na Lokrumu crkvu sv. Pankracija sa zemljama u Babinom polju na Mljetu.

† Sigillum Chrance cum omnibus suis jupanis Cholnie (!) et datum domino Grobi abbati et reliquis fratribus in mense iulio indictione septima[1]. Predictus venerabilis Grobi abbas et fratres eius postulaverunt nobis sanctum Panchratium cum terris Babine palle, quod est in Meleta, quatenus hoc habeant in sua potestate. Nos autem cognoscentes eos iustos esse, etiam et cernentes propter salutem hominum, secundum postulationem eorum fecimus et dedimus nostrum suprascriptum locum eis, nec non patiantur (contrarie)tatem neque a Zacholmie hominibus neque a Raguseis neque ab aliis quibuscumque hominibus, et ut suum ordinent et habeant. Quisquis autem presumpserit impedire predictum abbatem et succesores eius, habeat maledictionem patris et filii et spiritus sancti et eiusdem virginis matris et beati Panchratii et omnium sanctorum.

Original u arkivu u Dubrovniku (no. 17 saec. XII. fol. 1).

[1] Indikcija VII. ima u XII. vijeku godine: 14., 29., 44., 59., 74. i 89. U arkivu dubrovačkom zabilježeno je o ovoj listini: ad a. 1151., što ne može biti. Mi uzimljemo godinu 1159., jer je najbliža onoj staroj arkivalnoj bilješci.

86.

Oko god. 1159, 7. augusta.

Barić ban potvrdjuje samostanu na Lokrumu crkvu sv. Pankracija sa zemljama u Babinom polju na Mljetu.

Quodam tempore facta est accusatio super monahos sancti Benedicti Lacruminensis insule, quod iniuste possiderent ecclesiam sancti Panchratii de Meleta, coram me bano Baritio, ego autem aures meas eorum fallacibus verbis non statim accomodaui, usque dum veniret aliquis ex fratribus monasterii. Interea siquidem veniens dominus Vincentius abbas predicti monasterii cum quibusdam de fratribus, ostendit mihi litteras idoneas atque veraces scriptas a Lotavitto protospatario et alias litteras ab aliis nostris antiquis (pre)decessoribus terre principibus, in quibus litteris data est dicta ecclesia sancti Panchratii prephato monasterio sancti Benedicti eorumque sigillo perpetuo affirmata. Unde ego banus Baritius cum filiis meis atque propinquis quoram (!) huniverso populo terre mee cum magno gaudio affirmo, eandem ecclesia (!) de Babina palhla (!), que est in Meleta, cum omnibus terris et planitie monasterio sancti Benedicti his litteris domino Vincentio eiusdem monasterii abbati datis et sigillo nostro signatis, ut sine omni impedimento possideant et secure optineant. Ego et filii mei defensores et protectores atque adiutores eorum omni tempore esse volumus, quicumque autem eis contrarium fecerit, maledictionem et iram dei super se concitet eiusque ultione et iuditio cum improbis damnetur. Data in . . . . . . mense augusto in die septima.

Original u arkivu u Dubrovniku (no. 16 saec. XII. fol. 1). Po svom sadržaju pripada ova listina uz predjašnju. Po dobi bit će mladja.
Kukuljević Codex II. 56.

87.

1160, 19. januara. Napulj.

Aleksandar III. papa potvrdjuje Petra opata u crkvi sv. Stjepana u Rijeci (Ombla).

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilecto filio Petro abbati secularis ecclesie sancti Stefani de Vmbula Ragusine diocesis salutem et apostolicam benedictionem. Justis petentium desideriis dignum est nos

facilem prebere consensum et vota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Cum igitur, sicut petitio tua nobis exhibita continebat, venerabilis frater noster . . archiepiscopus Ragusinus vacantem ecclesiam de Vmbulla tibi, prout spectabat ad eum, duxerit canonice conferendam, sicut in ipsius archiepiscopi litteris confectis exinde dicitur plenius contineri nos tuis supplicationibus inclinati, quod ab eodem archiepiscopo super hoc provide factum est, ratum habentes et gratum, id auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Neapoli[1] XIV. kalendas februarii, pontificatus nostri anno primo.

Original u arkivu u Dubrovniku. Probušene dvije rupe pokazuju, da je bio pečat.

88.

Oko god. 1160.

Absolon nadbiskup spljetski, koji je poradi nekih progona ostavio svoju stolicu, piše svojim svećenicima i puku spljetskomu, neka pošalju po njega poslanike, ako hoće da se vrati.

A(bsolon) dei gratia Spalatensis ecclesie humilis minister Spalatensi clero et populo salutem et paternam benedictionem. Filii dilectissimi, mallem inter vos morari propter sancta corpora beati Domnii et Anastasii quam alibi in diuiciis. Audiuimus enim, quod minamini nobis sine nostra culpa. Scitis enim in presentia vestra quam coram legato regis, qualiter Martinus comes contra deum, qui in nos insaniuit, idcirco quia iustitiam meam querebam; relatum est hoc regi, quam duci, et toti regno. Unde valde indignati fuerunt, et quoniam ego in presentia regis fui interrogatus, velim, nolim, oportuit me dicere. At tum tantum rogaui regem quam ducem, quod condonauerit sibi, et cum gratia circa regem moratur, et cum honore Spaletum redibit. At tum hoc mando vobis, si placeat vobis paternitas nostra et honor ecclesie vestre, aliquem de nostris clericis ad nos mittetis. Hoc rex et banus audientes, maiores grates vobis referent. Quod si non feceritis, nos quidem per gratiam regis quam ducis in Dalmachia (!) erimus, ut pater et dominus S(paleti?); quia ecclesia vestra sine

[1] Papa izdaje pisma ovih dana do 20. januara i poslije do 7. aprila ove godine u Anagniu, dakle nije boravio u Napulju. Nije li ova listina sumnjiva?

pastore sedebit, peccatum vobis erit. San(c)tissime vobis precipimus mittere nobis incensum pro romanato emptum. Nos vero cum consilio regis et ducis mittimus inter vos Johannem comitem nostrum, causa vos visitandi et ut emat nobis oleum et bonum vinum, quem vos, fili(i) karissimi, clerici et laici, iuuate eum quantum potestis. Jo(h)annes qui peregrinus est, gratia dei et regis magno honore nobiscum moratur, qui pro pascha nobiscum redibit. De cetero valete.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 171).

Farlati Illyr. sacrum III. 188—9. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 101. — Kukuljević Codex II. 61.

89.

1161, 2. jula. Ferentin.

Aleksandar III. papa imenovao je biskupa narnienskoga nadbiskupom spljetskim te ga preporučuje svećenstvu i puku spljetskomu.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis, uniuerso clero et populo Salonitano salutem et apostolicam benedictionem. Illa deuotionis sinceritas et puritatis constantia, quam circa matrem vestram sacrosanctam romanam ecclesiam et personam nostram habetis, in hoc euidenter apparet, quod venerabilem fratrem nostrum Julium Prenestinum episcopum et dilectum filium nostrum Petrum s. Eustachii diaconum cardinalem, sicut ipsi idem nobis insinuarunt, benigne recipere et honeste curastis pertractare. Pro tanto igitur charitatis feruore et fidei constantia gratiarum vobis actiones persoluentes et sincera in Christi visceribus charitate vos diligentes, P. abbatem s. Stephani F. O. et VV. nuncios vestros debita benignitate suscipimus, et ad petitionem illorum super electione vobis et ecclesie vestre volentes utiliter prouidere, venerabilem fratrem nostrum quondam Narniensem episcopum, virum siquidem litteratum, honestum, prouidum et discretum, in archiepiscopum vobis concessimus et patrem spiritualem atque animarum vestrarum pastorem duximus statuendum, ad plenitudinem pontificalis officii ostendendam ei pallium de beati Petri corpore sumptum exhibentes, ut per eius sollicitudinem et prouidentiam spiritualibus et temporalibus valeatis proficere incrementis. Illum itaque cum gratia sedis apostolice ac nostra, et cum sui officii plenitudine ad vos et ad commissam sibi ecclesiam ducente domino venientem, uniuersitati uestre duximus attentius commendandum; per apostolica scripta vobis precipiendo mandamus, quatenus eum benigne ac reverenter recipiatis, et debitam ei obedientiam tamquam archiepiscopo

vestro impendatis humiliter et honorem, decimas et alia, que de jure parochiali ipsum contingunt, illi sine contradictione aliqua persoluentes. Sane si in eius obedientia humiliter permanseritis et ipsius saluberrimis monitis acquiescere volueritis, vos et ecclesia vestra, sicut credimus et speramus, spiritualiter et temporaliter suscipietis auxiliante domino incrementum. Si quis autem vestrum aduersus eum contumax inuentus fuerit vel rebellis, sententiam, quam idem archiepiscopus in illum propter hoc canonice promulgauerit, nos auctore deo ratam et firmam habebimus. Data Ferentini VI. nonas julii.

Ughelli Italia I. 1015. — Farlati Illyr. sacrum III. 183. — Fejér Codex II. 160 (ima samo odlomak). — Migne Patrologia lat. 200. 122. — Kukuljević Codex II. 62. — Jaffé Regesta II. 154. no. 10669.

90.

1161, 1. septembra. Ferentin.

Aleksandar III. papa nalaže nadbiskupu u Spljetu, neka gleda, da se biskup Hrvatâ i biskup trogirski svoje časti odreku i sa svojih stolica uklone.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri P(etro) Salonitano archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Pater et predecessor noster pie recordationis Eugenius (III.) papa . . in V. quondam Chroatensem episcopum, pro eo, quod cum uno solo archiepiscopo, nullo alio presente episcopo, contra sacros canones alium presumpsit non dicimus consecrare sed potius execrare, et in eum, qui ab eis est consecratus, depositionis sententiam promulgauit. Is videlicet V. contra eiusdem predecessoris nostri mandata diuina non veretur officia celebrare. Nos vero sententiam ipsam, sicut est rationabiliter promulgata, ratam et firmam habentes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus predictum V. diligenter commoneas, ut de tanta presumptione condignam satisfactionem exhibeat, et contra tenorem eiusdem sententie non presumat aliquid attemptare. Si vero admonitioni tue parere contempserit, in ipsum excommunicationis sententiam proferas et ecclesiam, cui incubare presumit, interdicto supponas. De cetero, sicut ex relatione dilecti filii nostri P(etri) sancti Eustachii diaconi cardinalis et quorumdam aliorum accepimus, quidam P. nomine necdum tonsuratus, cum adhuc esset duodennis, neque de legitimo natus coniugio, per laicorum potentiam Traguriensem episcopatum inuasit et in anime sue periculum eidem episco-

patui contra canonicas sanctiones incubare non cessat. Unde presentium auctoritate litterarum tibi mandamus, ut huius negotii veritatem diligenter inquirens, si ita esse contigerit, prout superius notatum est, omni excusatione et dilatione remota, prenominatum P. exinde amouere et sub poena ecclesiastice severitatis illum a sua presumptione cessare compellas. Datum Ferentini VI. nonas septembris.

Farlati Illyr. sacrum III. 184. — Migne Patrologia lat. 200. 124. — Kukuljević Codex II. 62—3. — Jaffé Regesta II. 154. no. 10676.

91.

1162, 9. juna. Viterbo.

Aleksandar III. papa ustaje protiv novoga zakona spljetskoga, da nitko ništa ne smije crkvi darovati.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Lampridio archiepiscopo Jadrensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte venerabilis fratris nostri (Absolonis) archiepiscopi Spalatensis fuit propositum coram nobis, quod ciues Spalatenses nouiter statuerunt, ut nulli de ciuitate ipsorum liceat aliquas possessiones vel bona immobilia ecclesie alicui donare, vendere seu legare, se ad obseruationem statuti huiusmodi iuramenti vinculo astringentes in animarum suarum periculum et derogationem non modicam ecclesiastice libertatis. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus si ita est, potestatem, consilium et commune ciuitatis ejusdem, quod huiusmodi statutum, iuramento non obstante predicto, penitus revocantes illud de(cretum) ipsum vel simile in eis, de cetero nullatenus rescripturi, monitione premissa per excommunicationem in personas officialium ipsius ciuitatis et in eamdem ciuitatem interdicti sententia, appellatione remota, compellas, non obstante aliqua indulgentia eisdem potestati, consilio et communi ab apostolica sede concessa, per quam attribute tibi iurisdictionis explicatio impediri valeat, vel etiam retardari. Datum Viterby V. idus iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 2. 42). Vidi se trag, gdje je visio pečat.

Farlati Illyr. sacrum III. 181. — Fejér. Codex II. 159 (pogrješno god. 1160.). — Kukuljević Codex II. 63. — Jaffé Regesta II. 151. no. 10632 (pogrješno god. 1160.).

92.

1163, 3. augusta. Mleci.

Vital Mikael dužd mletački podjeljuje knezovima Bartolu i Guidu sinovima Dujmovim uz neke uvjete otok Krk doživotno.

In nomine domini dei et saluatoris Jesu Christi. Anno domini millesimo centesimo (sexagesimo tertio), tertio mensis augusti, indictione XI. Riuoalti. Quanto queque maioris negotii esse probantur, tanto propensiori studio debent per scripturam memorie annotari, ne decursus temporum tollat, quod innocentia et bone opinionis intentio efficere studuit. Quapropter nos quidem Vitalis Michael, dei gratia Venetiarum, Dalmatie atque Chroatie dux, cum iudicibus et electis sapientibus atque totius populi collaudatione seu confirmatione, utilitati Venetiarum et saluti diligenter consulentes, comitatum Veglensem post discessum comitis Doimi uacantem ordinare decreuimus ad honorem et profectum communis Venetiarum. Et quoniam te Bartholomeum atque Guidonem fratrem tuum filios predicti comitis Doimi tales fore nouimus, qui comitatum Veglensem prudenter regere atque tueri potestis, idcirco ipsum comitatum et totam insulam uobis ambobus fratribus tempore uite uestre damus, concedimus atque transactamus, et illi de uobis, qui superuixerit, tali modo et pacto, quali predictus pater uester habuit tempore predecessorum nostrorum bone memorie ducum, videlicet Dominici Michaelis, Petri Polani, Dominici Mauroceni, et tempore nostro per nostrum priuilegium confirmatum, cum omnibus redditibus, sicut pater uester habuit, ut omnia integre et illibata habeatis et potestatiue cuncta uendicatis uobis, preter barchas Veglensium, quas nolumus ut oneretis, neque asinos uel iumenta illorum volumus ut per vim auferatis, canistrum quoque uuarum per vineas illorum non tollatis. Ista quatuor omnino prohibemus ne faciatis. Cetera, sicut diximus, licenter habeatis sine contradictione et sine omni diminutione; angarias nostras, quotiens opus fuerit, sicut tempore predictorum ducum et nostro, Veglenses communiter faciant. Legatos nostros excipietis et honorabiliter cum propriis uestris expensis illos procurabitis sine ciuium uestrorum requisitione. Singulis uero annis in festo sancti Michaelis pro ipso comitatu et insula atque redditibus illorum trecentos quinquaginta romanatos nostro communi persoluere debetis. Insuper etiam ipsam insulam ab omnibus inimicis Venetie sine nostro adiutorio, sine fraude defendere debeatis, exceptis coronatis personis et illorum exercitu, si uerum constiterit, quod super ipsam insulam ueniant. Hec omnia nobis obseruare debeatis, aut ambo simul, aut alter de vobis, qui superui-

xerit. Nos uero cuncta uobis integra et illibata cum nostris successoribus conseruare sine diminutione sine mutatione debemus, conseruantibus nobis ea, que superius dicta sunt et que continebuntur in promissione charte, quam proinde nobis facturi estis. Quod si non obseruauerimus uobis cuncta eo modo ut superius legitur, tunc cum successoribus nostris uobis et vestris heredibus emendare debeamus auri obrizi libras decem; et hec concessionis charta in sua permaneat firmitate. Ut nostra tamen regalia per omnia sint salua ad ueniendum in nostram potestatem.

Ego Vitalis Michael dei gratia dux manu mea subscripsi.
Ego Sebastianus Ziani iudex manu mea subscripsi.
Ego Aurio Mastropetro iudex manu mea subscripsi.
Ego Vitalis Dandulo iudex manu mea subscripsi.
Ego Johannes Nauigaioso manu mea subscripsi.
Ego Ananias Quirinus manu mea subscripsi.
Ego Leonardus Fradelo manu mea subscripsi.
Ego Philippus Julianus manu mea subscripsi.
Ego Petrus Vilioni manu mea subscripsi.
Ego Rainero Batiauro manu mea subscripsi.
Ego Marinus Michael manu mea subscripsi.
Ego Engelpetro Maurocenus manu mea subscripsi.
Ego Craton Dandulo manu mea subscripsi.
Ego Dominicus Celso manu mea subscripsi.
Ego Ocho Jantani manu mea subscripsi.
Ego Amadeo Pollani manu mea subscripsi.
Ego Marcus da Canale manu mea subscripsi.
Ego Stefanus Mazamanus manu mea subcripsi.
Ego Jacobus Contarenus manu mea subscripsi.
Ego Marcus Aurio manu mea subscripsi.
Ego Dominicus Barozi manu mea subscripsi.
Ego Dominicus Sanudo manu mea subscripsi.
Ego Andreas Geno manu mea subscripsi.
Ego Petrus Faletrus manu mea subscripsi.
Ego Johannes Pantaleo manu mea subscripsi.
Ego Dominicus Concoreoni manu mea subscripsi.
Ego Petrus Barozi manu mea subscripsi.
Ego Petrus Carosus manu mea subscripsi.
Ego Johannes Regini manu mea subscripsi.
Ego Vitalis Michael manu mea subscripsi.
Ego Bonofilio Enlongo manu mea subscripsi.
Ego Andreas Dontodero manu mea subscripsi.

Ego Tribunus Barozi manu mea subscripsi.
Ego Vitalis Basilio manu mea subscripsi.
Ego Henricus Nauigaioso manu mea subscripsi.
Ego Joannes Cornario manu mea subscripsi.
Ego Joannes Dandulo manu mea subscripsi.
Ego Henricus Dauro manu mea subscripsi.
Ego Petrus Antolinus manu mea subscripsi.
Ego Marcus Ledi manu mea subscripsi.
Ego Matheus Cabriel manu mea subscripsi.
Ego Pangratius Vitaliano manu mea subscripsi.
Ego Jacobus Basilio manu mea subscripsi.
Ego Petrus Boldu manu mea subscripsi.
Ego Michael Barzegeso manu mea subscripsi.
Ego Vitalis Gradenigo manu mea subscripsi.
Ego Andreas Boldu manu mea subscripsi.
Ego Dominicus Venerius diaconus et notarius compleui et roboraui.
Ego Jacobus Lambadus sancte Sophie plebanus, presbiter et notarius, sicut vidi in matre, ita testificor in filia.
Ego Petrus Michael iudex vidi in matre, testis sum in filia.

U državnom arkivu u Mlecima: Libri Commemoriali XVI. 165. Ljubić Listine I. 6—8. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 39—42. — Kukuljević Codex II. 64—6.

93.

1163.

Stjepan, sin kralja Gejze, kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje crkvi u Spljetu sva ona prava i darovanja, koja joj je učinio njegov otac.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Ego Stephanus domini regis Geize filius, dei gratia Hungarie, Dalmatie, Chroatie Rameque rex, una cum domina regina matre mea et principibus meis confirmo beato Domnio et tibi Petro archiepiscopo fideli nostro preceptionem et subiectionem, quam fecit illustris pater noster omnibus episcopis per Dalmatiam constitutis, et omnes parochias, quas predecessores tui tenuerunt, et maxime parochiam Corbauie, Buxani, Plasi et Vallis Vinarie, Modrusse et Novigradi, capellam et sancti Stephani et sancti Moysi de Salona cum omnibus ad eas pertinentibus, quas pater noster rex Geyza concessit eidem ecclesie sancti Domnii, auctoritate regia confirmamus precipientes, ut non liceat alicui hominum, bano, principi, comiti, siue cuilibet ministrorum nostrorum ipsam ecclesiam siue archiepiscopum ipsius,

de prefata subiectione et preceptione facta episcopis, siue de predictis rebus molestare, inquietare, minuere vel defraudare. Quicumque vero hujus nostre confirmationis paginam violare presumpserit, iram omnipotentis dei et nostram indignationem incurrat, paterna donatione et preceptione, confirmatione quoque nostra suum robur obtinentibus. Data per manum Stephani cancellarii et domine regine capellani in parochia Tituli, in presentia episcoporum: Rodani Nonensis, Lampridii Scardonensis et Dede Chroatiensis, in presentia comitum: Martini Spalatensis et Gregorii Sclouinie filii, et Cotromani, secundo anno regni nostri, anno incarnationis Christi millesimo centesimo sexagesimo tertio.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 23—4) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 184—5. — Katona Hist. crit. III. 89—90 — Fejér Codex II. 167—8. — Kukuljević Codex II. 66.

94.

1163. Ostrogon.

Stjepan, sin kralja Bele, kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje sud Beluša bana, kojim je Bernardu biskupu zagrebačkomu dosudio šumu Dubravu.

Ego Stephanus inspirante diuina gracia paterna insignitus dignitate pre cunctis negociis ecclesie sancte dei prouidens, que a sanctis patribus statuta membris sathane destructa reperio, emendare non differo. In nomine itaque sancte et indiuidue trinitatis, que prior Ladislaus rex gloriosissimus et secundus Bela rex, felicis memorie pater meus et dominus, Zagrabiensi ecclesie contulerant et coram principibus suis sigillis confirmauerant, omnia predicte ecclesie et siluam Denbron (!) cum terra ei appendente, quam Sudegna auferre conatus, concedo. Huius litigii Belus banus iudex exstitit, in quo litigio Bernaldus episcopus predicte ecclesie suique iobagiones: Yssa, Petrus, Co(s)mas, predictam siluam cum terra a Ladislao datam fuisse, et in tempore Bele regis in litigio positi, per pristaldum Marcellum recuperavisse dicebant. Iterum autem tempore gloriosissimi regis Geyce Nicolaus comes filius Pauli et iobagiones Sumugiensis castri: Cicigna, Johannes, Merascelau, vim inferentes predicte ecclesie terram cum silua ei abstulerunt et violenter usque ad tempus Ladislai secundi tenuerunt. Hanc iniuriam passam ecclesiam fuisse Bernaldus episcopus suique iobagiones clamabant. Tunc Belus banus rem querens iustificare iudicauit: si prenominati hostes ecclesie, Marcellum fuisse pristaldum, com-

probare possent, eis terra cum silua remaneret. Sed quoniam hoc probare non potuerunt, iniusti remanserunt, et ecclesie, ut iustum erat, terra cum silua redita est. Insuper episcopo Belus banus dedit pristaldum Lepoldum, filium Petri, ut sicut tempore Bele regis Marcellus pristaldus predictam terram cum silua reddiderat, ita et iste per easdem metas circumiens per pontem Colomagni regis, et ibidem signa, que in cortice arborum sunt, renouaret, et per vias Garig usque ad aquam Pissenca, et terram cum silva et villis istis: Chitamer, Scelna, Warda, Roeca, Guerdi, Boyllola, Wehle, Damasca ecclesie redderet. Tunc Stephanus rex piissimus rei veritate cognita, ut possessio ecclesie firma stabilisque maneret, priuilegium inde fieri iussit, et sigillo sue magestatis confirmari, coram principibus regni: Michone Bachiensi archiepiscopo, Machario Quinqueecclesiensi episcopo, Nicolao Garadiensi episcopo, Stephano Sunadiensi electo, Belo bano eiusdem cause iudice, Thoma pallatino comite, Hendrico Bodreguiensi comite, Esau Sunadiensi comite. Anno dominice incarnacionis MCLXIII., indiccione XI., epacta XIV., a tercio Stephano piissimo rege Vngarie, secundi Bele regis filio, primo anno regni sui. Hugone notario, Thoma magistro capelle, Strigonii hoc priuilegium factum est. Quicumque vero emulus et inimicus ecclesie dei huic decreto regis detrahere presumpserit, graciam regis inexorabiliter amittat et eternis deputetur suppliciis.

Liber privilegiorum episcopatus Zagrabiensis u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu str. 33.

Farlati Illyr. sacrum V. 353. — Kercselich Historia 76. — Katona Hist. crit. IV. 42—4. — Fejér Codex II. 165—7. — Tkalčić Monum. episcopatus I. 2. — Kukuljević Codex II. 66—7.

95.

1163—1178[1]. Dubrovnik.

Devesij daruje svomu zetu zemlje u Konavlju.

In nomine domini nostri Jesu Christi dei eterni. Anno eius incarnationis MCXIIII., indictione XI., regnante imperatore Ma... domini et cuius gratia

[1] Kukuljević meće ovu listinu u god. 1163., umetnuvši u broj godine MCXIII. još L. Ali u rukopisu jasno je godina ispisana sa MCXIIII., indikcija XI. i regnante imperatore Ma(nuele). Indikcija XI. odgovara za Manuelove vladavine godinama: 48., 63. i 78. Vlada Manuelova bila je ovuda priznavana sigurno u godinama 1163. i 1178. Zato smo metnuli ovu listinu pod konac vladavine careve u godine 1163—1178., kojima odgovara indikcija XI.

ego Devesius terre Canali et Setve Onitie[1] dominus, dono terram iudicalem in loco Breni qui dicitur Bretiav, in quo etiam loco sedebant illi, qui dicebantur salis seminatores, dotam Dragoslave mee filie et Michatio meo genero, nec non illorum omnibus filiis seu postheredibus universis perpetualiter, quatinus dei et mea benedictione omni tempore laborandi, seminandi, pastinandi et quidquid velle faciendi de ea habeant potestatem. Siquidem gener meus Michatius vice prenominate terre redonavit mihi militarem clipeum cum elmo fereo et unam vegetem quinquaginta mettas vini continens. Unde si quis post meum datum et decretum hoc frangere voluerit et hos meos filios inquietare temptaverit, omnipotentis dei et sanctorum tredecim et octo patrum apostolorum et martirum omniumque sanctorum maledictionem incurrat et cum Juda traditore damnetur. Huic collationi interfuerunt isti testes: Beleca iudex, Staneti Prete filius, Belus Vratimiri, Utalez et Casinizus Rasvat sednicus, similiter Brazilo arhipresbiter de Canalo.

Inter quos et ego Matheus diaconus et testis interfui, una cum Mauresa Manuani veluti presens super ipsam terram fui, et sicut ab ore domini Devesii presentibus testibus audivi, ita scripsi.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (415) str. 523 u biblioteci Male braće u Dubrovniku.

Kukuljević Codex II. 225.

96.

1164.

Petar nadbiskup spljetski dosudjuje samostanu opatica sv. Tome u Belgradu oteti im posjed kod Knina.

Sentencia terrarum de Tyno.

Anno domini nostri Jesu Christi MCLXIIII., indictione XII., temporibus itaque domini Stephani regis Vngarie, filii Geyce regis, et Ampudii eius bani, nos denique Petrus dei gratia Salonitane ecclesie archiepiscopus atque sedis apostolice legatus precipimus Johanni sancte Anastasie subdiacono et notario fieri cartulam Bone abbatisse sancti Thome de ratione, quam habuit cum Slamozanis[2], de terra, que est in Mocrani, que terra incipit sub monte Tini et vadit usque ad riuum in latitudine, in longitudine vero incipit a Rasochatiza, ubi sunt due fontane, et vadit usque ad puteum, qui manet iuxta terram Mogorouizi. Hanc itaque rationem ante vestram presentiam predicti Slamozani habebant, dicebant

[1] Kukuljević je čitao: Seruaunitie. [2] Kukuljević je čitao: Glamozanis.

*

enim terram nobis attinere ex nostra propinquitate, et vobis nullo modo subiacere! E contra abbatissa beati Thome taliter respondebat: ab antiquo tempore illam terram possidemus, et ante Albeusum[1], qui tunc temporis in loco bani erat, rationem una nobiscum habuimus, ac predictus Albeus visa ratione pristoldum nobis Bogdanizum dedit. Deinde Stephanus frater Cippe loco fratris sui venit cum Petrana comite, qui tunc temporis sub rege ungarico erat, et miserat illum banus cum fratre suo in istis partibus, et alia vice aduersus nos insurexistis ibi; quia nostra ratione prospecta prememoratum Bogdanizum nobis alia vice pristoldum dederunt, et granum, quod in nostra terra inseminaueratis, vobis abstulit, ac partem suam, quam illi subiacebat, nobis causa elimosine concessit. Hoc igitur nos audientes ea, que prenominatus Stephanus frater bani cum Petrana comite iudicauerant, nos confirmauimus atque abbatisse cum duabus sanctis monialibus super sacrum euangelium confirmare decreuimus, atque Mirgam archipresbiterum ei pristoldum concessimus, quod et factum est coram his testibus: Prestancius Sauidde plebanus sancti Stephani, Petraza diaconus, Crisogonus iudex, Pruona Comerzari, Maurellus Jacobi Fere, Petrus nepos Bratulini; ex Sclauis interfuerunt: Tolen iudex Tini, Zirnotta, Pribiz Zudone, Dragos Sitnich, Desinna, Bogdan, frater eius Radomiric, Desco Dobroniz, Viecha potsub, Dragos, Bogdan, Dragomir, Desimir, Striessa et frater eius Dragos et Milen, frater eius Desan, atque Chalzo filius Berizi. Et ego Johannes Jadertinus notarius ibidem cum his suprascriptis testibus interfui, et ex precepto Petri Salonitani archiepiscopi et apostolice sedis legati scripsi et roboraui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 21—2).

Farlati Illyr. sacrum III. 185—6. — Fejér Codex II. 168—9. — Kukuljević Codex II. 67—8. — Bullettino di Archeol. XII (1889). 188—9. — Ljubić Polichorion 177—8.

97.

1166, 5. maja. Anagni.

Aleksandar III. papa tješi Petra nadbiskupa spljetskoga poradi nekih pretrpljenih nevolja i progona i obećava, da za zadarsku biskupiju ne će odrediti ništa, što bi vrijedjalo prava i dostojanstvo crkve spljetske.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri P(etro) Salonitano archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Litteras

[1] Nije li: Belus?

et dilectum filium nostrum J(ohannem) sacristam latorem presentium, quem ad sedem apostolicam destinasti, tanto benigniori charitate suscepimus, quanto speciali matri tue sacrosancte romane ecclesie ac nobis ipsis te cognoscimus firmius adherere, cuius deuoti filii et fideles, etsi aliquando peruersorum persecutionibus perturbantur et oprimi videantur ad tempus, temporalibus tamen auxiliis non sunt penitus destituti, sed in illa congruum semper inueniunt et tutum suffragium. Illam siquidem deuotionis constantiam et sincere puritatis affectum, quam circa eandem matrem suam romanam ecclesiam euidenter habere cognoscimus, et de qua anteacta opera non sinunt nos dubitare, gratam admodum acceptamque tenemus, et tanto maiori preconio laudis extollimus, quanto de sinceriori charitatis indice illam prouenire sentimus. Inde est, quod nos et romana ecclesia personam ecclesiasticam et ciuitatem tue gubernationi commissam mera pinguedine charitatis diligimus et interne dilectionis brachiis amplectimur, propositum et voluntatem feruentem habentes de honore et exaltatione tua, quibuscumque modis cum deo et iustitia fieri potest, libenti animo cogitare ac pro tante deuotionis feruore tibi auctore domino prouidere. Super illis vero angustiis et pressuris, que tibi sine causa rationabili conferuntur, nec aliter quam de propriis nostris conturbamur ed ad dominum preces effundimus, ut secundum multitudinem miserationum suarum de imminentibus te persecutionibus in breui eripiat et ad portum tranquillum deducat. Speramus autem, quoniam non continebit dominus in ira misericordiam suam, et faciet cum tentatione ista prouentum, ut possis sustinere, et preter virgam correctionis baculum consolationis apponet, ut possis dicere cum propheta: Secundum multitudinem dolorum meorum consolationes tue, domine, letificauerunt animam meam. Cum igitur dominus est, qui potestati maris imperat et motum eius in ictu oculi mitigat, oculos mentis ad celum leua, unde veniet auxilium tibi, considerans quoque, qualiter omnipotens dominus gloriam superborum manu puerili in iactu lapidis pusilli deiecerit et filiis Israel victoriam de multitudine hostium in muliere una concesserit; in illo ipse spem tuam ponas, quod inter imminentes angustias euentum nouit prosperum suis fidelibus exhibere, et preter lacrymationem et fletum consolationem inducere. De illius ergo auxilio plenam fiduciam obtinens, spiritu fortitudinis induaris et inimicis tuis prudenter et viriliter restiteris et in deuotione beati Petri et nostra immobiliter persistas. Si uero . . quod ad commodum et honorem sancte romane ecclesie ac tuum debeat pertinere, nobis gratum admodum et acceptum existit; nos enim de Jadrensi ecclesia nihil citra iustitiam et honorem Spalatensis ecclesie de nouo, auctore domino, statuimus vel statuemus. Ad hec dilectum filium L(aurentium) capellanum nostrum fraternitati tue attente recommendamus

rogantes, quatenus pro reuerentia beati Petri et interuentu nostro de caro eum habeas, de cetero cariorem. Noueris ad hec nos et fratres, qui circa nos sunt, per dei gratiam sanos et incolumes esse, et sic speramus ecclesia dei in proximo pace potietur tranquilla. Datum Anagnie III. nonas maii.

Farlati Illyr. sacrum III. 186. — Fejér Codex II. 176—8. — Migne Patrologia lat. 200. 1056. — Kukuljević Codex II. 72—3. — Jaffé Regesta II. 292. no. 12642.

98.

1166, 19. juna.

Majo biskup kotorski bilježi nove posvećene oltare u crkvi sv. Trifuna.

† Ego Maio episcopus declaro, quod duodecimo anno mei episcopatus cum confratribus nostris episcopis: Lazaro Albanensis, et cum Martino Driuastensis, et cum Johanne episcopo Dulcinensis, sacrauimus ecclesiam sancti Triphonis nostri episcopatus, adiunctis abbatibus: Michahele abbate (archimandrita)[1] sancti Johannis, et cum Petro abbate (archimandrita)[2] sanctorum Sergii et Bachi, et Johanne abbate sancti Saluatoris Antibarensis, et Petro abbate sancti Michahelis Catarensis, et Triphone abbate sancte Marie Buduensis, et Petro abbate sancti Petri, et Johanne abbate sancti Georgii, et Georgio abbate sancti Saluatoris Arbanensis, cum tribus altaribus, quorum medium sacraui ego Maio ad honorem sancti Triphonis et sanctorum martyrum Primi et Feliciani; aliud altare a sinistro latere sacrauit Lazarus episcopus Arbanensis ad honorem beate Marie sanctorumque innocentum nostra concessione et voluntate; a dextro videlicet latere sacrauit altare Johannes episcopus Dulcinensis nostra concessione et voluntate ad honorem sanctorum apostolorum et sanctorum martyrum Johannis et Pauli. Anno incarnationis domini nostri Jesu Christi millesimo C. LXVI., indictione XIII.[3], tercia decima kalendas iulii, in sede apostolica residente papa Alexandro, imperante piissimo et semper triumphatore Hemanuhele, duce existente Dalmacie atque Dioclie kyr Izanacio, qui in eadem dedicatione sua gratuita voluntate et benignitate affuit, priore Vita existente in Cataro, Petrus Soacinensis electus interfuit, et Andreas prior Arbanensis cum toto populo ciuitatis.

Original na maloj pergameni na nekim mjestima ispravljen nalazi se u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu.

Farlati Illyr. sacrum VI. 433. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 107. — Kukuljević Codex II. 73.

[1] Iznad linije istom rukom. [2] Isto tako. [3] Indikcija krivnjom notara pogriješna; mora biti XIIII.

99.

1166, 28. juna. Mleci.

Vital Mikael dužd mletački podjeljuje povlastice gradu Rabu.

Quotienscumque earum rerum negotia geruntur, quarum memoria necessario posteritati transmittitur, uinculo scripture innodari oportet, ne processu temporis ab usu memorie antiquata, aliquid in dubium rediuiua contemptio reuocet et gignat ex pace litigium. Quapropter nos quidem Vitalis Michael dei gracia Veneciarum, Dalmacie atque Croacie dux, omnibus nostris fidelibus sue antiquitatis statum, et quod sui iuris esse dignoscitur, intemerate perpetuo seruare cupientes, ea, que uenerabilis domini Henrici Danduli Gradensis patriarche, nostrorum iudicum et sapientum consilio, inter nos et nobiles Arbensis ciuitatis uiros fideles nostros quiete sancita sunt, in scriptis redigere fecimus, et ut huius sanctionis pagina solidam perpetuis temporibus firmitatem obtineat, nostra et supra memoratorum illustrium uirorum subscriptione roborari nostrique sigilli impressione muniri decreuimus. Cum itaque iam dicte ciuitatis nobiles uiri: Andreas sacerdos, et Christoforus et Vitalis sacerdotes, Dabregna (et) Prestancius iudices, Lampredius iupanus, Albertus, Dobrosclauo, Fuscus, Stephanus, Bertoldus, Nicholaus, Grube, Dimigna et ceteri qui cum eis fuerunt, ad presentiam nostram uenissent, secundum sue antiquitatis statum liberam eligendi comitis electionem instanter requirebant. Nos vero e contrario, licet prorsus ista primo abnueremus, in potestate nostra esse comitis electionem et eius confirmationem asserentes, prememorati tamen uenerabilis patriarche, iudicum et sapientum communicato consilio, liberam eligendi comitis facultatem predicte ciuitatis ciuibus tandem tali condicione concessimus, ut ipsi quatuor de conciuibus suis nobilioribus personas sine exactione aliqua eligere et nostro debeant conspectui presentare; nos uero ex hiis unum, qui nobis aptior et fidelior uisus fuerit, sapientum, qui tunc religione iuris iurandi honoris Uenecie astricti erunt, consilio confirmare debeamus. Quod si forte inter se dissenserint, et de suis, sicut suprascriptum est, concorditer eligere noluerint, de Ueneticis duos, quos voluerint, absque exactione libere eligant, et non de alienis; nos uero unum ex illis, quem uoluerimus, communi consilio confirmabimus, in presentiarum uero de Ueneticis unum, quem uoluerint, eligere debeant. Actum est hoc in palacio Uenecie' tempore ducatus Vitalis Michaelis dei gracia nobilissimi atque gloriosissimi ducis anno domini M. C. sexagesimo VI., indictione quarta decima, quarto kalendas iulii. Prefate tamen electionis ordine sine fraude seruato, si noluerint, post-

quam a nobis premoniti fuerint, infra V. menses electionem sicut suprascriptum est facere, in potestate nostra electio sicut confirmatio remanebit, et hoc sine dei impedimento.

† Ego Vitalis Michael dei gratia dux manu mea scripsi.

† Ego Henricus Dandolus dei gracia Gradensis patriarcha et Dalmacie primas scripsi.

† Ego Sebastianus Ziani manu mea scripsi.

† Ego Vitalis Dandulo manu mea scripsi.

† Ego Petrus Orsiulo manu mea scripsi.

† Ego Craton Dandulo manu mea scripsi.

† Ego Johannes Bembo manu mea scripsi.

† Ego Johannes Cornario manu mea scripsi.

† Ego Petrus Ziani manu mea scripsi.

† Ego Henricus Contareno manu mea scripsi.

† Ego Marcus Gausuni manu mea scripsi.

† Ego Petrus Ruybulo manu mea scripsi.

† Ego Dominicus Celso manu mea scripsi.

† Ego Andrea Geno manu mea scripsi.

† Ego Vitadino Geno manu mea scripsi.

† Ego Johannes Contareno manu mea scripsi.

† Ego Johannes Nauigaioso manu mea scripsi.

† Ego Petrus Michael manu mea scripsi.

† Ego Stephanus Maciamanus manu mea scripsi.

† Ego Johannes Dandulo manu mea scripsi.

† Ego Leo Faletro manu mea scripsi.

† Ego Angelus Medicus manu mea scripsi.

† Ego Michael Citino manu mea scripsi.

† Ego Philippus Bonus manu mea scripsi.

† Ego Annonias Quirinus manu mea scripsi.

† Ego Dominicus Contareno manu mea scripsi.

† Ego Henricus Bono manu mea scripsi.

† Ego Guido Michaelis manu mea scripsi.

† Ego Angelus Gabriel manu mea scripsi.

† Ego Marco Dauidore manu mea scripsi.

† Ego Johannes Naizo manu mea scripsi.

† Ego Rainerius Janne manu mea scripsi.

† Ego Enricus Contarenus manu mea scripsi.

† Ego Leonardus Sagorninus manu mea scripsi.

S. N. Ego Gabriel Paulinus notarius et ducalis aule Veneciarum cancellarius hoc exemplum sumptum ex autentico domini Vitalis Michaelis dei gratia Veneciarum, Dalmacie atque Chroacie bone memorie

ducis, eius bulla plumbea pendenti cum filo serico roborato, nil addens vel minuens, quod sententiam mutet, bona fide ut comperii scripsi et exemplaui et signo proprio roboraui, de mandato domini Jacobi Teupoli dei gracia incliti ducis Veneciarum. Currente anno ab incarnacione domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo quadragesimo septimo, mense februarii, indictione sexta. In palacio ducatus Veneciarum.

Odozdo drugim pismom:

Nota, quod in Commemoriali de MCCCXXIIII., in cartis 144. est exemplum quorundam ordinamentorum et concessionum datarum per dominum Petrum Ziani ducem Venetiarum hominibus Arbi sub bulla plombea ipsius domini ducis, que concessiones et ordinamenta bullata data fuerunt domino Andree Michaeli comiti Arbe.

Slijedi opet novijom rukom:

Ego Laurentius Eustachius notarius publicus et ducalis scriba supranotatum Arbensium priuilegium autenticum vidi et legi, et cum hoc exemplo contuli die secundo martii MCCCCLXXXVII. duce serenissimo domino Augustino Barbadico, inuenique in omnibus ac sigillatim per omnia conuenire, nec in ulla usquam particula discrepare tum in priuilegii contextu, tum in subscriptionibus. Quod quidem priuilegium in membranis scriptum est caractere antiquo elegantissimo, bulla plumbea, serica chordula crocea appensa, in qua ab uno latere extant littere in hec verba V. MICHAEL DI. GRA. VENEC. DALMACIE ATQ. CROACIE DUX, ab alio diui Marci sedens in sella imago sine mitra, et ducis genibus nitentis et barbati, ac more ueterum capillo passo et ceruice de pendulo ducali in capite insigni. Quorum utraque vexillum submedium inter eas sustentat. In cuius rei fidem me propria manu subscripsi et signum meum solitum apposui[1].

Liber Pactorum u državnom arkivu u Mlecima I. str. 17 i 218. Ljubić Listine I. 8—10. — Kukuljević Codex II. 68—70.

---

[1] Na koncu rukopisnoga ljetopisa mletačkoga Andrije Dandula, u biblioteci sv. Ambrozija u Milanu, nalazi se takodjer ova listina na kraju rukopisa s bilješkom na koncu listine: »Bulla plumbea habet a fronte sculpta haec verba: VI. MICHAEL DEI GRATIA VENET. DALM. ATQUE CROAT. DUX. Altrinsecus vero imaginem ducis genuflexi ante diuum Marcum«.

100.

1166. Jegar.

Stjepan, sin kralja Gejze, kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje samostanu sv. Ivana kod Belgrada darovanje Rogova, Vrbice i Kamenjanâ sa svima pripacima, kako mu ih darovaše kraljevi hrvatski Krešimir i Zvonimir.

In nomine dei et salvatoris nostri Jesu Christi. Anno eiusdem incarnacionis millesimo centesimo sexagesimo sexto. Ego Stephanus Geyce regis filius, dei gracia Vngarie, Dalmatie, Chroatie Rameque rex. Cognoscens et firmiter tenens regii esse officii ad honorem et exaltationem ecclesie totis intendere viribus et ecclesiastica pro iure suo seruare, augere, ab inuasoribus potestate celitus sibi data defendere. Monasterio sancti Johannis in finibus Dalmatie sito, in urbe, que quondam, dum in suo statu existeret, Alba vocabatur, confirmamus et presenti priuilegii testimonio corroboramus, ut integre fratres predicti monasterii habeant omnes terras illas, quas olim Cresimir et Suennimir quondam Chroatie reges et eorum principes iam dicto monasterio iure perpetuo tradiderunt, sicut in eorum priuilegiis continetur, secundum quantitatem et terminum terrarum illarum. Videlicet: terram in Rogoua et Virbiczam cum aqua molendinaria et in Chameniane et ceteras terras, quas in diuersis locis per Chroatiam sepedictum monasterium obtinet. Hoc autem edicto presens statum(!) confirmamus, ut si quis infringere temptauerit et fratribus illis de predictis terris diminutionem vel molestiam aliquam facere voluerit, diuine ire periculum incurrat, et nostram se sentiat ledere maiestatem, ac regali iudicio subiaceat. Preterea ob peccatorum nostrorum remissionem nos eis concedimus, ut quoscunque hospites ad inhabitandas terras illas de quibuscunque locis adducere poterint, a nemine nisi a fratribus et eorum prepositis iudicentur, ad neminem cum sigillo vel homine determinati ire cogantur. Quod si quis eis vim intulerit aliquam, predicte sentencie subiaceat. Factum est autem Agrie istud in communi presencia principum nostrorum, presente Sama Agriensi episcopo, et Stephano Moriseñe sedis electo, Ampudino palatino comite, Laurentio curiali comite, Weza Zunadiensi comite, Seza Albensi comite, Fulcone Saunikiensi comite, Johanne Bichoriensi comite, Luca Nitriensi (comite), multisque aliis, qui presenti institutioni interfuerunt.

Prijepis na pergameni u gubernijalnom arkivu u Zadru (III. no. 6 — odio rogovski). — Drugi prijepis u istom arkivu (III. no. 7).

Farlati Illyr. sacrum IV. 7 (manjkavo priopćena). — Katona Hist. crit. IV. 153—4. — Fejér Codex II. 175—6. — Kukuljević Codex II. 70—1. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 13—4.

101.

1166. Zadar.

Ivan opat sv. Krševana popisuje medje zemalja u Kamenjanima, koje je darovao samostanu sv. Krševana Kuzma župan lučki.

Anno ab incarnatione domini MC. sexagesimo sexto, indictione XIIII. Temporibus itaque Vitalis Michaelis ducis Venetie et Lampredii Jadertini archiepiscopi atque Dominici Mauroceni comitis. Nos denique Johannes sancti Crisogoni abbas una cum meis fratribus cartulam recordationis iubemus fieri de terra, que manet aput Camenani, quam Cosmas iupanus de Luca frater et monachus noster moriendo in presentia archiepiscopi aliorumque multorum, qui ibi aderant[1], monasterio beati Crisogoni tradidit. Hec namque terra ab orientali usque in occidentali parte in longitudine protenditur; in superiori, hoc est in orientali parte, duobus lacis[2] terminatur, in occidentali vero parte via antiqua cum terminis sibi inpositis terminatur. Inde igitur in aquilonali parte luco terminari videtur, deinde in australi ora puteo concluditur. Et hii sunt testes, ante quorum presentiam hec acta sunt; et etiam ex (S)clauis, qui super terram fuerunt, quando tradita fuit, introscribere curauimus. In primis: Lampredius archiepiscopus, Josep Zurra Talarigi, Dimitrius Cumerzari, Martinus Zluradi, Petrizus Vitaze, Vilcinna Lopre, Borizius Michaeli. Ex (S)clauis interfuerunt super terram: presbiter Dominicus cognomine Platimissa, Tolidrug potsub et Tolimir frater eius et eius filii, Tesen, Pezeneg, Staniz Lapzanin, Desco Chalini filius, Dabraz filius Draseni, Ciprianus filius Tolinne de Budimiriz, Miros filius Tolen, Sirnosec, Stefan filius Uisinni, Pius Viziz, S . . bis, Cusina . . et filius, Pribosina, Berigna filius Cirnotis Lapzanin. Hii omnes interfuerunt tunc, quando terra fuit Johanni abbati supradicti monasterii tradita. Et ego Johannes Jadertinus notarius ibidem interfui, quando Cosmas iupanus monachus moriendo prenominatam terram aput Camenani donauit, et iubente ipso Cosma iupano scripsi et roboraui.

Dodatak:

Pars secunda de insula Puscumani (Pastimani). Tempore quo Majus cenobio beati Grisogoni abbas erat, fuerunt quidam, qui volebant de territoriis, que sunt in insula Pastimani, quam dederat episcopus Prestantius cum fratre suo Maio beato Grisogono, partem sibi usurpare, et iam ceperant ibi laborare. Predictus autem abbas, hoc ut vidit, valde contristatus est, et consilio inito cum monacis suis, quosdam nobiles viros Jadertinos illuc

---

[1] Slijedi precrtano: in. [2] Ima biti: lucis.

secum venire rogavit, atque navicula ascensa cum eis et cum monacis suis illuc pervenit, et eos, qui iam ceperant fines territorii sancti Grisogoni laborare, foras eminavit, nec non cum decreto illorum nobilium et conlaudatione eorum collonellos sive acervos, quae fuerant ab invasoribus mutata vel destructa, ubi prius steterant, erexerunt et terminis predicta territoria lustraverunt. A mare versus boream usque ad locum tribus vallibus, qui est in summitate montium, et usque ad mare, ad locum qui dicitur Pechie versus austrum; ab ecclesia sancti Michaelis usque ad montem, qui dicitur Gedinichi, usque ad mare, et infra istos terminos terras, montes et valles. Et nullus fuit, qui hoc decretum rumpere seu violare presumsisset, nam nomina illorum qui cum abbate fuerunt et hec statuerunt hec sunt:

Drago prior, Vitaza prior, Desina judex, Cando Bodanellus, Cerneta, Slota et alii multi. Cum abbate vero suo fuerunt monaci hi: Benedictus presbiter et monacus, Gaudius presbiter et monacus, et aliis plures.

L. S. Antonio Raduleo dr. di veneta autorità notaro pubblico e giurato di Zara ha copiato, sottoscrito e sigillato.

Suvremeni prijepis iz odlomka zbornika u gubernijalnom arkivu u Zadru (cassetta II. no. 12).

Kukuljević Codex II. 71—2. — Böttner L'archivio I. 15—7. »Dodatak« je mnogo mladji prijepis, jer ovoga notara nalazimo u Zadru tek god. 1701—1725.

102.

1167, 31. augusta. Benevent.

Aleksandar III. papa javlja svomu poslaniku u Dalmaciji kardinalu Albertu, kako je dao nalog nadbiskupu zadarskomu o izbavljenju (Guofrida) sina Bonosmira od Siponta.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilecto filio Alberto tituli sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali apostolice sedis legato salutem et apostolicam benedictionem. Litteras deuotionis tue paterna benignitate rocepimus, et intellecta earum continentia pro liberando (Guofrido) filio Bonosmiri[1] de Siponto, venerabili fratri nostro (Lampridio) archiepiscopo et nobilioribus uiris de Jadra, iuxta quod nos rogasti, litteras satis diligentes et efficaces transmisimus. De cetero super eo, quod nobis significasti, quod clerus et populus Spalatensis te in pastorem suum voluerunt assumere, tibi voluntatem nostram et animum aperimus, quod si etiam tu velles et maior pars fratrum nostrorum instaret, nulla ratione consen-

[1] U originalu stoji: Boñ. s kraticom za »r«, što bi bilo: Bonerii. Mi to ispravljamo prema potpuno ispisanom imenu u listini pod br. 110.

tiremus, nec unquam possemus induci, quod a nobis absentaveris, a quibus ita pure et sincere diligeris et tam carus acceptusque haberis. Quapropter huiusmodi ab animo tuo sollicitudinem et suspicionem omnino propulsa, iniuncte tibi legationi prudenter et studiose intendas, ut ecclesia romana de diligentia et studio tuo letum incrementum recipiat, et tu quoque de labore et vigilantia tua fructum dignum valeas reportare. Datum Beneuenti II. kal. septembris.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 149). Vidi se po tragu trulosti, da je listina bila dugo vremena zatvorena.

Farlati Illyr. sacrum III. 188. — Migne Patrologia lat. 200. 461. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 108. — Kukuljević Codex II. 75. — Jaffé Regesta II. 206. no. 11361.

103.

1167, 29. decembra. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže svećenstvu ulcinjskomu i barskomu, da ne sluša svoje biskupe, dok se oni ne pokore nadbiskupu dubrovačkomu.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis uniuersis clericis et laicis per Dulchinensem et Antiuarensem episcopatus constitutis salutem et apostolicam benedictionem. Sicut ex insinuatione venerabilis fratris nostri T(ribunii) Ragusini archiepiscopi nuper nobis innotuit, Dulchinensis et Antiuarensis episcopi ita contra eum et ecclesiam suam corna elationis et superbie calcaneum erexerunt, et per inobedientie vitium adeo grauiter deliquerunt, quod auctoritate romane ecclesie et sua ipsos excommunicationi subiecit. Sed ipsi in sua obstinatia indurati, delicti sui reatum recognoscere noluerunt, nec ad satisfactionem redire curarunt. Unde merito de ipsis potest dici: Computruerunt iumenta in stercore suo. Jam enim videntur infixi in limo profundi, et puteus abyssi os suum super ipsos clausisse videtur. Sane scire debent, quod obedientie virtus omne sacrificiorum genus incomparabiliter antecedit, et per ipsam primum hominem, qui corruerat miserabiliter per superbiam, omnipotens dominus mirabiliter celesti glorie reparauit. Unde nos per apostolica eis scripta mandauimus et in virtute obedientie precepimus, quatinus a predicto archiepiscopo absolui cum omni humilitate et pacientia postulent, et sibi et ecclesie sue iure metropolitico supliciter et deuote obedientiam debitam et reuerentiam impendant. Quod si neuum superbie et inobedientie dati in reprobum sensum deponere noluerint, nos legato, quem ad partes illas domino fauente dirigimus, firmiter mandauimus, ut sententiam archiepi-

scopi inconcusse faciat et inuiolabiliter obseruari, et alio modo, si nec sic resipuerint, in ipsos studeat vindicare. Vobis autem nihilominus precipiendo mandamus, ut predictis episcopis donec in excomunicatione perstiterint, filialem deuotionem aut subiectionem aliquam nullo modo exhibeatis, nec eos reuereamini, quousque archiepiscopo tamquam metropolitano suo studeant in his, que dei sunt, humiliter obedire. Datum Beneuenti IIII. kal. ianuarii.

Original u arkivu u Dubrovniku. Na končanim vrvcama visi pečat. Deviza papina: Vias tuas domine demonstra mihi. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 241.

Farlati Illyr. sacrum IV. 81 (sa više praznina). — Migne Patrologia lat. 200. 463. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 111. — Kukuljević Codex II. 77. — Jaffé Regesta II. 206. no. 11368.

104.

1167, 29. decembra. Benevent.

Aleksander III. papa hvali Lazara vladiku arbanskoga, što želi ostaviti grčko-istočnu vjeru i primiti rimsku, te mu nalaže, da primi za svoga metropolitu Tribuna nadbiskupa dubrovačkoga.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri L. episcopo de Arbania salutem et apostolicam benedictionem. Deuotionis et fidei integritas, quam circa sacrosanctam romanam ecclesiam habere dinosceris, tanto amplius ad honorem et incrementum tuum et ecclesie tibi commisse multimodis nos accendit, quanto credimus et sine dubietatis scrupulo speramus de tue discretionis prudentia nobis et beato Petro optata commoda prouenire. Redeuntes siquidem partibus illis dilecti filii nostri J. tituli sancti Marci presbiteri et V. et T. subdiaconi, apostolice sedis legati, nunc autem cardinales, de deuotione et non modica humanitate, quam eis exhibuisti, multa in presentia nostra et fratrum nostrorum leta atque iocunda proposuerunt. Unde nos personam tuam sicut karissimi fratris nostri sincera volumus caritate diligere et ad commodum et profectuum tuum feruenti animo aspirare. Ad hec, sicut accepimus, propositum et voluntatem habes (ritum) Grecorum, qui in multis romane ecclesie consuetudini obuiare videtur, in quibus potes vitare et nostris te velis moribus informare. Quod utique satis gratum acceptumque tenemus et te super hoc multimodis in domino commendamus, et ille, qui dedit tibi velle, sua misericordia largiatur et perficere. Sed ut hoc commodius facere possis et ritum sacrificiorum et aliorum sacramentorum

iuxta consuetudinem romanam firmum valeas tenere, fraternitatem tuam rogamus, monemus, consulimus atque mandamus, quatinus venerabili fratri nostro T(ribuno) Ragusinensi archiepiscopo, tamquam metropolitano tuo, promptam obedientiam et reuerentiam impendas et ecclesiam tuam illi et ecclesie sue iure metropolitico subiicere non postponas. In hoc enim tam tu quam grex tibi commissus beato Petro et nobis deuotam et debitam obedientiam probabimini exhibere. Datum Beneuenti IIII. kalendas ianuarii.

Original u arkivu u Dubrovniku. Bijela vrvca; pečat sačuvan. Jaffé Regesta ove bule nema. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 384.

Kukuljević Codex II. 78—9.

105.

1167, 29. decembra. Benevent.

Aleksandar III. papa šaljući nadbiskupu dubrovačkomu nadbiskupski plašt potvrdjuje posjed i povlastice dubrovačke crkve.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Tribuno Ragusino archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. In eminenti apostolice sedis specula disponente domino constituti, fratres nostros archiepiscopos, episcopos tam vicinos quam longe positos fraterna debemus caritate diligere et de illorum tranquillitate soliciti debemus existere. Idcirco venerabilis in Christo frater archiepiscope tuis iustis postulationibus clementer annuimus, et ecclesiam Ragusinam, cui auctore deo preese dinosceris, ad exemplar predecessorum nostrorum felicis memorie Innocentii, Anastasii, Adriani romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presenti scripti priuilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quecunque bona, eadem eclesia in presentiarum iuste et legitime possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: omnes parochias ad ius commisse tibi ecclesie pertinentes, scilicet: regnum Zachulmie, regnum Seruilie ac regnum Tribunie, ciuitatem quoque Catharinensem seu Rose, Guduanensem (!) Auarorum, Liciniatensem, Scodrinensem, Driuastinensem et Polatensem, cum abbatiis, ecclesiis et parochiis suis. Confirmamus

etiam vobis omnes possessiones, quecunque bona in ecclesiis, decimis vallibus[1], colonis, prediis, agris, nemoribus, montibus, collibus, aquis, pratis aut quibuslibet rebus aliis diocesane vel proprietarie dispositionis titulo predicta Ragusina ecclesia iuste et canonice possidet. Pallei quoque usum, pontificalis videlicet officii plenitudinem, humilitatis et iustitie signum, ad missarum solempnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessum fuisse dinoscitur, et in festiuitate beati Blasii tibi tuisque successoribus auctoritate apostolica confirmamus, quo his diebus tantum, adiuncto festo beati Blasii, fraternitas tua uti meminerit, quibus antecessoribus tuis ab apostolica sede constat indultum. Sane su(c)cessores tuos a nobis nostrisque successoribus consecrationis gratiam in perpetuum decernimus recepturos. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet fatigare molestiis, sed omnia ntegra conseruentur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice aucto, ritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisque persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi presumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ulcioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Rt. Ego Alexander catholice ecclesie episcopus ss. Bv.

† Ego Bernardus Portuensis et sancte Rufine episcopus ss.

† Ego Hubaldus presbiter cardinalis tituli s. Crucis in Hierusalem ss.

† Ego Johannes presbiter cardinalis tituli s. Anastasie ss.

† Ego Albertus presbiter cardinalis tituli s. Laurentii in Lucina ss.

† Ego Boso presbiter cardinalis tituli s. Pudentiane tituli pastoris ss.

† Ego Petrus presbiter cardinalis tituli s. Laurentii et Damasi[2] ss.

† Ego Johannes presbiter cardinalis tituli s. Marci ss.

† Ego Theodinus presbiter cardinalis tituli s. Vitalis tituli Vestine ss.

† Ego Jacinthus diaconus cardinalis sancte Marie in Cosmedyn ss.

† Ego Ardicio diaconus cardinalis sancti Theodori ss.

† Ego Cithius[3] diaconus cardinalis sancti Adriani ss.

† Ego Hugo diaconus cardinalis sancti Eustachii iuxta templum Agrippe ss.

[1] Mjesto: villis. [2] Mjesto: in Damaso. [3] Mjesto: Cinthius.

† Ego Vitellus[1] diaconus cardinalis sanctorum Sergii et Bachi ss.
† Ego Petrus diaconus cardinalis sancte Marie in Aquiro ss.

Datum Beneuenti per manum Girardi sancte romane ecclesie notarium IIII. kalendas ianuarii, indictione prima, incarnationis dominice anno MCLXVII., pontificatus vero domni Alexandri pape tertii anno VIIII.

Original u arkivu u Dubrovniku. Svilene vrvce donekle sačuvane; pečat otpao.

Farlati Illyr. sacrum VI. 80 (samo u izvatku). — Migne Patrologia lat. 200. 462. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 109. — Kukuljević Codex II. 75—7. — Jaffé Regesta II. 206. no. 11366.

106.

1167, 29. decembra. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže strogo svećenstvu gornje Dalmacije, da se ima pokoriti dubrovačkomu nadbiskupu Tribunu.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus Politanensi[2], Svacensi et Drivastensi episcopis et dilectis filiis uniuersis clericis Staniensis, Scutariensis et Tribuniensis ecclesiarum salutem et apostolicam benedictionem. Si quanta sit virtus obedientie humili mente et sincera deuotione considerare velletis, et quantum bonum de illius obseruantia procedat ad cor reduceretis, prelatis vestris in omni deberetis humilitate substerni et eorum salubribus monitis atque preceptis toto cordis affectu curaretis parere. Obedientia enim sola virtus est, que transcendit meritum, unde dicitur: Melius est obedire quam sacrificare, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare et quasi scelus idolatrie nolle acquiescere. Per inobedientiam enim primus homo corruit, propter obedientiam filius dei nomen, quod est super omne nomen, meruit obtinere. Hec ideo dilecti in domino filii vobis proposuimus, quoniam sicut accepimus bone memorie Adrianus papa antecessor noster vobis per sua scripta mandauit, ut venerabili fratri nostro Tribuno Ragusinensi archiepiscopo tamquam patri et rectori animarum vestrarum debitam obedientiam et reuerentiam impenderetis. Vos autem, prout nobis suggestum est, ad hoc efficiendum, unde magis miramur atque grauamur cum filii obedientie esse deberetis, aures vestras obdurastis, nec bone memorie Anastasii et Adriani romanorum pontificum, qui super hoc satis paterne vos in-

[1] Ima biti: Vitellius. [2] »Polatensem« običnije, pa i u predjašnjoj buli od istoga pape istoga dana.

struxerunt, mandatum atque commonitionem attendere voluistis. Unde quoniam de inobedientia non solum . . . . . simplex clericus graui esset animaduersione plectendus et ad periculum animarum vestrarum, nisi citius cor . . . . . dubio pertinere, per apostolica vobis scripta precipiendo mandamus et in virtute obedientie . . . . . sicut antecessores vestri antecessoribus eius fecisse noscuntur, plenam studeatis obedientiam exhibere . . . . . . metropolitano vestro sicut boni et deuoti filii humiliter persistatis. Quod si forte neglexeritis . . . . . legatus noster, quem ad partes illas dirigimus, propter hoc in vos canonice pro . . . . . permanere. Quod si nec sic resipueritis, timendum vobis erit, ne depositionis sent . . . . . discessum legati memoratus archiepiscopus propter inobedientiam et rebellionem vestram . . . . . curabimus firmam habere. Datum Beneuenti quarto kalendas ianuarii.

Original oštećen u arkivu u Dubrovniku. Ima ostatak vrvce; pečat otpao. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 245.

Farlati Illyr. sacrum VI. 81. — Migne Patrologia lat. 200. 462. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 110. — Kukuljević Codex II. 77—8. — Jaffé Ragesta II. 206. no. 11367.

107.

1167. Zadar.

Lampredije nadbiskup zadarski s knezom Dominikom Maurocenom i ostalom vlastelom zadarskom dosudjuje zemlje u Obrovcu samostanu sv. Marije u Zadru.

Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo sexagesimo septimo, indictione XV. Temporibus itaque Vitalis Michaelis ducis Venetie et Lampredii Jadertini archiepiscopi atque Dominici Mauroceni comitis. Nos denique prenominatus Lampredius archiepiscopus et Dominicus Maurocenus comes et alii nobiles viri, qui in isto placito interfuimus, iubemus fieri cartulam recordationis de placito, quod abbatissa sancti Platonis Urania contra Scemosam sancte Marie abbatissam de terris, que in Brauizo site sunt, placitabant, quas Petrus Semiuiti filius una cum filiis Crine et suis propinquis prenominato cenobio dederant. Hec namque terra incipit ha (!) territorio sancti Crisogoni ex utraque parte usque ad riuum descendentem et ex alia parte riui ascendentem usque ad siluam iuxta territorium sancti Nicolai, preter quasdam terrulas in medio positas, que sancti Crisogoni fieri probantur. Dicebat enim sancti Platonis abbatissa: hec terra cenobio sancti Platonis attinere et testamentum osten-

debat, quod a quodam viro pro viginti romanatis emerat. E contra sancte Marie abbatissa respondebat: immo nobis attinet, et nos eam semper laborauimus et per manus nostras aliis ad laborandum tradidimus, quia Petrus Semiuiti filius una cum suis propinquis hanc terram monasterio beate Marie dederat, et etiam testamentum inde ostendebat. Unde nos rationem perscrutantes ex utraque parte iudicauimus Scemose abbatisse sancte Marie cum sex sanctis monialibus suum testamentum afirmare, quod ipsa, ut curia precepit, coram pluribus affirmauit. Hoc actum est coram his testibus: Josepho iudice, Crisogono iudice, Madio plebano sancti Petri, Michaele plebano sancti Petri, Nicolao Milzaci, Andrea Lisce, Zurra Talarigi, Lemesso, Vilcinna filio Lopre, Grubessa filio Josephi, Micha filio Tripte, Gregorio Vitaze et Stephano Cosutti, Jacobo Segurlutti, Surdano atque Stephano Zeze. Et ego Johannes sancte Anastasie subdiaconus atque notarius ibidem cum his supradictis testibus interfui, scripsi et corroboraui.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 26).

Farlati Illyr. sacrum V. 59—60. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 113. — Kukuljević Codex II. 73—4.

108.

1167.

Stjepan, sin kralja Gejze, kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje Šibeničanima sva prava.

Anno dominice incarnationis M°C°LXVII°., anno octauo regni mei[1]. Ego Stephanus rex Hungarie, Croatie atque Dalmatie juro super sanctam crucem (uo)bis Sebenicensibus meis fidelibus ciuibus firmam pacem, mihi et filio meo aut successoribus meis tributarii ne sitis; comitem uero aut iudicem, quem clerus et populus elegerit, ordinabo, et lege antiqua constituta uos u(ti perm)ittam, preter quod introitus portus ciuitatis duas partes rex habeat de extran(eis), terciam uero comes ciuitatis, decimam autem clerus. In ciuitateque uestra neminem Hungarorum vel alienigenarum habitare permittam, nisi quem uoluntas uestra expecierit. Cum autem ad uos coronandus aut uobiscum regni negocia curaturus aduenero, nemini ciuium uis inferatur domorum suarum, nisi quem dileccio uestra susceperit. Aut si dominium meum aliquando aliquem aggrauare uidebitur et alias ire voluerit, secure cum uxore et filiis et familia et omnibus suis quocunque sibi placuerit eat. Et hoc illis concedo per regale iudicium

[1] Godina vladanja pogrješno je naznačena.

*

et sigillum, quod extra ciuitatem non exeant, si de ciuibus iudicare uoluerint, in ciuitate cum comite et nobilibus iudicentur. Hoc autem sacramentum a rege Stephano secundi Geysa(!) regis filio, et a principibus Hungarie confirmatum est. † Ego Sayna Colocensis archiepiscopus hoc sacramentum laudo et confirmo. Ego Wulcina Vltrasiluanus laudo et confirmo. Ego Stephanus Morisensis sedis electus laudo et confirmo. Ego Ompodinus comes palatinus atque banus laudo et confirmo. Ego Fulcus laudo et confirmo. Ego Gurk laudo et confirmo. Ego Smaragdus laudo et confirmo. Ego Tupco laudo et confirmo.

Iz potvrde kralja Anarije od god. 1221. potvrdjene ponovno od kralja Bele 12. aprila god. 1245. Original ove posljednje listine u arkivu narodnoga muzeja u Budimpešti (bivša zbirka Jankovićeva). Ova posljednja listina (od god. 1245.) nalazi se takodjer u izvornoj potvrdi kralja Bele od 24. novembra god. 1251. u istom arkivu. Od ove zadnje opet ima potvrda kralja Ladislava od 29. jula god. 1270. sadržana u izvornoj potvrdi kralja Karla Roberta od 8. oktobra god. 1322.

Fejér Codex II. 179. — Kukuljević Jura I. 35. — Kukuljević Codex II. 74—5 po Libri Commemoriali u mletačkom državnom arkivu. — Kubinyi Monum. Hungariae I. 4.

109.

1167.

Omišani čine savez s Kotoranima.

Ego Nicola kenesius Alemuyssii una cum meis consanguineis et cum omnibus, qui sub meo dominio sunt, iuramus tibi vicecomiti Catharino et omnibus Catharinis, qui sub vestro dominio sunt, super dei euangelia salua fide et bona intentione, ut ab hodierna die nos et nostri successores vobiscum et vestris successoribus puram et rectam pacem habemus absque dolo usque ad nonam generationem; et si Catharinus conduxerit nauem et fecerit nobis iustitiam, nullam lesionem ei faciemus et a Malonta[1] usque Tracti[2], si viderimus nauem que Catharum venire voluerit, nullum damnum ei faciemus. Sic nos deus adiuuet et hec sancta dei euangelia. Anno domini millesimo CLXVII.

Lucius Inscriptiones 60. — Farlati Illyr. sacrum VI. 434. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 114. — Kukuljević Codex II. 79.

[1] Farlati: Malonto. [2] Farlati: Trasti.

110.

1167–1169, 23. decembra. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže nadbiskupu spljetskomu, neka prisili gradjane šibeničke, da povrate one stvari, koje oteše Guofridu sinu Bonosmira od Siponta.

Alexander episcopus seruus seruorum dei uenerabili fratri G(erardo) Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato salutem et apostolicam benedictionem. Ex transmissa relatione dilecti filii nostri nobilis viri Bonosmiri de Siponto auribus nostris innotuit, quod homines de Sevenico(!) Guofrido filio eius violenter et furtim res suas auferre non dubitarunt. Unde quoniam eidem B(onosmiro) tum ex oficii nostri debito tum etiam consideratione deuotionis, quam circa nos specialiter gerit, in suo iure adesse debemus, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus predicte ciuitatis homines, qui hoc facinus commiserunt, instanter moneas et districte compellas, ut ea que furtim vel per violentiam filio prefati B(onosmiri) abstulerunt, eidem postposita occasione remittant. Quod si infra congruum terminum a te sibi prefixum facere forte renuerint, eos usque ad dignam satisfactionem excommunicationis vinculo non differas innodare. Datum Beneventi X. kal. januarii.

Izvana:

Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 127). Vidi se po trulosti, da je listina bila dugo vremena zatvorena.

Farlati Illyr. sacrum III. 190. — Migne Patrologia lat. 200. 524. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 116. — Kukuljević Codex II. 82. — Jaffé Regesta II. 214. no. 11477.

111.

Oko god. 1167–1172.

Neki Maurelo moli nadbiskupa spljetskoga Gerarda, neka kazni zeta mu Aldeverta, što je pustio zakonitu svoju ženu a uzeo za ženu neku njezinu rodjakinju.

G(erardo) dei gratia sancte Salonitane sedis archiepiscopo summe religionis dignissimo Maurellus eius sanctitatis amicus fidelissimus salutem

et seruitium. Quamuis pater reuerendus circa plurimos et fere innumeros vestre paternitatis subiectos vos cotidie inuigilare et diligentem curam adibere oporteat, circa tamen eos, qui vobis spirituali fidelitate subduntur, specialem sollicitudinem vobis congruit adibere. Aldeuertum siquidem meum sceleratissimum generum in errorem sue preuaricationis diu perseuerantem non sufficerat sibi coniugem legitimam relinquere, sed ad sue anime damnationem perpetuam alteram sibi sociauit, que proxima consanguinitatis linea iuncta cum coniuge derelicta. Eapropter quia hec catholica ecclesia perorrescit, sancti spiritus gladio feriendo illum compescite, ut ad viam rectitudinis cum uxore pristina unanimiter perseuerare valeat.

Izvana:

G(erardo) Salonitano archiepiscopo.

Original u dvorskom arkivu u Beču medju spljetskim pismima. Prijepis ovjerovljen od arkivara Chmela god. 1841. u arkivu kaptola u Spljetu. Kukuljević Codex II. 79—80.

112.

1168, 3. januara. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže Dračanima rimskoga obreda, neka dostojno prime dubrovačkoga nadbiskupa Tribuna kao papinskoga poslanika.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis abbatibus et ceteris Latinis tam clericis quam laicis apud Durachium commorantibus salutem et apostolicam benedictionem. Ne cura dominice ouis his, qui in diuersis mundi partibus sunt constituti, posset deesse, romanus pontifex alios in partem iniuncte sibi administrationis vocauit, ut solicitudinem et curam, quam presens non potest omnibus simul impendere, per illos studeat diligentius ministrare. Unde quia vos non possumus corporali presentia visitare, nec fratres nostri cardinales, qui ad illustrem Constantinopolitanum imperatorem per tempora destinantur, ibi possunt diuturniorem apud vos moram habere, per venerabilem fratrem nostrum T(ribunum) Ragusinensem archiepiscopum, virum honestum, prouidum pariter et discretum, vos tamquam dilectos filios duximus visitandos, ut vice nostra ea, que inuenerit inter vos euellenda, euellat, et plantet, que nouerit complantanda. Ideoque uniuersitatis vestre prudentiam per apostolica scripta monemus atque mandamus, quatinus predictum archiepiscopum ad vos venientem benigne recipiatis et monitis et mandatis ipsius in his,

que ad animarum vestrarum spectant salutem, humiliter annuere et obedire curetis, nec excommunicatis suis et presertim Antiuarensi et Dulchinensi episcopis, donec in excommunicatione perstiterint, communicare presumatis, ita quod nos deuotionem vestram commendare possimus et ipse in vobis bonam valeat sementem plantare. Datum Beneuenti tertio nonas ianuarii.

Original u arkivu u Dubrovniku. Ostatak vrvce; pečat otpao.

Farlati Illyr. sacrum VI. 81. — Migne Patrologia lat. 200. 468. — Kukuljević Codex II. 80. — Jaffé Regesta II. 207. no. 11376.

113.

1168, 4. jula. Dubrovnik.

Ivan iz Konavlja svjedoči, kako je našao pravdu pred sudom u Dubrovniku.

In anno dominice incarnacionis milesimo centesimo LXVIII., indictione prima, quarto die intrante mense iulio. Ego Johannes de Canale hoc breue fieri rogo conscriptum. Missus equidem a domino Vitale Michaele duce Venẽcie, Chroacie atque Dalmacie, cum omnibus eiusdem regni consiliariis atque iudicibus, veni ad presentiam Ragusium domini Tribuni Michaelis archiepiscopi et consulum eiusdem ciuitatis atque iudicum querere iusticiam de naue fracta apud sanctum Martinum tam pro me quam pro omnibus meis sociis, quibus aliquid in ea contingit. A quo archiepiscopo et omnibus prescriptis bene receptus, tantam iusticiam habui, quantam nec in Venecia habere potuissem. Videlicet, ut nullus aliquid Raguseus de rebus in eadem naue acceptis negare posset, voluntate consulatus archiepiscopus nominatus cum toto clero excommunicationem uniuersaliter fecit, ut quocunque modo aliquis Raguseorum habuisset aliquid, secundum legem duas mihi redderet partes et tertiam haberet sibi, quod et fecerunt. Illos autem, quos ibi fuisse per me sciebam, sacramento constrinxi omnia reddere, ut predixi iussu consulatus et iudicum. Sed quia non potui expectare illos, qui in ciuitate non erant, rogaui dominum archiepiscopum, ut vice mea illud quod minus habui una cum Pancratio reciperent sub sacramento et mihi mitterent vel seruarent. Eapropter de tanta iustitia grates maximas omnibus ferens, quietos omnes Raguseos fieri, coram vobis subscriptis de hac re dispono tam per me quam et personis, que in antedicta naue mea aliquid habuerunt, sicut ab eis data mihi licentia in conspectu ducis fuit et omnibus Venecie

que ad animarum vestrarum spectant salutem, humiliter annuere et obedire curetis, nec excommunicatis suis et presertim Antiuarensi et Dulchinensi episcopis, donec in excommunicatione perstiterint, communicare presumatis, ita quod nos deuotionem vestram commendare possimus et ipse in vobis bonam valeat sementem plantare. Datum Beneuenti tertio nonas ianuarii.

Original u arkivu u Dubrovniku. Ostatak vrvce; pečat otpao.
Farlati Illyr. sacrum VI. 81. — Migne Patrologia lat. 200. 468. — Kukuljević Codex II. 80. — Jaffé Regesta II. 207. no. 11376.

113.

1168, 4. jula. Dubrovnik.

Ivan iz Konavlja svjedoči, kako je našao pravdu pred sudom u Dubrovniku.

In anno dominice incarnacionis milesimo centesimo LXVIII., indictione prima, quarto die intrante mense iulio. Ego Johannes de Canale hoc breue fieri rogo conscriptum. Missus equidem a domino Vitale Michaele duce Venecie, Chroacie atque Dalmacie, cum omnibus eiusdem regni consiliariis atque iudicibus, veni ad presentiam Ragusium domini Tribuni Michaelis archiepiscopi et consulum eiusdem ciuitatis atque iudicum querere iusticiam de naue fracta apud sanctum Martinum tam pro me quam pro omnibus meis sociis, quibus aliquid in ea contingit. A quo archiepiscopo et omnibus prescriptis bene receptus, tantam iusticiam habui, quantam nec in Venecia habere potuissem. Videlicet, ut nullus aliquid Raguseus de rebus in eadem naue acceptis negare posset, voluntate consulatus archiepiscopus nominatus cum toto clero excommunicationem uniuersaliter fecit, ut quocunque modo aliquis Raguseorum habuisset aliquid, secundum legem duas mihi redderet partes et tertiam haberet sibi, quod et fecerunt. Illos autem, quos ibi fuisse per me sciebam, sacramento constrinxi omnia reddere, ut predixi iussu consulatus et iudicum. Sed quia non potui expectare illos, qui in ciuitate non erant, rogaui dominum archiepiscopum, ut vice mea illud quod minus habui una cum Pancratio reciperent sub sacramento et mihi mitterent vel seruarent. Eapropter de tanta iustitia grates maximas omnibus ferens, quietos omnes Raguseos fieri, coram vobis subscriptis de hac re dispono tam per me quam et personis, que in antedicta naue mea aliquid habuerunt, sicut ab eis data mihi licentia in conspectu ducis fuit et omnibus Venecie

nobilibus, quod si aliquis propter hoc damnum aliquod Raguseo alicui intulerit, per me restauretur duplicatum et meos heredes omni sine intermissione.

† Ego Johannes da Canale manu mea subscripsi.

† Ego Tribunus dei gratia Ragusines(!) sedis humilis archiepiscopus manu mea subscripsi.

† Ego Mauresa consul Ragusii testes(!).

† Ego Mauresa Marcie Ragusii consul scripsi.

† Ego Alexius consul Ragusii manus meas(!) scripsi.

† Ego Pacracius(!) Ragusii testis.

Ego Marcus diaconus et comunis notarius rogatu Johannis de Canale scripsi.

Original u arkivu u Dubrovniku (fasc. I. no. 27).
Kukuljević Codex II. 81—2.

114.

1168—1169, 5. aprila. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže kanonicima spljetskim, da svomu drugu Crni otetu kanoničku čast povrate.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis archidiacono, archipresbytero et canonicis Spalatensibus salutem et apostolicam benedictionem. Litteras, quas nobis vestra devotio destinauit, benigne recepimus, ex quarum tenore comperimus, quod Cern(echa?) concanonicus vester ecclesia sua nulla sit alia de causa priuatus, nisi quod pro dolore capitis, sicut ei fuerat iniunctum, in ecclesia legere semel neglexit. Unde quoniam hec facilis et levis culpa fuit, quam debuerit ita dure tractari, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus si alia causa non fuit sue priuationis, nisi quam nobis exposuistis, ei ecclesiam suam, omni excusatione et appellatione cessante, in integrum auctoritate nostra restituatis et in pace faciatis dimitti. Satis enim fuit ei ad penam usque ad nos laborare. Si autem pro alia culpa fuit expoliatus, vos causam audiatis et ita fine debito terminetis, quod idem C(ernecha) non possit conqueri, se iniuste grauari. Datum Beneuenti nonas aprilis.

Farlati Illyr. sacrum III. 191. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 118. — Kukuljević Codex II. 82—3. — Jaffé Regesta II. 217. no. 11316.

115.

1168—1169, 1. juna. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže Hvaranima, neka drže svoga biskupa Martina kao biskupa sve do njegove smrti.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis in Christo filiis Chaialisio comiti strenuissimo et uniuersis nobilibus Pharensine insule salutem et apostolicam benedictionem. Insinuatum nobis esse noueritis, quod erga fratrem nostrum Martinum episcopum et pastorem uestrum diabolo instigante non congruam habeatis indignationem; dicitis enim eum, quem in iuuentute honorifice habuistis, nunc senectute grauante vobis esse incongruum et inhonestum, uolentes uestro arbitrio meliorem eligere, cum deus illum ecclesie uestre diu constituit esse pastorem. Sed quia non licet, per apostolica scripta uobis mandamus, ut tam uos quam et ceterarum insularum rectores eum usque ad hobitum suum magis quam aliquando reuerenter habeatis. De cetero autem, si quispiam huius amentie causa fraudare in decimis uisus est aut primitiis, et penitentia ductus non emendauerit atque illi debitam non exhibuerit reuerentiam, prout nostra facultas est, apostolica auctoritate excommunicationis uinculo innodamus. Datum Beneuenti kalendas iunii.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 196). Na listini visi o končanoj uzici papin pečat.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum IV. 242 — Migne Patrologia lat. 200. 545. — Kukuljević Codex II. 83. — Jaffe Regesta II. 219. no. 11543.

116.

1168—1170, 30. januara. Benevent.

Aleksandar III. papa nalaže Mireju biskupu senjskomu, da bude vjeran i pokoran nadbiskupu spljetskomu, kao što su mu bili i prethodnici.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Mireo episcopo salutem et apostolicam benedictionem. Significauit nobis venerabilis frater noster G(erardus) Spalatensis archiepiscopus apostolice sedis legatus, quod cum sibi sis metropolitico iure subiectus, ipsum debita obedientia et subiectione fraudare presumis. Quia igitur non decet te, nec

nos possumus aliqualiter tolerare, quod prefatus archiepiscopus, qui tam feruenti et precipua nobis est affectione mentis adstrictus, honoris vel dignitatis sue quamlibet diminutionem sustineat, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem archiepiscopo metropolitano tuo, quemadmodum predecessores tui suis consueuerunt antecessoribus obedire, contradictione et appellatione sublata, debitam obedientiam et reuerentiam promitas et humiliter ac deuote persoluas ita, quod aduersum te propter hoc iterata querela merito ad audienciam apostolice sedis proferri non possit. Sane si te predicto archiepiscopo rebellem amodo vel minus obedientem esse acceperimus, contumaciam et presumptionem tuam ita grauiter auctore domino puniemus, quod pena tua subditis erit exemplum prelatis suis obedientiam obseruandi. Datum Beneuenti tertio kalendas februarii.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 192). O končanoj uzici visi papin pečat.

Farlati Illyr. sacrum IV. 118. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 42—3. — Kukuljević Codex II. 84. — Jaffé Regesta II. 228. no. 11689.

117.

1168—1170, 31. januara. Benevent.

Aleksandar III. papa daje naputak svome legatu Gerardu nadbiskupu spljetskomu, kako se ima postupati s onima, koji imadu dvije žene.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri G(erardo) Salonitano archiepiscopo apostolice sedis legato salutem et apostolicam benedictionem. Super eo quod a nobis tua fraternitas requisiuit, quid videlicet faciendum sit de bigamis, inquisitioni tue litteris presentibus respondemus, quod et ordinatores potestate et officio ordinandi et ordinati, si ad sacros ordines promoti fuerint, eisdem debent ordinibus omnino priuari; quia in bigamis contra apostolum dispensari non licet, ut ad sacros ordines debeant promoueri, vel in eisdem, si promoti fuerint, possint aliquatenus permanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate et officio non priuetur. De simoniace vero ordinatis iuxta postulationem tuam certum tibi non possumus dare responsum, nisi plenius nosceremus, qualiter fuerint ordinati, cum quidam, licet secundum quamdam speciem utpote ignorantibus ipsis ordinatis simoniace ordinentur, in suis tamen possint ordinibus remanere, quia simoniaci non sunt. Verum super eo quod in quarto et in quinto gradu consanguinitatis quidam in prouincia tua dicuntur esse coniuncti, propter duritiam populi

talia matrimonia, licet sint contra sacrorum canonum institutionem contracta, sub silentio et dissimulatione pretereas. Et ne similia de cetero matrimonia contrahantur, uniuersis generaliter studeas in communi synodo sub interminatione anathematis prohibere, decernens, quod talia matrimonia, si post prohibitionem tuam contracta fuerint, irrita debeant esse, et tu deinceps, si in prescripto gradu consanguinitatis contracta inueneris, cassare nequaquam omittes. Uxores autem iuxta diuine vocis preceptum et commonitionem apostoli dimittere nullus presumat, nisi sola fornicationis causa. Et si quis uxorem suam ob aliam causam dimiserit, eum ad ipsam celerius recipiendam auctoritate nostra et tua arctius studeas districtione ecclesiastica coercere, et si eam ob causam fornicationis dimiserit, vel ei reconcilietur aut ipsum ea vivente continentiam seruari compellas.

Datum Beneuenti II. kalendas februarii.

Farlati Illyr. sacrum III. 191. — Migne Patrologia lat. 200. 627. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 117. — Kukuljević Codex II. 83—4. — Jaffé Regesta II. 228. no. 11690.

118.

1168—1170, 12. februara. Benevent.

Aleksandar III. papa savjetuje nadbiskupa spljetskoga Gerarda, neka se ne stara odviše za prihode svoje crkve.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Gerardo Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato salutem et apostolicam benedictionem. Intellectis anxietatibus et sollicitudinibus tuis, quibus vehementer urgeris super conseruandis iusticiis ecclesie tue, satis inde tuam sumus prudentiam admirati, eo quod nimis repente super episcopatu et aliis ceperis questiones mouere, cum deceat episcopum usque ad annum ita omnia videre, tamquam non videat, et in simplicitate dissimulare, que alias essent durius requirenda. Quapropter monemus prudentiam tuam, consulimus et hortamur, ut in presentiarum his supersedeas, statum terre et qualitates et mores hominum plenius cognoscere studeas, et paulatim rationes ecclesie tue diligenter inquiras. Et cum fueris super his informatus, si quid questionis vel dubietatis emerserit, nobis confidenter significes, securus et certus, quod nos fraternitati tue, in quibus salua conscientia poterimus, libenti animo deferre et in iustitiis tuis tibi tamquam venerabili fratri nostro adesse curabimus et fauorem et auxilium confe-

remus. De cetero S. latorem presentium ad te redeuntem sinceritati tue solicite commendamus, rogantes atque monentes, quatenus cum . . oportunum habueris, quod domino volente in proximo erit, predicto S. ita prouideas et benefacias, quod tibi possit deuotior et magis fidelis existere et preces nostras tibi sentiat apud te profuisse. Datum Beneuenti II. idus februarii.

Farlati Illyr. sacrum III. 189—90. — Migne Patrologia lat. 200. 632. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 115. — Kukuljević Codex II. 80—1. — Jaffé Regesta II. 229. no. 11700.

119.

1169, 13. maja. Dubrovnik.

Poslanici grada Pize ugovaraju savez s Dubrovčanima i Spljećanima.

In nomine Jesu Christi veri dei eterni. Amen. Ego Albertus Pisanorum consul et legatus, et Marcus et Burgundius iudex, similiter legati, constituimus et ordinamus tam pro nobis quam pro toto populo ciuitatis nostre Pisane firmam et illibatam pacem vobis consulibus Ragusii: Vitali et Lucaro et Lampredio et Felicio et Michatio et Dabraslauo et uniuerso populo supradicte ciuitatis Ragusii tali modo, ut quicumque Raguseus nostris in partibus vel in nostro districtu deuenerit, tam ipse quam et omnes res eius salue sint et secure et a nullo nostratum violentiam aut damnum patiatur. Si vero aliis in partibus qualibetcumque aliquis Raguseus ab aliquo Pisano inuenietur, nullum ab eo damnum in persona sua vel in rebus suis Raguseus patiatur, nec erit in consilio vel facto aliquis Pisanorum qualicumque in parte, ut a quoquam damnietatem in persona aut rebus suis habeat. Si vero contigerit aliquem Pisanorum aliquam iniustitiam alicui Raguseo facere, infra triginta dies rationem ac iustitiam plenam coram vicecomitibus vel consulibus vel prelatis nostris, in regione in qua iniustitiam passus est, consequatur. Sin autem in regione illa nullum prepositum habuerimus, a nauclerio nauis, que ibi inuenta fuerit, iustitiam similiter habeat. Sed si nauclerius nullus ibi aderit, aliquos vel aliquem Pisanorum bonorum hominum, qui illic intererunt, ad hoc eligantur, ut Raguseo coram eis Pisanus rationem faciat. Hec autem pax in perpetuum a nobis custodietur et obseruabitur, salua tamen fidelitate domini nostri imperatoris Federici. Hanc autem pacem, utut prescriptum est, se firmam et illibatam custodire, Marcus vicecomes noster Constantinopolitanus, nobis predictis legatis consentientibus, iurauit. Sta-

tuimus etiam, ut nullus Raguseus nostris in partibus vel in nostro districtu aliquod comercium vel aliquam directuram pro qualicunque sua merce alicui persone priuate vel puplice tribuat. Hanc autem pacem in uno quoque anno a nouis vicecomitibus nostris Constantinopolitanis iurare faciemus. Hoc actum est (in) Ragusio in palatio archiepiscopi prescripte ciuitatis anno dominice incarnationis millesimo centesimo LXVIIII°., indictione secunda, III°. decimo die mensis madii coram testibus Stephano, Vito, Cerno, Valentino, Nicolao, ciuibus Ragusii, et coram Panchatio(!) camerario nostro et Enrigo Pandulfi, Gualfredo Rabic, Giraldo Buchie, Vgolino Petridentis, ciuibus Pisanis. Hanc vero pacem quam vobiscum constituimus et ut suprascriptum est confirmamus, eadem et cum Johanne comite Spalati et omnibus Spalatinis similiter constituimus et confirmamus.

Original u dvorskom arkivu u Beču. Ovjerovljen prijepis u arkivu u Dubrovniku.

Ljubić Listine I. 10. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 43. — Kukuljević Codex II. 84—5.

120.

1169—1170, 18. februara. Benevent.

Aleksandar III. papa piše Gerardu nadbiskupu spljetskomu svomu legatu, neka u raspri, što je nastala medju templarima i biskupom skradinskim oko Vrane, darovane od hrvatskoga vladara Dimitra (Zvonimira) papinskoj stolici, izreče odluku za templare.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri G(erardo) Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato salutem et apostolicam benedictionem. In registro patris et predecessoris nostri Eugenii pape annotatum inuenimus Demetrium quondam Dalmatie Croatieque ducem monasterium beati Gregorii, quod Vrana uocatur, tempore bone memorie Gregorii septimi predecessoris nostri romane ecclesie obtulisse et cum universis mobilibus suis et immobilibus. Unde quoniam inter fratrem nostrum L(ampridium) Scardonensem episcopum et dilectos filios nostros fratres militie templi super monasterio prescripto controuersia est suborta, presertim cum idem episcopus hoc ad se iure parochiali spectare proponat, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus iam dictum monasterium, quemadmodum beato Petro et ecclesie romane fuit a prefato duce oblatum, liberum facias permanere et memoratos fratres a prelibato episcopo super hoc de cetero molestari nequaquam permittas.

Transcriptum autem illius, quod in suprascripto registro inuenimus, tibi presentibus litteris inclusum transmittimus.

Datum Beneuenti XII. kalendas martii.

Na ledjima:

Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato pro fratribus militie templi.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 179). Vidi se, da je listina bila dugo zatvorena.

Farlati Illyr. sacrum IV. 11. — Fejér Codex II. 183. — Kukuljević Codex II. 86. — Jaffé Regesta II. 229. no. 11702.

121.

Oko god. 1169—1170(?).

Općina popovska prigovara Dubrovčanima, što su narušili mir i poziva ih na sastanak u Zatonj.

Ѡть попокьске опькине кнеѕꙋ дꙋброкьчькомꙋ и градьскои о(пь)книѣ. То ере смо ꙋговорили станькьм о ꙋѕьмѣхь ꙋ недѣлꙋ, да ки нисте рекли, да се станемо на-нои странѣ Рѣке, не кемо (и)ти кь камь на онꙋ странꙋ, дѣ ни нѣ ѕаконь, дѣ ки Радослакꙋ[1] дакьше рꙋкꙋ, тере га кеѕасте, да (а)ко кемо пракомꙋ станькꙋ, ꙋ ки дьнь, дꙋрьдек дьнь, ꙋ тьде дьнь да се станемо ꙋ Ѕатонѣ, дѣ имамо кластельскꙋ потрѣкꙋ. И кака е каша пракина, ꙋговористе, да пꙋтника прѣдаде трьстеничане на станьцѣ, тере —екли Мѣинкекикь Хранишꙋ ꙋ градь прикель. Бог ки даи ѕдракие.

Odozdo:

Кнеѕꙋ и опькинѣ.

Na ledjima ove listine ima bilješka starija, nego što je ova listina. Bilješka donosi imena Dubrovčana, koja su bila nekad jamačno na listini upravljenoj popovskoj općini. Popovci brišu sadržaj poruke dubrovačke, pak na ledjima bivše dubrovačke listine pišu gornje svoje pismo, a imena ostavljaju. Imena Dubrovčana jesu:

. . . . кокикь, Пилипь Печенѣжикь, Тꙋдьрь Мачадасикь, Жꙋнь Сьтражька, Дꙋмь Матѣо Лꙋчикь, Матѣша Радосьлакикь, Марьтинь Соучка-

[1] Kukuljević imade ovu bilješku (jamačno po Restiju Chron. Ragus. 55): Živio za vrijeme Emanuela cara od god. 1143—1180. Vodeći rat s velikim županom Dešom, zamoli pomoć od Dubrovčana.

викь, Жȣрьгь Которанинь, калȣдьрица оть Крьтоломѣ, Пальма Пикȣларевикь[1], Рȣсинь Колеславикь, Пилинь Мовьрѣшикь, Марьтоо Кѣлиник, Петрь Пикȣларевикь, Дьрагȣнь Монстрь, Кьа . . . . Жань Гȣлѣревик, Коленьда . . . . Ломьирьдѣ, Тȣдьрь Растикь, Дȣмь Томаш Крȣновикь, Дьмитрь Тихосьлавикь, Ѣковь Кашица, опатица ѡть Семиюна. мала сестра Врьсанка кьки, Богьдань Пижиновикь, Миха Гамо, Бальде Грьгȣровикь, Пȣськь Беньчȣликь, Ѣковица Ѵикьлина, Пакьрать Маньдеровикь, Вьласи Расьтикь, Висьти Гатальд . . . .

Original veoma trošan u dvorskom arkivu u Beču (Ragusa no. 955; stari broj 987).

Miklosich Monum. serbica 6—7 (datira u god. 1100—1200.). — Šafařik: Památky. Okázky 1 (bez datuma). — Kukuljević Codex II. 85—6.

122.

1170, 20. juna. Verule.

Aleksandar III. papa potvrdjuje naredbu spljetskih nadbiskupa Gaudija i Gerarda, da svećenstvo ne mora davati potpore, kad nadbiskup ide na put caru grčkomu i kralju ugarskomu.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis uniuersis clericis Spalatensibus salutem et apostolicam benedictionem. Quotiens ab apostolica sede super aliqua re confirmatio postulatur, ad concedendum debemus faciles inueniri et rationabilibus votis gratuitum impertiri consensum. Constitutus siquidem in presentia nostra venerabilis frater noster G(erardus) archiepiscopus vester proposita nobis assertione monstrauit, quod cum inter vos et laicos super ecclesiis, quas tenetis, grauis esset questio exorta, et laici dicerent, quod archiepiscopo nostro (vestro?), quando ad imperatorem Constantinopolitanum vel regem Ungarie esset iturus, adiutorium facere deberetis. Predictus archiepiscopus auditis et cognitis rationibus vestris eandem controuersiam fine congruo definiuit et vos ab huiusmodi exactione absoluens, ad exemplar bone memorie Gaudii quondam archiepiscopi vobis libertatem, quam habebatis, auctoritate pontificali corroborauit. Quam utique libertatem vestris iustis postulationibus grato concurrente assensu deuotioni vestre auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit,

[1] Jamačno: **Пикȣдаревикь.**

indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Verulis XII. kalendas iulii.

Schwandtner Scriptores III. 562. — Farlati Illyr. sacrum III. 192. — Fejér Codex VII. 1. 175 (postavlja u god. 1180. krivo, jer je Gerardo god. 1175. umr'o). — Migne Patrologia lat. 200. 688. — Kukuljević Codex II. 86—7. — Jaffé Regesta II. 237. no 11815.

123.

1170.

Rozana opatica sv. Marije prima u samostan i na uzgoj nekoga dječaka Prvoša, kojega je istomu samostanu predala na samrti Gaudijeva supruga Stana.

Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo septuagesimo, indictione III. Ego namque Rosana cenobii sancte Marie abbatissa iubeo cartulam recordationis fieri de hoc, quod Stana, uxor Gaudii Nodosecci, moriendo puerum unum nomine Pruosum monasterio beate Marie tradidit tali modo et conditione, ut illum literas discamus, et si peruenire poterit ad sacerdotium, peruenire faciamus, si autem ipse superbuerit et discere noluerit, in vita sua monasterio seruiat, quicquid ei imperatum fuerit, etiamsi ad sacerdotium peruenerit. Et hii sunt testes, ante quorum presentiam Stana uxor Gaudii moriendo predictum Pruosum tradidit: Stana soror Gaudii et Dabraza uxor Domaldi. Et ego Johannes sancte Anastasie subdiaconus atque notarius, ut a supradictis testibus audiui, scripsi et roboraui.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 33). Kukuljević Codex II. 87.

124.

Oko god. 1170—1171. Verule (?).

Gerardo nadbiskup spljetski kori svoje svećenstvo, što mu nije pisalo, kad je otpremilo svoje poslanike u Rim.

G(erardus) dei gratia sancte Salonitane ecclesie humilis minister et apostolice sedis legatus L. archidiacono, archipresbitero, primicerio, nec non sacriste Walgrot (?) acolytho, uniuersoque clero Spalatensi salutem et orationes in domino. Pro uniuersa confidentia et pura dilectione, quam

circa vos hactenus habuimus et amodo habere speramus, non modica iugiter admiratione tenemur, quare vestris litteris per nuncios istos non fuimus visitati. Comes etenim cum populo litteris et viva voce verba quedam significauit, volentes utique nos ad propria utcumque reuerti. Nos nimirum ecclesiam nostram iniuriam aliquam perpeti nequaquam volentes, vobis intimare curamus, domini videlicet pape et cardinalium consilio tali tenore adquieuisse, quod presentium latores ad propria debent reuerti, et comes cum uniuerso populo a maiori usque ad minorem preter manualem fidem iam datam iuramenta super sancta euangelia solito more debent facere hoc modo: quod ipsi bona fide et sine aliquo malo ingenio defendant nos et omnia nostra, et aliquam iniuriam perpeti pro eorum posse non permittant, nec cogant nos nec cogi sinant ad Constantinopolitanum imperatorem aut alibi. Quibus iuramentis exibitis preparent nauem competentem, saginam vel aliam, et eam usque Bestiam ducant, in qua nos et omnia nostra honorifice valeant adportare. Nos utique in partibus illis usque ad kal. ianuarii deo concedente erimus preparati. Quod si effectui et mancipari non poterit, adnitamini, ut nos in curia commorantes nostris red(d)itibus possimus visitari, adeo enim laborauimus, quod uniuersa, que nobiscum apportauimus, parum aut nihil habere videmur. Timemus enim, quod si iam dicta executioni mandata non fuerint, domini pape indignatio super vos non extendatur.

Na ledjima:

Capitulo Spalatensi.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 161). Vidi se trag, da je listina bila pečatom zatvorena.

Farlati Illyr. sacrum III. 193. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 119 (stavlja u god. 1172.). — Kukuljević Codex II. 89—90.

125.

1171, mj. aprila. Spljet.

Spljećani sklapaju mir s Klišanima i čine naredbe o predaji zarobljenikâ.

In Christi nomine. Dominantis Constantini ducis ducatus anno primo, mense aprilis. Nos Spalatini hoc testamentum et stabilimentum pacis inter nos et iupanum Saracenum atque Bratozai iudex castri Clisse, Radone, Ar . . lii, presbiter Petrus, presbiter Drasinne, nauclerus Vilcodrug, Desinne, Toliso, Oame, Junota, Desimir, Boles(laus), Tolimir, Po-

meza, Pinnez, post hoc centum quinquaginta alii conciues Clissani firmauimus, ut nos fideliter amicemus coram duce isto cum eiusque[1] sequacibus et nostro posse eorum iustitias manutenere curemus. Sed et hoc adiecimus, ut si inscienter eos nos ab extraneis comparauerimus, accepto pretio et unum solidum supra, eos dimittemus. Quod si scienter ipsos nolente(!) comparauerimus, absque pretio liber discedat, nihil dando. Et si Clissanus Clissanum palam vendiderit, quantumcumque eum vendere possum, vendam. Et quodcumque tempore guerre a Clissanis contra nos patratum est, cadat, et quod tempore pacis cum ipsis placitare coram eorum iupano et iudicibus debemus; quod si iustitia dictante Clissanus compositus est, componat . . ns vacat, si non persona, et si eorum iupanus aut iudex nobis rectum iudicium non iudicauerit siue iustitiam non fecerit, nos habemus potestatem eos vocandi coram presenciam ducis . . et si quis latro apud nos, que sunt eorum, furatus fuerit, aut reddat totum aut tradatur eorum ditioni. Et si quis nostrum super aliquem eorum debitum quesierit, si sine placito eum ceperit, amittat placitum, et si inuenire poterimus, eorum damnum notificemus et ipsi nostrum campum et omnia que habemus mobilia et immobilia ab omnibus latronibus absque fraude et malo ingenio custodiant. Et insuper si quis extraneus pro aliqua re pignorare voluerit, antequam iustitiam quesiuerit, vos nos defendere studeatis. Hoc sacramentum firmauimus: ego Volcinna Sagarelle, Tolmize, Drago iupano, Petrizo Palumbello, Furminus Constantini suo cum fratre, Iure Sulize, Micha Malanarete, Canalea Sole, Binaldo, Zane Marci, Drago Gumay, ceterique centum quinquaginta. Si quis, quod absit, hanc ordinationem cum aliqua fraude et malo ingenio frangere tem(p)tauerit, habeat iratum trinum et unum deum et maledictionem CCCX. et octo sanctorum patrum et duodecim apostolis(!) et omnium sanctorum. Ego Duymus leuita et ecclesie beati Domnii primicerius hoc testamentum scriptor et de hac re existens testis.

Lucius De regno l. VI. c. IV. — Fejér Codex VII. 1. 165—6. — Kukuljević Codex II. 88—9.

126.

1171. Spljet.

Katarina opatica sv. Benedikta u Spljetu daje razvadjati zemlje u Dilatu.

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno igitur sacro postquam Christus carnem sumpsit ex virgine milesimo C. septuagesimo primo,

[1] U Luciju stoji pogrješno: ceu et usque et.

indiccione vero III. (IIII.) sub tempore magnifici imperatoris nostri Manuelis, in ciuitate nostra Spalatina et in toto regno Dalmacie et Chroacie imperante Constantino sebasto, in sede quoque beati Domnii residente Gerardo venerabili archiepiscopo, comitatu(m) prephate ciuitatis gubernante Johannes comes, hoc scriptum ut subsequitur, ut posteri(s) ad memoriam fieret. Ideoque ego Chaza dei nutu quamuis indigna, tamen cenobii sancti Benedicti abbatissa, una cum omnibus meis sororibus hoc testamentum scribere precepimus, videlicet de hereditate prelibati monasterii, que in Dillato est, quam per longum temporis spacium maximam partem de ipso territorio, quem(!) antecessores dederant et priuilegium nostrum refert, nobis ignotum erat. Nunc autem diuina prouidencia inuenimus ostensores et loci illius habitatores, qui se supra nominatum territorium certissime scire dicebant et a suis senioribus ostensum habebant, videlicet Juance et Mraci. Nos autem hec ab eis audito, statim cum nobilibus Spalatenses(!) usque ad ipsum territorium adiuimus et ipsi ostensores ad nos vocauimus. Qui venientes ipsum territorium cum nobilibus nostris et cum aliis loci illius habitatores(!) totum eum circu(m)e(u)ndo, cum suis signis coram illorum presencia ostenderunt. Inprimis namque incipiente a saxo in loco, qui Turrize vocatur, in qua(!) est sculptum signum sancti Benedicti, et tendit usque ad dubo(!) Budrasi, ibique ipse requiescit et usque ad caput Spille suptus monte ad Laucelle. Et est terra ad Solinne suptus Malcin lugo iuxta terras sancti Domnii ex parte pelagi. Est autem terra suptus vico, qui Ostrog nominatur, subtus Planou. Incipiente vero a Placca et alii lapides qui ibi iacent in via et tendit usque ad puteum, qui Malun vocitatur, et supra ipsum puteum usque ad Calcara. Et est terra suptus Chilmizo et suptus ecclesia sancti Michaelis Pod Cosiça et tendit usque ad Steniza. Et insuper incipiente a capite, qui Vipera nominatur, usque ad lapis(!), in qua est fixum clauis ferreum(!). Post hanc ostensionem venimus ad ecclesiam sancti Cosme et Damiani, que sita est in territorium(!) sancti Benedicti, et ipsum locum Pustizam nominatum, et ibi discurebant ad prandium. Fere plus quam centos(!) homines surrexerunt, hii duos hostensores Juance et Mraci et excelsa voce omnibus auditoribus in re vera, que deus est, et in animabus suis dixerunt: quia hanc ostensionem, quam nos hodie vobis ostendimus, procul dubio veram esse credatis. Hec sunt nomina testium, qui ibi fuerunt: Paulo Acine, Dabrali, Johannes Buzule, Gaudius Sirici, Dabro Oduli, Furminus Bausi, Pecenego Jacha, Petraca Cauanie, Michaelo Sulize, Petrana Pici, Fusco Tarize, Duimo Casari, Lube Diruize, Radde Pisaule filius, Zanizo Bolance filius, Gregorio Tesce filius, Micha Girgurelli filius. De Sclauis, qui ibidem fuerunt inprimis namque: Priban Otare filius, Desici Lutoseri filio et suo filio Dobrona, Goiano,

*

Dragina podzuppo, Desizo, Bratoso, Piruizo, Crucona Useradi filio, Desimir Otare filius.

Original u arkivu opatica sv. Marije u Zadru.
Lucius De regno l. III. c. IX. — Fejér Codex VII. 1. 164—5. — Kukuljević Codex II. 87—8.

127.

1172. Zadar.

Dešen Slovinov župan sidraški dosudjuje samostanu sv. Kuzme i Damjana zemljište Mojmirovo, koje mu je bilo oteto.

Anno ab incarnatione domini millesimo CLXXII., indictione V., temporibus itaque Stephani regis Ungarie et Dessenni filii Sclouine, qui tunc temporis iupanus Sidrage erat. Ego namque Niciforus sanctorum Cosme et Damiani abbas iubeo cartulam recordationis posteris fieri, qualiter ante supradictum Dessenum iupanum et coram pluribus Sclauonie hominibus aput Tinum de territorio Moimiri cum Brucona nepote Plessani et de vineis (h)abuimus (altercationem). Vendiderat enim Brucona vineas, quas Moymirus dederat monasterio sancti Johannis, et ipse faciebat suas suorumque parentum. Ego hostendebam cartulam et testes uiuos et mortuos, qualiter prenominatus Moymirus vineas et territorium ob remedium anime sue suorumque parentum monasterio sancti Johannis dederat. Tandem diu inter nos altercantibus, iudicauit Dessen iuppanus cum aliis qui ibi aderant, mihi Niciforio abbati affirmare cartulam et meos testes, quod itaque compleui iusiurandum apud Tinum ante fratres templi nomine: Sadiluc et capelanum et diaconum Stoianum, qui et ipsi reliquias ad(d)uxerunt. Insuper et Sclaui ibi multi interfuerunt, quorum nomina sunt hec: Drasimir filius Comesse, iudex Grubessa filius Gauzuli, Damianus scutifer, et Dragos filius Frocci, Vilcinna Tolei[1] filius et frater eius Tolissus. Deinde completo iusiurando Dessen iupanus dedit pristaldum Dobronam filium Johannis Madesiuisi, qui me in vineas et in terrenum misit et pristaustinam dedit. Post hec itaque venit ipse Dobrona aput Jadram et moriendo uniuersa sicut suprascripta sunt Tolisio filio Prodanici testificatus est; ipse vero Tolisius omnia per ordinem, qualiter sepius scripta sunt, coram Lampredio Jadertino archiepiscopo et Dominico Mauroceno comite, Damiano Sluradi, Dauiddo iudice, Martino Petrane filio Petrizo, Michaeli et Prestancio fratre, et Blasio Mirce et Bolessio, Stephano Cosuti, Stephano Camasi, Dimitrio Cumerzari, Madio Cosse, Trunzanno,

[1] Jamačno: Toleni.

Segurluto, Dobrono Zipriani, Prestancio fratre eius, Bitte Prestancii, Prestancio plebano sancti Stephani, Andrea plebano sancte Marie, in ecclesia sancte Anastasie publice testificatus est. Et ego Johannes Jadertinus notarius ibidem cum his testibus interfui, scripsi et roboraui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru str. 17. Kukuljević Codex II. 90. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 15. — Ljubić Polichorion 173—4.

128.

1173, 20. oktobra. Spljet.

Petar pop i posjednik crkve sv. Mihajla u Sabulu daruje istoj crkvi neku zemlju.

In nomine Christi Amen. Ab incarnatione domini nostri Jesu Christi anno millesimo centesimo septuagesimo tertio, die XX. mensis octobris. Ecce ego presbyter Petrus cum essem possessor ecclesie sancti Michaelis in Sabulo, quia pertinebat ad me iure predecessorum meorum et ex ordinatione maiorum nostrorum et pro memoria posterorum nostrorum et ne exeat a posteris nostris ecclesia hec, emi unum terrenum supra ecclesiam sancti Michaelis in collibus denariis VIII. a Pallino, qui fuit de Regustina, et dedi illud huic ecclesie.

Farlati Illyr. sacrum III. 196. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 120. — Kukuljević Codex II. 90—1.

129.

1173—1176.

Stanje Ugarske, Hrvatske i Dalmacije u vrijeme kraljevanja kralja Bele III.

Regni Ungarie fines et dominatus amplitudo. In regno Bele regis Ungarie sunt he terre: Ungaria caput regni, Croacia, Dalmacia et Rama. In Ungaria sunt due sedes archiepiscopales: Strigoniensis et Colocensis. Strigonium habet de curia regis de moneta VI. mille marcas et decimam monetarum et est metropolis Ungarie. Colocensis sedem habet Bachiensem et habet duo millia et quingentas marcas. Suffraganei domini Strigoniensis sunt: episcopus Agriensis habens III. millia marcarum, episcopus Woacensis habens septingentas marcas, episcopus Quinqueecclesiensis

habens mille et quingentas marcas, episcopus Geuriensis habens mille marcas, episcopus Wesprimiensis habens mille septingentas marcas, episcopus Nitriensis habens mille centum marcas. Suffraganei Colocensis sunt: episcopus Sunadensis vel a fluuio preterlabente Morisensis habens duo millia marcarum, episcopus Biarch(ensis) cuius sedes dicitur Orosiensis (Olasiensis) habens mille marcas, episcopus Vltrasyluanus habens duo millia marcarum, episcopus Zagrabiensis super flumen Soa habens mille quingentas marcas. In Dalmacia sunt duo archiepiscopatus: Jadrensis (Jacezensis) habens quingentas marcas, Espaletensis habens quadringentas marcas; unde Espaletensis et insimiliter (Jadrensis) habent suffraganeos decem. Rex Ungarie de reditu monete sue habet sexaginta millia marcas per annum. Idem habet de sale suo XVI. millia marcas, idem habet de pedagiis et passagiis et mercatis seu foris, que omnia sunt XXX. millia marcarum, idem habet de alienis hospitibus regis de Ultrasyluas XV. millia marcarum, idem habet de sua tertia parte de septuaginta duobus comitibus suis de redditu annuo XXV. millia marcarum, idem habet de duce Sclauonie per annum X. mille marcas. Unusquisque comitum LXXII. semel in anno regem Ungarie procurat, et antequam de mensa surgat, dona dat munus centum marcarum et aliquis eorum II. C. marcas. In quibus adminus presumitur summa solius regis larga computatione X. mille marcarum. Et preter hec dona regine et filiorum regis magna in argento seu pannis sericis et equis. Et preter hec tricesima. Populus terre regi facit victum plenarium.

Bilješka nepouzdana i glede dobe i glede podataka.

Fejér Codex II. 217 (e codice regio Parisiensi no. 6238 fol. 20). — Endlicher Monum. Arpadiana 245—6. — Kukuljević Jura I. 31—2. — Kukuljević Codex II. 91.

130.

1174, mj. februara. Mleci.

Sebastijan Ziani dužd mletački uzima Trogirane pod svoju zaštitu i oprašta ih od svake prisilne daće.

S(ebastianus) Ziani dei gratia Venetiarum, Dalmatie atque Croatie dux, omnibus fidelibus suis ad quos iste littere peruenerint salutem cum bone voluntatis gratia. Credentes et certa relatione scientes, quod Traurini ad nostram deuotissime existunt fidelitatem, nolumus, ut aliquo modo offendantur neque tollatur eis aliqua inconsueta strinna, nisi quam ipsi sponte dare voluerint. Quapropter vobis precipiendo mandamus, quatenus

eosdem Traurenses et illorum bona custodientes, nullam ab eis inconsuetam strinnam exigatis, sed illam, quam vobis sponte dederint, bene recipiatis . . ne(c) aliqua eis molestia inferente. Et quicumque aliter facere presumpserit, nostram se sciat amisisse gratiam. Data mense februarii, indictione VII. feliciter.

Lucius De regno l. III. c. X. — Fejér Codex VII. 1. 167 — Kukuljević Codex II. 92.

131.

1174, mjeseca aprila.

Nicifor opat samostana sv. Kuzme i Damjana kupuje zemljište u Tinju od Vlčine Brukonje.

Anno domini millesimo centesimo septuagesimo quarto, mense aprili, indictione septima. Ego Niciforus abbas sanctorum Cosme et Damiani emi a Vilcinna Brucona cognomine omnem possessionem, quam habuit in Tino, precio XV. romanatis, in presentia istorum testium: Lampridius archiepiscopus Jadre, Vita episcopus Arbensis, Prestancius plebanus sancti Stephani, Stanus presbiter et Siluester diaconus, Gregorius Cozze, Petrus Farine, Borizius Michaelis Pance. Me vero voluntarie abbatiam dimitente, successor meus eiusdem s. monasterii abbas Octo nomine nacione Lombardus parte(m) supradicti precii, quam non exsolueram, exsoluit, cui supradictus Vulcinna(!) hanc eandem possessionem confirmauit in presencia mea. Hec uero confirmatio facta est in curia domini Miri episcopi, qui et ipse testis, Grubessa filius Gauzul testis, Desimir filius Ussechna testis, Dobroneg presbiter testis, et frater eius Petricha presbiter testis, Dominicus presbiter testis, Rados filius Petrichna testis.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru str. 19—20.
Kukuljević Codex II. 93. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 26—7. — Ljubić Polichorion 175.

132.

1174, mj. augusta. Rivoalto.

Sebastijan Ziani dužd mletački daruje Rogeriju Maurocenu sinu kneza zadarskoga Starigrad na otoku Pagu.

In nomine domini dei et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno domini MCLXXIV., mense augusto, indictione VII. Riuoalto. Quoniam ad nostri

ducatus regimina, que deo propicio suscepimus, pertinet, ut omni cura et instantia, que ordinata sunt, prouisione congrua disponamus, ideo nos Sebastianus Ziani dei gracia Venetie, Dalmatie atque Chroatie dux, cum nostris successoribus hanc presentem concessionis cartam damus atque concedimus tibi Rogerio filio comitis Jadere castrum Kesse cum omnibus suis habentiis et pertinentiis intus et foris usque ad campum Lonis, quod est versus Arbes, quod quidem castrum positum est in insula Pagi, quod est de iure et pertinencia nostra nostrique ducatus, sicut te inuestimus in presentia plurimorum bonorum hominum. Ideoque predictum castrum cum omnibus suis habentiis et pertinentiis ab intus et foris, sicut suprascriptum est, a die presenti in antea tibi suprascripto Rogerio Mauroceni plenissima potestate damus cum omni districtu et honore, sicut nobis pertinet, habendi, tenendi, fruendi atque omnes tuas utilitates faciendi; et hec concessionis carta in sua firmitate permaneat. Ego Sebastianus dei gratia dux manu mea subscripsi. Ego Stephanus Baroci testis subscripsi. Ego Marcus Tanoligo testis subscripsi. Ego Marcus Maurocenus, qui interfui et testis subscripsi, rogatus sum. Ego Joannes Dandulo testis subscripsi. Ego Vitalis Faletro testis subscripsi. Ego Jacobus Basileo testis subscripsi. Ego Mauricius Mauroceni testis subscripsi. Ego Joannes Encio testis subscripsi. Ego Otto Rasticus presbiter et notarius et ecclesie sancti Geruasii plebanus compleui et roboraui.

Noviji prijepis u gubernijalnom arkivu u Zadru (acta Arbensia).
Lucius De regno l. III. c. XII. — Kukuljević Codex II. 92.

133.

1174[1], 15. novembra. Zadar.

Zadarski sud dosudjuje samostanu opatica sv. Marije u Zadru zemljište u Petrčanima kraj crkve sv. Vigilija.

Anno domini et saluatoris nostri Jesu Christi millesimo centesimo septuagesimo quarto, quintodecimo die mensis nouembris, indictione octaua, Jadere. Temporibus equidem Sebastiani Ziani ducis Venecie et Lampredii venerabilis Jadertini archiepiscopi atque Dominici Mauroceni eiusdem ciuitatis comitis. Diuina prouidencia ideo principes et iudices in mundo constituuntur, ut praua corrigant et que iusta videntur legaliter

[1] U kopijalnoj knjizi dolazi godina »quarto«, dakle god. 1174., a indikcija »octava«, koja odgovara god. 1175.; ali listina je iz mjeseca novembra, pa po papinskoj ili bizantinskoj indikciji odgovara god. 1174.

examinantes ad rectum deducant tramitem. Igitur nos quidem Lampredius dei gracia sancte Jadrensis ecclesie venerabilis archiepiscopus et Dominicus Mauroceni comes egregius, dum in nostre ciuitatis platea resideremus, una cum nostris iudicibus Grisogono filio Zauarelli, Voticarra Bergulli et Dauid Grubinice atque consulibus Petrizo Michaelis Panze, Gregorio Cose, Dimitrio filio Sane de Spirso ac Micha Petrizi multisque aliis nobilibus iusticiam pertractantes et unicuique eam poscenti legaliter diffinientes. Tunc venit ante nostram presenciam Damania filius Zigali cum filiis Fere Jacobo et Johanne et filiis Vitaze Petrizo et Lampredio, Maldenario, Petrissa filio Oure, Lampredio filio Bogdani, et conquerebantur se aduersus Rosanam abbatissam sancte Marie de illa terra, que permanet iuxta sancti Vigilii ecclesiam in loco, qui dicitur Petrizani, a mari usque ad riuum et a riuo usque ad bregum, quemadmodum vadit usque ad alium riuum, suamque esse dicebant. Nos vero, prenominatus archiepiscopus Lampredius et Dominicus Mauroceni comes cum Damiano filio Sloradi, Prodano Karanie, Madio Johannis Greci multisque aliis nobilibus et cum ipsismet euntes vidimus dictam et assignatam terram, et post Jadram sumus reuersi. Nam et prenominati nostri iudices ac consules iusto legis iudicio decreuerunt, ut dicta abbatissa Rosana cum tribus suis monialibus iuraret, quod dicta terra sua foret. Et si Damania Zigali cum duodecim suis propinquis, secundum quod dicebat, iuramento vellet firmare, prescriptam terram acciperent. Qui penitus iusiurandum spernentes illud sepedicte abbatisse Rosane dederunt. Que itaque coram nobis iurans, assignatam et predictam terram in sancte Marie monasterio ei dedimus. Et hec nostre diiudicacionis pagina in sua semper maneat firmitate.

† Ego Lampredius dei gracia Jaderensis archiepiscopus manu mea scripsi propria.

† Ego Dominicus Maurocenus dei gracia Jadere comes manu mea scripsi propria.

† Ego Grisogonus iudex manu mea scripsi propria.

† Ego Voticarra iudex manu mea scripsi propria.

† Ego Dauid iudex manu mea scripsi propria.

† Ego Petrizo Michaelis Panze manu mea scripsi propria.

† Ego Gregorius Cose manu mea scripsi propria.

† Ego Dimitrius manu mea scripsi propria.

† Ego Micha Petrizi manu mea scripsi propria.

† Ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus atque Jadrensis notarius iussu curie scripsi, roboraui et consueto signo signaui.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 10).
Kukuljević Codex II. 94—5.

134.

1174. Zadar.

Razvadjaju se medje zemljama samostana opatica sv. Marije u Petrčanima.

Hi sunt termini terrarum ecclesie sancte Marie monacarum, que permanent in loco, qui dicitur Petrizani.

Primum incipiendo a mari usque ad puteum, qui est iuxta terram sancti Platonis, et ab eodem puteo usque ad bregum, qui est a superiori parte, quemadmodum dictus bregus discurrit ab australi parte super aquam, et a terra Desinne filii Mrate usque ad puteum, usque ibi conuicimus, vallis magna sicut iacet usque ad carsum, et a carso quemadmodum bregus iacet usque ad mare supra terram Desinne filii Mrate; a boreali parte ut bregus iacet usque ad puteum, a puteo vero usque ad carsum, et a carso usque dum homo potest laborare. Deinde veniens in dextra parte ad solis occasum, incipiens a carso, in quo quedam erat oliua, usque ad terram Miche nepotis filii Grilizi. Postea inde descendens et veniens usque ad terram Petri Farine, ut ferebatur.

Hec omnes sunt terre cenobii sancte Marie, quas a quibusdam ratione ibi conuicimus sub tempore Cerne Cucillę filii, prudentissimi viri nostri aduocati.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru. Nečitljivo sada, jer je netko taninom uništio cijelu listinu. Slijedimo tekst Kukuljevićev.
Kukuljević Codex II. 95.

135.

1174. Spljet.

Splječani odredjuju zakon o svjedočanstvu žena pred sudom i o muževima, koji krivu zakletvu polažu.

In Christi nomine amen. Anno ab incarnatione Jesu Christi MCLXXIV., indictione VII., tempore inuictissimi ac semper triumphatoris Manuelis, in ciuitate nostra Spalatina preminente Constantino seuasto, in buccaratu Helie. Ego Joannes Spalatinus comes pariter cum Petro iudice decreuimus, quod ab hoc tempore in antea ulla femina in testificatione nullatenus recipiatur, imo penitus sit abicienda. De viris vero sic statuimus: quod duo vel tres testimonium verum reddant; verumtamen quicumque vir palam periurus inuentus fuerit, siue falsus testis fuerit comprobatus,

vel in futuro repertus extiterit, iam amplius nec pro se nec pro aliis in sacramento seu in testimonio recipietur, et insuper hoc adiungimus: si unicuique homini pro aliquo furto sacramentum iudicatum fuerit, sicut est consuetudo, ille, qui sacramentum dederit, talem habeat potestatem et medietatem de sacramentariis ad suum velle, de quibuscumque voluerit, eligere possit. Ut hoc autem firmum et stabile amodo et semper consistat, iure iurando firmauimus.

Lucius Memorie 190. — Fejér Codex VII. 4. 62—3 i VII. 5. 168. — Kukuljević Codex II. 93 i 225—6.

136.

1175, mj. augusta. Stolni Biograd.

Bela III. kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje zagrebačkomu kaptolu predij Zelinu i Novi predij.

Notum sit omnibus catholice fidei cultoribus, quod ego Bela tercius secundi Gejsse regis filius, dei gracia Ungarie, Dalmacie, Croacie Rameque rex, cum Albe sancti Stephani regis solempnes agerem dies, Zagrabienses canonici cum Ugrino tunc temporis Zagrabiensi electo presencie nostre assistentes, deuotas porrexerunt preces simul et apostolicas litteras presentantes, quod Prodanus quondam episcopus Zagrabiensis tria emerit predia: Golgonisa, Zelina et Nouum predium in propriis distincta terminis. Sed Golgonisa(m) templariis tradidit, Zelina(m) vero et Nouum predium ecclesie Zagrabiensi in usus canonicorum perpetuo habendum instituit. Supradicti vero canonici secundum temporis qualitatem et hominum malignitatem prouida caucione sibi et ecclesie sue consulentes, iam dicta predia per successores episcopos uel per alios ne ab ipsis possent alienari, ab apostolica auctoritate literarum confirmationem impetrauerunt, nostram eciam serenitatem interuenientibus domini apostolici petitionibus postulauerunt, ut institucionem prenominati Prodani episcopi et confirmacionem domini apostolici regie celsitudinis priuilegio communirem. Ego vero, ut dignum erat, iustis petencium desideriis facilem prebui consensum, et quia uota eorum a racionis tramite non discordabant, effectu uolui prosequente conplere. Concurrens igitur grato assensu eorum postulacionibus, prenotata duo predia Zelina videlicet et Nouum predium, que bone memorie Prodanus episcopus emit, in perpetuo Zagrabiensibus canonicis habendum regia auctoritate institui et priuilegii regalis patrocinio communiui, sigillo eciam meo

et annuli mei impressione roboraui, statuens, ut nulli homini omnino liceat hanc paginam nostre confirmacionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, regalis excellencie iram se nouerit incursurum et decem marcas auri persoluat. Factum est autem hoc priuilegium anno dominice incarnationis MCLXXV., regnante gloriosissimo rege Bela tercio secundi Gejsse regis filio, Job Strigoniensi archiepiscopo existente, Paulo Colocensi archiepiscopo existente, notario Adriano, Farkasio palatino comite, Subano bano, Vgrino Zagrabiensi electo, et aliis compluribus eiusdem regni principibus existentibus,

Liber privilegiorum episcopatus Zagrabiensis u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu str. 53.

Farlati Illyr. sacrum V. 355. — Kercselich Historia 78. — Katona Hist. crit. IV. 235. no. 516. — Fejér Codex II. 188—9. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 44. — Tkalčić Monum. episcopatus I. 3—4. — Kukuljević Codex II. 93—4.

137.

1175—1180.

Matija biskup ninski moli zaštitu od nadbiskupa spljetskoga Rajnerija poradi optužbe o desetini pred rimskom kurijom.

Suo venerabili patri ac domino R(ainerio) dei gratia sancte Salonitane ecclesie archiepiscopo et apostolice sedis legato Ma(thaeus) sancte Nonensis ecclesie episcopus licet indignus salutem et debitam reuerentiam. Uisis uestre uniuersitatis[1] litteris[2], tam corde quam animo pergauisus fui, et ad seruicium uestrum, sicut uester clientulus uidit, feruens fui et in omnibus uestris negociis me uiuente et deo concedente semper ero. Notificamus uobis sicut patri ad(eo) ac domino de quodam nostro negotio, uidelicet de una muliere de Clino, que de nobis ad curiam domini pape cum fallaciis fecit querimoniam de decima nostra, quam nostri antecessores semper manuten(u)erunt, quod apostolicus[3] fecit ei priuilegium, quod de cetero nec de decima nec de clero illius ciuitatis potestatem haberemus. Vnde deprecando (!) sicuti discreto ac religioso domino rogamus uobis, amore dei et nostro paruo et fratrum nostrorum seruicio, ut in constituto tempore auxilium uestrum nobis prebeatis. Et alterum notificamus uobis, quod legatus domini pape mala uoluntate recessit a Jadrensi archiepiscopo et appellauit eum ad romanam curiam pro Johanne filio Bernardi, quem

---

[1] Farlati: paternitatis. [2] Iznad linije. [3] »Aplicus« bez naznake kratice.

fecit archidiaconem(!) contra uoluntatem suam et tocius cleri sue ciuitatis. Sciatis, quod magister F(erro) iuit et R(aynerius) uult ire (in) Lumbardiam.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 141). Vidi se trag, da je listina bila pečatom zatvorena.

Farlati Illyr. sacrum III. 199—200. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 133—4. — Kukuljević Codex II. 101—2.

138.

1175—1180.

M. kanonik bolonjski piše prijateljski nadbiskupu spljetskomu Rajneriju.

Venerabili patri et domino Ra(inerio) dei gratia quondam Calensi episcopo nunc eadem dignatione diuina Spalatensi archiepiscopo M. Bononiensis ecclesie nomine solo canonicus, se ipsum, si quid est cum omnimode subiectionis obsequio, veram animi deuotionem uerborum aminicula non desiderare. Dilectioni uestre scio non esse incognitum, quia magis animorum affectu quam uerborum lepore deuotionis amorem maxime honestum conciliari nemini uel aliquantulum perito uenit in dubium. Inde est, pater uenerande, quod cum uera et indisolubili amoris necessitudine me uobis benignitate uestra credo copulatum, uerborum sollempnitate postposita ad id, quod intendo, succinta narratione existimo decurrendum; uerum quia uestrum semper desidero statum audire, prosperum meum quoque litteris significare uobis non cred(i)di inhonestum. Nouerit siquidem uestra prudentia, me per dei gratiam satis bene pro tempore permanere, ac de uestra honoris excellentia iugiter in me ipso quam plurimum congaudere. Mee itaque paruitatis litteras sollertia uestra nunc sane recipiat et me adeo suum pura mentis intentione cognoscat, ut sim promtus ad omne obsequium, quod a uestra michi fuerit paternitate iniunctum. Ad hec igitur clementiam uestram propensius exorando deposco, quatinus latorem presencium non detinentes aput uos, persone uestre ac dignitatis statum mihi desiderantissimum per eundem portitorem(!) uobis fidelissimum michique carissimum uestris litteris paruitati mee significare non dedignemini.

Na ledjima:

Domino Spalatensi archiepiscopo.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 180). Vidi se trag, da je listina bila pečatom zatvorena.

139.

1175—1180. Spljet.

Miha svećenik zaklinje se, da će zdušno izvršiti posao povjeren mu od nadbiskupa spljetskoga Rajnerija.

Hic est tenor iuramenti, quod presbiter Micha fecit domino Rainerio uenerabili Spalatensi archiepiscopo supra stolam sacerdotalem, qua dominus archiepiscopus erat indutus, et supra librum: ego presbiter Micha iuro, quod negocium curie sancti Domnii, quod dominus archiepiscopus michi committit, bona fide et sine fraude ac malo ingenio ad honorem dei et beati Domnii et domini Rainerii archiepiscopi fideliter pertractabo nec propter amiciciam nec propter inimiciciam alicuius dimittam, quin fideliter inqueram et extraham cunctas iustitias et rationes predicte curie et omnia, que uenerint in sepedictam curiam in manus Rainutii seruientis domini archiepiscopi, fideliter assignabo et committam. Sic me deus adiuuet et hec sancta euangelia. Huius iuramenti isti sunt testes in primis: sacrista Drago de Gomai, iuppanus Desse, Juanus et ego magister Gualterius communis notarius hoc scripsi et testor.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 174).

140.

1176, 8. maja.

Ivan otac Gaudinov daruje crkvi sv. Mihajla zemlje u Stabinoj Dragi.

In nomine dei amen. Anno a natiuitate Christi millesimo centesimo septuagesimo sexto, currente mensis maii die VIII.

Ecce ego Joannes pater Gaudini dedi unum terrenum ecclesiae sancti Michaelis in loco vocato Stabine Drage[1] in harena pro memoria[2] maiorum nostrorum, pro institutione[3] posterorum nostrorum.

Farlati Illyr. sacrum III. 196.

---

[1] Ispravismo Farlatovu tiskarsku pogrješku. [2] Isto tako. [3] Isto tako.

141.

1176. Spljet.

Samostanu sv. Petra Gumajskoga dosudjuju se neke zemlje, koje su bile u parbi.

In Christi nomine. Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo septuagesimo sexto, indictione vero nona, regnante domino nostro Manuele sanctissimo imperatore, et in sede beati Domnii presidente domino Rainerio venerabili archiepiscopo, et in ciuitate Spalatina existente comite Martino, et in buccaratu Miche filii Predani hoc actum est. Cum instantis temporis omnia sint momentanea et transitoria et queque dilapsa nullum ulterius possint habere recursum, congruum valde ac laudabile fore asseritur, ut quecumque sunt digna memorie, ea sollicitudine et cautela priuilegiis annotentur, quod presentibus fidem faciant et pro his que scripta fuerint omnem ambiguitatem et errorem a cordibus audientium plane remoueant. Eapropter ego Johannes sancti Domnii sacrista et procurator monasterii sancti Petri de Gomai una cum Roberto eiusdem monasterii preposito et cum iuppano Talmazo et cum consensu omnium fratrum predicti monasterii et de voluntate uniuersorum parentum hoc memoriale scribere fecimus. Factum est in prenominato tempore, quod quidam Sclaui Adrianiki, videlicet Predanus cum parentibus suis Sclauis, et quidam Latini, videlicet Jacobus de Aprizi, qui fuit eorum aduocatus, Dabrali, Cascarus, Prodanne de Cicla, Paulus et Nicolaus de Caloianni et omnes eorum parentes, insurgentes aduersus monasterium sancti Petri de Gomai, ceperunt petere terras, que sunt in loco, qui dicitur Stilpiza, asserentes utique, quod prenominate terre eisdem pro suo parentatu pertinerent, et hereditario iure ipsas possidere volebant. Tandem vero ad placetum deuenimus et in presentia domini Rainerii venerabilis Spalatensis archiepiscopi et aliorum nobilium virorum tam laicorum quam clericorum, nomina quorum inferius leguntur, placetum habuimus hoc modo: itaque conquerebantur predicti Adrianiki de prefato monasterio, quod memoratas terras sibi per violentiam et usurpationem retineret. Quibus denique iuppanus Talmazo noster aduocatus de voluntate et mandato omnium nostrum ita respondit: monasterium sancti Petri de Gomai a longis retro temporibus sepedictas terras possedit, quas quidem terras Rossene Moristicus prius donauit monasterio sancti Petri de Gomai et post mortem ipsius Rossene Moristici Petrus Slauus, filius eius, et Slauizo auunculus eiusdem Petri Slaui prenominatas terras in supradicto monasterio confirmauit et eas in pace et magan

quiete hactenus possedit, et quod a predictis viris donatione et confirmatione prelibate terre nostro monasterio fuerint tradite. Cartam confirmationis demonstrauimus et in presentia omnium assistentium perlecta fuit. Auditis igitur utriusque partis allegationibus et visa carta confirmationis pariter et audita ratione et iustitia dictitante, dominus Rainerius venerabilis Spalatensis archiepiscopus iudicauit: quod ego Johannes sancti Domnii sacrista et procurator cenobii sancti Petri de Gomai et iuppanus Talmazo predictam cartam confirmationis veram esse iuramento firmaremus et terre sepedicte, sicut prius fuerant date et confirmate predicto monasterio, ita essent in perpetuum et eas in omni quietudine ac sine molestia possideret amodo et usque in seculum. Sic autem prefate terre describuntur et terminantur: ex parte boree est mons, ex australi parte incipiunt a Stilpiza, descedendo usque ad magnum lapidem, qui est supra fontem, et ab illo lapide descendendo usque ad mare. Ex occidentali vero parte sunt terre de Serrecla, continua istis terris, incipiendo a prefato monte usque ad mare. Huius autem placeti pro prelibatis terris duo fuerunt dati pristaldi: Dabre videlicet filius Ottoli et Alexander seruiens domini Rainerii venerabilis archiepiscopi. Huius autem rei isti sunt testes, in primis: Duimus primicerius sancti Domnii, presbiter Radde, Micha de Malaurata et Dragus iuppanus. Et ego magister Gualterius communis notarius huius cartule scriptor testis sum.

Prijepis u rukopisu iz 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Descrizionale della mensa (str. 73—5) kod biskupa u Spljetu.

Kukuljević Codex II. 96—7.

142.

1177, 23. jula. Mleci-Rivoalto.

Aleksandar III. papa daje nadbiskupu spljetskomu i biskupu trogirskomu najstrože odredbe poradi orobljenja svoga legata Rajmunda de Capella od gusarâ.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato et Traguriensi episcopo salutem et apostolicam benedictionem. Cum dilectus filius Raymundus de Capella subdiaconus noster a presentia karissimi in Christo filii nostri W(ilhelmi) illustris Sicilie regis, ad quem fuerat a nobis et a dilecto filio nostro Jacobo sancte Marie in Cosmydim diacono cardinali transmissus, rediret ad nos, pirate, qui erant in sagettia castri de Seuenico, in qua duo

comites erant, Nestos videlicet et Poclat, in ipsum et socios suos presumpserunt violentas manus iniicere et ei quidquid habebat in naui valens ultra sexaginta marchas argenti et litteras etiam nostras et illas etiam, quae prefatus rex nobis mittebat, et scriptum de d(icta summa) pecunie ipsius cardinalis ei turpiter et inhoneste auferre minime dubitarunt. Super quo igitur tanto mouemur amplius et turbamur, quanto id amplius in nostram iniuriam respicit et contemptum, cum tantam iacturam et iniurias cuiuslibet clerici, nedum subdiaconi nostri, non possemus sub taciturnitate et silentio preterire. Quoniam igitur sustinere non possumus nec debemus, ut tanta presumptio et excessus incorrectus remaneat, fraternitati vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus et mandando precipimus, quatinus illos duos comites et piratas et raptores alios, qui in predicta sagettia fuerunt, quantocius moneatis, ut tam litteras quam etiam ablata nuncio memorato subdiacono nostro latori presentium sine diminutione et dilatione cum expensis, quas propter hoc facere coactus est, restituant, et castrum de Seuenico, cuius illa sagettia fuit, ad restituendum quicquid de his ad suas manus deuenit diligenter inducatis. Si vero ad commonitionem vestram id non fecerint, eosdem comites et omnes, qui tunc in predicta sagettia fuerunt, contradictione et appellatione cessante, publice accensis candelis auctoritate nostra excommunicetis; et si nec sic infra decem dies resipuerint, in ciuitate Seuenici et in alia terra communis Seuenici, si eius fuit ipsa sagettia, omnia diuina preter babtisma paruulorum et penitentiam prohibeatis officia celebrari. Illos autem, qui in predictum subdiaconum nostrum violentas manus iniecerunt, sublato apellationis remedio, publice excommunicatos sine dilatione denuncietis et eos faciatis sicut excomunicatos vitare, donec uniuersa ablata restituant et cum litteris vestris nobis et prefato cardinali nec non etiam eidem subdiacono nostro satisfacturi ad apostolicam sedem accedant. Qualiter autem idem nuncius cum his, que recuperauerit, ad nos secure posset redire, studeatis solicite prouidere. Porro si uterque vestrum . . sequendis interesse non poterit, alter ea nihilominus exequatur. Datum Venetiis in Riuoalti X. kal. augusti.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 19). Vidi se trag, gdje je o vrvci visio pečat.

Lucius De regno l. III. c. X. — Farlati Illyr. sacrum III. 197—8. — Fejér Codex VII. 1. 171 (pod god. 1180.). — Migne Patrologia lat. 200. 1129. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 124. — Kukuljević Codex II. 100. — Jaffé Regesta II. 310. no. 12889.

143.

1177, mjeseca jula.

Rajmundo de Capella papinski legat očituje, koje su mu stvari otete.

Centum et octo marboti et valent ultra quindecim marcas, centum maismutine valent novem marcas, uncia folii auri ad deaurandum valet marcarum argenti quatuor marce, inter sterlingos et aliud argentum valens ultra trium marcarum, inter mergulienses igenuos, provinos, puglios et obolos mergulienses scarlati optimi due canne et dimidia valent ultra tres marcas. Pannus de lino valet ultra quatuor marcas. Decem et octo anuli aurei constaverunt duodecim marbotos, duo alii anuli aurei cum gemmis, rubinis et alii tres vel quatuor cum aliis gemmis. Tria monilia auri, gemme quedam, sandalia ad opus domini pape, ista omnia valebant ultra sexdecim marcas argenti et ego non computo nisi pro duodecim. Scendatum unum musci fere uncia, licet plus valeret, ego computo eam duas marcas. Siriace libra una, serici albi libra una, hec duo valent marcam argenti. Zonarum braccalium retecellarum de opere salernitano sicut credo plusquam duodene et una zona de opere pessulano sine fibula, que omnia valent plus marca argenti. Sex cultelli cum vaginis, octo paria cirotecarum, due corrigie, una cum fibula et bracteolis argenti et alia cum fibula de oricalco facta de esmaldo, nuces muscate, gariofoli et alie species et quinque mappe mense; ista omnia valebant ultra marcam unam, supra . . . . a de bocherana larga et nova. Mantellum de burnete cum pellibus de conillis, capa de burneto cum pellibus de apuleis, mantellum de burneto sine pellibus, tunica et duo paria caligarum valebant ultra tres marcas argenti. Quatuor linteamina, lecti auriculare, duo paria hosarum, due male, besacie, ferra . . . . . . i, martale . . . . . . et ceteris munita, quatuor paria camisiarum et totidem braccarum, camisum unum de fustanico albo et alie res plures, de quibus non recordor, que omnia si poterint inveniri, reddantur, sin autem sint in superiori computo. Quinque uncie tarenorum regis Sicilie et amplius, que valebant quatuor marcas. Ista non habeo recuperata. Recuperavi librum breviarii et psalterium unum, quod fuit clerici, qui mecum erat, XII. anulos, gramatam unam et aliquot gemmas. Seinoretus clericus, qui mecum erat, amisit duos mantellos, unum irridem et alium de bruno fladrensi, ambos cum pellibus cuniculinis, capam nigram cum pellibus agninis, linteanima lecti et sicut firmiter asseverabat XV. marbotinos et novem obolos masmitinos, camisum, camisias et braccas et alias res plures.

Jordanus camerlingus meus mantellum, denarios et quedam alia ibidem amisit. Eius quidem est condictum.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 4).
Carrara Archivio 69.

144.

1177, 22. augusta. Mleci-Rivoalto.

Aleksandar III. papa šalje kardinala Rajmunda de Capella u Dalmaciju, da riješi raspru medju nadbiskupijom spljetskom i zadarskom poradi pripadnosti biskupije hvarske.

Alexander episcopus seruus seruuorum dei venerabili fratri Spalatensi archiepiscopo apostolice sedis legato salutem et apostolicam benedictionem. Cum inter te et venerabilem fratrem nostrum Jadrensem archiepiscopum super episcopatu de Fara controuersia agitetur, causam ipsam dilecto filio Raymundo de Capella subdiacono nostro, quem in Sclauoniam legatum apostolice sedis dirigimus, duximus committendam; quia cum sit literatus, prouidus ac discretus, speramus quod eadem causa sub examine suo dignum debeat effectum sortiri. Mandamus itaque fraternitati tue atque precipimus, quatenus ab eodem subministro nostro propter hoc vocatus fueris, per te vel per sufficientem responsalem eius presentiam adeas et quod ipse inde statuerit, suscipias firmiter et obserues. Si vero alterutra pars appellauerit, eidem subdiacono dedimus in mandatis, ut ipse nihilominus rationes et allegationes hinc inde diligenter audiat, testes appellatione cessante recipiat, eorundem iuratorum depositiones studiose conscribat atque nobis transmittat, prefigens utrique parti terminum competentem, quod debeant cum ipsis attestationibus et allegationibus apostolico se conspectui presentare. Porro si alterutra partium se absentauerit, quominus ad presentiam ipsius subdiaconi nostri accedat, vel requisita (non) valeat inueniri, eidem subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut nihilominus testes alterius partis appellatione cessante recipiat et eorum depositiones transmittat.

Datum Venetiis in Riuoalto XI. kal. septembris.

Farlati Illyr. sacrum III. 198. — Migne Patrologia lat. 200. 1143. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 127. — Kukuljević Codex II. 101. — Jaffé Regesta II. 313. no. 12922.

*

1177.

145.

Rajmundo de Capella kardinal i poslanik papinski poziva nadbiskupa zadarskoga sa čitavim svećenstvom dalmatinskim na crkveni sabor u Spljet.

R(aymundus) de Capella dei gratia sancte romane ecclesie subdiaconus apostolice sedis legatus venerabili fratri L(ampredio) Jadrensi archiepiscopo et ceteris episcopis et suffraganeis atque abbatibus, archidiaconis, achipresbiteris uniuersis per eorum episcopatus constitutis salutem et sinceram in domino dilectionem. Cum dominus papa et sacrosancta romana ecclesia nos ad Dalmatie atque Chroatie partes propter hoc destinauerit, ut pro vigili sollicitudine apostolica doctrinam et ecclesiasticam disciplinam, in quantum dominus ministraret, ibidem dilataremus, que corrigenda essent corrigentes et que plantanda plantantes, salubriori habito consilio perspeximus de omnibus ecclesiarum prelatis, qui in nostra sunt legatione, unum celebrare concilium, ut de communi tantorum patrum auctoritate, que fuerint statuenda, in domino statuantur. Volentes itaque vestris laboribus et expensis salua honestate in quantum possumus parcere, ita quod prelatos superioris Dalmatie non videamur pernimium fatigare, in Spalatensi ciuitate, in loco sat magni confinii et propinquo tam vobis quam eis, predictum concilium auctore domino duximus celebrandum. Ideoque uniuersitati vestre mandamus presenti scripto et auctoritate domini pape, cuius vices licet indigni gerimus, firmiter precipimus, quatenus ad predictum concilium, quod in predicta ciuitate Spalatensi proximis kalendis septembris Christo permittente sumus celebraturi, ad eandem diem, contradictione et occasione cessante, accedatis, ut que ad honorem dei et utilitatem vestre ecclesie ad salutem animarum ibi statuta fuerint et ordinata, tanquam obedientie et discipline filii scire studeatis et obseruare subditosque vestros ad eorundem obseruationem diligenter exhortari et commonere, ut sic in diuersis talentis fenerantes una cum grege vobis credito ad vitam mereamini peruenire sempiternam. Si quis autem vestrum in hac parte, quod non credimus, inobediens extiterit, qui ad prelibatum concilium non venerit, sciat se procul dubio canonice sententie subiacere. De cetero presentium latorem familiarem nostrum, quem pro sepedicto concilio vocando ad vos dirigimus, fraternitati vestre commendamus rogantes affectuose et mandantes, quatenus eum benigne tractetis et nostri amoris ac sacrosancte romane ecclesie intuitu sic liberaliter benefaciatis, scientes, quod si eum uti decet ho-

noraueritis, nos valde gratum habebimus et acceptum et pro temporis oportunitate libenti animo vobis inde curabimus respondere.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 162).

Farlati Illyr. sacrum V. 61 i III. 198 (nepotpuno). — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 128—9. — Kukuljević Codex II. 98—9.

146.

1177. Zadar.

Neki zadarski crkveni dostojanstvenik, valjada sam nadbiskup, moli, da se odgodi crkveni sabor u Spljetu, jer je on sada zapriječen tamo doći.

Spalatensi primicerio et eiusdem sedis toti venerabili capitulo, maioribus ut magistris et dominis iuvenibus ut fratribus, nobilissimo E. comiti suo carnali consanguineo et hordine(!) filio spirituali et omnibus eiusdem ciuitatis hominibus suis propinquis et amicis karissimis salutem, orationem et quicquic est. Qualiter nobis Dalmatinis Spalatensis ecclesia mater, magistra et domina[1] exstiterit, qualiterque dicioni eius tota Dalmatia obedientia et subiectione subdita fuerit, deus scit et homines, vobisque integre ac melius scientibus non est intimandum. Inde est, quod decessorum nostrorum exempla uolens multociens prosequi, a fratribus nostris Jaderensibus multa aduersa patiens, aliquando naui et rebus in ea necessariis ablatis, aliquando naui perfossa et in fundum mersa, ut vestrorum multi, qui presentes fuerunt, uiderunt; et aliis multis machinationibus ac minis ucusque uenire nequiui. Nunc autem desiderio desidero uenire, set proibeor, quomodo angustie mihi sunt undique. Si uenire inciperem, a Ueneticorum dicentium non pro sinodo set nostro pro impedimento et dolo uadit illuc, a meorum ciuium rogantium me Uenetiam iturum pro comite et libertate et statu nostre terre Jaderensium, Sclauorum, Ungarorum et aliorum aliquorum malifactorum manibus non euadam. Eapropter uobis ut maioribus supplicamus, ut cum domino legato terminum prefixum sinodi elongare dignemini, congruo nobis ac pacis tempore uenturis episcopis uel inportabilia nobis precepta ac grauamina impossibilia remittat, alioquin summum appellamus pontificem. Ut cupitis, valeatis. Amen.

Na ledjima:

Primicerio . . .

Original u arkivu kaptola u Spljetu (masso G. pod god. 1230.). Listina je bila pečatom zatvorena.

Farlati Illyr. sacrum V. 61. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 129. — Kukuljević Codex II. 99.

---

[1] Umetnuto iznad linije.

147.

1177—1178, 1. marta[1]. Rab.

Sud rapski priznaje, da pop, ako je glava obiteljske zadruge, ima biti za upravljanje i račune odgovoran svomu biskupu, a ne knezu.

Anno domini MCLXXVII., indictione XI. Tempore itaque Sebastiani ducis ac Andree episcopi et Nicolai comitis, Stephani ac Michaelis iupicum. Nos quidem Arbensis clerus hanc testamenti cartulam fieri facimus posteris perpetuo habendam. Igitur cum prefatus episcopus ac comes et iudices una insimul cum aliis nobilibus hominibus post altare sancte Marie causa consilii congregati essent, tunc quidam diaconus Johannes nomine proclamavit se vim pati a comite dicens: ego namque cum sim maior omnium domus mee et mater vidua, fratres ac sorores sub me sint, unde ego de eis rationem facere debeo domino episcopo meo, dominus comes me cogit sibi rationem facere. Tunc vero prenotatus episcopus et clerus dederunt se in testimonium predictorum iudicum ac aliorum nobilium de hoc iure ecclesie. Ipsi nempe in consilio venerunt et conuocato consilio testati sunt ita: quatenus clericus cum sub se matrem viduam habet et ipse etate omnium fratrum ac sororum maior est et una insimul omnia communiter habent et omnia communiter inueniunt ac perdunt et hoc probabile esse potuit: cui clericus rationem facere debet ipse et omnis ei(u)s domus; et si alias frater aut soror alicuius clerici in matrimonio se iunxerit et a clerico exierit et in domo per se moratus fuerit, iam ille non debet alicui rationem facere nisi comiti, et clericus cum subiectis episcopo. Predicti iudices testes: Albertus Bertaldi testis, Dabrana Theodori testis, Petrus Zuane testis, Petrus Canatalie testis, Diminna Baxilii testis, Micha Siluestri testis et nonnuli alli.

Ego Stephanus sancte Arbensis ecclesie diaconus ac notarius scripsi et roboraui.

Ego Gabriel scriptor sacri palatii notarius hoc exemplar exemplaui, et sicut in exemplari continebatur, ita et in isto continetur, nihil addens vel minuens, nisi quas in eo inueni existere litteras plus minusue, et roboraui signo meo atque scripsi.

Ego Michael Federici Dragi sacri palatii notarius hoc exemplaui, nihil addens vel minuens in eo, quod summam mutet vel tenorem.

Farlati Illyr. sacrum V. 237. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 133. — Kukuljević Codex II. 108—9.

---

[1] Mećemo god. 1177., jer može biti i bizantinska indikcija; a ovaj broj godine opet vrijedi po mletačkom brojenju do 1. marta god. 1178.

148.

1177–1178, 12. aprila. Rab.

Dvanaest Rabljana potvrdjuje zakletvom stariji običaj, kad je pop na čelu obiteljske zadruge, da ima zajedno sa zadrugom u svemu biti odgovoran svomu biskupu, a ne knezu.

Anno domini nostri Jesu Christi M. C. septuagesimo nono, indictione VIII.[1] Tempore quidem Sebastiani Ziani ducis Venetiarum, Dalmatie atque Croatie, Andreas episcopus Arbensis quesiuit et interrogauit duodecim homines, qui ad ecclesiam sancti Leonardi iurauerunt, iudicare iudicio et ostendere, quo modo nauigare debent suum comitem, ut ipsi dicerent sub illo idem sacramento, que esset consuetudo viduarum. Et ipsi videlicet: Diminna Baxilii, Andreas Ergani, Lorentius Scorobagati, Marcius de Manica Boni, Zuanellus Sergie, Stephanus Matine et ceteri alii dixerunt: consuetudo viduarum hec est, si vidua sub se filium habet clericum, qui maior aliis est, mater et omnes, qui sub se sunt, episcopo subiacent de omnibus rationibus, quas comiti facere debuerunt. Similiter dicimus, quod episcopus debet excusare tres homines, quoscumque voluerit, hoc scimus et per verum dicimus testimoniis. Ego Stephanus Arbensis ecclesie diaconus et notarius interfui, scripsi et roboraui. Ego Michael Federici Dragi sacri palatii notarius hoc exemplaui, nihil addens vel minuens in eo, quod summam mutet vel valorem, et consuetum meum signum imposui.

Kukuljević Codex II. 110—1 (iz novijega rapskoga prijepisa).

149.

1178, mj. februara. Zadar.

Lampredije nadbiskup zadarski sa zadarskim konzulima i vlastelom rješava raspru medju Rabljanima i Rogerom knezom paškim.

Anno domini . . Jesu Christi MCLXXVII.[2], mense februario, indictione XI., temporibus equidem Sebastiani Ziani ducis et Lampridii venerabilis Jadrensis archiepiscopi atque Dominici Mauroceni comitis. Nos namque Lampridius Jadrensis sedis archiepiscopus una cum nostris con-

---

[1] I godina i indikcija pogrješna. Biskup Andrija dolazi za biskupa u Rab tek god. 1177., a dužd Sebastijan Ziani odstupa 12. aprila god. 1178. U to doba pada svakako ova listina. [2] Mletačko brojenje godine.

sulibus Bar . . nice, Martino Sloradi, Petrizi Vitaze et alliis nostre ciuitatis nobilibus, Grisogono iudice, Damiano Sloradi, Vota . . arra, Madio Johannis Greci, Sciope Micha Botoluge, Valentino Kessi, Prestancio . . ., Michael Pance, Lampredio Vitaze, Micha Petrici, Bolisio de Bonogual(d)i, Martino Lip(pe), et multis aliis hunc contractum fecimus, volentes resecare controuersiam, que inter Arbenses et Rogerium Dominici Mauroceni Jadertini comitis filium de comitatu insule Kesse vertebatur. Nam predictus Rogerius insulam Kesse, incipiendo a columpnis Canuli et Bar . . um, ab introitu ve . . Pagum, sui comitatus scilicet Kesse fore asserebat. Econtra And(reas), (Cosm)as archidiaconus, Stephanus Maldenarius Miche, Jadrenses iudices: Petrus, Dominna Basilii, qui ad huius negotii causam tractandam ad nos venerunt, respondentes dicebant: manifestum quidem et certum habetur predecessores nostros per ducentos annos et eo amplius prefatam insulam possedisse et coluisse; super hac igitur vos domine archiepiscope et Jadrensium consulum ceterorumque nobilium prouideat sagacitas, si nos in iam dicta insule cau(sa) respondere teneminib(!). Nos itaque Lampridius archiepiscopus una cum supradictis c(onsulibus) et (n)obilibus . . utramque partem sua iustitia et ratione . . iter destitui, de his omnibus per duos . . m habentes per legem et iudicium statuen(tes) (de)creuimus, ut Arbenses sepedicto Rogerio eiusque successoribus in perpetuum respondere non de(beant), (atque) stabiliuimus, quatenus predicta insula Kesse communiter a Jadrensibus Arbensibusque hominibus coli, pasci et omnibus modis uti perpetuis temporibus debeatur; et ut presens contractus (fir)mus et stabilis . . etim conseruetur, archiepiscopalis sigilli munimine firmauimus, simul et ipsum communiuimus.

Ego Lampridius dei gratia Jadrensis archiepiscopus manum meam misi.

† Ego Andreas dei gratia Arbensis episcopus manum meam misi.
† Ego Cosmas Arbensis archidiaconus manum meam misi.
† Ego Andreas presbyter Saldini filius manum meam misi.
† Ego Johannes sancte Anastasie subdiaconus manum meam misi.
† Ego P . . dicte sancte Anastasie subdiaconus manum meam misi.
† Signum Dauid consulis, qui hoc fieri iussit.
† Signum Martini Sloradi, qui hoc fieri iussit.
† (Signum) (Pe)trizi Vitaze, qui hoc fieri iussit.
† Signum Grisogoni iudicis, qui hoc scrib . .
† Signum Damiani Sloradi, qui hoc fieri voluit.
† (Signum) Madii Johannis Greci, qui hoc fieri voluit.
† Signum Sciop(e Micha) Botoluge, qui hoc fieri voluit.
† Signum Valentini Kessi . . nee, qui hoc fieri voluit.
† Signum Nicolai Mazzaci, qui hoc fieri voluit.

† Signum Dabre Resinne, qui hoc fieri voluit.

† Signum (Lampredii Vit)taze, qui hoc fieri voluit.

† Signum (Bolisii de Bono)gualdi, qui hoc fieri voluit.

† Signum Martini Lippe, qui hoc fieri voluit.

Ego Mattheus sancte Anastasie subdiaconus et Jadrensis curie notarius voluntate prescripti domini mei Jadertini archiepiscopi Lampridii, consulum et reliquorum nobilium scripsi et roboraui et solito signo signaui.

Et ego Maratha Arbensis archipresbyter ac notarius hoc exemplum exemplaui sic(ut) reperii sigillo domini Lampridii archiepiscopi munitum, nec auxi nec minui, compleui et (signo) consueto signaui.

Lucius De regno l. III. c. XII. — Farlati Illyr. sacrum V. 62. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 130. — Kukuljević Codex II. 97—8.

150.

1178, mj. septembra. Mleci.

Aureo Mastropetro dužd mletački uzima pod svoju zaštitu Trogirane.

Aureus Mastropetrus dei gratia Venetie, Dalmatie atque Croatie dux omnibus fidelibus suis, ad quos iste littere peruenerint, salutem et dilectionem. Uniuersitatem vestram scire volumus, quod Traurenses omnes fidem nobis seruare volentes, sicut etiam nostris predecessoribus olim seruauere fidelitatem, a minimo usque ad maiorem nobis iurauere, eapropter eos tanquam fideles nostros diligentes, securos deinceps illos et saluos in personis et rebus eorum esse volumus, eundo, stando atque redeundo. Mandamus igitur vobis et mandantes precipimus, quatenus prefatos Traurenses liberos atque saluos dimittentes, pro honore nostro dilectionem eis et amorem exhibeatis, ubicumque illos inueneritis, scientes pro certo, quod si aliter facere presumpseritis, nos non modicum offendetis et insuper nostro subiacebitis banno.

Datum mense septembris indictione XI. feliciter.

Lucius De regno l. III. c. XII. — Fejér Codex VII. 1. 175—6 (pod god. 1182.). — Kukuljević Codex II. 102.

151.

1178, 21. oktobra.

Isak opat samostana sv. Stjepana kod Solina mijenja neke zemlje samostanske za zemlju Kobilu.

Nel nome di Christo. L' anno dall' incarnatione del Signore MCLXXVIII., nell' indictione XI., a di 21 del mese di ottobre. Jo Isach abbate di san Stefano con il consenso di tutti i miei confratelli habbiamo conambiato la terra della Cobilla con donna Betta moglie di Giovanni di Mesagallina et Raddo suo figliolo, per la quale habbiamo dato a Retosig quelle che erano di nostra ragione anticamento. Furono a ciò testimoni: Giovani Prugola et Sabatio chierico, quale ha scritto.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 40). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41 str. 8 i rkps. II. c. 52 str. 20. Kukuljević Codex II. 105—6.

152.

1178, mj. oktobra[1]. Lateran.

Aleksandar III. papa potvrdjuje samostanu sv. Kuzme i Damjana sva stečena prava i dobra.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Ottoni abbati monasterii sancti Damiani de Monte eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Etsi omnibus necessitatem pacientibus debeamus adesse, religiosos tamen benigniori nos conuenit oculo intueri, ut eo fortius obseruantie sue professionis insistant, quo magis se viderint a sede apostolica in iustis postulationibus exaudiri. Eapropter dilecti in domino filii vestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: possessiones omnes monasterii sancti Johannis euangeliste, quod Veneti destruxerunt; preterea li-

---

[1] Ove godine papa Aleksandar III. samo u mjesecu oktobru izdaje povelje iz Laterana.

bertates et immunitates, que fuerunt prescripti monasterii, vobis et monasterio vestro, quod illius capella fuit, auctoritate apostolica confirmamus. Sane noualium vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas presumat exigere. Liceat vobis quoque clericos et laicos e seculo fugientes liberos et absolutos absque alicuius contradictione ad conuersationem vestram recipere et in vestro monasterio retinere. Obeunte vero te nunc eiusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia proponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Sepulturam quoque eiusdem loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salua tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat monasterium vestrum temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, imminuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum sustentatione hac(!) gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et dioecesani episcopi canonica iusticia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi presumptionem suam digna satisfaccione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se diuino iudicio, existente de perpetrata iniquitate, cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et ic(!) fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

Ego Alexander catholice ecclesie episcopus ss.

† Ego Hubaldus Hostiensis episcopus ss.

† Ego Johannes presbyter cardinalis ss. Johannis et Pauli tt. Pamachii ss.

† Ego Johannes presbyter cardinalis tt. s. Anastasie ss.

† Ego Johannes presbyter cardinalis tt. s. Marci ss.

† Ego Petrus presbyter cardinalis tt. s. Grisogoni ss.

† Ego Hugo presbyter cardinalis tt. s. Clementis ss.

† Ego Arduinus presbyter cardinalis tt. s. crucis Jerusol. ss.

† Ego Petrus presbyter cardinalis tt. s. Susane ss.

† Ego Jacobus s. Marie in Cosmedyn diaconus cardinalis ss.

† Ego Arditio diaconus cardinalis s. Teodori ss.
† Ego Rainerius diaconus cardinalis s. Georgii ad velum aureum ss.
† Ego Gratianus diaconus cardinalis ss. Cosme et Damiani ss.
† Ego Johannes diaconus cardinalis s. Angeli ss.
† Ego Rainerius diaconus cardinalis s. Adriani ss.
† Ego Matheus s. Marie noue diaconus cardinalis ss.
† Ego Bernardus diaconus cardinalis s. Nicolai in carcere ss.

Datum Laterani per manus Alberti sancte romane ecclesie presbiteri cardinalis et cancellarii, indictione XII., incarnationis dominice anno MCLXXVIII., pontificatus vero domini Alexandri pape III. anno XX.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio rogovski 111 no. 11). Visi žuta svilena vrvca; pečat otpao. — Suvremeni prijepis u gubernijalnom arkivu u Zadru (acta monast. ss. Cosme et Damiani fasc. III. no. 9). — Pozniji notarijalni prijepis od god. 1325. u istom arkivu (fasc. III. no. 10). Kukuljević Codex II. 101—4.

153.

1178. Spljet.

Dujam sin Prestancijev sa svojim bratom Stankom i ostalim rodjacima preuzimlju po osudi Manuelova namjesnika u Hrvatskoj dvorac Jovićev i posjed u Perunu, što im je ostavio u baštinu njihov djed Nicifor.

Nel nome di Christo l'anno dalla di lui incarnatione 1178. nel' indictione XI., al tempo di Emanuele magnifico et piissimo imperatore, (Rogerio) duce in Spalato et in tutto l'regno di Croatia et Dalmatia il filocale et arcivescovo Reniero et conte Martino furono scritte le infrascritte cose a memoria dei posteri et accio per l'auenire non nasca contesa in questa materia. Jo Doimo figliolo di Prestanzo insieme con il mio fratello Stano et con tutti i miei parenti: Paulo, Micha, Prodani, figlioli di Marco Digo, habbiamo uoluto che sia fatta questa nota, cioe della corte di Zouigo et de tutte le sue pertinenze, quale è nell' luogo detto Perun et quale il predetto Zouig haueua dato a Niceforo nostro auo, quando essendo preso insieme con Sandolo, fui (fù) da lui liberato et riscosso. Et il predetto Niceforo possedè detta corte et la lasciò ai suoi heredi. Occorse la guerra de gl'Ungari, per la quale apena mi arrischiauo uscire dalla città. In questo mentre alcuni Schiauoni detti Cucari et i figlioli di Beriuoy spinti dal diavolo lauorauano nascosta-

mente la predetta corte et altre terre. Piacque alla diuina clemenza, che si quietassero i rumori et che noi hauessemo comodo di procurar di non perdere quello, che ne havevano lasciato i nostri aui, anzi che ne aquistassemo delle altre, et però nel medesimo tempo anco di filocale duca supradetto, cominciassimo a inuestigare sottilmente di quelli che occupauano la predetta corte et altre terre, li quali ritrouati con il sigillo del duca, li chiamassimo alla sua presenza e uenissemo con loro in contrasto. Il duca veramente con il suo giudice Bratagac et con altri nobili sentendo il contrasto dell' una e l' altra parte et considerato il tutto sottilmente et con discretezza ne diede con suo giusto giudizio due pristaldi, che si mettessero in possesso dell' heredità, cioè Plasic Adrianico et Vilcico figliolo dell arciprete di Clissa, con i quali et molti nobili tanto Schiauoni quanto Spalatini, i nomi de quali sono di sotto scritti, andassimo all' heredità et ne pigliassemo il possesso. Prima cominciando dalla pietra, che in schiauon si chiama Smicamic, nella quale habbiamo scolpito la prima lettera del nome del nostro auo, cioè un N, et andando in su uerso l' oriente a drittiera un' altra pezza di terra habbiamo ancora iui posta medesima lettera, et un poco in su dalla parte di tramontana in un altra pezza di terra habbiamo similmente fatto il medesimo segno. Andando poi all' in giù, secondo che tira il monte, fino alla riua del fiume, doue si dice brod, et doppo siamo ritornati, doue habbiamo posto la prima pietra con i pristaldi et altri nobili che erano presenti, et iui dessimo due romanati alla presenza di tutti a Plasigo pristaldo et un romanato e mezzo a Vilcico figliolo dell' arciprete. Fatte tutte queste cose, tutti d' accordo ariuassimo alla chiesa di santa Maria, et essendo stati iui tutto il giorno magnando et in conuersatione et poi ritornassimo a casa. Questi sono i nomi de testimoni che furono presenti, quando ne fu dato il possesso di detta heredità. Prima: pre Cosimo Ag per nome Mocibob, Desa Stefanelli, Bugula Andriga, Lucaro figliolo di Petrarca, Bratta Muca muraro, il quale fece i segni nelle pietre della predetta heredita, Raddo figliola di Gana Mezagallina, Micha figliolo di Beta Suliga. I nomi ueramente delli Schiauoni sono questi: Vilcoina figliolo di Putina, Sebenna figliolo di Boiano, Sonion et suo fratello Giacomo figlioli del conte Nicola Aprico, Raddo figliolo di Bralco, Mergen figliolo di Girgo et suo fratello Desen, Pribina figliolo di Tolisso, Vilcota arciprete de Vilco[1], Pribano figliolo di Ruzino, il suo figliolo Dragogay, Vilcoy figliolo di Sirola, Dragonico figliolo di Vratinigo, Chuale figliolo di Ugrino, Radona figliolo di Stobba, Bucala figliolo di Drusa, Malesa figliolo di Tirpesa, Brato figliolo di Dragun, Stresimiro figliolo di Trusello, et assaissimi altri,

[1] Rkps. akad. (II. c. 52): Stileo.

i nomi de quali per tedio si è tralasciato di notare. Et io Sabatio ho scritto e fui presente.

De zavod:

Fatte queste cose, come è predetto, compito l'anno et incominciando il secondo, tolto il possesso di detta heredità, si levò un certo, tentato dal diauolo, chiamato Mergen figliolo di Girgo contro di me Doimo di Prestanzo, et mi molestò di due pezze di terra, una delle quali è sotto la capella et sopra la strada dalla parte d'occidente, et l'altra che è al fiume dalla parte sopra la strada uicino alla terra nostra, la quale lavora Vilcona, dicendo, quelle terre essere de suoi genitori. Per le quali terre piu uolte molestato, finalmente comparsi con lui avanti il conte Nicolo Aprico. Il qual conte udite le ragioni dell'una e l'altra parte, all'usanza schiauona ne rimesse alla consuetudine, ma auanti che capitassi con lui alla consuetudine, incominciò a domandarmi un romanato, al quale diedi un romanato alla presenza di Desa figliolo del Mercenario, il quale d'accordo era, per l'accordo era anco prestaldo, così consegliato de miei propinqui Paulo Saranocco, Giouanni, Marco et altri, acciò lui renunciasse come fece, a ogni ragione et attione che iui credesse havere, promettendo di non molestare per l'auenire noi ne nostri successori. Presenti per testimonio Andrea Angelo con il chierico Descina Batiana.

Et io Sabatio chierico ho scritto.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di San Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 40). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41 str. 8—12 i rkps. II. c. 52 str. 20—2.

Kukuljević Codex II. 104—5.

154.

1178.

Odlomak listine, kojom Spljećani priznaju gospodstvo cara Emanuela.

MCLXXVIII., indictione XI., tempore Manuelis imperatoris in ciuitate Spalatina Raynerio venerabili archiepiscopo cathedram archiepiscopalem regente, comitatum vero predicte ciuitatis obtinente Martino comite . . .

Lucius De regno l. III. c. X. — Kukuljević Codex II. 107.

155.

1178—1179.

Grgur nadbiskup barski priznaje prvenstvo nadbiskupije spljetske nad čitavom Dalmacijom.

Venerabili patri et domino R(ainerio) dei gratia sancte Salonitane ecclesie archiepiscopo apostolice sedis legato Gregorius Antibarensis minister licet immeritus salutem cum reuerentia. Ex antiquis rescriptis et monumentis antecessorum meorum et diuersis aliis coniecturis veritatem perpendens, quod Salonitana ecclesia totius Dalmatie dominatum et primatum quondam obtinuit et quod Dioclitiana ecclesia, cuius vices Antibarensis ecclesia in se recto transtulit consilio, in metropolim predicte Salonitane ecclesie consensu se ordinauit, reuerentia sue matrici seruata; satis et satis mecum reputans tam grauissimum excessum potius cum honore fore sepeliendum, quam quod ut ad consequentiam et exemplum traeretur, ut illa nobilis ecclesia tam mundissimis monumentis decorata diutius in tantum sua priuaretur nobilitate, hinc inde quoque curiosius satis permansi, volens debitam decenter reuerentiam domine mee firmiter exibere, nuntium certum hoc agendi per me tamen non inueniens, tandem dominus trinus et verus, qui pia gubernatione quemlibet amplectitur, fidelissimos nuntios vestros magistros F(errum) et R(aynerium), qui supra certa seruitia vestra tractare procurant, mihi multa voluenti dirigere destinauit. Quorum auidis precibus sufretus et quibus inclitam vestram volunptatem referentibus, iam ecclesiam vestram in matrem et dominam recognoscere destinaui et ei debitum honorem et reuerentiam ceu domine speciali exibere, ita tamen, quod mihi ad pallium ad vestrum seruitium a curia romana inquirendum tanquam in negotio proprio curiosius existatis, et quod consilium, auxilium et a(di)utorium huic ecclesie Antibarensi cum successoribus vestris mihi et successoribus meis perpetuo vos et vestri successores impendatis, et quod dominus papa hoc velit, vobis incumbat. Me ante eundem hoc dominum papam attestaturum personaliter vel internuncio omnino fore sciatis.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 183). Vidi se trag, gdje je o vrvci visio pečat.

Lucius De regno l. II. c. XIV. — Farlati Illyr. sacrum III. 200. — Fejér Codex VII. 1. 163 (pod god. 1170). — Kukuljević Codex II. 106—7.

156.

1179, 14. juna. Lateran.

Aleksandar III. papa piše patrijarki u Gradu, da je na molbu zadarskoga svećenstva posvetio za nadbiskupa zadarskoga biskupa egubijskoga (Tebalda), no da tim pravo patrijarke u Gradu nije nimalo povrijedjeno.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Gradensi patriarche salutem et apostolicam benedictionem. Cum defuncto Jadrensi archiepiscopo clerus loci in terra non posset electionem concorditer facere, quosdam de clericis et laicis suis ad nostram presentiam destinarunt, plenam eis potestatem prebentes eligendi archiepiscopum uel recipiendi, quem eis apostolica sedes decerneret prouidendum. Qui si quidem uenerabilem fratrem nostrum Egubiensem episcopum, uirum religiosum et honestum, in archiepiscopum suum pariter elegerunt, et nos electionem ipsius confirmantes ipsum eis concessimus in pastorem. Unde quod idem archiepiscopus de manu tua consecrationis munus, sicut ecclesie tue priuilegium continet, non accepit, cum ipse pontificali officio preditus[1] consecratione nostra vel tua nequaquam egerit, statuimus, quod nec tibi nec ecclesie tue debeat in posterum preiudicium generare, set prout in eodem priuilegio continetur, tibi tuisque successoribus Jadrensis[2] archiepiscopi tam consecratio quam confirmatio reseruetur. Datum Laterani decimo octauo kalendas iulii.

U državnom arkivu u Mlecima: Liber Pactorum (A) I. str. 41. — U dvorskom arkivu u Beču: Liber Pactorum (B) I. str. 63, gdje dolazi uzastopce iza papinske listine od god. 1178.

Wenzel Cod. Arpadianus VI. 173 (iz Liber Pactorum u Beču). — Kukuljević Codex II. 109—10. — Jaffé Regesta II. 347—8. no. 13434 (veli: textus mendosus).

157.

1179, 27. oktobra. Jablanac.

Neki župani hrvatski čine mir s Rabljanima.

Anno dominice incarnationis MCLXXIX., indictione XII. Nos quidem Malichnicus filius Borisclaui iupani una cum fratre meo Stroiano iupano

---

[1] B: predictus. [2] B: Jadrenses.

et Porugano, ac Mirco filio Bogdani iupani et aliis nostris parentibus cum in Ablana fuimus insimul cum Andrea Arbensi episcopo, Stephano et Micha iudicibus, Dabrana Theodori et aliis nobilibus, missi causa pacificandi controuersiam, que inter nos et Arbenses erat. Pacificata controuersia placuit nobis renouare pacem et amicitiam cum Arbensibus ita, ut ipsi securi et omnia eorum secura, tuta in partibus nostre dominationis sint, ac pro posse nostro . . possessio nostra, que a parte maris est, sit communis tam vobis quam nobis pascendi, laborandi, venandi et quidquid placuit faciendi. Et econtra nos et nostra omnia sint secura in dominatione vestra. Insuper ecclesia sancti Nicolai, quam edificauimus, volumus quod Arbenses sint heıeditarii ex ea sicut et nos; omnia que ad eam pertinent communia sint tam Arbensium quam nostrorum. Unde nos iubemus hanc cartulam fieri perpetue memorie commendandam, ut amodo in antea et in perpetuum hoc firmum et stabile permaneat. Ego Stephanus Arbensis ecclesie diaconus ac notarius iussu eorum scripsi et roboraui VI. kalendas nouembris.

Ego Miratha Arbensis archidiaconus presbiter et notarius hoc exemplum exemplaui sicut in eius matre reperi, nec auxi nec minui, compleui et roboraui et signo consueto signaui.

Ego Stephanus Georgii de Simone examinator manum misi. Ego Antonius de Padoua imperiali auctoritate notarius Arbensis de mandato curie Arbensis hoc exemplum exemplaui.

Farlati Illyr. sacrum V. 238. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 138. — Kukuljević Codex II. 110.

158.

1179, 24. novembra. Anagni.

Aleksandar III. papa piše Tebaldu nadbiskupu zadarskomu, neka umiri Zadrane, koji su se uzbunili poradi prevlasti dane patriarki u Gradu.

Alexander episcopus seruus seruuorum dei venerabili fratri T(hebaldo) Jadertino archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Ex fraternitatis tue litteris et relatione illorum, qui litteras portauerunt, te apud Fossam nouam dolenter audiuimus infirmari; compacientes autem infirmitati oramus, ut fortior per gratiam omnipotentis resurgas, et apostolum imitatus glorieris in infirmitatibus tuis, ut inhabitet in te uirtus Christi. Ex ipsarum quoque litterarum tenore nobis innotuit, quod clerus et populus ciuitatis tue, licet te honorifice susceptum deuote ac reue-

renter audissent, postea uerbo de promittenda uenerabili fratri nostro Gradensi patriarche obedientia intellecto turbati et moti sunt ultra modum. Miramur autem plurimum, quod sicut te significante accepimus adquiescunt, ut eorum archiepiscopus a prefato patriarcha consecrationem recipiat et ad ipsius concilium uocatus accedat, confirmationem autem electionis a patriarcha fieri uel ad eum appellari firmissime contradicunt. Sane maius aliquid est consecratio quam confirmatio electionis, sicut euidenter apparet. Consecrari quidem non potest quis, nisi ab eo qui plenitudinem habet pontificalis officii, confirmari autem electio alicuius ab electo metropolitano uel primate potest aut etiam a capitulo, si ecclesia uacat. Appellationes uero a metropolitano ad primatem fieri, canonicum est et in Gradensi et Jadertina ecclesiis a tempore felicis memorie predecessoris nostri pape Adriani hactenus obseruatum. Ceterum Uenetia in unitate catholica laudabiliter stetit et fuit ciuitas refugii episcopis et aliis ecclesiarum prelatis, qui de Lumbardia, Tuscia et Marchia a sedibus propriis instante scismate illuc diuertere uoluerunt; in reformatione quoque ecclesie imperii qualiter sedem apostolicam adiuuerint et honorauerint, ad tuam credimus notitiam peruenisse. Quia igitur sollicitudini tue manet subiectos a presumptione sua compescere, cum non debeamus sequi populum set docere, nec tibi molestum uideri debet obedire iam dicto patriarche uelut primati, cum scriptum sit: Qui se scit aliis esse prepositum, non moleste ferat aliquem sibi prelatum, set obedientiam, quam exigit, ipse dependat. Fraternitatem tuam per apostolica scripta monemus, mandamus atque precipimus, quatinus infra tres menses, postquam Jadertinam (ecclesiam) inieris, pergens Uenetias eidem patriarche obedientiam et reuerentiam primati debitam, occasione et excusatione cessante, promittas et impendas, et clerum et populum tuum ad idem[1], sicut te decet, inducas, ita quod ipse patriarcha contra te materiam conquerendi non habeat, nec inter Uenetos et Jadrenses grauis ex hoc et periculosa discordia oriatur. Alioquin usum tibi pallii interdicimus et te consecrandi suffraganeos tuos et ecclesias dedicandi auctoritate priuamus. Datum Anagnoni[2] octauo kalendas decembris.

U državnom arkivu u Mlecima: Liber Pactorum (A) I. str. 40. — U dvorskom arkivu u Beču: Liber Pactorum (B) I. str. 62—3.

Farlati Illyr. sacrum V. 63 (ima samo odlomak iz Dandulove kronike). — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 135 (iz bečkoga Liber Pactorum i ima god. 1179.). — Kukuljević Codex II. 107—8. — Jaffé Regesta II. 351. no. 13497 (ima god. 1179.).

[1] B: id. [2] B: Auagnoni.

159.

1179.

Grgur nadbiskup barski obećava poslanicima nadbiskupa spljetskoga Rajneriju i Feru, da će naskoro poći u Rim i pred papom priznati prvenstvo nadbiskupije spljetske.

G(regorius) Antiuarensis humilis archiepiscopus magistro Raynerio et magistro Ferro suis in Christo dilectis filiis salutem et sincere dilectionis vinculum. Vobis demum nobiscum commorantibus quecumque locutus fui, me firmiter obseruare sciatis. Cum enim tempus et hora fuerit, quando ad domini pape presentiam me presentare deo volente potero, ad quod in proximo sum facturus credo, omnia que ad honorem et laudem Spalatensis archiepiscopi pertinent, deuotissime agere curabo, utpote nobilitati vestre sum prius locutus. Hunc vero nostrarum litterarum portitorem commendatum esse cupio et per vos domino archiepiscopo, ne a quoquam iniuriam patiatur vel aliquam calumniam.

Farlati Illyr. sacrum III. 201 i VII. 26. — Kukuljević Codex II. 111.

160.

1179. Spljet.

Rajnerije nadbiskup spljetski poziva u Spljet biskupe kninskoga, senjskoga, ninskoga, skradinskoga i trogirskoga, da idu s njim u Rim na veliki sabor crkveni.

Nos dei gratia Salonitane ecclesie archiepiscopus licet immeritus apostolice sedis legatus venerabilibus fratribus: F(lasconi) Tininiensi, M(ireo) Segniensi, M(atheo) Nonensi, et M(ichaeli) Scardonensi et M(ichaeli) Traguriensi electo episcopis salutem et fraternam dilectionem. Benignitati vestre incognitum fore non credimus, quod Romanorum pontifex zizania in agro domini, qui est ecclesia, pullulantia prouida maturitate cupiens avellere et fructiferum germen inserere, uniuersarum ecclesiarum pastoribus generale indixit concilium et ad sui presentiam omnes prelatos pariter conuocauit. Unde quantum eius mandatis non possumus nec contraire debemus, fraternitati vestre presentibus scriptis mandamus et mandando precipimus, quatenus omni occasione et contradictione cessante usque ad octauas proxime epiphanie in his, que ad iter fuerint necessaria, parati existentes ad nos venire festinetis, ut cum dei adjutorio ad prefixum

terminum memorato concilio simul interesse possimus. Insuper vero mandamus, ut quicumque vestrum postmodum has litteras receperit, ipse nobis easdem remittere procuret.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 14). Vidi se trag, gdje je o vrvci visio pečat.

Farlati Illyr. sacrum III. 203. — Fejér Codex II. 195—6. — Kukuljević Codex II. 111—2.

161.

Oko god. 1179. Spljet.

Rajnerije nadbiskup spljetski moli papu Aleksandra III., da ne sluša Mireja biskupa senjskoga, ako bi protiv novoga razdjeljenja biskupije senjske i ninske molbu podnio.

Sanctissime pater. Postulat a sanctitate vestra R(ainerius) humilis archiepiscopus Spalatensis, ut compositionem parochiarum et diuisionem, quam fecit inter Mireum Signiensem et Matheum Nonensem suos suffraganeos, firmam si placet et ratam abeatis(!), cum de eorum voluntate compromittentium in manibus meis sub forma sacramenti processerit et consilio et voluntate aliorum suffraganeorum, diligenter utraque parte audita et perquisita veritate, iam dictam composicionem fecerim, restituendo prius Mireo Signiensi episcopo episcopatum cum omnibus fructibus et accessionibus, quas ipse iuxta tenorem litterarum vestrarum exigebat. Verum quia prefatus Mireus varie et inconstantis hominis formam obseruat, idem (Rainerius) non probando nec reprobando sanctitatem vestram humiliter exorat, quatenus iniquas petitiones eius in hac parte, si placet, salua legatione quam seruo vestro archiepiscopo concessistis, non exaudiatis, illesam manutenentes . . .

Original u arkivu kaptola u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum IV. 119. — Kukuljević Codex II. 112.

162.

Oko god. 1179.

Nikola valjada papin izaslanik šalje papi Aleksandru III. molbu biskupa ninskoga, da potvrdi novu diobu izmedju ninske i senjske biskupije.

Hec sunt peticiones, quas ego Nicolaus facio domino pape: primus feci ista peticio(!) M(atheus) Nonensis episcopus a sanctitate uestra, ut sta-

tutum, quod Spalatensis archiepiscopus inter eum (et) Mironem episcopum super tribus parochiis: Signa videlicet, Geçica et Leca de mandato uestro statuit uestris litteris confirmatis(!). Ipse enim archiepiscopus, sicut vobis per suas litteras insinuauit, de utriusque partis assensu ita statuit, ut Matheus Nonensis episcopus habeat parochiam Lece et Miro episcopus habeat Sinna et Geçicam.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 181).
Farlati Illyr. sacrum IV. 119. — Kukuljević Codex II. 112.

163.

1180, mjeseca marta.

Emanuel car piše upravitelju Hrvatske Rogeriju, neka prisili neke otimače, da vrate crkvi spljetskoj otete zemlje.

Ligiae imperii mei Rogerio Sclauoni. Insinuatum est imperio meo ab honorificentissimo archiepiscopo Spalatensi (Rainerio), quod quidam incolarum eiusmodi regionis sed et Caciclorum aliqui non pauca eorum, que in suo priuilegio et ad suam ecclesiam pertinent, possident in Serengene[1] et predicta ecclesia illis suis bonis priuetur(!). Hi autem violenter ac tenenter dicte ecclesie prelato nullam propter hoc reuerentiam faciunt. Iubet ergo tibi Rogerio imperium meum, ut discutias huiusmodi negotium in presentia predicti archiepiscopi et predictorum incolarum atque Caciclorum. Quod si in priuilegio predicte ecclesie constiterit, omnia predictae ecclesie in integrum restituas, sicut in chartula predicte ecclesie apparuerit pertinere; possessores autem repellas et interdicas eis, ut desistant ab inuasionibus rerum huius ecclesie et presertim in villa de Serengene. Quomodo vero et idem archiepiscopus conquestus est, quod predia ecclesiae sancti Bartholomei occupata sunt a quibusdam consideratu Rogeri ligiae mei imperii et omnem terram, quam suprascriptus archiepiscopus poterit monstrare per chartam aut per bonos testes, esse vel fuisse sancti Bartholomei, archiepiscopatui sancti Domnii in integrum tribuas. Mense martio, indictione XIII.

Lucius De regno l. III. c. X (iz arkiva kaptola u Spljetu). — Farlati Illyr. sacrum 204—5. — Fejér Codex VII. 168—9. — Kukuljević Codex II. 112—3.

[1] Srinjine.

164.

1180, 14. maja. Zadar.

Odlomak listine o pripadnosti Dalmacije.

In nomine eterni dei. Anno incarnationis eiusdem MCLXXX., die mercurii quae est secunda idus maii, indictione XIII., Jadrae. Temporibus equidem Auri Mastri Petri ducis Venetiarum et dominorum Thebaldi venerabilis Jadrensis archiepiscopi, atque Dominici Mauroceni comitis, instrumentum testificationis facte per Chrisogonum iudicem, Damianum Sloradi, Prodanum Lazanie, Madium Johannis Graeci, Davidem Grubnicae atque Nicolam Molsacchi, quod tempore, quo Colomanus rex Ungariae, Dalmatie Kroatieque(!) dominatus est Dalmatiam, Arbenses libere possederunt insulas Arbam et Gollo. Cum vero Dalmatia condonavit se Ordelaffo Phaletro duci Venetiarum, itidem libere et absolute possederunt . . .

Bullettino di Archeol. XIV (1882). 153.

165.

1180, 10. juna. Spljet.

Rogerije duka ili ban hrvatski daje spljetskomu nadbiskupu Rajneriju dva pristava, koji ga imadu uvesti u posjed svih zemalja crkve sv. Bartola.

In Christi nomine. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo octuagesimo[1], indictione vero tercia decima, regnante domino nostro Manuele sanctissimo imperatore et in ducatu Dalmatie et Croatie existente domino Rogerio Sclauone duca. Hoc actum est ante presentiam idoneorum testium, nomina quorum inferius leguntur, et in ciuitate Spalatina et in podio imperialis turris. Dominus Rogerius Sclauone ducas de mandato domini nostri sanctissimi imperatoris Manuel dedit michi Rainerio Spalatensi archiepiscopo duos pristaldos Michaelem Dragumanum et Petrum de Sagarella, de terris videlicet sancti Bartholomei, quod ab isto die in antea scilicet die martis, qui est decimus dies mensis iunii, in introitu eiusdem mensis ubicunque reperte fuerint terre et omnia predia

[1] Pogrješno u prijepisu: nonagesimo.

memorate ecclesie sint ecclesie beati Domnii in perpetuum ita, quod deinceps nullus zuppanus vel postzupanus(!) et nullus alius homo aliquam molestiam siue iniuriam deo et beato Domnio michique Rainerio Spalatensi archiepiscopo omnibusque meis canonicis successoribus audeat inferre. Quicunque autem aliquid contrarietatis seu aduersitatis deo et beato Domnio mihique Rainerio Spalatensi archiepiscopo uel meis canonicis successoribus aliqua temeritate presumpserit facere, habeat iratum trinum et unum deum et indignationem summi imperii omnino incurrat et consequatur. Huius autem rei isti sunt testes: inprimis Mireus Segnensis episcopus, Flasco Tiniensis episcopus, Martinus Spalatinorum comes, Marinus Traguriensis comes, juppanus Desa, iudex Vilcota, Breueco[1] iuppanus, comes Nicolaus, iuppanus Mirozlauus filius Bogdanazi, iuppanus Scepanus filius Raccos, iuppanus Grubessa filius Saioli, iuppanus Desco, presbiter Kadole, Vilcuta subdiaconus, Sorizius clericus, Bellaiza clericus[2], iuppanus Drago, Paulus de Accina[3], Nicolaus de Caloiatine, Dabre filius Ottoli[4], Michael frater Jorce, Bogdanus filius Kale, Dobre de Mari, Vitus clericus, Grobce[5] clericus, Caraldus clericus et Sagarella. Et ego magister Gualterius communis notarius, qui hanc chartulam scripsi, testor. † Ego Rogerius Sclauone dei et imperiali gracia Dalmatie et Chroatie ducas manu mea subscripsi.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 30—1) kod biskupa u Spljetu.

Lucius De regno l. III. c. X. — Farlati Illyr. sacrum III. 205. — Fejér Codex VII. 169—70. — Kukuljević Codex II. 113—4.

166.

1180, 4. oktobra. Tuskulan.

Aleksandar III. papa priopćuje svećenstvu i svemu narodu u Dalmaciji i čitavoj Hrvatskoj, da je onamo poslao Tebalda za svoga poslanika u vjerskom poslu.

Alexander episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis nobilibus viris, comitibus, baronibus, uniuerso clero et populo per Dalmatiam et totam Sclauoniam constitutis salutem et apostolicam benedictionem. Ordo postulat rationis et cura iniuncte nobis administrationis exposcit, ut qui sumus in supremo exa-

[1] Farlati: Breberio. [2] Lucius i Farlati izostavili. [3] Lucius: de Auina, a Farlati: de Acuria. [4] Lucius: Ottoch, a Farlati: Osoch. [5] Lucius: Grobie.

mine rationem de omnibus reddituri de salute omnium cogitemus et studeamus per nos et alios que pertinent ad profectum fidelium procurare. Cum autem longe positis per nos ipsos paternam impendere diligentiam non possimus, dignum est, ut vices illis apostolicas committamus, qui specialius nobis coniuncti sunt et quorum prudentiam sumus et fidem experti. Inde utique fuit, quod dilecto filio T(hebaldo) subdiacono nostro, viro litterato, honesto nobisque caro plurimum et accepto, in prouinciis vestris officium legationis commissimus, ut vice nostra euellat et destruat, que fuerint destruenda, edificet ac plantet, que domino viderit instruente plantanda. Ideoque uniuersitati vestre per apostolica scripta mandamus atque precipimus, quatenus eum sicut legatum sedis apostolice curetis honeste recipere et ad vocationem ipsius humiliter accedentes, que pro statu ecclesie vel salute fidelium auctoritate nostra decreuerit, suscipiatis firmiterque seruetis. Alioquin si quis inobediens illi extiterit, sententiam, quam canonice idem legatus dictauerit, nos auctore domino ratam habebimus, nec patiemur leuitate qualibet immutari. Datum Tusculani IV. nonas octobris.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 148). Vidi se trag, gdje je visio pečat.

Farlati Illyr. sacrum III. 211. — Migne Patrologia lat. 200. 1273. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 144 (pod god. 1181.). — Kukuljević Codex II. 114. — Jaffé Regesta II. 364. no. 13694.

167.

1180.

Tebaldo poslanik papinski šalje Kulinu bosanskomu banu neko pismo papinsko moleći ga, da mu pošalje dvije sluge i kože od kunâ.

Nobili et potenti viro Culin bano Bosine Thebaldus dei gratia sancte romane ecclesie subdiaconus apostolice sedis legatus cum benedictione et victoria salutem. Multum desiderauimus personam vestram videre et benedictionem et litteras domini pape vobis representare. Nunc vero quia per nosmetipsos non possumus, per latorem presentium et benedictionem et litteras domini pape mittimus et representamus magnitudinem liberalitatis et glorie vestre rogantes, ut pro reuerentia beati Petri apostoli et domini pape et pro salute anime vestre duos famulos et pelles marturinas nobis mittatis, et si placet prudentie vestre per nos

aliquid domino pape significare, sciatis quod libenter et fideliter vos exaudiemus.

Na ledjima:

Culin magno bano Bosine.

Farlati Illyr. sacrum IV. 44. — Fejér Codex VII. 1. 174—5 i VII. 5. 123—4. — Kukuljević Codex II. 114—5.

168.

Oko god. 1180.

Katarina opatica samostana sv. Benedikta u Spljetu daje popisati neke otete zemlje samostanske.

In Christi nomine. Ego Chaza licet inmerita cenobii sancti Benedicti abbatissa hoc conscriptum ut subsequitur, ut monasterum (!) ad memoriam fieret, scribere cum omnium monialium consensu studui. Scilicet de paratineis, que ante portam eiusdem monasterii sunt, quas domina Marichna Benezie, dum ad monasterium venit, secum detulerat. Post multorum vero annorum curicula de predictis paratineis a quibusdam impetita, quibus volens certissimam rationem de eis ostendere, Dominicum filium Cirnate, qui disposicionem iamdicte domine pleniter cognoscebat, venire feci, et cum ante subscriptos testes de paratineis interogaui, ante quorum presenciam ipse prenotatus paratineas ostendit et iurans in anima sua dixit predictam dominam illas in monasterio detulisse . . . . . quidem ab angul . . . . rama incipiunt et usque ad angulum de foris furni . . . . . tur. Inde autem su . . . in aquilone rectum cursum tendentes usque ad rupem viuam . . . u iterum in occidente sicut continet angulum unde incipiunt. Hec autem ostensio facta est in presencia Vilcotte iudicis et Petri filii Mille, ac Gaudii Sirizi nec non Petri Ortulani. Et ego Sabatius clericus ibidem interfui et sicut audiui et vidi, ita scripsi et testis sum.

Kukuljević Codex II. 115—6 prepisao je ovu listinu iz originala na više mjesta poderanoga, koji se tobože čuvao u arkivu opatica sv. Marije u Zadru. Na žalost mi te listine u arkivu ne nadjosmo.

169.

Oko god. 1180.

Grgur nadbiskup dukljanski i barski piše Gvalteriju kanoniku spljetskomu i poslaniku papinskomu o progonu, što ga crkva njegova trpi od velikoga župana (Nemanje).

Magistro Gualterio inclito Spalati canonico et sancte romane ecclesie legato Gregorius Dioclitane atque Antivarine ecclesie humilis minister salutem et sincere dilectionis affectum. Dignitatis vestre litteras, quas nobis direxistis, summa cum reuerentia suscepimus et earum continentiam intelligentes innumeras benignitati vestre grates rependere curamus. Quoniam ecclesie nostre clementer sollicitudinem gerens, que valde nobis congruunt, cum comite et ceteris nobilibus Spalati locuti estis, quorum prudentie et caritatis compago nobis semper consulere consueuit; nam Salonitanam ecclesiam primatum in tota Dalmatie prouincia et nostre ecclesie matricem fuisse non ignoramus. Unde in nullo nobis conuenit ab ea discrepare, set auxilii et consilii commodum sperare. Itaque magna controuersia superueniente ciuitati nostre a magno iupano factum, quod vobiscum locuti fuimus, prosequi nequiuimus. Octingentos namque perperos, quos in preterito anno coacti sibi dari promisimus, nunc cum violentia exigit, et quia persoluendi facultas non adest, agrorum nostrorum red(d)itibus ammissis, iterum in nos seuit, iterum minatur, iuxta quod presbiter Maraldus lator presentium ocularia fide poterit vobis referre. Unde in tantis perturbationibus et pressuris positi omnes gemunt et dolent. Knesius quoque Michahel, cui Dioclitane ecclesie cura et sollicitudo non modica in proximo, superna gratia concedente, nostre ecclesie commodum prosequi et usque ad effectum perducere vestro consilio et auxilio indubitanter speramus.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 781).
Kukuljević Codex II. 115.

170.

Oko god. 1180—1190. Mleci.

Aureo Mastropetro dužd mletački uvjerava Zadrane, da su im protiv njegove volje neki Mlečani nanosili štetu na moru.

Nos A(ureus) Mastropetrus dei gratia Veneciarum, Dalmacie atque Chroacie dux, committimus tibi Philippo de Aiboles, quod dicere debeas

communiter hominibus Jadere, quamuis ipsi fecerint quod facere non deberent, tamen uoluntas nostra non erat facere eis fieri aliquod malum nec in personis nec in causis illorum, sed homines Jadere stetissent supra se et non uenissent Ueneciis(!), quousque ipsi taliter reuerterentur, quod esset ad illorum saluamentum, et spes nostra talis erat, quod ipsi sic facere debuissent, et propter hoc nolebamus aduentum illorum in Ueneciis, ne oriretur aliquid, unde malum crescere debuisset. Illud uero quod homines de nostris galeis nuper fecerunt, non fecerunt per nostrum preceptum nec per nostram uoluntatem, sed sicut homines de ipsis galeis dicunt, per illud, quod prius homines ipsius ciuitatis sagittas eiecerunt et superbe multa mala uerba dicebant, fecerunt. Sed quod accidit, aliter modo non potest fieri, nisi quod factum est. Nunc vero mittit dominus dux cognoscere voluntates illorum, qualiter inde se continere uoluerint, et si ipsi interrogant, qualis sit uoluntas nostra, dicas, quod aduenit, non aduenit per nostrum preceptum nec per nostram uoluntatem, et si ipsi quiete uoluerint stare, non erit nostra uoluntas, ut homines Ueneciarum eis offendere debeant.

Iznad ovoga pisma stoji:

Aurii Mastropetri ducis commissio Philipo de Aiboles, ut Jaderenses certiores reddat preter voluntatem ducis contigisse, ut damna iisdem a nautis quibusdam Venetis inferrentur.

Iz rukopisa (cod. LXXII. class. XIV. sub CVI—3) u biblioteci sv. Marka u Mlecima.

Kukuljević Codex II. 116.

171.

1181, mj. marta. Zadar.

Mihajlo biskup skradinski dosudjuje samostanu opatica sv. Dimitrije i Tome oteta mu zemljišta u Bubnjanima.

In nomine eterni dei. Anno incarnacionis eius MCLXXXI., mense marcio, indictione quarta decima, Jadre, temporibus domini Thebaldi venerabilis Jadrensis archiepiscopi hoc actum est. Ego in Christi nomine Michael Scardonensis episcopus residentibus mecum magistro Marino Ragusino, Nicolao sancti Petri plebano, Drase et Martino capellanis meis, Rainerio Quinqueeclesiensi, magistro Laurencio, Purce, Bratonia sacerdotibus, Votchara iudice, Nicolao Molcac, Dimitrio Sclauo, Petro Sloradi consule, Blanculino, Domachia, Strechia et Gaudio Mutagange, Lampredio

Vitaze ac Botta, quod iam in mea presencia actum fuerat, intimare curaui. Quippe cum non minus sit peccatum veritatem tacere quam proferre mendacium, venit equidem Petriz filius Michaelis Panze sanctorum Dimitri martiris et Thome apostoli aduocatus respondere pro eisdem ecclesiis de quibusdam terris, que sunt in loco, qui dicitur Bubniani, quas moliebantur inuadere Saracenus filius Besciani et Bruconia. Prefati vero Saracenus et Bruconia in nostra presencia positi post litis contestacionem inducias postularunt et habitis (terminis) volentes utramque partem suo iure esse contentam, ad cause decisionem illis terminum primum, secundum, tercium, quartum et quintum preficimus, consideratis temporibus et ambarum parcium utilitatibus. Audito quod aput Jaderam Farcasius palatinus comes domini mei regis Ungarie et cum eo Flasconus Tiniensis episcopus ac Machareusius comes et plures nobiles viri Sclauonie essent, ad illos pergere studui, in quorum presencia et mea et ad quorum collaudationem, volens quod racio ista diffiniri deberet, predictos Saracenum et Bruconiam citauimus, habito et dato illis ultimo termino, ut ad litem contestandam, si de causa confiderent, accederent responsuri, sin vero non, sententie lucraretur examen. Ipsi vero non venientes nec iusta nesessitatis precedentes causam nobis dande sentencie prestiterunt oportunitatem. Nos itaque instrumenta, testes atque allegaciones predictorum factorum (suorum) sufficientes esse cernentes, de consilio omnium astancium episcopi et comitum pro ecclesia sanctorum Dimitrii et Thome sentencie corroborationem nostra auctoritate firmauimus, terram a predictis Saraceno et Bruconia inuasam iure perpetuo ad ecclesiam beatorum Dimitrii martiris et Thome apostoli reuerti debere secundum regulam canonum et ciuilis iuris, et ad ultimum per soliditatem pristoldi nobilis viri Drascenni iuppani filii Slouinie, dominam Bonam predicti monasterii abbatissam in possessione predictarum terrarum ponere fecimus, eas perpetuo iure possidendas. Hanc utique sentenciam de mandato predicti Michaelis Scardonensis episcopi scripsi ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus et Jadre tabellio, ut audiui, roboraui et solito signo signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 25).

Farlati Illyr. sacrum IV. 11—2. — Fejér Codex VII. 5. 125—7. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 146. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 27—8. — Kukuljević Codex II. 118—9. — Ljubić Polichorion 179—80.

172.

1181, 12. maja. Tuskulan.

Aleksandar III. papa prima pod svoju zaštitu samostan sv. Silvestra na otoku Biševu kod Visa.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Vrso abbati monasterii sancti Siluestri de insula Buci[1] eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Quocies a nobis petitur, quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter dilecti in domino filii vestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium sancti Siluestri, quod in insula Buci situm est, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus statuentes, ut quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentem(!) iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum ipsa insula et aliis suis pertinentiis, in ciuitate Spalatensi ecclesiam sancti Siluestri cum pertinentiis suis, ecclesiam sancti Michaelis et ecclesiam sancti Nicolai in insula, que dicitur Lessa, cum earum pertinentiis et possessiones alias, quas habetis in eadem insula. Sane noualium vestrorum, que propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e seculo fugientes liberos et absolutos ad conuersionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Obeunte vero te nunc eiusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus tibi qualibet surreptionis aut astutia seu violentia proponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum deį timorem et beate virginis prouiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare. Sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et diocesani episcopi secundum canonicam iustitiam. Si qua igitur in futurum

[1] Ima glasiti: Busi.

ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

† Ego Alexander catholice ecclesie episcopus subscripsi.

† Ego Ubaldus[1] Ostiensis (et) Velitrensis episcopus subscripsi.

† Ego Theodinus[2] Rufine sedis episcopus subscripsi.

† Ego Paulus Prenestine sedis episcopus subscripsi.

† Ego Joannes sancti Marci presbyter cardinalis subscripsi.

† Ego presbyter Petrus cardinalis tituli sancte Susane subscripsi.

† Ego Viuianus sancti Stephani in monte presbyter cardinalis subscripsi.

† Ego Cinthius presbyter cardinalis s. Cicilie[3] subscripsi.

† Ego Ugo[4] presbyter cardinalis tituli s. Clementis subscripsi.

† Ego Arduinus presbyter cardinalis s. crucis in Jerusalem subscripsi.

† Ego Marcus[5] presbyter cardinalis s. Marcelli subscripsi.

† Ego Laborius[6] presbyter cardinalis s. Marie trans Tyberim et Calixti subscripsi.

† Ego Jacobus[7] diaconus cardinalis s. Marie in Cosmedin subscripsi.

† Ego Raynerius diaconus cardinalis s. Georgii ad velum aureum subscripsi.

† Ego Gratianus ss. Cosme et Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

† Ego Joannes diaconus cardinalis s. Angeli subscripsi.

† Ego Matheus s. Marie noue diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Tusculani per manus Alberti sancte romane ecclesie presbyteri cardinalis et cancellarii IV. idus mai, indictione XIIII., incarnationis domini MCLXXXI., pontificatus vero domini Alexandri pape III. anno XXII.

Iz prijepisa 14. vijeka u arkivu kaptola biskupije hvarske u Hvaru, koji je uz potvrde triju notara Joannes de Maçolinis de Franetia pisao.

Farlati Illyr. sacrum IV. 243. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 141. — Kukuljević Codex II. 119—20. — Jaffé Regesta II. 416. no. 14392.

---

[1] Ima biti: Hubaldus. [2] Ispalo: Portuensis et s. [3] Ima biti: Caeciliae. [4] Ima biti: Hugo. [5] Ima biti: Mathaeus. [6] Ima biti: Laborans. [7] Ima biti: Jacinthus.

173.

1181, 6. jula. Viterbo.

Aleksandar III. papa opominje kralja Belu III., neka dozvoli svećenstvu i puku spljetskomu, da po starinskom običaju biraju nadbiskupa.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilecto in Christo filio Bele illustri Ungarie regi salutem et apostolicam benedictionem. Significantibus nobis dilectis filiis nostris clero et populo Spalatino nobis innotuit, quod cum ecclesia Spalatina diu pastore vacauerit et usque ad hec tempora iuxta formam priuilegiorum romanorum pontificum et sacrorum canonum liberam electionem habuerit, tu in ea episcopum secundum quod obseruatum est eligi non permittis. Volentes igitur regie saluti consulere et indemnitati prefate ecclesie pro nostri officii debito prouidere, monemus regiam excellentiam et exhortamur in domino, quatenus libere et sine contradictione de persona idonea ordinari permittas, qui et populo dei preesse valeat et prodesse. Alioquin licet magnificentie regie deferre velimus, iam dicte ecclesie in iure suo deesse non poterimus aliqua ratione; nam et serenitati regie credimus expedire, ut ciuitatem ipsam in sua libertate conserues et habitatores eius in fidelitate tua facias firmiores, et ne eis circa dominium tuum occasionem tribuas malignandi. Ad hec etiam regiam magnificentiam monemus attentius et rogamus, quatenus Miroslauum[1] comitem ad reddendam pecuniam prenominate ecclesie, quam olim bone memorie Raynerio Spalatensi archiepissopo abstulit, vel ad estimationem congruam et ut loca illa, in quibus olim cathedrales sedes fuisse noscuntur, ordinari permittat, si aliter ad hoc induci nequiuerit, regia potestate compellas. Data Viterbi II. nonas iulii.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum III. 212—3. — Katona Hist. crit IV. 277—8. — Fejér Codex II. 197—8. — Migne Patrologia lat. 200. 1311. — Kukuljević Codex II. 121. — Jaffé Regesta II. 417. no. 14407.

---

[1] Ispravljeno po listini br. 174.

174.

1181, 7. jula. Viterbo.

Aleksandar III. papa nalaže Miroslavu knezu zahumskomu, da ne vrijedja slobodu crkve u Dalmaciji i nadbiskupu spljetskomu da povrati otete mu novce.

Alexander episcopus seruus seruorum dei nobili viro Miroslauo comiti Tacholmitano (Zacholmitano). Quod tibi benedictionis alloquium non impendimus, non de duritia nostra, sed de tuis credas potius meritis prouenire, quia ea te penitus reddidisti indignum. Cum enim ab omnibus Christi fidelibus romane sit deferendum ecclesie, que inter omnes diuina disponente clementia obtinet principatum, tu sicut homo ad creatorem tuum respectum non habes, nec legatum nostrum recipere nec nostris parere litteris voluisti, quas tibi pro restituenda pecunia venerabilis fratris nostri Spalatini archiepiscopi miseramus. Accepimus etiam, quod loca illa, in quibus cathedrales sedes olim fuisse noscuntur, ordinari libere non permittas, propter quod dilectus filius T(hebaldus) subdiaconus noster in te, dum in partibus illis legationis officio fungeretur, sicut eo referente accepimus, excommunicationis sententiam promulgauit. Quia vero durum est tibi omnipotenti deo et ecclesie sue resistere, cui humiliter per omnia obedire teneris, monemus nobilitatem tuam et tibi paterno pietatis affectu consulimus, ne ecclesias dei vel ecclesiasticas personas, quominus sicut a sanctis patribus noscitur institutum, valeant ordinari, aliquatenus inquietes. Alioquin graue anime tue periculum in diuino poteris examine formidare, si ecclesie ipsius, dum fueris in carne mortali, filialem obedientiam ac reuerentiam sicut spirituali matri neglexeris exhibere. Datum Viterbi nonis iulii.

Theiner Monum. Slavorum I. 1. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 143. — Kukuljević Codex II. 121—2. — Jaffé, Regesta II. 417. no. 14408.

175.

1181, 20. augusta. Stolni Biograd.

Bela III. kralj hrvatski i ugarski dosudjuje kaptolu zagrebačkomu Toplice kod Varaždina.

Quoniam diuturnitate temporum benefactorum sepius obliteratur memoria, et quod pie deuotionis geritur officio, post paucos admodum

dies ingrata celat obliuio, idcirco que tam a nostra regia maiestate et munificentia quam ab illustribus uiris siue quibuscunque dei fidelibus sub nostra potestate degentibus dei ecclesiis sunt collata, regia auctoritate firmare et priuilegiis perpetuare proposui. Notum igitur sit omnibus tam modernis quam future uite successoribus, quod ego Bela III. dei gracia rex secundi Geysse regis filius, cum Albe sollempnes sancti Stephani regis agerem dies, Zagrabienses canonici de sua inopia et iniuriis sibi illatis conquesti sunt. Ego uero ecclesiam dei subleuare desiderans non adterere, lacrimosam eorum querimoniam in presencia quam plurium regni mei principum ascultaui et causam discussi. Propositum est enim a supradictis canonicis, quod Alexius quondam banus pro anima filii sui eo tempore ex hoc seculo decedentis predium quoddam Toplissa nomine ecclesie Zagrabiensi cum omnibus sibi pertinentiis tradidisset, quod postea quidam Beléé nomine comes de Garestin tempore aui mei regis Bele secundi violenter subripuisset et idem postmodum Mothmer eius heres et successor fecisset; et quia regnum Vngarie, sicut peccatis exigentibus sepius fieri solet, erat in disturbatione, prenominati canonici supersederunt questioni tempus expectantes oportunum. Ad ultimum vero nostri regni tempore ante nostram excellentiam Albe contra Mothmerum de prefato predio querimoniam deposuerunt. Ego uero ueritate undique circumspecta per adtestationem uirorum nobilium ueritatem rei et iusticiam iam dictorum canonicorum cognoscens, prenominatum predium per consilium et assensum principum ecclesie Zagrabiensi reddidi dato aduocato Dionisio bano. Meta uero predicti predii tendit usque ad riuulum Globossa et diuiditur cum meta Sumsey, deinde tendit superius ad montem Wolcmerii, ibi protenditur in longum in dorso montis et descendit in uallem per nasum eiusdem montis, et inde recto tramite ascendit ad montem alium, ubi est uia, et de uia descenditur et ascendit ad tercium montem, et per montem itur et certis metis descendit et ascendit ad magnum montem ad uiam, ubi iungitur cum Garestiensibus, et per viam illam itur in magnam uiam, per quam descendit ad aquam Bigne et iungitur Zagrabiensibus. Et ne hoc nostrum institutum annosa aboleret uetustas vel iniquorum peruertere ualeat sagacitas, priuilegium per notarium meum Wasca inscribi feci et regali sigillo et anuli mei inpressione roboraui. Quod si quis uiolare temptauerit, ut regie institutionis reus et ecclesie uiolator penam luat et rebus suis mulctatus excomunicationis subeat sententiam. Factum est autem hoc priuilegium anno dominice incarnacionis MCLXXXI., regnante gloriosissimo rege Bela III., Luca Strigoniensi archiepiscopo existente, Johanne Besprimiensi episcopo, Prodano Zagrabiensi episcopo, Farcasio palatino co-

mite, Cumpurdino curiali comite, Dionisio bano, Bot Albensi comite et aliis pluribus regni eiusdem principibus existentibus.

Original u arkivu kaptola u Zagrebu (acta antiqua fasc. 52. no. 4). Pečat izgubljen; vide se od pečata dvije male rupice, kroz koje je jedva mogao prolaziti tek kakav konac. Pergamena čini se da je na dnu prirezana.

Wenzel Cod. Arpadianus XI. 45—6. — Tkalčić Monum. episcopatus I. 4. — Kukuljević Codex II. 122—3.

176.

1181, do 30. augusta[1].

Tebaldo poslanik papinski dosudjuje nadbiskupiji spljetskoj biskupiju hvarsku.

Thebaldus dei gratia sacre romane ecclesie subdiaconus apostolice sedis legatus dilectis in Christo fratribus, uniuerso clero, M(artino) comiti et toti populo Spalatensi cum dilectione salutem. Ad robur et memoriam rerum gestarum plurimum valere cognoscitur series litterarum; quandam namque firmitatem prestat, nec sinit obliuisci scriptura, que diligenti solicitudine et cura sub uno paginali contextu fuerint conprehensa. Ideoque per scripta presentia notum facimus et ad notitiam tam presencium quam futurorum significamus, quod cum de mandato summi pontificis in Dalmatie et Sclauonie partibus officium legationis haberemus, Spalatensis ecclesia, que et Salonitana dicitur, super Farensi episcopatu querimoniam deposuit aduersus Jadaratinam ecclesiam. Profecto sub generali vocatione clero Jadartino scripsimus significantes et mandantes, ut eorum aliqui taliter instructi et parati ad nos accederent et venirent, quod super motis controuersiis sufficienter respondere valerent. Cumque ad diem et terminum denunciatum prefatus clerus nec venisset nec responsalem misisset, elapsis postea quibusdam diebus in presentia episcoporum et multorum aliorum iam dictam querelam audiuimus, et auditis, visis et intellectis rationibus, priuilegiis et allegationibus ecclesie Spalatensis, eidem habito plurimorum venerabilium virorum consilio predictum Farensem episcopatum adiudicauimus et assignauimus. Anno dominice

---

[1] XXII. godina vladanja pape Aleksandra III. († god. 1181. 30. augusta) jest godina 1181. Indikcija obična ove je godine XIV., pa i po bizantinskom je do mjeseca septembra XIV., zato je u ovoj listini naznačena indikcija XIII. pogrješna.

incarnationis MCLXXXI., indictione XIII., pontificatus Alexandri pape III. anno XXII.

Original u arkivu kaptola u Spljetu. Na listini visi na končanoj uzici okrugli pečat.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum III. 212 i IV. 243. — Fejér Codex VII. 1. 174—5 i VII. 5. 124—5. — Kukuljević Codex II. 117.

177.

1181, 20. septembra. Dubrovnik.

Dubrovčani se mire s Kotoranima.

In anno dominice incarnationis millesimo centesimo octogesimo primo, indictione quintadecima, vicessimo die mensis septembris, in Ragusio. Comes Triphon dominator Catari veniens Ragusium cum Dabrio et Johanne de Dabro et Bolla de Sazauezo, Blasio de Fancello et Buticio de Poto ad pacem firmam in eternum tenendam hoc statuerunt ex parte tocius Catari cum Flascono et tota comunitate Ragusina, ut quicumque Raguseus vel Catarinus crediderit sua, primum videat cui credat, et dum crediderit, super alium non valeat tenere se nisi super debitore suo, ut pignore non sint infra Ragusium et Catarum. Et quicumque Raguseus vel Catarinus iusticiam quesierit, cum carta de communi ciuitatis vadat ad querendam iustitiam, et rediens ad ciuitatem suam cartam adducat de communi ciuitatis, de iniusto vel iusticia, quod perpessus fuerit, cum carta vadat et cum carta redeat. Nulli credatur nisi cartam habuerit de communitate ciuitatis.

Original u bečkom dvorskom arkivu sa dva prijepisa (Cattaro 163. 5. 427/65).

Ljubić Listine I. 11. — Kukuljević Codex II. 123.

178.

1182, mj. februara. Zadar.

Mavro knez i vojvoda primorske vojske dosudjuje Stanči Lapčaninu selo Kokičane i naredjuje uvod u posjed.

Anno incarnato Jesu Christo domino nostro MCLXXX. primo[1], mense februario, indictione XV., Jadere, regnante domino nostro Bela dei gratia

[1] Mletačko brojenje godine.

Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque serenissimo rege. Que in iudiciis decisa sunt, ut a memoria non relabantur in posterum, dignum duximus literarum indiciis denotare. Meminimus nos quidem Maurus dei et regia gratia comes et tocius maritime prouincie studiosus exercitator, quod cum castrametati essemus in predio Desconis, quod Belize vocatur, una cum Miroslao Breberiensi iuppano, Cathaldo Tyniensi, Desenno Slouinie, Cosma Pribicheuic, Posillo Rusinich, Jacobo filio Mislimiri et Micha Tirpite Jaderensi, accesserunt in nostra presentia Dragos filius Prodani Vtolenich et Stançe filius Petri Lapçani, et placitati sunt de quadam villa, que est in loco, qui dicitur Coquyckiani. Volebat predictus Dragos ipsam villam sibi habere asserens, eam proprietate sibi attinere. Cuius verbis memoratus Stançe respondens aiebat: auus meus Pribiç iuste illam possidens post suum decessum filio suo Petro patri meo reliquit hereditario iure fruendum et possidendum, et pater meus ipsam michi filio suo dimisit, quod predium post eorum obitum hucusque iuste tenui et possedi, paratus etiam sum hoc legitimis testibus probare, quod proprietas aui et patris mei fuit, et auctoritate iureque ipsorum illud possideo et rationabiliter optineo. Nos itaque sicut in mandatis nobis iniunctum erat a serenissimo domino nostro Bela rege in singulorum causis iuste procedere et fine debito terminare, ex consilio predictorum iuppanorum aliorumque virorum qui presentes erant diximus, ut Stançe testes suos in medium produceret. Qui duxit Grubesciam Gauçuli, Radosium nepotem Chirçic, Rastisium Desimiri de Virouicis, Michalium filium Strianni, qui omnes sub multa contestacione iureiurando testati sunt, quod predictum predium Pribiç auus Stançe rationabiliter usque ad mortem possedit et post Petro filio suo tradidit et Petrus Stançe suo filio reliquit. Comperta igitur nos comes Maurus per testium approbationem veritate, dedimus eidem Stancio nostrum pristoldum Gradislauum Miroseuich Chleuinianin, ut nostra auctoritate poneret ipsum Stançe in possessionem ipsius ville, tribuentes ei plenam potestatem habendi, tenendi, vendendi, donandi, comutandi, pro anima indicandi et hereditaria ratione quicquid placuerit faciendi, nemine sibi contradicente. Legitime peracto iudicio cum venissemus Jaderam ad quedam patranda negotia, Matheum Jaderensem notarium ad nos vocantes de verbo ad verbum totum hoc factum ei retulimus, rogauimus etiam, ut cum prefato nostro pristoldo ad idem predium pergeret et quemadmodum a nobis audierat et nostrum pristoldum agere cerneret, in scriptis redigeret. Quando autem pristoldus noster iuxta consuetudinem terre fuit ad sauodum, quod in vulgari nostro dicitur circumuolutio, et posuit ipsum Stançe per nostrum iudicium in dominio ipsius predii, sicut predictum est, hii fuerunt presentes: Miros Caciclus et filius eius Dobros, Dragoslaus filius Otre, Lemescius Predco et Techomir filii

Mathei Sernosechi, Georgius et Desco Tolisii Cacicli, Dragos et Pribislaus, Premco Cacicli, Peruoslaus et Strahonia Prascouiç, Graniç Prascouçiç.

Ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus et Jaderensis notarius rogatu predicti Mauri comitis ut audiui scripsi, roborai et solito signo signaui.

Original u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu. — Savremeni prijepis u gubernijalnom arkivu u Zadru (caps. XVI. 1. 173).

Lucius De regno l. III. c. XII. (spominje). — Fejér Codex VII. 1. 175 (spominje). — Kukuljević Codex II. 117—8.

179.

1182—1183, 23. marta. Veletri.

Lucije III. papa piše Petru nadbiskupu spljetskomu, da nekoga, koga je nadbiskup preporučio za biskupa, ne može potvrditi poradi njegove starosti.

Lucius episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri (Petro) Spalatino archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Ex litteris, quas nobis per D. latorem presentium direxisti, ad nostram notitiam noueris peruenisse, quod a nobis instantius postulabas, ut ei, quem bone memorie predecessor tuus ad episcopalis officii dignitatem, alio episcopo viuente, promouit et felicis recordationis Alexander papa predecessor noster statuit remouendum, nos, quia tamen iam dictus episcopus viam uniuerse carnis intrauit, licentiam exequendi predictum officium conferemus. Noueris igitur, quod licet voluntatem et propositum habeamus petitiones tuas in quantum cum deo possumus exaudire, quia tamen predicta persona, sicut ab illis accepimus, qui eam se nosse fatentur, iam in diebus suis proccessit et ad tanti fastigii dignitatem propter senilem etatem et alia plurima inutilis perhibetur, preces tuas in ea parte non duximus admittendas. Nam cum terram videretur inutiliter occupare, saluti eius et honori tuo congruere non putamus, quod ut ipsius in hac parte desiderio satisfiat. Datum Veletri X. kalendas aprilis.

Izvana:

Spalatino archiepiscopo.

Original u dvorskom arkivu u Beču medju pismima spljetskim. Zatvoreno pismo.

Kukuljević Codex II. 129—30.

180.

1183[1], 23. januara. Veletri.

Lucije III. papa potvrdjuje samostanu sv. Kuzme i Damjana sva stečena prava i dobra.

Lucius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Dominico abbati monasterii sancti Damiani de Monte eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Et si omnibus necessitatem pacientibus debeamus adesse, religiosos tamen benigniori nos conuenit oculo intueri, ut eo fortius obseruantie sue professionis insistant, quo magis se videant a sede apostolica in iustis postulacionibus exaudiri. Eaproptar dilecti in domino filii vestris iustis postulacionibus clementer annuimus et prefatum monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus, statuentes, ut quascumque possesiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largicione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinenciis suis, possessiones omnes monasterii sancti Johannis euangeliste, quod quondam Venetici destruxerunt, ecclesiam sancti Michahelis de Rogoua cum pertinenciis suis, Grobonizza cum pertinentiis suis et unum molendinum Bubinnanne cum pertinenciis suis, Tin cum pertinenciis suis, Alesani cum pertinenciis suis, Choruscani cum pertinenciis suis, Merani cum pertinenciis suis et in Scladon unum molendinum. Preterea libertates et immunitates canonicas, que fuerunt supradicti monasterii, vobis et monasterio vestro, quod illius capella fuit, auctoritate apostolica confirmamus. Sane noualium vestrorum, que propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas presumat exigere. Liceat quoque vobis clericos et laicos e seculo fugientes liberos et absolutos ad conuersionem recipere et absque contradictione aliqua retinere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint,

---

[1] Premda je u ovom savremenom prijepisu jasno ispisana godina LXXXII., opet uzmljemo godinu 1183., jer je »indictione prima« godine 1183., a i »annus pontificatus II.« u januaru ne može biti god. 1182., već god. 1183.

nullus obsistat, salua tamen iusticia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc eiusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astucia seu violencia proponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit monasterium vestrum temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et Jaderensis archiepiscopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi presumtionem sua digna satisfaccione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus fiat pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

Ego Lucius catholice ecclesie episcopus ss.

† Ego Paulus Prenestinus episcopus ss.

† Ego Theodinus Portuensis et s. Rufine sedis episcopus ss.

† Ego Petrus presbiter cardinalis tt. s. Susane ss.

† Ego Laborans presbiter cardinalis s. Marie trans Tiberim tt. Calixti ss.

† Ego Rainerius presbiter cardinalis ss. Johannis et Pauli tt Pamachii ss.

† Ego Hubertus presbiter cardinalis tt. s. Laurencii in Damasso ss.

† Ego Pandulfus presbiter cardinalis tt. s. basilice XII. apostolorum ss.

† Ego Jacobus diaconus cardinalis s. Marie in Cosmidin ss.

† Ego Ardicio tt. s. Teodori diaconus cardinalis ss.

† Gracianus ss. Cosme et Damiani diaconus cardinalis ss.

† Bobo diaconus cardinalis s. Angeli ss.

† Ego Gerardus diaconus cardinalis s. Adriani ss.

† Ego Octauianus diaconus cardinalis ss. Sergii et Bacchi ss.

† Ego Sofredus diaconus cardinalis s. Marie in via lata ss.

† Ego Albinus diaconus cardinalis s. Marie noue ss.

Datum Velletri per manus Alberti sancte romane ecclesie presbiteri

cardinalis et cancellarii X. kal. februarii, indictione prima, incarnacionis dominice millesimo centesimo LXXXII., pontificatus vero domni Lucii pape III. anno II.

Savremeni prijepis u gubernijalnom arkivu u Zadru (acta monast. ss. Cosme et Damiani fasc. III. no. 13).

Kukuljević Codex II. 124—5.

181.

1183, 9. februara.

Dedomir Sramlenov pristav bana Dionizija uvodi samostan sv. Krševana u posjed Brda kod Slivnika, što mu ga je darovao bio Družinik ded s dozvolom kralja Krešimira.

In Christi nomine. Anno incarnationis eius millesimo centesimo octogesimo secundo[1], festo sancti Sauini[2] Canusini episcopi, quod est quinto idus februarii, indictione prima, regnante domino nostro Bela dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque inuictissimo rege et in ciuitate Jadertina presidente Damiano Desinnie comite. Quoniam humani ingenii naturalis infirmitas plures diu iugiterque memorie retinere non poterat causas, ideo diuina inspiratione ad litteras et earum notas nostri peruenere maiores, ut per eas earumque instrumenta seu documenta perhemnia facilis perpetuaque memoria et incorrupte veritatis et fidei integre obseruantia indubitanter haberetur et in omnem posteritatem nullis mortalium casibus turbata commutaretur. Igitur decuit me Dedomirum filium Sramleni presenti comprehendere scripto, quomodo et quo ordine dominus meus Dyonisius illustrissimus vir Dalmacie et Chroacie banus me pristoldum constituit et tradidit Marino venerando abbati cenobii sancti Grisogoni de Jadera super quandam curtem in Berdam manentem ad locum qui dicitur Sliunicus, quam Druzinico dedo pro sue anime remedio cum assensu Cresimiri regis monasterio beati Grisogoni martiris perpetuo possidendam tradiderat, sicut in autentico scripto exinde facto continetur. Hanc autem predictam curtem cum per longa annorum curricula iure proprietario sine molestia possideret et frueretur venerabile monasterium beati Grisogoni et de ipsa nulla eidem monasterio contentio ab olim orta esset, Zudonia Kerboziç, qui iuxta proprii nominis etimologiam nequam sortitus est nomen, diabolico instinctu, ignorante abbate et fratribus memorati cenobii, illam clam Georgio Scioppe et Prestantio Gridosce pro precio XX. romanatorum auri vendiderat. Quod cum ad aures prefati

---

[1] Mletačko brojenje godine. [2] Ima biti: Sabini.

abbatis peruenisset, ad presenciam pretitulati domini mei bani Dyonisii accedens querimoniam deposuit aduersus eundem Zudoniam usurpatorem predicte curtis humiliter et constanter postulans, quatenus monasterium sancti Grisogoni a suis bonis tam iniuste et contra deum in suo tempore expoliare non concederet. Verum quia dominus meus banus iusticiam diligebat et semitas domini nostri Bele serenissimi regis sectabatur, eidem Zudonia, qui presens erat, dedit in mandatis, ut abbati in suis iusticiis ante suum examen ita pleniter et sufficienter respondere debet, ut iram dei et indignationem eius non incurreret. Ipse quoque Zudonia causam in longum protendere cupiens, putans fallacibus occasionibus euadere, ait ad banum: propinqui mei, quibus sicut et michi possessio illa atinet, absentes sunt, absque quorum consilio et scire domino abbati respondere nequeo; sed inducias peto, ut interim communicato cum eis consilio coram presentia vestra ad interrogata sufficienter loqui et respondere possimus. His auditis banus petitioni eius assensum prebuit, locans et prefigens ei terminum, ut post octo dies abbati rationem exhibiturus accederet ad Berdam eo loco, in quo banus multorum placita diffinire proposuerat. Primo autem superueniente termino ecce Zudonia cum venisset, retulit propinquos suos abesse. Cui dominus meus banus secundum statuit et prefixit terminum ad locum, qui dicitur Yarani, ut cum abbate causam intraret et sue celsitudinis examen subiret. Tercium quoque locauit ei terminum ad locum, qui dicitur in vulgari sclauonico Dobragorra taliter quod nisi abbati coram sue magnitudinis presentia responsurus et racionem facturus veniret, causam omnino amitteret et de cetero nullis temporibus audienciam de hoc haberet. Ceterum cum abbas non sine magno itineris labore et difficultate sectando bani preceptum ad loca predesignata peruenisset et paratus staret in secundo et tercio termino rationem suscepturus, Zudonia nec ullus pro eo ad secundum et tercium terminum, qui ultimus erat, venire voluit. Et quoniam sepedictus Zudonia ad ultimum terminum venire contempsit et abbas post octo dies iam lassus moram fecisset non modicam, dominus banus de consilio et iudicio cunctorum iupanorum Sclauonie, qui presentes erant, per inuiolabilem sententiam adiudicauit, ut monasterium beati Grisogoni rationabiliter et quiete perpetuis temporibus habeat et possideat sepedictam curtem. In qua ego Dedomirus, qui a domino meo bano Dyonisio pristoldus datus sum, una cum Luca subdiacono filio Cecre per baculi firmitatem inuestiuimus domnum Obliganum prepositum eiusdem monasterii, qui iussione abbatis et cunctorum fratrum cum Saraceno Cobilaci et Diminia Maza in pectus monachis venerat. Prefata autem curia in hunc modum designata est: ex orientali plaga ad austrum habet unum fontem, in quo fonte sunt tres viui lapides in modum graduum,

in quorum superiori est sculptum sancti Grisogoni signum, scilicet G littera, a quo in directum protendentes per lapides plura sculpta sunt signa a parte aquilonis, ubi arbor est maxima, in qua idem signum impressum apparet, a qua arbore veniendo ad meridiem usque ad lucum, iuxta quem discurrit aqua yemali tempore, et inde procedendo ad alium puteum et ab illo puteo eundo ad predictum fontem. Scientes illam siluulam, que est supra eandem curtem, quantum ipsa continet, datam esse in pascuis eidem monasterio ad utilitatem illorum, qui in ea curte erunt hominum siue pecudum. Die vero illo quo ego Dedomirus pristoldus circumeundo curtem prefatam tradens illam in iure et possessione monasterii beati Grisogoni, datus est mihi infrenatus et insellatus bonus equus ibidem a Petrana filio Cucille pro ipso monasterio, qui cum abbate memorato ad banum pro hac ratione aduocatus venerat, velut antiquius pristaldorum exigit (ordo). Huic quoque cause interfuerunt hii nobiles: Votcarra iudex, Prestantius et Trunzannus filii Michaelis, Pance, Diminia filius Madii, Bolescius Bonoaldi, Petrus Petrizi, Stephanus Josep, Maldenarius filius Laurencii Briacelle, Petrus filius Stephani Camascii, Jacobus Andree de Lisca, Gaudius Nosse, Grisogonus Prestancii, Scioppe filius Georgii, Andriolus murator, Radonia Virouich, Tolimir filius Stephani Subici et Murun Scemesceuich, ante quos ego et predictus Lucas subdiaconus, qui una mecum pristoldus fuit, monasterium sancti Grisogoni locauimus. Et ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus et Jadrensis notarius a predictis pristoldis rogatus, ut audiui scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (caps. I. masso K. no. 4). Crvena svilena vrvca bez pečata.
Kukuljević Codex II. 125—7.

182.

1183, mj. maja. Zadar.

Stanče Lapčanin daje polovinu svoga imanja rodjaku Predihi.

In Christi nomine. Anno incarnationis eius millesimo C^{0}. octogesimo tertio, mense maii, indi(c)tione prima, Jadere, regnante domino nostro Bela dei gratia Hungarie, Dalmatie, Chroacie Rammeque serenissimo rege et in ciuitate Jadertina presidente Damiano Desinie comite. Ego namque Stance filius Petri Lapçanini non habens exigentibus peccatis meis germanum, set solus tamquam passer manens in domo, uolens et desiderans habere in loco fratris mei fratrem adoptiuum, ut una mecum bona pa-

terna et materna posideremus, te karissimium meum fratrem et consanguineum Predicham in fratrem et animi mei dimidium ammodo in antea habere cupio tibi annuntians, quod ubicumque aliquid comune est de parentela Lapçanorum tam de ecclesiis quam etiam de aliis possessionibus, tu et tua hereditas partem eandem habet et habere debet sicut ego semper. Nam quando edificare cepimus cum parentela nostra in Lapço in honore sancti Johannis Baptiste ecclesiam, tu Predicha ad collectam partem dedisti sicut omnes. Hec acta sunt in conspectu et testimonio Petri presbiteri filii Dragi, Laurentii presbiteri patris nostri spirit(u)alis et Prestantii Rusci ad hec conuocatorum et rogatorum testium. Ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus et Jaderensis notarius scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Iz prijepisa od 15. marta god. 1238. Izvornik ove posljednje listine u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio samostana sv. Krševana caps. XIV. rott. D. no. 1).

183.

1183, mj. oktobra. Zadar.

Prodan Gudičev i žena mu Slava ostavljaju oporukom sve svoje posjede samostanu sv. Marije u Zadru.

In nomine eterni dei amen. Anno incarnato Jesu Christo domino nostro millesimo centesimo octogesimo tercio, in mense octobris, indictione secunda[1], Jadere, regnante domino nostro Bela dei gratia serenissimo rege Hungarie, Dalmatie, Croatie atque Ramme, et in ciuitate Jadertina presidente Damiano Desinie comite. Cum ego Prodanus de Gudizo animaduerterem fragilem et debilem humanitatis in hoc seculo statum, intuens illud euangelicum: Estote parati, quia nescitis diem neque horam, nam dies domini sicut fur in nocte ita veniet, timens de supplicio anime mee, et ne omnia mea inordinata manerent post decessum meum, cogitare cepi, quomodo peccatorum meorum indulgentiam ab omnipotente domino consequi possem, non meis meritis. Spiritus ille cordium illustrator mentem meam sue claritatis lumine viuificans, cordi meo salubre consilium inseruit. Tunc ad uxorem meam Slauam conuersus illam talibus verbis alloqui studui: ecce quia post obitum nostrum nulla hereditas bonis nostris est successura, et quoniam fortuna nobis in habenda prole contraria extitit, eligamus nobis viam illam, per quam ad eterne felicitatis gaudia intrare et delictorum nostrorum veniam habere possimus. Predicta siquidem uxore mea assensum mihi prebente, quod

[1] Indikcija bizantinska.

in animo diu reuolueram, palam quibus potui denunciaui. Tradens animam et corpus meum in manus domine Rosane religiosissime et deo dicate abbatisse ecclesie sancte Marie semper virginis cenobio videlicet monacharum deo deuote famulantium, quod et iam dicta coniux mea sponte fecit. His itaque promta voluntate peractis, dominum Andream archipresbyterum patrem meum spirit(u)alem, Cernam Cucille aduocatum ipsius monasterii, nec non et Matheum sancte Anastasie subdiaconum, Jadrensem notarium et alios nobiles viros, quorum nomina subscripta sunt, vocare feci. In notitia et testimonio quorum volo et stabilio, ut omnia bona mea: domorum, vinearum, agrorum et omnium mearum rerum mobilium et immobilium in quocunque loco sunt et omnem ordinem domus mee perueniat(n)t in potestate et dominatione predicti huius sancti monasterii beate Marie virginis, preter vestes que sunt in arca mea et aliquantos perperos, quos memorata uxor mea ad remedium sue et anime mee pertractabit, cum in predicto sacro cenobio fuerit ingressa. Hoc meum testamentum stabile in perpetuum fore, ego Prodanus Gudici cum consensu uxoris mee Slaue laudo et confirmo.

Statuta sunt hec omnia et firmata in aspectu et testimonio Andree archipresbyteri, Martini Scandarelle, Cerne filii Cucille, Madii Cosce presbyteri, Prouonie capellani ipsius monasterii, Truncanni filii Michaelis Pance et Manchiauini ad hec conuocatorum et rogatorum testium.

Ego Matheus sancte Anastasie subdiaconus et Jadrensis notarius a predicto Prodano Gudizi et Slaua eius uxore rogatus, ut audiui scripsi, roboraui et solito signo signaui feliciter.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru.
Kukuljević Codex II. 127—8.

184.

1184, 4. marta.

Bracat iz Konavlja daje svoga sina u službu samostanu na Lokrumu.

Brazat di Canale impegna al monasterio (della Croma) il proprio figlio in anni dieci per foleri cinque, e dice, che lo dà pro manupreso, cioè con securtà del padre e del fratello, sicut mores habent Ragusienses.

Napoli: Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 1). Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu (I. c. 15). Bilješka: Pergamena 3.
Kukuljević Codex II. 129.

185.

1184, mj. marta. Zadar.

Miroslav župan bribirski kao pristav bana Dionizija povraća samostanu sv. Krševana posjed Brda kod Slivnika.

In Christi nomine. Anno incarnationis millesimo centesimo octogesimo IIII., mense marcio, indictione secunda, Jadere, regnante domino nostro Bela dei gratia Vngarie, Dalmatie, Chroatie Rameque serenissimo rege et in ciuitate Jadertina presidente Damiano Desinne comite. Omnibus tam presentibus quam eciam et futuris cognitum fieri volo, quod ego iupanus Miroslaus Brebriensis filius Bogdanizi veneram ad curiam predicti domini regis et illustris viri Dyonisii maritime prouincie bani, ubi inueni Marinum venerabilem abbatem s. Grisogoni de Jadera, qui illuc venerat ad determinationem, quam fecerat Zudonia Kerbozic super quandam villam ad Berdam in loco qui dicitur Sliunicus manentem, quam predictus abbas per antiqua priuilegia constanter ostendebat fore monasterii b(eati) Grisogoni martiris. De qua memoratus Zudonia molestabatur predictum monasterium, nec sinebat illam eundem(!) monasterium in pace detinere. Sed et tempore illo, quo iam dictus banus Jaderam venerat rationibus abbatis plenius intellectis, data determinatione per multos terminos Zudonie et per viros citatus ad ultimum et prefixum sibi terminum venire nolens, dominus banus de consilio iupanorum Sclauonie per sententiam predictam villam monasterio s. Grisogoni adiudicauit et Dedomirum Sramleni abbati pristaldum dedit, qui iuxta domini bani mandatum prenominatum abbatem in iam dicta villa posuit. Super quam memoratus Zudonia priorem morem sequens nitebatur ponere questiones. Unde dominus banus mihi firmiter precepit postmodum, ut ego essem pristaldus abbati de hac villa, quam ego per mandatum et firmum iudicium bani affirmo esse s. Grisogoni in sempiternum, et in loco mei do pristaldum Gregorium filium meum coram his testibus: Juriza Zudoniz, Saraceno Bescianni, Mestichna Stupich, Tomichia Desse, Georgio Scioppe, Diminna Madii, Petro Cece, Domaldo Briacelle, Grisogono Bitizi.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (caps. 1. b. 5. masso K). Kukuljević Codex II. 128—9.

186.

1184. Brač.

Bratko knez i Prvoš župan brački i hvarski dosudjuju neke zemlje samostanu sv. Ivana u Povlju.

In Christi nomine amen, ac patris et filii et spiritus sancti[1]. Anno a natiuitate domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo octuagesimo quarto diebus regis Bele . . . Isti homines sunt patriote dominii insularum: episcopus Nicolaus insularum Pharensis et Brachiensis, Bratco comes insularum, Paruos zupan, iudex Decia Brachie, Paruoslav, isti omnes sunt patriote dominii insularum. In diebus illis fuit Ratco presbyter et monachi et seruitores ecclesie sancti Joannis de Pouglie, fuitque plebs Brachie et Phare cum comite Bratco na (!) Bolu caepitque loqui Bratco monachus: comes et omnes nobiles, monasterium sancti Joannis fuit magnum antea sicut vos noscitis, nunc vero sunt destructa eius territoria, sic audivi, quod istas terras vos detinetis; po conzu, comes et zupanus fuerunt ante (portam) sancti Joannis ecclesie: rogo vos nobiles, ut ipsas daretis ecclesie. Tunc dixit Bratco comes et Paruos zupanus: fiant deo et sancto Joanni deprecationes iste prout fuerunt . . .

Ciccarelli Osservazioni 105—6 (veli: Copia tratta dall' inventario dei terreni della chiesa abbaziale di s. Giovanni di Povglie). Listina nije cijela, već samo izvadak.

Kukuljević Codex II. 226.

187.

1184. Spljet.

Furmin Konstantinov daje svomu sluzi Milodragu dozvolu, da se ženi s Milkom Žerkanovom, a sav njihov porod neka bude slobodan.

In Christi nomine. Anno dominice incarnacionis millesimo centesimo octogesimo quarto. Tempore comitis Martini et in buccaratu filii Maratunne hoc actum est ante presentiam bonorum hominum, nomina quorum subterleguntur. Ego Furminus filius Constantini do potestatem seruo meo nomine Milodrago accipiendi filiam Zercanne nomine Milcam in uxorem tali pacto talique condicione, quod omnes filii et filie, qui ex eis nati fuerint, sint liberi et franci, et nec ego nec filii mei possint

[1] Imalo bi biti: In nomine dei patris et filii et spiritus sancti amen.

eos impetere vel de seruitute vel de libertate, et omnem pecuniam, quam ipse Milodrago habet siue in antea habiturus est, habeat potestatem dandi uxori sue et heredibus et faciendi quod voluerit in vita et in morte. Si vero contigerit, quod predictus Milodrago captus siue mort(u)us fuerit in suo seruitio, ego Furminus vel filii mei non possint dare aliquam calumpniam ex hoc uxori sue Milce. Huius autem rei isti sunt testes: presbiter Radde filius Marole, diaconus Mattheus, Dragus filius Luce de Tole.

Et ego Gualterius communis notarius hoc breue scripsi et testor.

Izvana:

1184. Contractus sponsalium Furmini filii Constantini.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru medju spisima samostanà sv. Dominika br. 670.

Kukuljević Codex II. 129.

188.

1184—1185, 22. novembra. Verona.

Lucije III. papa potvrdjuje templarima darovanje grada Senja i crkve sv. Jurja, što im je darovao kralj Bela III.

Lucius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis magistro et fratribus militie templi salutem et apostolicam benedictionem. Justis petencium desideriis dignum est nos facilem prebere assensum et vota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter dilecti in domino filii vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu vilam Signye a charissimo in Christo filio nostro Bela illustri Hungarie rege cum omnibus pertinenciis pia domui vestre liberalitate collata cum ecclesia sancti Georgii et omnibus, que in eodem loco de donatione regia rationabiliter possidetis, vobis et successoribus vestris apostolica auctoritate confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Verone X. kalendas decembris.

Fejér Codex II. 204 (e mss. Hevenesi t. XIII. L. D. 98). — Kukuljević Codex II. 132—3. — Jaffé Regesta II. 483. no. 15334 (odredio datum god. 1184—1185, 22. novembra).

distincte et nullis priuilegis communite, ita ut ipsi episcopi in errorem et controuersiam sepe inducerentur, placuit primo nobis et postea omnibus nostris episcopis memoratas parochias taliter distinguere ac priuilegiis communire, ut de cetero unusquisque episcoporum attributis sibi parochiis et priuilegiatis gaudeat, et nulli umquam fratrum suorum questionem exinde mouere presumat. Diffiniuimus itaque pari voto et communi voluntate eorundem suffraganeorum, ut archiepiscopus Spalatensis has habeat parochias: Clissam, Scalle, Zminam, Zettinam, totam Cleunam, totum Masurum et totum Dol usque ad Vrullam; et ubicumque sunt terre sancti Domnii, debent dare decimam sancto Domnio. Insuper habeat has ecclesias: sanctam Martham, sanctum Petrum de Clobuco, sanctam Mariam, sanctum Stephanum, sanctum Moysem, sanctum Bartholomeum. Tiniensis episcopus habeat sedem suam in Tenin et habeat has parochias: Tenin campum, Verchreca, Pset. Traguriensis episcopus habeat has parohias: Tragurium, Drid, Sebenicum et totum comitatum Zagorie. Scardonensis episcopus habeat has parochias: Scardonam, Brebir, Belgrad cum tota Sidraga. Nonensis episcopus habeat has parochias: Nonam, totam Lucam, et medietatem Lice. Signiensis episcopus habeat sedem suam in Signa et habeat has parochias: Signia, Vallem vineariam, Gezcam et Busan. Corbauiensis episcopus habeat sedem suam in Corbaua et habeat has parochias: Corbauam, medietatem Lice, Nouigrad, Dresnic et Modrusam. Pharensis episcopus habeat sedem suam in Phar et habeat has parochias: Phar, Braciam et Lissam, Corceram, Lastam et Mulcer et totam Crainam. Ecclesie vero sancti Stephani regis et capelle nostre in honore sancti Johannis, quam nos manu nostra consecrauimus, hanc ordinationem fecimus, quod ei post archiepiscopum nullus presit nisi sacerdos ei ordinatus, cui hos reditus communi voluntate fratrum ibi asistentium concessimus: vineam unam in Biaci, quam a quodam Tragurino filio Furmini Calageorgii, iustitia dictante, iudicio Dirsemiri Tragurii tunc comitis recepimus. Cuius cause pristaldus est Cerne filius Cypriani, testes sunt: iupanus Petrus filius Gregorelli et Martinus Tragurinus de Benedicite et alii quam plures; et ibidem in Biaci terram ad duos boues, bouem et vaccam. Statuimus siquidem, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre constitutionis et confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Quicumque vero ausu temerario id facere attemptauerit, indignationem omnipotentis dei et nostram et fratrum nostrorum maledictionem se nouerit incursurum, et sancto Domnio componat centum marcas argenti. Precipimus insuper, quod presens scriptum in maiori ecclesia sub cura canonicorum seruetur, qui loco nostri, dum ecclesia vacat, tam episcopis, in quibus ecclesie obedire iuramento tenentur, quam uniuerso clero nostre diocesis de iure presunt et auctoritatem habent

imperandi, ut si alicui violentia fuerit illata, habeat illuc recursum, et si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam eorundem canonicorum iuxta considerationem puniantur nolentes nostra statuta obseruare. Ut autem hec ordinatio, quam his personis presentibus et eam approbantibus statuimus: Flascone Tiniensi episcopo, Michaeli Traguriensi episcopo, Michaeli Scardonensi episcopo, Matheo Nonensi episcopo, Mireo Signiensi episcopo, Matheo Corbauiensi electo, Micha Pharensi electo, Ysaac sancti Stephani abbate, Vincentio Traguriensi abbate, Alberto Pisano sancti Bartholomei preposito, Duimo sancti Domnii primizerio, Johanne sacrista cum toto eiusdem ecclesie capitulo, Vilcotta archipresbytero de Clissa, Vilcotta archipresbytero de Kilereo(!), Gaudio archidiacono Traguriensi cum suis clericis, Drasez Scardonensi archipresbytero cum eiusdem ecclesie clericis, Desimiro Licensi archipresbytero cum clericis eiusdem ecclesie, Radona Busanensi archipresbytero cum clericis eiusdem ecclesie, Techomiro Nonensi archipresbytero et Petro primicerio cum reliquis eiusdem ecclesie clericis, firma stabilisque permaneat, per notarium nostrum Sabatium scribi et (impressione) sigilli sancti Domnii et nostro imprimi precipimus, per cancellarium nostrum Albertum sancti Bartholomei prepositum fecimus conscribi et insigniri propriis sigillis. Datum Spalati in ecclesia sancti Andree apostoli per manum supradicti prepositi Alberti cancellarii nostri.

Original u arkivu kaptola u Trogiru br. 1. Na listini se vidi komadić stare svilene vrvce za dva pečata, koji su otpali.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum III. 213—4. — Katona Hist. crit. IV. 300—4. — Fejér Codex II. 220—4. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 154—7. — Kukuljević Jura I. 32—4. — Kukuljević Codex II. 130—2.

190.

1185, mj. maja do 25. novembra. Spljet.

Petar nadbiskup i crkveni sabor spljetski potvrdjuju kanonicima spljetskim daću, koju im je morao davati svake godine na uskrs samostan sv. Stjepana.

Petrus dei gratia archiepiscopus ecclesie Spalatensis omnibus ad quos hec scripta peruenerint salutem in domino. Quoniam etas huius seculi perpetuo cursu instar fluminis delabitur et nihil stabile et fixum retinet, preclare ac prudenter more maiorum comparatum est, ut mortalium acta et decreta litteris publicis impressa posteritati tradantur. Quare cum nos

presideremus synodo prouinciali, quam ex mandato Lucii pape III. cum nostris episcopis, abbatibus et clero totius prouincie in ede sancti Andree apostoli celebrauimus, postquam omnia, que agenda erant, facta et transacta essent, ut finis aliquando controuersiarum omnium constitueretur, palam ediximus, ut quisque in medium proferat, que synodi auctoritate decerni aut confirmari oportere putaret, nam post synodum dimissam de hisce rebus agendi facultatem ademptum iri. Tunc Duimus primicerius sancti Domnii et canonici edis metropolitane surgentes e subselliis exposuerunt coram nobis, quid et quantum ex antiqua consuetudine singulis annis die paschatis post prandium sibi contribuere monachi sancti Stephani deberent. Nimirum duos verveces, duos agnellos adhuc intonsos, duas amphoras vini optimi, itemque panes triticeos quinquaginta; id quod Ysaac abbas eiusdem cenobii, Martinus prepositus, Claudius Dresedape et ceteri monachi confirmarunt. Quamuis autem faterentur canonici hec omnia sibi quotannis integre ac fideliter prebita fuisse, tamen ne huiusmodi contributio aut in controuersiam vocari aut desuetudine exolescere aliquando posset, postularunt, ut illa omnia hisce litteris singillatim ac distincte consignarentur. Contra vero monachi aiebant: moris esse canonicorum Spalatensium, ut singulis annis die dominica in albis, que octaua est post diem festum paschalem, solemni suplicatione instituta ad edem sancti Stephani adirent. Sed ex testimonio M(ichaelis) episcopi Traguriensis et Michaelis episcopi Scardonensis et G(audii) archidiaconi Traguriensis, qui legitime rogati fuerant, cognitum ac decretum est morem illum canonicis nulla lege prescriptum fuisse, sed plane liberum ac voluntarium esse eiusque abrogandi vel retinendi penes ipsos arbitrium ac potestatem esse. Quocirca ne ad contributionem illam annuam vel canonici aliquid addere vel monachi de illa aliquid detrahere possent, hec per M. Albertum prepositum sancti Bartholomei et canonicum nostrum tabulis publicis mandari et has tum nostro, tum fratrum nostrorum signo muniri iussimus. Datum Spalati anno MCLXXXV., indictione III.[1], Lucio III. pontifice et Bela rege Hungarie.

Farlati Illyr. sacrum III. 218. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 158—9. — Kukuljević Codex II. 133—4.

---

[1] Datiramo mjeseca maja, kad je crkveni sabor vijećao, pa do smrti pape Lucija — 25. novembra god. 1885.

*

191.

1185, mj. maja do 25. novembra. Spljet.

Crkveni sabor spljetski odobrava na korist kanonika spljetskih neka goštenja, koja im pripadaju.

Flasco Tiniensis, Matheus Nonensis, Mireus Signiensis, Michael Scardonensis et Michael Traguriensis dei gratia episcopi uniuersis presens scriptum suscipientibus eternam in domino salutem. Duritie quidem merito redargui possemus, si iusta petentibus assensum denegare videremur. Decens enim est et omnino videtur laudabile, quotiescumque id petitur, quod iuri et honestati conuenire dignoscitur nec a rationis tramite discrepat, fauorem prestare. Eapropter, quia sancti Domnii canonicorum affectio id, quod ab archiepiscopo Petro filio Chitlenni in nostrorum presentia gestum est, testificari et in promptum duci voluit, petitioni eorum fauorem prestantes, ne postmodum aliquam prestaret obscuritatem, nostro scripto ad futurorum memoriam mandare sanciuimus. Cum igitur predictus archiepiscopus ad extirpanda enormia et plantanda utilia nos et multitudinem cleri sui archiepiscopatus sub generali synodo congregaret, statutis omnibus que statuenda fuerant, tandem ultimo die concilii idem archiepiscopus cunctis proposuit dicens: ut si quis aliquid ad proponendum haberet, nisi tunc proponeret, nihil postea proponere posset. Duimus itaque sancti Doimii primicerius et uniuersi canonici ad eius imitationem unanimiter insurgentes, ut eorum iura ab eo integre soluerentur, eum petierunt scilicet: XII. prandia per annum, decimam forinsecarum decimarum suarum parochiarum, sabbathorum potationes, et dominicis diebus tribus hebdomadariis prandium. Quia vero ipsi tunc propriam partem eius intrinsece decimationis tenebant, quare eam tenebant, eos petiuit. Cui respondentes, ideo eam possidere dicebant, quia quondam archiepiscopi tenebantur per totam hebdomadam quinque pascere, videlicet presbyterum, diaconum, subdiaconum, acolythum et sacristam; et quoniam graue eis erat, ne tot per hebdomadam pascerent, nisi tantum dominicis diebus tres hebdomadarios, ipsam portionem tenendam concesserunt. Igitur quoniam antiquo usu ipsos canonicos portionem illam possidere cognouit et nolens eos a suis iustitiis euacuari, pro ipsis, quas petebant, quas etiam ipse soluerat in parte, tam quartam partem decime videlicet restaurationis, quam tenebant, quam oblationis habenda et possidenda immobili firmitate eis concessimus. Anno dominice incarnationis MCLXXXVII., indictione VI.[1],

[1] I godina i indikcija pogrješna. U listini dolazi opomena nadbiskupova »ultimo die concilii«, a na koncu »presidente romane sedi Lucio III.« To nas ovlašćuje, da datiramo: 1185, mj. maja do 25. novembra.

presidente romane sedi Lucio III., Ungarie regnum gubernante Bela III., hec scribi per communem notarium Sabbatium et nostrorum sigillorum impressione communiri voluimus.

Farlati Illyr. sacrum III. 218—9 (datira god. 1187.). — Katona Hist. crit. IV. 321 (god. 1187.). — Fejér Codex II. 239—41 (god. 1187.). — Kukuljević Codex II. 134—5.

192.

1185, 12. decembra. Verona.

Urban III. papa nalaže Splječanima, neka pošalju svoje poslanike u Rim u poslu biskupije hvarske.

Urbanus episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis clero, nobili viro M(artino?) comiti et populo Spalatensi salutem et apostolicam benedictionem. Cum venissent ad presentiam felicis memorie Lucii pape predecessoris nostri dilecti filii B. canonicus ecclesie vestre et iudex, superuenit postmodum venerabilis frater noster P(etrus) archiepiscopus vester et significarunt sibi iniuriam, quam super episcopatu Pharensi videmini sustinere. Verum licet vestre vellet indemnitati ecclesie prouidere et vos sicut dilectos ecclesie filios in vestris petitionibus exaudire et nunciorum vestrorum acquiescere voluntati, quia tamen Jaderensis ecclesia vacat, nec episcopatum illum ecclesie vestre confirmare potuit, ut petebant, nec antequam ipsa ecclesia ordinetur, de negotio finiendo tractare volens, ipsum in eo, in quo nunc est statu, sine contentione manere permisit. In(de) discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus cum eadem Jadertina ecclesia fuerit ordinata, cum nunciis partis aduerse ad nostram presentiam accedatis vestram per nos iustitiam auxiliante deo recepturi. Parati enim sumus et in hoc et in aliis honori ac utilitati ecclesie vestre, quantum secundum dominum possimus prouidere. Nolumus autem, ut rescriptum aliquod iuri vestro preiudicium faciat a sede apostolica veritate tacita impetratum. Datum Verone II. idus decembris.

Farlati Illyr. sacrum IV. 245. — Migne Patrologia lat. 202. 1331. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 152. — Kukuljević Codex II. 226—7. — Jaffé Regesta II. 493. no. 15479.

193.

1185, 12. decembra. Verona.

Urban III. papa potvrdjuje nadbiskupu spljetskomu pravo, da se pred njim nosi sv. krst.

Urbanus episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Petro Spalatensi archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Fratres et episcopos nostros sincera debemus charitate diligere et utilitati honoris cum ipsorum propensiori cura intendere ac iura sua, quantum in nobis fuit, illibata seruare. Eapropter tuis iustis postulationibus grato concurrentes assensu consuetudinem deferendi crucem, sic dicendum dominicum vexillum, per totum regnum Hungarie rationabiliter ecclesie tue concessam et hactenus obseruatam fraternitati tue auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis ergo hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Verone secundo idus decembris, pontificatus nostri anno primo.

Urbanus papa III.

Farlati Illyr. sacrum III. 221—2. — Fejér Codex II. 224. — Migne Patrologia lat. 202. 1333. — Kukuljević Codex II. 139. — Jaffé Regesta II. 493. no. 15480.

194.

1186, mj. januara. Kotor.

Jura satnik poslan od Nemanje velikoga župana srpskoga čini zajedno sa sucima kotorskima neke odredbe.

In nomine eterni dei et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno millesimo centesimo octuagesimo sexto, mense ianuario, tempore domini nostri Nemanne iupani Rasse. Ego Jurha setnicus directus in civitate Cataro a predicto magno iupano una cum iuratis iudicibus ab ipso constitutis Junio Sergii, Jacobo Boce, Petrolino Gregorii et cum omnibus nobilibus Catarensibus . . sub pulsatione campane . . ut ab hodierno die in antea, si quis ex nostris concivibus emerit de aliquo seruo palas vel arundines siue salices, det sex michalatos, de quibus unum accipiat comes ciuitatis

et quinque dentur ad utilitatem ecclesie sancti Trifonis. Et seruus, qui habet iubbatum, vendat palam siue in porta, vel dominus eius interogetur. Et super seruum, qui furtum fecerit, non possit plus dari iudicatura nisi duo vel tres perperi; super liberum autem detur iudicatura quantumcumque datori iudicature placuerit.

Iz staroga rituala crkve sv. Trifuna u Kotoru. — Spominje se ova listina i u rukopisu (II. b. 25) jugoslavenske akademije u Zagrebu: Catharensia Miscellanea (str. 308).

Rad jugosl. akademije I. 127—8. — Kukuljević Codex II. 135.

195.

1186, 9. maja. Verona.

Urban III. papa potvrdjuje utemeljenje templarskoga hospitala kod sv. Petra na Bojišću u ninskoj biskupiji.

Urbanus episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Matheo rectori et fratribus cruciferariis hospitalis sancti Petri (de) Boi(s)ce tam presentibus quam futuris communem vitam ducentibus in perpetuam memoriam. Effectum iusta postulantibus indulgere et vigor postulat equitatis et ordo exigit rationis, presertim quando petentium voluntatem et pietas adiuuat et veritas non relinquit. Eapropter dilecti in domino filii vestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum hospitale sancti Petri de Boisce cum omnibus, que in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus statuentes, ut ea firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Possessionum autem istas duximus propriis nominibus exprimendas: locum ipsum in quo prefatum hospitale situm est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam in Boisce in partibus Sclavonie positam, quam Nonensis episcopus ordini vestro rationabiliter assignauit, sicut in autentico ipsius scripto plenarie continetur, vobis et successoribus vestris auctoritate apostolica confirmamus et quicquid habetis in loco, qui dicitur Palatium. Sane noualium vestrorum, que propriis manibus vel sumptibus colitis, siue de nutrimentis vestrorum animalium nullus omnino a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e seculo fugientes liberos et absolutos ad conuersionem vestram recipere et eos absque contradictione aliqua

retinere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum hospitale temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et diocesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate reamque se diuino iudicio (subsi)stere de perpetrata iniquitate cognoscat et (a) sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen. Rt. Bv.

Ego Urbanus catholice ecclesie episcopus ss.

† Ego Henricus Albanensis episcopus ss.

† Ego Paulus Prenestinus episcopus ss.

† Ego Teobaldus Hostiensis et Velletrensis episcopus ss.

† Ego Johannes presbyter cardinalis tt. sancti Marci ss.

† Ego Petrus presbyter cardinalis tt. sancte Susanne ss.

† Ego Laborans presbyter cardinalis sancte Marie trans Tiberim tt. Calisti ss.

† Ego Pandulfus presbyter cardinalis tt. XII. apostolorum ss.

† Ego Albinus presbyter cardinalis tt. sancte crucis in Jerusalem ss

† Ego Melior presbyter cardinalis tt. ss. Johannis et Pauli tt. Pamachii ss.

† Ego Adelardus tt. sancti Marcelli presbiter cardinalis ss.

† Ego Jacinthus sancte Marie in Cosmidyn diaconus cardinalis ss.

† Ego Gratianus ss. Cosme et Damiani diaconus cardinalis ss.

† Ego Bobo s. Angeli diaconus cardinalis ss.

† Ego Octauianus sanctorum Sergii et Bachi diaconus cardinalis ss.

† Ego Soffredus sancte Marie in via lata diaconus cardinalis ss.

† Ego Petrus sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis ss.

Datum Verone per manum Alberti sancte romane ecclesie presbyteri cardinalis et cancellarii VII. idus maii, indictione quarta, incarnationis dominice anno MCLXXXVI., pontificatus vero domini Urbani pape III. anno primo.

Izvana:

In favorem hospitalis fratrum cruciferorum sancti Petri Boisçe dioecesis Nonensis. Anno 1186.

Original u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu.

Farlati Illyr. sacrum IV. 216. — Migne Patrologia lat. 202. 1387. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 144. — Kukuljević Codex II. 135—6. — Bullettino di Archeol. V (1882). 23. — Jaffé Regesta II. 501. no. 15601 (ima 8. maja, ali u našem originalu ima VII. idus, dakle 9. maja).

196.

1186, 27. septembra. Dubrovnik.

Dubrovčani uglavljuju mir s velikim županom Nemanjom i njegovom braćom Strašimirom i Miroslavom.

† In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Anno eiusdem incarnationis millesimo centesimo octogesimo sexto, indictione quinta[1], mensis septembris, die sanctorum Cosme et Damiani, in ciuitate Ragusii, in curia domini gloriosissimi regis W(ilhelmi), et domini Tribuni archiepi(scopi) in presentia et Tasaligardi regis camerarii ac Geruasii comitis cunctorumque nobilium et populi uniuersi. (Venit Ne)udalus iupanus et Drusinna Semitia Vidossi filius ex parte magni iupani Nemanne et fratrum eius comitis Strazimiri et (comitis) Miroslaui, quorum locutiones audientes archiepiscopus, camerarius, comes cum nobilibus et populo hoc ordine pacem fec(erunt). Videlicet ut omnia mala, que retro tempore acta fuerunt inter Raguseos et Sclauos pro lite de vineis, galeis, sag(enis), hominum animalium et omnium rerum ex utraque parte usque ad diem istum in pace remaneant et nunquam rememorentur omni tempore, (salua) tamen hereditate Raguseorum, quam antiquitus possederunt (ex patribus), ex auis et proauis suis, pro se, excepto locum Ragat (et omni . . .) in lege habende sunt posite. Et quod secure Ragusei per totam terram illorum, nominatim portum Narent . . . mercando, (la)borando, pascendo et sua re(posita) recipiendo (et) ligna incidendo pergant sine ullo contrario secundum antiquam consuetudinem et sine aliqua decimacione, que ex nouo super Raguseos posita fuit. Et (ut vas antiquum) de vineis tollatur, per quas (!) antea acceptum fuit. Et quod (solidos) nullo umquam tempore super Raguseos (querant aut) accipiant, sicut prius retro tempore acceperunt pro nulla culpa adin(venta) quorumlibet hominum. Item (et) Sclaui ut a parte Ragusii sint salui et nullum malum sit eis a Raguseis per terram

[1] Indikcija bizantinska.

aut per mare, et nullam captionem habeant (sine iustitia). Et Sclaui de Chelmunia ut per ciuitatem ubi voluerint emant. Et quod Ragusei . . . (non) querant. Et quod pax pro nulla re aut culpa aliquorum hominum proici possit perpetuo, set quorum cep . . . (fuerit per iustitiam), emendetur. Insuper quod inimici illorum Ragusium stando illis et terre eorum non offendant, et quod Raguseorum inimici in terra illorum stando Raguseis non offendant. Hanc pacem cum megaiupano Nem(anna), Straz(imiro), Miroslauo, nos Ragusei fecimus et (cum) heredibus eorum et terra illorum, ut perenne firma permane(a)t omni tempore, salua tamen iussione et ordinatione atque fidelitate domini nostri gloriosissimi (regis). Et nos Ragusei ut nullum quid queramus a megaiupano et eius fratribus sine ratione, sic nos d(eus adiu)uet et hec sancta patrocinia et crux sancta, hoc quod hic scriptum est tenemur. Amen.

† Ѣꙁь вєли жѹпань кльнь сє и подьписахь.
† Ѣꙁь кнєꙁь Мирославь кльнь сє и подьписахь.

Na ledjima:

Pace tra Ragusei e Schiavoni. 1186.

Original u dvorskom arkivu u Beču (Rub. Servien 163—5) pisan na pergameni i prilijepljen na platnu, oštećen na mnogim mjestima; a drugi skoro savremeni prijepis takodjer razderan. Ima i jedan kasniji prijepis na papiru. — Da imademo u prvoj listini pred sobom original, možemo zaključiti, što listina imade simbol invokacije (†) i što su u njoj kratice mnogo manje upotrebljavane; razabire se to i iz pisma, koje je još iz 12. vijeka. Potpisi župana pisani su u originalu drugom crnijom tintom i nisu još blijedi, dok je tekst malo požutio; u drugom skoro savremenom prijepisu za oboje je upotrebljena ista tinta. — Dopunjci u zagradama učinjeni su po spomenutom starom prijepisu.

Miklosich Monum. serbica 1 (ima regest). — Ljubić Listine I. 66. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 165—6. — Kukuljević Codex II. 137—8. — Срезневскій Свѣдѣнія XLVI. 143—4.

197.

1186, 11. novembra. Verona.

Urban III. papa potvrdjuje zaključke spljetskoga sabora osim dvaju.

Urbanus episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Petro Spalatensi archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Que a fratribus et coepiscopis nostris rationabiliter pertractantur, firma debent et illibata permanere, et ne processu temporis per alicuius malitiam immutentur, apostolico presidio communiri. Eapropter tuis iustis postulationibus gratum impertientes assensum diuisiones parochiarum, quas de suffraganeorum

tuorum assensu fecisse dignosceris et redigi fecisti in scriptum, pro eo quod ex confusione ipsarum questiones difficiles sepius consurgebant, sicut rationabili de illorum suffraganeorum conscientia factae sunt et in scripto authentico continentur, et constitutiones alias, quas pro corrigendis quorumdam excessibus et aliis honestis causis congregato concilio deliberatione prouida statuistis, cum additionibus et determinationibus, que ipsis capitulis inferius apponuntur, auctoritate apostolica confirmamus. Ut officium beate Marie ab omnibus communiter celebretur, preterea canonici, qui reditus canonicos habent, in nigris cappis vel albis superpelliceis ad diuina officia celebranda conueniant et dormiant in dormitorio uno; et si aliquis ex canonicis ecclesie tue de mandato archiepiscopi, qui pro tempore fuerit, vel capituli processerit aliquorsum, donec extra permanserit, exigente necessitate, fructus prebende sue seu alios reditus suos integre consequatur. Prohibuisti etiam, ne conuenticula fierent, que fraternitates appellantur, et ne comes vel alius quicunque laicus, cum tuam ecclesiam rectorem vacare contigerit, de domo vel aliis rebus ecclesiasticis se intromittere ullo modo presumat, vel personam aliquam eis preficere . . . clericus de communi vel maioris et sanioris partis suffraganeorum consilio duxerit ordinandum. Statuisti etiam, ut nullus in sacerdotio ducat uxorem nec ad sacerdotis ordinem assumatur, nisi se victurum promiserit continenter, quod volumus etiam in diaconatus ordine obseruari. Ad hec insuper statuisti, ut nullus episcopus presbyterum seu clericum alterius dioecesis accipere sine proprii episcopi litteris vel ordinare presumat; et ut nullus clericus ecclesiam obtinere per laicos vel accipere ab aliquo inuestituram ecclesie non vacantis attemptet, quod si fecerit, officii beneficiique pena mulctetur. In causa ecclesiastica nisi parua sit, nullius sine iuramento testimonium admittatur, quod in qualibet etiam ecclesiastica causa dicimus obseruandum. Ita vero de monialibus decreuisti, quod post annum sue probationis velamen accipiant aut egrediantur de claustro; quod sic tantum volumus obseruari, ut expulse in aliquo loco votum suum (obseruent), ne redarguende transgressionis videantur. Abbatissa vero infra mensem electionis sue benedictionem accipiat, vel remota eadem alia subrogetur, et neque lineo vestimento neque carne utantur, nisi forte fuerint infirmitate detente. Et quia multi passim legitimis dimissis uxoribus superinducunt alias, statuisti: ut si quis dimissa propria uxore acceperit aliam, nisi se correxerit, nec in vita nec in morte sepultura vel alia ei sacramenta ecclesiastica impendantur. Quod etiam de imponendis decimis decreuisti, decernimus obseruandum. Illud vero, quod de usurariis et de contractu matrimonii ante quintum consanguinitatis vel affinitatis gradum lineam statuisti, ne videantur in aliis gradibus indulgeri, non decernimus confirmandum vel

usuram in aliquo casu permitti. Preterea vinculo anathematis innodasti, qui auferret ecclesie priuilegia, vel ex eis utile aliquod ex sua iniquitate abradunt, quod quidem obseruari iubemus. Reliquum vero capituli, ut videlicet quicumque rem mobilem vel immobilem ecclesie auferunt et presertim ecclesie sancti Bartholomei, eadem pena plectantur, quia nimium seueritatis esse videtur, non decernimus confirmandum, nollentes tamen auctoritati tue per hoc aliquatenus derogari. Nulli igitur hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Verone III. idus novembris.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum III. 219—20 (iz arkiva nadbiskupije spljetske). — Fejér Codex II. 225—8. — Migne Patrologia lat. 202. 1446. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 159—61. — Kukuljević Codex II. 138—9. — Jaffé Regesta II. 507. no. 15690.

198.

1186, mj. novembra. Krk.

Ivan biskup krčki daruje mletačkomu samostanu sv. Ciprijana svoju crkvu sv. Ivana, koja stoji u gradu Krku kod gornjih vrata.

In nomine domini nostri Jesu Christi, anno domini millesimo centesimo octuagesimo sexto, mensis nouembris, indictione quarta. Quod conceditur, ne forte obliuioni tradatur, expedit, ut scripture vinculo confirmetur. Quapropter ego quidem Johannes Veglensis ecclesie episcopus pro diuino amore et remedio anime mee et patris et matris mee, vel parentum meorum, ab hodierno die in antea do, concedo et offero deo et s. Benedicto et monasterio sancti Cypriani de Venetiis videlicet unam meam ecclesiam, que est consecrata ad honorem dei et beati Johannis baptiste, secundum quod est posita prope portam supradicte ciuitatis in loco qui vocatur Porta suso; videlicet cum tota sua vinea et orto et cum omnibus suis habentiis et pertinentiis, que ibidem adesse videntur. Et secundum quod a me usquemodo dominata et possessa fuit, ita amodo in antea plenissimam virtutem et potestatem in fratribus eiusdem monasterii sancti Cypriani habendi, tenendi et in perpetuum possidendi et diuinum officium diurnum et nocturnum ibi faciendum. Insuper autem absoluo eam ab omni subiectione episcopali, excepto quod in omni anno persoluat ecclesie sancte Marie (in) nostrum episcopium libram unam incensi. Similiter autem do ad predictam ecclesiam sancti Johannis aliam meam

vineam, positam in loco qui dicitur Ceroclo. Et insuper do ei tantam terram, quantum laborare possi(n)t tria paria boum, que terra est partim in loco qui dicitur Berguto, partim ad lacum de Campis, et etiam tota animalia que ad eandem ecclesiam pertinent. Verumtamen et si in aliquo tempore mee vite fuerit mea voluntas veniendi et habitandi in predicta ecclesia cum fratribus, qui ibidem habitauerint, nullus debet mihi esse contrarius, nec in aliquo debet me superare, permanente me sub obedientia domni abbatis sancti Benedicti et prioris sancti Cypriani. Et si quis hoc frangere vel corrumpere voluerit, habeat sibi contrarium deum patrem omnipotentem et Jesum Christum filium eius dominum nostrum cum spiritu sancto, et sit sub anathemate trecentorum decem et octo patrum. Et hec concessionis pagina in sua firmitate permaneat.

Ego Johannes Veclensis ecclesie episcopus dedi et confirmaui et manu mea scripsi et hanc cartulam exemplari iussi. Nos quidem Plesa et Dominicus et Andreas fratres episcopi predicti laudamus et confirmamus.

Ego Dominicus archidiaconus eiusdem ecclesie testis sum.
Ego Johannes primicerius tt. ss.
Ego Bonus presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Cernota presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Miro presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Marinus presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Johannes Cayse presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Barba presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Nicola presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Andreas presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Dominicus presbyter et canonicus tt. ss.
Ego Johannes abbas de Castellione canonicus tt. ss.
Ego Sabazo diaconus et canonicus tt. ss.
Ego Belletto diaconus et canonicus tt. ss.
Ego Gregorius diaconus et canonicus tt. ss.
Ego Johannes diaconus et canonicus tt. ss.
Ego Bonetus diaconus et canonicus tt. ss.
Ego Johannes diaconus et canonicus tt. ss.
Ego Dominicus subdiaconus tt. ss.
Ego Bartholomeus frater comitum tt. ss.
Ego Petrus auunculus iam dicti episcopi tt. ss.
Ego Andreas auunculus iam dicti episcopi tt. ss.
Ego Cayfas tt. ss.
Ego Saracenus tt. ss.
Ego Dabro tt. ss.

Ego Volcinna tt. ss.
Ego Rigale tt. ss.
Ego Leogna de Drasi tt. ss.
Ego Bonza de Dragomiro tt. ss.
Ego Ramdulfus Dragomiro tt. ss.
Ego Leogna de Miragamba tt. ss.
Ego Martinus de Crevia tt. ss.
Ego Symon tt. ss.

Homines de Venetia testes:

Leonardus Augustinus ss.
Petrus Aymus ss.
Mayramus ss.
Angelus Balbus ss.
Frandizone ss.
Ego Johannes subdiaconus tt. ss.
Ego Dominicus acolythus filius Johannis Barbe tt. ss.
Ego Dominicus clericus tt. ss.
Ego Stephanus clericus tt. ss.
Ego Bonifacius clericus tt. ss.

Ego frater Dominicus sancti Cypriani monachus hoc exemplum ex iussione predicti episcopi exemplaui et ipse manu propria confirmaui.

Farlati Illyr. sacrum V. 640. — Kukuljević Codex II. 227—9.

199.

1187, 28. marta. Verona.

Urban III. papa potvrdjuje prava crkve dubrovačke.

Urbanus episcopus seruus seruuorum dei uenerabili fratri Tribuno Ragusino archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. In eminenti apostolice sedis specula disponente domino constituti, fratres nostros archiepiscopos tam vicinos quam longe positos fraterna debemus charitate diligere et de illorum tranquillitate solliciti debemus existere. Eapropter venerabilis in Christo frater T(ribune) archiepiscope tuis iustis postulacionibus clementer annuimus et ecclesiam Ragusinam, cui deo auctore preesse dinosceris, ad exemplar predecessorum nostrorum felicis memorie Innocencii, Anastasii, Adriani et Alexandri romanorum pontificum sub beati Petri et nostra proteccione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. Preterea quascunque possessiones, que-

cunque bona eadem ecclesia in presenciarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largicione regum vel principum, oblacione fidelium seu allis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hec propriis duximus exprimmenda vocabulis: locum ipsum in quo prefata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, omnes parochias ad ius commisse tibi ecclesie pertinentes, scilicet regnum Zachulmie, regnum Seruilie, quod est Bosna, ac regnum Tribunie, ciuitatem quoque Catharinensem seu Rose, Guduanensem[1], Antivarensem, Liciniatensem, Scodrinensem, Drivastensem et Polatensem, cum abbaciis, ecclesiis et parochiis suis. Confirmamus eciam vobis omnes possessiones, quecunque bona in ecclesiis, decimis, vallis[2], colonis, prediis, agris, nemoribus, montibus, collibus, aquis, pratis aut quibuslibet aliis rebus dioecesane vel proprietarie disposicionis titulo predicta Ragusina ecclesia iuste et canonice possidet. Pallei quoque usum, pontificalis videlicet officii plenitudinem, humilitatis et iusticie signum ad missarum solempnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessus fuisse dinoscitur, et in festiuitate beati Blasii tibi tuisque successoribus auctoritate apostolica confirmamus, quo his diebus tantum adiuncto festo beati Blasii fraternitas tua uti meminerit, quibus antecessoribus tuis ab apostolica sede constat indultum, sane successores tuos a nobis nostrisque successoribus consecracionis graciam in perpetuum decernimus recepturos. Prohibemus insuper, ne interdictos vel excommunicatos tuos ad officium aut communionem ecclesiasticam quisquam recipere sine congrua satisfaccione presumat, nisi forte periculum mortis immineat, ut dum presenciam tuam habere nequiuerint, per alium secundum formam ecclesie satisfaccione premissa oporteat ligatum absolui. Ad hec libertates et immunitates a regibus, principibus et ab aliis personis tam ecclesiasticis quam mundanis ecclesie tue concessas et antiquas et racionabiles consuetudines hactenus obseruatas integras et illibatas manere presenti decreto sanctimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat predictam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexacionibus fatigare, et omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernacione ac sustentacione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitucionis paginam sciens contra eam temere venire presumpserit, secundo tercioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfaccione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacra-

[1] Ima biti: Buduanensem. [2] Mjesto: villis.

tissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte ulcioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone accionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Rt.[1] Ego Urbanus catholice ecclesie episcopus ss. Bv.

† Ego Henricus Albanensis episcopus ss.

† Ego Paulus Prenestinensis episcopus ss.

† Ego Theobaldus Hostiensis et Veletrensis episcopus ss.

† Ego Petrus de Bono presbiter cardinalis tituli sancte Sussane ss.

† Ego Laborans presbiter cardinalis sancte Marie trans Tiberim tituli Calixti ss.

† Ego Pandulfus presbiter cardinalis tituli duodecim apostolorum ss.

† Ego Melior presbiter cardinalis sanctorum Johannis et Pauli tituli Pamachii ss.

† Ego Adelardus tituli sancti Marcelli presbiter cardinalis ss.

† Ego Jacobus diaconus cardinalis sancte Marie in Cosmedin ss.

† Ego Gratianus sanctorum Cosme et Damiani diaconus cardinalis ss.

† Ego Rolandus sancte Marie in Porticu diaconus cardinalis ss.

† Ego Petrus sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis ss.

† Ego Radulfus sancti Georgii ad velum aureum diaconus cardinalis ss.

Datum Verone per manus Moysi Lateranensis canonici vicem agentis cancellarii quinto kalendas aprilis, indiccione quinta, incarnacionis dominice anno MCLXXXVII., pontificatus uero domini Urbani pape tercii anno secundo.

Original sa posve dobro sačuvanim pečatom u arkivu u Dubrovniku. Ima ova bula i u zanimljivom prijepisu u arkivu u Dubrovniku, gdje se (pod br. 45. saec. XII. fol. 5) nalazi u jednom komadu slijepljeno šest bula: prva Paskalova, druga Kalikstova, treća Anastazijeva, četvrta Adrijanova, peta Urbanova, šesta Klementova, a pred njima je original listine Grgurove. Listinu ima i Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 385, koji dodaje: »extat transumptum«. Sumnjiva bula, kao i slične predjašnje.

---

[1] Sa devizom: Ad te domine levavi animam meam.

200.

1187, mj. juna. Rivoalto.

Mlečanima, koji polaze sa svojim brodovima na Zadar, obećava se naknada štete.

In nomine domini nostri Jesu Christi. Anno domini millesimo centesimo octuagesimo septimo, mensis junii, indictione V., Riuoalti. Nos quidem Petrus Justinianus et Dominicus Memo, ambo procuratores operis beati Marci, per preceptum domini nostri Aurei Mastropetri et collaudatione iudicum et maioris atque minoris consilii et aduocatorum nostri communis et populi Venetiarum promittentes promittimus cum nostris successoribus eiusdem operis beati Marci vobis Dominico Venerio, Viuoto et Petro de Salmatia, qui estis cum vestra naui; Petro †[1] Fusculo, Michaeli Fusculo, Leonardo Nani, qui estis cum vestra naui; Marco Benedicto, Dominico Vendelino, Petro et Catoldo † Paradiso, qui estis cum vestra naui; Joanni † Ghisi, Pelegrino Ghisi, Joanni Dedo, Henrico Urso, qui estis cum vestra naui; Petro Bono, Petro † Grimami, Jacobo de Mabon, Joanni Caucho, qui estis cum vestra naui; Pancratio Aycardo, Homodeo Albino, Viuiano † et Jacobo Longo, qui estis cum vestra naui; Basilio Simiteculo, Leonardo † Dodo, Matheo Cauallerio, qui estis cum vestra naui; Dominico Griti, Dominico Juliano, Bartholomeo † Rainaldo, qui estis cum vestra naui; Constantino Malianzocho, Angelo Tinto, Dominico † Natal, Aurio Malianzocho, qui estis cum vestra naui; Panzio Pino, Dominico Natal, Stephano Badoario, Henrico Natal, qui estis cum vestra naui; Jacobo Quirino † Polani, Philippo Zancharolo, Rugerio et † Marino Permarino, qui estis cum vestra naui; Dominico Sacreto, Leonardo Nanno, Joanni Staniero, Andree † Marcello, Joanni de Molino, Jacobo de Molino, qui estis cum vestra naui; Filocaro Mengolo, Spinello Mengolo, Jacobo † Vitturi, Joanni de Canale, Jacobo Juliano, qui estis cum vestra naui; Bonfilio Ziani, Joanni † Ziani, Petro Pentulo, qui estis cum vestra naui; et vestris heredibus et successoribus, qui cum suprascriptis vestris nauibus in presentiam cum stolo Venecie ad obsidionem Jadre ire vel mittere debetis, si in via eundo in isto itinere dehinc ad Jadram vel inde huc redeundo aliquod damnum vobis aduenerit de aliquo corredo vestrarum suprascriptarum nauium, de quo supra salientes nauim soliti sunt restituere et reddere pro habere illorum, nos de toto illo damno vobis restituere et dare debemus veras tres partes pro communi Venecie de bonis et hauere sancti Marci. Preterea postquam vos cum

[1] Na strani: Li segnati † erano li capi delle ditte naui.

suprascriptis nauibus vestris iunxeritis ad suprascriptum stolum ad Jadram vel ad ipsas partes Jadre et presentaueritis vos ibi, qui ibitis cum suprascriptis nauibus vestris, ad capitaneum nostri stoli, ex inde in antea usque dum licentiam habebitis cum ipsis nauibus vestris ab ipsis nostris capitaneis ipsius stoli, si infra tempus ipsum vobis damnum aduenerit de suprascriptis nauibus vestris vel de corredis illarum, totum illud damnum vobis restituere et reddere debemus sine omni tenore et sine omni occasione, videlicet ad laudationem Petri Marcello et de me Petro Justiniano, vel ad laudationem aliorum proborum duorum marinariorum, scilizet infra dies 30. postquam de suprascripto damno per vos vel vestrum missum, vos qui ipsum damnum habueritis, nos inquisieritis, et hoc totum damnum vobis reddere et restituere debemus de bonis sancti Marci seu de thesauro et casaticho et de omni introitu sancti Marci, tam quod est Venetiis, quam quod est foris Venetiis. Preterea sciendum est atque statutum habemus, si finito isto mense septembris primo venturo, ex tunc in antea cum suprascriptis nauibus vestris in suprascripto stolo plus steteritis, de quantocumque exinde in antea plus steteritis, de tanto ad laudem de istis suprascriptis duobus vel de aliis duobus bonis hominibus, quos suprascriptus dominus dux vobis elegerit, nos exinde stare debemus ad perficiendum.

Hec omnia que suprascripta sunt, si non obseruauerimus, tunc emendare debemus cum nostris successoribus eiusdem sancti Marci vobis per ipsum damnum in duplum de bonis sancti Marci, seu de thesauro et casaticho et de omni introitu sancti Marci, tam quod est Venetiis, tam quod est foris Venetie.

Ego Aureo Mastropetro dei gratia dux manu mea scripsi. Ego Petrus Justinianus procurator operis sancti Marci manu mea scripsi. Ego Joannes Michael iudex manu mea scripsi. Ego Petrus Baduario iudex communis manu mea scripsi. Ego Aldigerius Baduario consiliator manu mea scripsi. Ego Stephanus Calbo aduocator communis manu mea scripsi. Ego Joannes Gresolo manu mea scripsi. Ego Johannes Vilioni manu mea scripsi. Ego Julianus Damianus diaconus et notarius compleui et roboraui. Ego Andreas presbiter sancti Canciani et notarius sicut vidi in matre, testis sum in filia. Ego Petrus Michael iudex ut vidi in matre, testis sum in filia.

Iz rukopisa biblioteke sv. Marka u Mlecima (cod. DLI. class. VII. ital. C. 562).

Ljubić Listine I. 12—4. — Kukuljević Codex II. 229—30.

201.

1187, 30. septembra. Zadar.

Petrača Negomir samostanac zadarski svjedoči, da je Zvonimir kralj hrvatski neko svoje zemljište darovao nekomu svomu »magistru« pradjedu Šestaka.

Anno incarnacionis domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo octuagesimo septimo, mense septembri die ultimo, indiccione sexta[1], Jadre, temporibus domini nostri Bele dei gracia inuictissimi regis Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Petri Jadertine sedis venerabilis archiepiscopi, ac Damiani eiusdem ciuitatis illustrissimi comitis. Testificor ego siquidem Petracia Negomire monacus et in ipsa veritate, que Christus est, dico, quod tunc temporis, quando abbas Niciforus monasterium sanctorum Cosme et Damiani regebat, et ego secum apud partes Rogoue multociens equitassem, audiui ab ore eius, quod rex Suinimir quoddam territorium a quadam maceria, que Cauca dicitur, usque ad viam grandem versus occidentem, que sclauice Colnicus dicitur, et ab inde recto tramite deorsum versus usque ad Blatam, omnia que inter hos terminos coli possunt, cuidam magistro suo proauo videlicet Scestaki regia auctoritate propterea, quod sancti Johannis euangeliste ecclesiam cooperierat, antiquitus donauisset, et sui heredes post ipsum illud territorium ut proprium donum regium multis temporibus possedissent. Quia vero te Damianum nepotem prenotati Scestaki esse cognosco, et hec multociens a iam dicto Niciforo et a multis aliis in veritate audiui, coram te ac coram Micha Pecenegi, Bitte Prestancii, Blasio diacono et Jadrensi notario, ac Anastasio Birfi ydoneis testibus perverum dixi testimonium, rogans plurimum, ut omnia, que predicta sunt, in scriptis redigerentur. Et ego supradictus Blasius diaconus et notarius a iam dicto diacono Petrazi ac coram supradictis testibus deprecatus, hanc testificacionis cartulam, ut audiui, scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru str. 36.

Kukuljević Codex II. 140—1. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 29—30. — Ljubić Polichorion 190.

---

[1] Indikcija bizantinska.

202.

1187, od 25. oktobra do 17. decembra.

Grgur VIII. papa podjeljuje benediktinskomu samostanu u Monte Casinu crkvu sv. Marije od Rožata.

Papa Gregorio vnisce al monasterio di Monte Casino (la) chiesa di santa Maria di Resato con le sue pertinenze, perche fù data a detto monasterio dall'arcivescouo di Ragusa e dal conte Sabino padrone di detta chiesa, il quale di già deuotissimo dell' habito del p. s. Benedetto haueua mandato a Monte Casino due casse d'argento con pregare, che quell' abbate mandasse alcuni monaci per sua consolatione et edificatione, che perciò ne uennero tre, a quali fù fatta detta donatione.

Napoli: Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 1—2). Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu (I. c. 15). Bilješka: Bomb. 4. perg. 7.

Kukuljević Codex II. 141 donosi u hrvatskom prijevodu.

203.

1187, mj. novembra. Rivoalto.

Aureo Mastropetro dužd mletački osigurava one, koji su mu dali pomoći na Zadar.

In nomine domini dei et salvatoris nostri Jesu Christi anno incarnacionis eiusdem millesimo centesimo octuagesimo septimo, mense novembris, indictione sexta[1], Rivoalto. Cum nos Aureus Mastropetrus dei gracia Uenetiarum, Dalmatie atque Chroacie dux cum nostris iudicibus et sapientibus consilii et aduocatoribus communis Ueneciarum uideremus nostro communi necessarium esse pro werra, quam cum Ungarie rege habemus, ad galeas in obsidionem Jadre mittendas pecuniam inuenire, ad eos precibus duximus recurrendum, qui possunt nostre patrie hoc necessitatis tempore subuenire. Rogavimus itaque omnes viros, quorum nomina inferius continentur, ut pro sua liberalitate communi nostro in tali necessitate hoc tempore constituto de prefata pecunia subuenirent. Qui quoniam terre nostre viri sunt amatores, promiserunt nostro communi dictam pecuniam se daturos. De qua suprascripta pecunia dedit do(m)pnus Matheus abbas s. Nicholay cum collegio libras ueneciales quingentas, Jacobus Ziani filius quondam domini Sebastiani Ziani bone recordacionis predecessoris nostri libras mille, Marcus Faletro libras quatuorcentas, Dominicus Cara-

[1] Indikcija bizantinska.

vello libras nongentas, Dominicus Memo libras ducentas quinquaginta, Matheus Feruisanus libras ducentas, Panchracius Michael de pecunia s. Leonis pape libras centum, Johannes Barbani libras centum, Bartholomeus Venerius libras centum, Johannes Stornatus libras centum, Petrus Grimani libras centum, Molendina relicta Petri Michael libras ducentas quinquaginta, Matheus Marzelo libras centum, Bernardus Signorello libras centum, Stephanus Calbo libras centum, Henricus Gradonicus libras centum, Jacobus Belli libras centum, Angelus Steno libras centum, Matheus Calbani libras ducentas, Henricus Dandolus libras centum quinquaginta, Andreas Nayzo libras centum quinquaginta, Andreas Donato libras centum quinquaginta, Philippus Nauallarus libras ducentas, Jacobus Venero libras centum, Matheus Venero libras trecentas, Jacobus Nyadi libras centum quinquaginta, Dominicus Jane libras centum quinquaginta, Petrus da Canale cum Angelo fratre suo libras ducentas quinquaginta, Albertinus de Onesto libras centum, Panchratius Capello libras centum sexaginta, Daniel da Molino libras centum sexaginta, Angelus Caballo libras centum quadraginta, Petrus Badouarius libras centum quinquaginta, Matheus Rapani libras centum quinque, Marcus Acotanto cum fratribus libras ducentas, Vitalis Cupo libras centum, Dominicus Barbadigo cum fratre libras ducentas, Johannes Cauco libras centum quinquaginta, Fongerius Abramo libras ducentas, Henricus da Molino libras nonaginta, Dominicus Cupo libras centum, Adam de sancto Apollinari libras centum, Arnulfinus libras ducentas, Leonardus de Salmatia cum fratre libras centum quinquaginta, Theonistus Janne libras centum quadraginta duas, Johannes Faletro de sancto Samuele libras centum viginti, Dominicus Vasallo libras ducentas, Henricus Contareni libras venecialium centum, Petrus Balbo de sancto Matheo libras centum, Johannes Quirinus libras centum, Petrus Barbeta libras centum octaginta quinque, Matheus Uilioni libras centum quinquaginta, Johannes Barocius libras ducentas quinquaginta, Marcus Bondimiro libras centum, Panchratius Montanarius libras nonaginta, Vinotus libras centum viginti, Junzolinus Mudacio libras centum, Jacobus Barbo cum fratribus libras ducentas, Angelus Lambardo libras centum, Johannes Marignuni libras centum quinquaginta, Marcus Albrigo libras nonaginta quinque, Marinus Geno libras nonaginta, Ungarus Natalis libras centum, Ambrosius Degora libras centum, Daniel Zoto libras nonaginta, Marcus Murulo libras centum, Marinus Barbadigo libras ducentas quiquaginta, Lambertus Tintor libras centum, Gondricus Villi de Caprulis libras trecentas, Petrus Pentulo de Caprulis libras centum quinquaginta, Dominicus Tervisano libras centum quinquaginta, Gisla uxor Marsilii Lambardo pro suprascripto viro suo libras trecentas, Artuycus de Tumba de Caprulis libras nonaginta, Dominicus da Tumba de Ca-

prulis libras trecentas, Dominicus Raynaldus libras centum quinquaginta, Leonardus Rado cum fratre libras centum, Marinus Valleresso libras centum, Petrus Ziani filius quondam domini Sebastiani Ziani ducis libras nonaginta, Petrus da Molino presbiter plebanus sancti Johannis baptiste libras centum quinquaginta, Martinus Nanno libras ducentas, Daniotus Contarenus libras centum, Henricus Geno libras centum, Georgius Vitulino libras ducentas, Spinellus Mengulo libras centum, Dominicus Greci (Greti?) libras nonaginta, Jacobus da Molino de confinio sancti Eustachii libras centum, Petrus Baldyno libras centum, Petrus Grimani de sancta Agnete libras centum quindecim, Wido Jane libras centum quinquaginta, uxor Vitalis Voltani pro suprascripto uiro suo libras centum, Marinus Donato libras centum, Panchratius Gabriel libras centum viginti duas, Michael Encio libras centum quinquaginta, Bernardinus de Vicentia libras centum quinquaginta, Angelus Tinto libras centum, Johannes Ungarus libras centum, Bonusfilius Ziani de Caprulis libras centum sedecim et mediam, Frugerius Tinto libras ducentas nonaginta quinque. Quapropter nos prenominatus dux cum iudicibus et sapientibus consilii et aduocatoribus Ueneciarum collaudatione populi Ueneciarum cum nostris successoribus vobis omnibus suprascriptis viris et vestris heredibus et successoribus obligamus omnes introytus nostri communis, qui de sale proueniunt et de moneta et de comitatu Ausari(!) ab istis kalendis mensis decembris nuper uenturis per suprascriptam indiccionem usque ad annos duodecim, et de suprascriptis redditibus tantum debeatis recipere omni anno per terminum quatuor mensium secundum quantitatem suprascripte pecunie usque ad suprascriptum terminum, quantum habebunt illi uiri, quibus forum Riuoalti et quadragesimum et quintum et cetera sunt obligata secundum quantitatem quadraginta milia librarum, quas ipsi nostro communi dederunt, sicut per racionem uenerit de introytu uniuscuiusque anni. Propter quod nos omni anno debemus facere camerarios ad introytus salis recipiendos et eos omni anno per sacramentum distringere, ad tenendos suprascriptos introytus salis ad uestram utilitatem secundum ordinem suprascriptum, et ad pacandum uos omni quarto mense, ut supra legitur de suprascripto introytu salis, si tantus fuerit, et ad dicendam ueritatem de toto eo, quod uobis pacatum habuerint sine fraude. Similiter autem et monetarios omni anno facere debemus et distringere eos ad sacramentum, si aliquid uobis deerit ad complementum pecunie, quam habere debetis secundum ordinem suprascriptum, quod ipsi uobis debeant adimplere quidquid deerit uobis, si redditus de moneta fuerit tantus, et dicere ueritatem per suum sacramentum, quantum uobis datum habuerint similiter sine fraude. Quod si nec de introytu salis nec de moneta pacati eritis omni anno secundum ordinem suprascriptum, tunc habeatis cum

omni uigore et robore illam promissionis cartam factam anno incarnacionis domini millesimo centesimo octuagesimo quinto, mense iunii, indicione tercia, quam nobis suprascripto duci et iudicibus ac sapientibus consilii atque communi Veneciarum fecerunt Dominicus Maurocenus comes Jadre et Rogerius filius eius, eodem patre suo sibi consentiente pro commitatu Absari et insulis eidem Rogerio concessis, unde nostro communi omni anno soluere debent libras uenetialium quadringentas, ut in ea legitur, et illam aliam promissionis cartam similiter, quam nobis fecerunt Johannes Dandolus, Petrus Ursyulus, Leonardus Sucucullo, Propheta da Molino, Petrus Maurocenus, Henricus Maurocenus, Vitalis Venerus et Stephanus Constantinus anno domini millesimo centesimo octuagesimo quinto, mense iunii, indicione tercia, quod si suprascripti Dominicus Maurocenus et Rogerius, sicut nobis obligati sunt et communi Veneciarum, non soluerent libras ueronenses omni anno et cetera, ipsi infra unum mensem et cetera, ut in ea legitur, plenissima potestate ad excuciendum cum eis tantum, quantum uobis defuerit de suprascripto uestro redditu omni anno. Et si de suprascriptis omnibus non eritis pacati omni anno secundum ordinem suprascriptum, nos omni anno de nostro communi uobis adimplere debemus secundum ordinem suprascriptum quicquid minus habueritis, remota omni occasione et sine ulla deminutione. Sciendum est, quod de ultimis sex mensibus et medio duodecimi anni suprascripte concessionis debetis esse pacati secundum ordinem introytus duodecimi anni illius concessionis, quam habent suprascripti uiri, qui predictas quadraginta milia libras nostro communi dederunt. Promittimus itaque uobis hec suprascripta omnia obseruare, et quia distringemus per sacramentum uicedominos, qui erunt annuatim ad ueritatem uobis dicendam, quantus erit introytus de suprascripto foro Riuoalti et quadragesimo et quinto et aliarum rerum, que in concessione suprascriptorum uirorum continentur, omni anno per terminos suprascriptos; et quod de nullo prestito pro nostro communi dehinc ad annos duos uos impediemus. Si igitur contra hanc concessionis et promissionis cartam ire temptauerimus, componere promittimus cum nostris successoribus uobis et uestris heredibus et successoribus auri obrizi libras decem, et hec concessionis et promissionis carta in sua firmitate permaneat.

† Ego Aureo Mastropetro dei gratia dux manu mea subscripsi.

† Ego Andreas Dandulo iudex manu mea subscripsi.

† Ego Dominicus Sanudo iudex manu mea subscripsi.

† Ego Henricus Nauigaioso consiliator manu mea subscripsi.

† Ego Petrus Cornario consiliator manu mea subscripsi.

† Ego Aureus Dauro consiliator manu mea subscripsi.

† Ego Philippus Zancayrolo camerarius manu mea subscripsi.

† Ego Propheta da Molino camerarius manu mea subscripsi.

† Ego Johannes Vilioni manu mea subscripsi.

† Ego Raphael Betani manu mea subscripsi.

† Ego Marinus Baldoynus manu mea subscripsi.

† Ego Manase Badouario iudex communi(s) manu mea subscripsi.

† Ego Jacobus Nauigaioso iudex communi(s) manu mea subscripsi.

† Ego Philippus Faletrus iudex communis manu mea subscripsi.

† Ego Dominicus Secreto auocator manu mea subscripsi.

† Ego Dominicus Aurio auocatur communi(s) manu mea subscripsi.

† Ego Johannes Faletro auocator communi(s) manu mea subscripsi.

† Ego Marcus Martinatius auocator manu mea subscripsi.

† Ego Philippus de Aybolo manu mea subscripsi.

† Ego Englepreto Marecenus manu mea subscripsi.

† Ego Wido de Equilo manu mea subscripsi.

(S. T.) Ego Paternianus da Putheo subdiaconus et notarius compleui et roboraui.

(S. T.) Ego Marcus Paulinus diaconus et notarius ut uidi in matre, testis sum in filia.

† Ego Andreas Delfinus iudex uidit mater(!), testis sum in filia.

(S. T.) Ego Arduynus presbiter plebanus sancti Johannis.

Iz rukopisa biblioteke sv. Marka u Mlecima (cod. DLI. class. VII. ital. C. 562).

Muratori Scriptores XXII. 522. — Ljubić Listine I. 13. — Kukuljević Codex II. 230—3.

204.

1187. Spljet.

Črnje Krapov gubi parbu protiv samostana sv. Petra Gumajskoga poradi zemalja od Belaja do solinskoga zida i do glave od mosta.

In Christi nomine, amen. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo octogesimo VII., indictione V., existente Petro filio Chitleni venerabili Spalatensi archiepiscopo, Issaac sancti Stephani abbate, predicti archiepiscopi vicario, insurexit Cirg(n)e filius Chrappe adversus monasterium sancti Petri de Gumaio et placitauit cum eius abbate Ruberto ante predictum archiepiscopi vicarium Issaac de terris, que sunt a Belayo ad murum, scilicet ad caput pontis, quas terras Cirg(n)e dicebat esse suas. Sed quia nullam ostendebat certitudinem, et monasterium eas possidebat et scriptum ostendebat, iudicauit monasterio, quod eas iuramento firmaret

et placitum obtineret. Quod iuramentum Talmatius sancti Petri iuppanus ibidem fecit, astantibus testibus Magero et Duimo Pinose, et etiam predictus abbas Issaac suum prepositum Martinum pristaldum dedit. Ego Sabatius subdiaconus communis iuratus notarius precepto abbatis Isaac hoc breue scripsi.

Prijepis u rukopisu iz 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Descrizionale della mensa (str. 76—7) kod biskupa u Spljetu.
Kukuljević Codex II. 141.

1187. **205.**

Dujam sin Prestancijev sa svojim rodjacima dobiva osudom pristava zemlju Brest pod Perunom i daruje je samostanu sv. Stjepana kod Spljeta.

Nel nome di Christo. L' anno dall' incarnatione di lui MCLXXXVII., nell indictione V., nel tempo di Grubesca conte, Vilcotto giudice, et vicariato di Cosmo genero di Giovanni Budico. Io sopranominato Doimo figliolo di Prestanzo ho fatto fare questa carta di testamento. Come pretendendo Cerna figliolo di Crappa, che le terre poste a Brest, luoco detto Olmo sotto Perun, fossero state de suoi ascendenti, et allegando per testimonio Vilico figliolo di Rasomeo vescovo arciprete de Clissa, pristaldo delle nostre terre, dicendo che esso havesse sentito, mentre Stresimiro lauoraua esse terre per parte di Cirna, s' oppose et contradisse; et rimettendomi io a quello fusse da lui attestato, elegessimo di comun consenso il nobil huomo Lucato figliolo di Stenna Stresio, accio fosse nostro pristaldo, et interrogasse il detto Uliuo di questo fatto. Il quale Uliuo interrogato dal nostro pristaldo disse, che non ha mai udito ne Stresimiro ne alcun altro per nome di detto Cerna contradicente, et cosi Cerna hebbe torto, et io fui uincitore. Io Sabatio subdiacono nodaro giurato del comune ho scritto.

Stante le cose come è predetto, è piaciuto a me Doimo sopradetto figliolo di Prestanzo, et a mio fratello Stano, et alli nostri parenti Paolo Michel, Prodano et Giovanni Maria Saranovo, e tutti gli altri tanto maggiori quanto minori, tutti così concordi di dare la sopradetta corte con tutte le terre lauorate et non lauorate, come si legge dal principio al fine de questo priuilegio, al monasterio di san Stefano per l' anima di quello che l' aquistò, et di tutti li nostri antenati. E ben vero, che la

spesa fatta et questa recupera, che fù di 20. romanati, fù di borsa del monasterio.

Prijevod talijanski u: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani clas. V. cod. LI. 44). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41 str. 12—3 i rkps. II. c. 52 str. 22.

Kukuljević Codex II. 142.

206.

1188, 18. februara. Zadar.

Radić sin Sramljanov, dvornik Isakov, uvodi kao pristav samostan sv. Kuzme i Damjana u posjed otetih mu zemalja i vinograda oko Tinja.

Anno incarnacionis domini nostri Jesu Christi millesimo CLXXXVII.[1], mensis februarii die XVIII., indiccione VI., temporibus domini nostri Bele tercii dei gracia inuictissimi regis Ungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Petri Jadrensis archiepiscopi electi, ac Damiani eiusdem urbis incliti comitis. Ego nempe Raddicha filius Sramliani, Ysaci duornicus, dimissus pristaldus a Stephano Yerace et Sracinno Besanni iupanis, mitto te Dominicum sanctorum Cosme et Damiani abbatem et omnes monachos eiusdem cenobii tam presentes quam futuros per predictorum iuppanorum sententiam tam in vineam quam in cunctis territoriis et possessionibus, que Bruconia cum suis heredibus aput Tenum in territorium Moimiri fratris Drascei habere dicebatur, quod idem Moimir antiquitus monasterio sancti Johannis euangeliste pro sue anime remedio, sicut superiori cartula continetur, donauerat; tali videlicet ordine, ut omnia supradicta iure hereditario perpetuis temporibus habeatis et possideatis, ac ut idem Bruconia in his se de cetero non intromittat per se neque per intermissam personam, per predictorum iudicio iuppanorum sum directus, ut X. boues a iam dicto Bruconia acciperem, quod et feci et pristaustinam recepi, quod meum ius fuerat sibi suisque heredibus perpetuum silentium imponens eo, quod ydoneis testibus fuerat approbatum; quod si qua ibi aliquando habuerat, prefato monasterio pro XXI. romanatis auri vendiderat, iudicio quorum iuppanorum hii nobiles affuerunt testes: Boricius Gussich, Martinus Sluradi, Trunzanus Michaelis, Gaudius Nosse, Grubessa de Joseph et multi alii tam Sclaui quam Latini. Ubi autem vos in vestris possessionibus intromissi, fuerunt hii testes: predictus Boricius, Vilcinna Tolei

[1] Mletačko brojenje godine.

filius, Beloscius de Teno, Jacobus Chropinuce filius. Et ego Blasius diaconus et Jadrensis notarius, qui facto interfui et omnia, que predicta sunt, a prefato pristaldo audiui, has difinicionis paginas scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru str. 20—1.

Kukuljević Codex II. 139—40. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 28—9. — Ljubić Polichorion 175—6.

207.

1188, 19. februara. Lateran.

Kliment III. papa potvrdjuje samostanu sv. Kuzme i Damjana sva stečena prava i imanja.

Clemens episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Dominico abbati monasterii sancti Damiani de Monte eiusque fratribus tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Quotiens a nobis petitur, quod religioni et honestati conuenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter dilecti in domino filii vestris postulationibus clementer annuimus et felicis recordationis Lucii pape predecessoris nostri vestigiis inherentes prefatum monasterium sancti Damiani de Monte, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presenciarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, possessiones omnes monasterii sancti Johannis euangeliste, quod quondam Venetici destruxerunt, ecclesiam sancti Michaelis de Rogoua cum pertinentiis suis, Grobounizza cum pertinentiis suis, et unum molendinum Bubniani cum pertinentiis suis, Tin cum pertinentiis suis, Alesani cum pertinentiis suis, Chorasçani cum pertinentiis suis, Merani cum pertinentiis suis, Chamenani cum pertinentiis suis et unum molendinum in Schardona. Preterea libertates et immunitates, que fuerunt supradicti monasterii, vobis et monasterio vestro, quod illius capella fuit, auctoritate apostolica confirmamus. Sane noualium vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis ani-

malium vestrorum nullus a vobis decimas presumat exigere. Liceat vobis quoque clericos et laicos e seculo fugientes liberos et absolutos absque alicuius contradictione ad conuersionem vestram recipere et eos sine contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terre fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, supressa voce diuina officia celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salua tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc eiusdem loci abbate vel tuorum quolibet successore, nullus ibi qualibet surrectionis astucia seu violencia preponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum maior pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit monasterium vestrum temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et Jadrensis archiepiscopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se diuino iudicio existente de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Rt. Ego Clemens catholice ecclesie episcopus ss. Bv.

† Ego Theobaldus Hostiensis et Veletreiensis episcopus ss.

† Ego Johannes presbiter cardinalis tt. s. Marci ss.

† Ego Laborans presbiter cardinalis s. Marie trans Tiberim tt. Calixti ss.

† Ego Albinus tt. s. crucis in Jerusalem presbiter cardinalis ss.

† Ego Melior presbiter cardinalis ss. Johannis et Pauli tt. Pamachii ss.

† Ego Jacobus diaconus cardinalis s. Marie in Cosmidyn ss.

† Ego Octavianos ss. Sergii et Bachi diaconus cardinalis ss.

† Ego Soffredus s. Marie in via lata diaconus cardinalis ss.

† Ego Petrus s. Nicholai in carcere Tulliano diaconus cardinalis ss.

† Ego Radulfus s. Georgii ad velum aureum diaconus cardinalis ss.

Datum Laterani per manum Moysi lateranensis canonici vicem agentis cancellarii XI. kal. marcii, indictione sexta, incarnacionis dominice anno MCLXXXVII(I).[1], pontificatus vero domni Clementis pape III. anno primo.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (acta ss. Cosmae et Damiani fasc. V. 186). Pečat otpao. Ima i prijepis od god. 1222., koji je učinio Vital zadarski notar (acta ss. Cosmae et Damiani fasc. VII. 120).

Kukuljević Codex II. 142—4. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 142—3.

208.

1188, 15. marta. Spljet.

Grubeša knez spljetski čini nagodbu medju Vučinom Vitovim i samostanom sv. Benedikta za neke zemlje i vinograde, što su bili pod parbom.

In nomine domini nostri Jesu Christi. Anno eiusdem incarnationis millesimo centesimo octogesimo VIII., indictione vero VI., mediante mense martio, regnante domino nostro rege Hungarie Bela, in sede vero sancti Domnii residente Petro Hungaro venerabili archiepiscopo, Spalatensem autem comitatum optinente Grubessca comite, Vilcotta iudice et in bucaratu Cosme generis Johannis Budicci hoc actum est. Uniuersa mortalium facta, nisi litterarum annotatione memorie commendantur, tum hominum negligentia tum temporis successione obliuioni tradita cito a cordibus dillabuntur et quorumdam corda in maximum errorem inducuntur. Unde ad presentium notitiam et ad futurorum memoriam presens priuilegium constat esse factum. Contigit ergo, quod in prescriptorum tempore monasterium sancti Benedicti tunc sub Chazze abbatisse regimine de quodam territorio, quod est in Dillato subter vipera, quod Lugoperscina vocitatur, in Spalatensi curia super Vulcinam filium Witi Nasitorti proclamationem faceret asserens, quod predictum territorium olim a rege Suinimiro per priuilegii instrumentum iure hereditario possidendum sibi datum et concessum esset, et Vulcine non pertineret. Constituto itaque termino et hora, quando utraque pars placitatura in curia deberet adstare, pro monasterio Borislau filius Nicolay comitis Cacicli aduocatus extitit, ex parte vero

---

[1] U originalu je doista god. 1187., ali papa Kliment III. izabran 19. decembra god. 1187. mogao je u mjesecu februaru imati »pontificatus annus primus« samo u god. 1188.

Vulcine Dragus filius Dabrane Gumaii placitator affuit. Qui cum fortiter inter se pro eodem territorio disceptarent et diutissime verba replicarent ac vario modo ad inuicem interpellarent, auditis et pleniter intellectis eorum altercationibus, tandem ego comes Grubessca non modica cum turba nobilium, quorum inferius leguntur nomina, super illorum placito in consilio adiuimus, ibique subtiliter hinc inde tractantes, habito et communicato omnium nobilium ibi residentium consilio, antequam super illos iudiciali sentencia iudicium extenderemus, pactum concordie inretractabiliter inter illos deo volente composuimus, talem scilicet, ut totum territorium, unde placitum erat laboratum et non laboratum, ammodo in antea omni interpellatione et contradictione cessante, exceptis vineis, perpetuo sit monasterio. Vineas vero, quas ipse Vulcina vel soror eius cum suo pretio in sepedicto territorio pastinauit, quousque vites earum durauerint, ipse Vulcina et soror eius sine agratico teneant. Viti(bu)s autem defficientibus terra illa vinearum tota sit perpetualiter monasterio in eadem concordia ut alie terre. Nam monasterium debeat dare eidem Vulcine et sorori eius ibidem, ubi nunc vinee videntur esse, tantum de terra, quantum octo modia seminis seminantur, attamen ex qua parte monialibus placuerit, sed in uno loco. Quod autem huius nostre ordinationis concordia, quam subscriptis personis scientibus et collaudantibus inter monasterium et sepe nominatum Vulcinam eiusque sororem stabiliuimus, firma stabilisque permaneat, nec a nullo umquam homine possit infringi et violari, per communem notarium nostrum Sabatium subdiaconum scribi et sigillo sancti Domnii communiri fecimus. Huius quippe concordie isti sunt actores et testes: Grubessca comes, Vilcotta iudex, Petre de Sagarella, Micha de Malantrata, Forminus Constantini, Petre de Rufine, Talmatius Johannes de Marco, iupanus Dragus, Gaudius Sirizzi, Johannes Buzula, Petre filius Stresi, Nicola Caloiannis Stosse, Mathia filius Marci, Petre filius Mille, Prodanne Cicle, Micha filius Prodani, Streza filius Tirmisi, Juanus frater comitis, Marinus filius Pauli et frater eius Johannes, Dabre filius Mari, Mager filius Murge, Duimus filius Pinose, Johannes filius Dabrane Gumaii.

Sciendum namque est, quod territorium, unde inter illos placitum fuit, est incipiente desuper a vipera quomodo vadit predel sancti Domnii usque deorsum ad viam supra mare, qua itur Tragurium, et inde ad partes occidentis usque ad terras de Mesagalina, et ab ipsis terris de Mesagalina iterum sursum, sicut vadit potoc. Omnes utique terre, que inter potoc et predel sancti Domnii sunt, monasterio sancti Benedicti, ablato omni incredulitatis errore, fore cognoscuntur.

Ego itaque Sabatius subdiaconus communis notarius huius placiti vel concordie conscius, de mandato comitis Grubesce et totius curie ad

sepe notatum territorium adfui, eumque circumiens hoc priuilegium composui, scripsi et testor.

Original na velikoj pergameni dosta dobro sačuvan, samo na okrajcima oštećen, u arkivu opatica sv. Marije u Zadru. Vidi se mjesto izgubljenomu pečatu. — Savremeni prijepis u arkivu jugoslavenske akademije. Kukuljević Codex II. 144—5.

209.

1188, 28. marta. Zadar.

Ugovor mira izmedju Zadrana i Pizanaca.

Reverendissimo patri ac domino Ubaldo dei gratia sancte Pisane ecclesie archiepiscopo non minus vita quam honestis moribus decenter ornato cunctoque eiusdem ecclesie clero clarissimoque consulatui eiusdem ciuitatis ac senatui, viris illustribus ceterisque optimatibus omni sagacitate rutilantibus et universo populo Pisano, tam maioribus quam minoribus, suis tamquam fratribus et amicis dilectis Petrus Jadertine sedis archielectus licet inmeritus et Damianus dei dominique Hungarici regis gratia eiusdem ciuitatis comes Dalmacieque princeps una cum iudicibus, proceribus, tribunis et uniuerso populo Jadertino salutem et perpetue dilectionis constanciam. Cuncti potentis dei preceptum, ut diligeremus (nos) invicem, fratres et amici dilectissimi, explere cupientes vosque ubique valere et vigere apertissime cognoscentes, hos vestre sublimitatis cives: Betrucium Scorinizanum, Girardum Guascum, Gaymum Bonainsennia quondam Henrici Casadonna et Dentem, qui pacem iurati sunt pro se et pro omnibus sociis, ac Petrum de Leo et Bonalburgum nauclerios atque Sismundum de Castaldo Rusticum, Procaxium Ragnerium Sinibaldi, Ugulinum de Arcoro, Raynuncium Stefanum Benicasam Nigrum et omnes alios, qui in navi vestra fuerant, licet in semotis positi honorabiliter ac diligenter suscepimus et cum his societatem et pacem perpetuam, secundum quod inferius continebitur, hos nostre civitatis iudices quatuor: Prestancium videlicet Cipriani, Andream Catapanie, Petrisciam de Onta, Petrum Slutadi[1] et quintum Petrizium Michaelis Jaderensem procerem in sacramento pro se et comite ac nobis omnibus contra vestros quinque premittentes, in vestro beneplacito habere et observare firmavimus statuentes, ut omnis gens Pisana cum ea, que se per Pisam conclamaverit, salva et secura in rebus et in personis ad portum et civitatem nostram

[1] Jamačno: Sluradi.

per totum nostrum districtum deveniat suaque mercimonia nichil dacii nobis dando exerceat, preter si cum navi propria venerit et aliquid honeris emerit vel vendiderit, nostro principatui romanatos quatuor pro qualibet navi persolvat, et si cum sale vel vino venerit et ibidem vendiderit, romanatos due(!) tribuat. Si vero cum navi extranea more supra salientium negotiatorum aut per terram venerit, nichil nobis dacii dare teneatur. Si autem naufragium, quod absit, infra nostrum districtum genti Pisane pati forte contigerit et hoc nobis fuerit intimatum, eam nostro posse iuuare et sibi auxilium et consilium sine dolo prestare, tamquam cuilibet Jadertino, debemus. Verum si aliquod lignum armatum ad quempiam offendendum a nostra exierit civitate, eos, qui in eo fuerint, ne vos preter voluntariam strinam offendant, sacramento constringere tenemur, et si neglecto sacramento vos aliquatenus offendissent et nostri cives essent reperti, plenam de his iusticiam vobis facere debemus. Volumus etiam, ut gens Pisana cum in nostra urbe devenerit, curiam propriam habeat, et eius iudex suorum nautarum causas et placita audiat et definiat, preter si sua sponte a nostro principe seu iudicibus audiri voluerint. Cum exercitu vero totius nostri districtus contra vos numquam insurgere debemus, sed ubicunque vos invenerimus, personas et res vestras uti nos ipsos diligere et honorare tenemur. Ac si per nostrum districtum aliquam ab aliquo violentiam sustinebitis, quod nobis inotuerit, vos armata manu nostro posse deffendere et adiuvare tenemur. Decrevimus etiam, ut sicuti nos prescripta capitula perpetuo tenere et observare iurauimus et iuramento omnes hunanimiter assentivimus, ita vos eadem capitula cuilibet vestro nobili pro vobis omnibus, cum hoc scriptum videritis, iurare et observare iubeatis, ac cum Pisis devenerimus, illud dacii, quod a quolibet Pisano accipitur, a nobis suscipiatis nostrosque cives, ubicumque vigorem et fortitudinem habueritis, ab omnibus sibi iniuriam et violenciam inferentibus vestro posse sine fraude aliqua adiuvetis et defendatis, nosque vestris litteris sigillo magnitudinis vestre impressis vestri gratia muniatis.

Data Jadre. Ex iamdicti domini principis imperio per manum Blasii diaconi et Jadrensis notarii anno incarnationis domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo octuagesimo octavo, quinto kalendis aprilis, indictionis VI., temporibus domini Clementis pape III. anno primo et domini nostri Bele invictissimi regis Hungariae, Dalmacie, Croacie atque Rame anno XVI. regni eius. Bv.

Original u državnom arkivu u Firenci (cl. X. dist. III. no. 26. no. 6. parte II.).

Makuscev Monumenta I. 422—4.

210.

1188, 6. maja. Ostrogon.

Bela III. kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje samostanu sv. Ivana kod Belgrada darovanje Rogova, Vrbice i Kamenjana sa svima pripacima, kako mu ih darovaše kraljevi hrvatski Krešimir i Zvonimir.

In nomine dei et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno eiusdem incarnacionis millesimo centesimo octogesimo octauo, II. nonas madii, indictione VI., Strigonium. Ego Bela tercius Geyce regis filius, dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque rex, cognoscens et firmiter tenens, regii esse officii ad honorem et exaltacionem ecclesie totis intendere uiribus et ecclesiastica pro iure suo seruare, augere, ab inuasoribus potestate celitus sibi data defendere. Monasterio sancti Johannis in finibus Dalmacie sito, in urbe, que quondam, dum in suo statu existeret, Alba vocabatur, confirmamus et presenti priuilegii testimonio corroboramus, ut integre abbas et fratres predicti monasterii habeant omnes terras illas, quas olim Cresimir et Suennimir quondam Chroacie reges et eorum principes, nec non Stephanus beate memorie frater et antecessor noster rex iam dicto monasterio in perpetuum tradiderunt, sicut in eorum priuilegiis continetur, secundum quantitatem et terminum terrarum illarum. Uidelicet: terram in Rogoua et Uirbiza cum aqua molendinaria et in Cameniani et ceteras terras, quas in diuersis locis per Chroaciam sepedictum monasterium optinet. Hoc autem edicto presens statutum confirmamus, ut si quis infringere temptauerit et abbati vel fratribus illis de predictis terris diminucionem vel molestiam aliquam facere voluerit, diuine ire periculum incurrat, et nostram se sentiat ledere maiestatem ac regali iudicio subiaceat. Preterea ob peccatorum nostrorum remissionem, sicut in rescriptis predecessoris nostri Stephani iam dicti regis comperimus, eisdem fratribus regia auctoritate concedimus, ut quoscumque hospites ad inhabitandas terras illas de quibuscunque locis adducere poterint, a nemine nisi ab abbate et a fratribus eorumque prepositis iudicentur, ad neminem cum sigillo vel homine determinati ire cogantur. Quod si quis eis uim intulerit aliquam, predicte sentencie subiaceat. Actum est autem istud aput Strigonium in comuni presencia principum meorum, presente Paulo Colocensi electo, Stephano comite de Sala, Mochone Nitrensi comite, Dominico comite, Damiano Jadrensi comite, Lampredio Vitaçe, Bogdano Zizonis, Detrizo, Blasio notario, Luca presbitero, Slauogost iu-

pano, Slouinia iupano. Datum Strigonio per manus Sauli aule regie (cancellarii).

Savremeni prijepis na pergameni u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio rogovski III. no. 16). — Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 48) ima ovu listinu do: predicte sentencie subiaceat.

Kukuljević Codex II. 145—6. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 61—2. — Ljubić Polichorion 199—200. Ljubic (bilješka str. 200) prima za vjerodostojno samo toliko, koliko je u Polichorionu, te sumnja o listini s razlogom, što je čudno, da u Ostrogonu medju biskupima i velikašima dolazi i načelnik zadarski s nekoliko gradjana zadarskih.

211.

1188, 21. juna. Lateran.

Kliment III. papa šalje Tribunu nadbiskupu dubrovačkomu nadbiskupski plašt i potvrdjuje stara prava dubrovačke crkve.

Clemens episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Tribuno Ragusino archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. In eminenti apostolice sedis specula disponente domino licet inmeriti constituti fratres nostros archiepiscopos et episcopos tam vicinos quam longe positos fraterna debemus caritate diligere et ecclesias eorum gubernationi commissas apostolice sedis priuilegio communire. Eapropter venerabilis in Christo frater Tribune archiepiscope tuis iustis postulationibus clementer annuimus et ecclesiam Ragusinam, cui auctore deo preesse dinosceris, ad exemplar predecessorum nostrorum felicis recordationis Innocentii, Anastasii, Adriani, Alexandri et Urbani romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quecumque bona eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis; omnes parochias ad ius commisse tibi ecclesie pertinentes scilicet: regnum Zachulim[1], regnum Seruilie[2], quod est Bosna, ac regnum Tribunie, ciuitatem quoque[3] Catarinensem seu Rose, Buduanensem[4], Antiuarensem, Licianensem[5], Scodrinensem, Driuastinensem[6] et

[1] C. Zachulimae. [2] C. Seruile. [3] C. que. [4] C. Guduanensem. [5] B. Lucinianensem, Suacensem; C. Licinianensem, Suacensem. [6] C. Diuasterinensem.

Polatensem, cum abbatiis, ecclesiis et parochiis suis. Confirmamus etiam vobis omnes possessiones et quecumque bona in ecclesiis, decimis, vallibus[1], collonis, prediis, agris, nemoribus, montibus, collibus, aquis, aut quibuslibet aliis rebus diocesane vel proprietarie dispositionis titulo predicta Ragusina ecclesia iuste et canonice possidet. Pallei quoque usum, pontificalis uidelicet officii plenitudinem, humilitatis et iustitie signum, ad missarum solempnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessus fuisse dinoscitur, et in festiuitate beati Blasii et in precipuis festiuitatibus ecclesie tue tibi tuisque successoribus auctoritate apostolica confirmamus. Quo his diebus tantum adiuncto festo beati Blasii et precipuis festiuitatibus ecclesie tue fraternitas tua uti meminerit, quibus antecessoribus tuis ab apostolica sede constat indultum. Sane successores tuos[2] a nobis nostrisque successoribus consecrationis gratiam in perpetuum decernimus recepturos. Prohibemus insuper, ne interdictos vel excommunicatos tuos ad diuinum officium aut communionem ecclesiasticam quisquam recipere sine congrua satisfactione presumat, nisi forte periculum mortis immineat, ut dum presentiam tuam habere nequiuerit[3], per alium secundum formam ecclesie satisfactione premissa oporteat ligatum absolui. Ad hec libertates et immunitates a regibus, principibus et ab aliis personis tam ecclesiasticis quam mundanis ecclesie tue concessas et antiquas et rationabiles consuetudines hactenus obseruatas integras et inlibatas presenti decreto manere sancimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit prefatam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, set omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac substentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant[4] et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

(Sigillum[5] cereum, cum inscriptione: SS. Petrus. Paulus. Clemens papa III. Doce me domine facere voluntatem tuam[6].)

[1] Mjesto: villis. [2] B. predecessores. [3] C. nequiuerint. [4] C. percipiat. [5] B. ima bilješku u zagradi, koja se počinje sa »Sigillum«. [6] C. ima »Rota« s istim nadpisom i »Benevalete«.

Ego Clemens catholice ecclesie episcopus subscripsi[1].

Ego Johannes presbiter cardinalis tituli sancti Marci subscripsi.

Ego Laborans presbiter cardinalis s. Marie trans Tyberim tituli Calixti subscripsi.

Ego Pandolfus presbiter cardinalis basilice duodecim apostolorum subscripsi.

Ego Melior presbiter cardinalis sanctorum Johannis et Pauli tituli Pamachii subscripsi.

Ego Radulfus tituli s. Praxedis presbiter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli s. Clementis presbiter cardinalis subscripsi.

Ego Bobo tituli sancte Anastasie presbiter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus presbiter cardinalis tituli s. Petri ad uincula subscripsi.

Ego Jordanus presbiter cardinalis sancte Pudentie tituli Pastoris subscripsi.

Ego Jacobus diaconus cardinalis s. Marie in Cosmedin subscripsi.

Ego Bracianus sanctorum Cosme et Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Octauianus sanctorum Sergii et Bachi diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius sancte Marie in Porticu diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Johannes Felix s. Eustachii diaconus cardinalis iuxta templum Agrippe subscripsi.

Ego Johannes s. Theodori diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Bernardus s. Marie noue diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius s. Marie in Aquiro diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Laterani per manum Moysi sancte romane ecclesie subdiaconi vicem agentis cancellarii undecimo kal. julii, indictione sexta, incarnationis dominice anno millesimo centesimo octuagesimo octauo, pontificatus vero domini Clementis pape tertii anno primo.

Ego Petrus de Bonouicino presbiter et notarius ducalisque aule cancellarius hoc exemplum exemplaui de mandato domini Jacobi Teupuli, dei gratia incliti Venetiarum ducis, sumptum ex autentico dicti domini Clementis pape tertii, eius sigillo sigillato, non viciato, non cancellato, currente anno domini millesimo ducentesimo trigesimo septimo, mense septembris, indictione undecima, Riuoalti, in quo nihil scienter

---

[1] B. nema odavle dalje ništa osim predjašnje bilješke; a C. ima dalje sve, kako donosimo.

addens vel minuens, quod sententiam mutet, scripsi, compleui et roboraui.

Uzesmo za osnovu primjerak (A) u arkivu u Dubrovniku. Na dnu ima dvije rupe, kao da je bio pečat obješen. Nema potpisa ni papina ni kardinalâ. — »Bullarium Ragusinum« (B) ima ovu bilješku: »Ex membrana pendet sigillum cereum cum figula pontificis paleo ornati et ut videtur capituli Ragusiensis, extra in eadem membrana legitur: Clemens III. Tribuno . . . 1188. undecimo kalendas julii. Extat etiam aliud transsumptum. Datum Laterani per manum Moysi etc«. — Jednaki su doslovce: »Liber Pactorum« u državnom arkivu u Mlecima IV. 102 i »Liber Pactorum« u dvorskom arkivu u Beču IV. 25 (C). — Sumnjiva bula.

Farlati Illyr. sacrum VI. 82. — Hormayr Geschichte I. 2. 127. — Fejér Codex VII. 5. 129. — Migne Patrologia lat. 204. 1368. — Kukuljević Codex II. 147—9. — Jaffé Regesta II. 548. no. 16289.

212.

1188, mj. juna. Rivoalto.

Ivan biskup krčki daruje redu sv. Benedikta crkvu sv. Ivana u gradu Krku.

In nomine domini dei et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno domini millesimo centesimo octogesimo octauo, mense iunii, indictione sexta, Riuoalto. Quidquid datur vel offertur, oportet ut scripture vinculo confirmetur. Quapropter nos quidem Johannes dei gratia Veglensis episcopus cum nostris successoribus per presentem offercionis cartulam ab hodie in antea damus, offerimus deo et monasterio sancti Benedicti super Padum et monasterio sancti Cypriani de Murianis et abbati atque priori supradictorum monasteriorum et vestris successoribus ecclesiam nostram sancti Johannis positam in ciuitate Vegle, quam nos, antequam ad episcopatus officium adscendissemus, propriis nostris expensis edificari fecimus. Hanc autem supradictam ecclesiam cum libris et sacerdotalibus indumentis et cum omnibus edificiis et possessionibus, que in circuitu eiusdem ecclesie sunt, vobis et vestris successoribus et eisdem monasteriis damus, offerimus atque transactamus habendum, tenendum, cultandum, dominandum, edificandum vel quidquid exinde vobis placuerit faciendum, nullo vobis homine contradicente. Unde omni anno perpetuis temporibus dare et soluere debetis nobis et nostris successoribus et eidem nostro episcopatui pro incenso libram unam incensi. Super hec autem damus, donamus,

offerimus atque transactamus vobis et vestris successoribus et eisdem monasteriis duas nostras vineas et terras nostras proprias, quas nos habemus et eas adquisiuimus et recuperauimus propriis nostris expensis, antequam ad supradictum officium episcopatus adscendissemus, que sic distribuuntur: ab uno capite versus Zacarinum et (a) maceria vetere prope locum Deregna, ab alio latere mare usque ad riuum de Zaulo, et a dicto riuo usque Burguldum, et insuper dictum Burguldum et Polize cum omnibus pertinentiis suis. Has autem suprascriptas duas vineas nostras cum suprascriptis terris et cum omnibus earum habentiis et pertinentiis ac adiacentiis et cum vigore et robore de omnibus cartulis nouis et veteribus ad suprascriptas vineas et terras pertinentibus atque cum virtute et potestate, quam inde habemus, in vestram vestrorumque successorum damus et transactamus potestatem habendi, tenendi, dominandi, cultandi, meliorandi, in perpetuum possidendi vel quidquid inde vobis placuerit faciendi, nullo vobis homine contradicente. Amodo igitur in antea semper inde securi et quieti permaneatis, ita, ut nullis diebus nullisque temporibus vos inde amplius requirere valeamus. Quod si ullo unquam tempore contra hanc offercionis et transactionis cartulam per aliquod vos ingenium ire temptauerimus, componere promittimus cum nostris successoribus vobis et vestris successoribus auri libras quinque, et hec offercionis et transactionis cartula maneat in sua firmitate.

Ego Johannes Veglensis episcopus manu mea scripsi.

S(ignum) Johannis primicerii Veglensis ecclesie nesciente scribere, pro se rogauit scribere.

Ego Paternianus de Putheo subdiaconus testis subscripsi.

Ego Johannes Vilionis testis subscripsi.

Ego Dominicus Arduinus presbiter plebanus sancti Johannis euangeliste testis subscripsi.

Ego Johannes presbiter manu mea scripsi.

Ego Marcus Paulinus diaconus ac notarius compleui et roboraui.

Ego Nicolaus presbiter sancti Canciani et notarius ut vidi in matre, testis sum in filia.

Ego . . . . . .

Ego Marcus presbiterus(!) ecclesie sancti Stephani de Muriano et notarius hoc exemplum exemplavi anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo nonagesimo nono, mense novembri die septimo exeunte, indictione tertia decima, Rivoalti, nihil addens vel minuens, quod sensum vel sententiam mutet, complevi et roboravi.

Farlati Illyr. sacrum V. 641. — Kukuljević Codex II. 146—7.

213.

1188, 8. oktobra. Rovinj.

Rovinjani ponavljaju mir s Dubrovčanima.

Nos hominibus(!) de Rubinio facimus rescriptum de renouatione pacis, quod fuit inter nos et hominibus(!) Ragusii. Ego Bertaldus gastaldio filius Sipon et Johannes filius domini Scandole et Johannes de Antonino et Pensu(!) filius Dominicus Caualero, Dominicus Galiopo, Talliauento filius Johannis Sigilfredo, Cesarius filius Vitalo: isti omnes iurauerunt firmam pacem in perpetuum cum hominibus Ragusii. Anno domini millesimo centesimo octogessimo octauo, indictione sexta, octaua die intrante mense octubris, firmatum est hoc capitulare. Ego diaconus Marinus et communis notarius Ragusii exemplaui, precurrente anno domini M. C. nonagessimo, mensis februarii, die sancti Blassii.

Izvana:

Capitulum rumorum de Ystria.

Original na maloj pergameni u dvorskom arkivu u Beču (pod. br. 957; stari br. 959).

Ljubić Listine I. 14. — Kukuljević Codex II. 149.

214.

1188, 21. novembra. Ravena.

Ugovor prijateljstva izmedju Dubrovnika i Ravene.

Reverendo patri et domino H.[1] dei gratia Ragusine ecclesie archiepiscopo et nobilisimo viro Ger(uasio) comiti, proceribus quoque et nobilibus et cuncto eiusdem civitatis populo Gvazzo Ravenatensis potestas cum proceribus et valvasoribus et universo eiusdem urbis populo salutem. Cum summo tripudio ex tenore litterarum vestrarum et nuntiorum vestrorum fida et dulci relatione cognovimus, quod precum vestrarum exauditionem gratam satis et acceptam habuistis, et ex hoc dilectionem vestram, si hactenus erga nos tepida fuerit, promisistis deinde fore ferventem, et in proposito firmo habere nostros cives tamquam proprios honorare. Que omnia plurimum quidem nobis hylaritatis, iocunditatis securitatisve contulere, ideoque et nos magis ac magis iugiter in amore

[1] Ima biti: B(ernardo).

vestro ferventes vos non quasi longe remotos sed et ceu prope positos amicos reputamus; veri namque et sinceri amoris virtus tanta fore dignoscitur, ut valde distantia videat semper tamquam presentia. Nec hoc magnitudinem vestram latere volumus, quia ex quo alicuius singularitatis vel universitatis amicitiam gratam suscepimus, ab ea facile nunquam discessimus, considerantes illud sapientis discentis: non minor est virtus quam querere parta tueri, et quod nonnisi perseverantibus iustitiae premium redditur. Proinde volentes omnino ceptam amicitiam inconcussam servare, securitatem civibus vestris postulatam letantes prestamus, ut quandocunque illos ad terram nostram pervenire contigerit, salvi et securi velut cives proprii habeantur, custodiantur et honorentur tam in civitate Ravenna quam etiam in toto nostro districtu, promittentes vobis ista sub fidei et legalitatis vinculo, quibus nulla sunt digniora et prestantiora in seculo, et expectantes a vobis in terra vestra et in vestro districtu similia nostris ciuibus exhiberi. His autem omnibus hinc inde hoc ordine procursuris prompta inter nos erit vicisitudo dilectionis, ita ut si quando nos ad provectum vestri honoris idonei reperiemur, voluntatem vestram per vos cognoscentes, ipsam amicabiliter implere studebimus. Et quales nos vobis scriptum ostendit, tales operationis effectus nos demonstrabit, securi et certi de vobis omnino, quod eadem ergo nos facere non cessabitis. Datum Ravenne per manu Ubaldi notarii sancte Ravennatis ecclesie, qui hoc scripsit anno millesimo centesimo octuagesimo octavo, die XXI. mensis novembris.

Original u arkivu u Dubrovniku. Pečat dosta sačuvan na crvenoj vrvci.

Kukuljević Codex II. 233 (ima samo hrvatski kratak sadržaj).

215.

1188, 8. decembra. Zadar.

Pavao sin Petra Ljube prodaje samostanu sv. Kuzme i Damjana zemlju svoju kraj Rogova.

Anno ab incarnatione domini nostri MCLXXXVIII., mense decembri die VIII. astante, indictione VII.[1], Jadre, temporibus equidem domini nostri Bele dei gracia inuictissimi regis Ungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Petri Jadertine sedis venerabilis archielecti, ac Damiani eiusdem ciuitatis incliti comitis. Confiteor ego siquidem Paulus filius Petri

[1] Indikcija bizantinska.

Liube una cum nepote meo Desa et cum omnibus meis participibus per hoc scriptum, quia vendidi tibi Dominico sanctorum Cosme et Damiani abbati terram nostram secus Rogouam positam et tuis successoribus cum terminis et pertinentiis suis pro XX. romanatis a te plene susceptis, et ideo volo, ut prefatam terram cum omnibus signis et terminis suis habeas et possideas tam tu quam omnes fratres et successores eiusdem cenobii in perpetuum, sitque vobis amodo in antea potestas, si opportuerit vendere, commutare vel quicquid volueritis facere, nemine resistente. Acta sunt quidem hec et firmata coram his testibus: Damiano predicto comite, Martino Sluradi et filio eius Jacobo, Micha de Viti, Soppe, Gaudio, Mutagange, Desa Stricalla, Drasinnia de Cece, Micha Cigali, Pettula Curtisia, Martinus Platoni, Tollisio Bruconia, Gregorius Mogorouich, Bratci Lapzanin, Johanne Gusich, Mironego de Couacizi, Dominico de Scardona et Gridesia Jacobo et Cusina ac multis aliis. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadrensis notarius, qui facto interfui, hoc venditionis scriptum, ut a Paulo et Desa ceterisque testibus audiui, scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 21).

Kukuljević Codex II. 150. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 41—2. — Ljubić Polichorion 176—7.

216.

1188.

Fusko sin Deše Manipula zamjenjuje zemlju svoju u Besoldolcu za zemlju svoga rodjaka Madija.

In Christi nomine. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo octogesimo VIII., indictione uero VI. hoc actum est. Ego quidem Fusco quondam filius Dese Manipuli hanc testamenti cartulam scribere feci, qualiter in presentia subscriptorum testium terram, que est in valle . . . e Besoldolez iuxta terram monasterii sancti Benedicti, a cognato meo Madio consensu et uoluntate sue aue Stane gambiaui, ad quam subscriptos testes, (ad) eius uoluntatem perquirendam, duxi. Que dixit ita: quod maritus meus Madius dedit illam terram nepoti suo Madio azaticum(!), et ego eidem illam confirmaui atque confirmo; set cum ille ipsam terram uult uendere, ego multo magis uolo, ut tu, qui noster nepos es, illam habeas eamque nullo tibi contradicente homine gambiare uel emere iubeo. Vnde ego iamdictus Fusco cognato meo Madio more nostre patrie assignaui a saline(!) medium vretenum de terra, et insuper addidi ei VIII. romanatos

et medium tali tenore, ut habeam de ea potestatem uendendi, donandi uel cui mihi placuerit dimittendi. Huius autem comutationis isti sunt testes: Johannes Buzula et Tuirdane. Et ego Sabatius clericus communis notarius ut a testibus audiui, ita scripsi et testor.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 1. 6).

217.

1189, 2. maja. Zadar.

Mihajlo biskup skradinski dosudjuje ponovno samostanu opatica sv. Dimitrija u Zadru svoj posjed u Bubnjanima.

Anno ab incarnatione domini MCLXXXVIIII., mense maii die II. astante, indictione VII., Jadre, temporibus equidem domini nostri Bele gloriosissimi regis Ungarie, Dalmacie, Croacie Rameque nec non Galacie (!), et Macharii curialis comitis eius vicebani, ac Petri Salonitane sedis archiepiscopi. Cum ego siquidem Michael sancte Scardonensis ecclesie episcopus ad iam dictum comitem Macharium visendum Jaderam perexissem, tocius mei episcopatus iura pro viribus ventilando difinissem, Bruconia cum filiis in mea multorumque aliorum presentia, quos inferius dicemus, veniens, sua nobis insinuatione monstrabat, quod tu Bunna sancti Dimitri(i) abbatissa cum tuo conuentu quedam territoria eius in Bubniani ac in campestribus deorsus posita per violentiam retinebas, tu vero econtra taliter respondebas: quod sibi de cetero super hoc respondere non deberes, eo quod ante me a multis retroactis temporibus pro eadem causa steteras et Drascennum Slouinie filium pristaldum tali tenore susceperas, quod ad primum et secundum, tercium et quartum, et usque ad quintum terminum prefatus Bruconia cum filiis citatus fuerat et venire contempserat. Auditis igitur utrisque partibus et recordans, quod omnia, que tu abbatissa dixeras, vera erant, tibi prefate abbatisse et tuis posteris abbatissis prenotata territoria cum omnibus terminis et pertinenciis suis habere et perpetuo possidere per sentenciam adiudicauimus, tibique prefatum Drascennum ad nostri iudicii confirmationem iterato dedimus, ipse vero vice sui Tolisium Tugomirik super eandem causam constituit. Acta sunt quidem hec et definita coram Damiano comite Jadre, Dimitrio Sclauo et Petroni Cucille iudicibus, Micha Strigule, Boricio Michaelis, Michaele Subbe, Nicolao Segerlutti, Gregorio Cilumbuli; de Sclauis autem fuerunt hii: Vilcani frater, eius filius Goysce, Milonia cum filio de genere Criscelzo, et multi alii, coram quibus prefata territoria circumuenta et terminata fuerunt. Et ego Blasius sancte Anastasie

diaconus Jadertine ciuitatis notarius a prefato episcopo Scardonensi rogatus hanc difinicionis et protectionis cartulam, ut audiui, scripsi, roboraui et solito signo signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 23).

Farlati Illyr. sacrum IV. 12. — Katona Hist. crit. IV. 344—5. — Fejér Codex II. 247—8. — Kukuljević Codex II. 151. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 62—3. — Ljubić Polichorion 179.

218.

1189[1], 13. maja. Dubrovnik.

Pavao ulčinjski biskup priznaje metropoliju dubrovačku.

† In anno dominice incarnationis milesimo centesimo (octuagesimo nono), mensis madii die decima tercia intrante, apud Ragusium . . . . coram Bernardo Ragusino archiepiscopo et Gervasio (comite atque) iudicibus Sglaba et Drisgimiro, vicario quoque Michatio et Lucaro Pudisii atque abbate Firmino. Ego Paulus Dulcinii episcopus relatione et antiquorum hominum et idem per me sciens, Ragusinam metropolitanam ecclesiam fore matrem et dominam cunctarum ecclesiarum superioris Dalmatie, et inspectis privilegiis a sancta romana ecclesia sibi traditis, quid audivi et vidi confirmo, et (ad) sacrosancta dei evangelia bona ac spontanea mea voluntate iuro fidelitatem et obedientiam omnibus diebus vite mee Ragusine ecclesie stricte tenere, sic me deus at(iuvet et) sancta quatuor dei evangelia et manu mea scrips(i).

† Quia interfui in hoc cum supradictis . . . . notarius iussione et rogatione dicti episcopi . . . .

Original u arkivu u Dubrovniku (saec. XII.). Jedan dio gornje strane listine i nešto veći pri kraju otkinuti.

219.

1189, 28. juna. Lateran.

Kliment III. papa potvrdjuje samostanu sv. Krševana u Zadru darovanje crkve sv. Martina.

Clemens episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis G. abbati et fratribus s. Grisogoni salutem et apostolicam benedictionem. Justis pe-

[1] Na ledjima listine zabilježena god. 1189.

tentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et vota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter dilecti in domino filii vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, ecclesiam sancti Martini cum omnibus pertinentiis suis a patronis ipsius ecclesie de consensu Jadertini capituli monasterio vestro pia largitione concessam, sic ut ipsam iuste ac sine controuersia possideatis, vobis et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Data Laterani IV. kalendas iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Iz odlomka zbornika sv. Krševana koncem XII. vijeka u nadbiskupskom arkivu u Zadru (str. 17).

Farlati Illyr. sacrum V. 65. — Migne Patrologia lat. 206. 1444. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 174. — Kukuljević Codex II. 151—2. — Jaffé Regesta II. 557. no. 16425.

220.

1189, mj. juna. Spljet.

Početak isprave, u kojoj se spominju dostojanstvenici spljetski.

In nomine sanctissime trinitatis et indiuidue unitatis. Anno igitur sacro postquam Christus carnem sumpsit milleno centeno, addito quater viceno, et ut numerus certus sciatur, nouenus adiiciatur, indictione vero VII., regnante quoque domino nostro Bela rege Hungarie, Spalatine sedi presidente Petro Hungaro archiepiscopo, eiusdem vero ciuitatis comitatum regente Grubessa, existentibus iudicibus Miche de Malantrata et Petro de Sagarella et in buccaratu filii Gregorelli, scilicet mense junii actum est . . .

Farlati Illyr. sacrum III. 222 (ex tabulario comitum de Cindris). — Kukuljević Codex II. 152.

221.

1189, 29. augusta. Dubrovnik.

Kulin ban bosanski daje Dubrovčanima slobodu trgovanja u svojoj zemlji.

† Ꙋ име ѡца и сына и светога дꙋха. Ѣ бань босьньски Кꙋлинь присеꙁаю тебѣ, кнеже Кръвашꙋ и вьсѣмь грађамь Дꙋбровьчамь правы приѣтель быти вамь ѡдь селѣ и до вѣка, и правь гои дрьжати сь вами и правꙋ вѣрꙋ, до колѣ сьмь живь. Вьси Дꙋбровьчане кире ходе по моемꙋ владанию трьгꙋюке, гьдѣ си кьто хоке крѣвати, годѣ си кто мине, правовь вѣровь и правымь срьцемь дрьжати е беꙁь вьсакое ꙁьледи, раꙁвѣ що ми кьто да своиовь воловь поклонь, и да имь не бꙋде ѡдь моихь честьниковь силе, и до колѣ ꙋ мене бꙋдꙋ, дати имь сьвѣть и помокь какоре и себѣ коликоре мог(ꙋк)е, беꙁь вьсега ꙁьлога примысла, тако ми богь помагаи и сие свето еваньђелие. Ѣ Радое диѣкь бань писахь сию книгꙋ повеловь бановь ѡдь рождстъва Христова тисꙋка и сьто и ѡсьмьдесеть и деветь лѣть, мѣсеца авьгꙋста ꙋ дьвадесети и девети дьнь, ꙋсѣчение главе Иѡвана крьститела.

Original u carskoj biblioteci u Petrogradu. — Stari prijepis i prijevod latinski u dvorskom arkivu u Beču.

Извѣстія 1852. 344. — Miklosich Monum. serbica 1—2. — Šafařik Památky. Listiny 2—3. — Kukuljević Codex II. 152—3.

222.

1189, 25. novembra. Lateran.

Kliment III. papa preporučuje Dubrovčanima nadbiskupa Bernarda.

Clemens episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis nobili viro Ger(uasio) comiti et uniuerso populo Ragusino salutem et apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster Ber(nardus) Ragusinus archiepiscopus ad sedem apostolicam accessisset, ipsum sue probitatis, honestatis et litterature intuitu benigne recepimus eique pallium, scilicet pontificalis officii plenitudinem, clementer curauimus impertiri. Ipsum igitur, quem sue discretionis et probitatis consideratione sincera caritate diligimus, ad vos cum gratia sedis apostolice remittentes, uniuersitatem vestram monemus et per apostolica scripta mandamus atque precipimus, quatinus eum benigne curetis et deuote recipere, et ei obedientiam et reuerentiam debitam exhibentes ipsius salubria monita et mandata reue-

renter et sine refragatione seruetis, et in iis, que ad deum sunt, ei tamquam patri et animarum vestrarum pastori cum omni mansuetudine ac deuotione assistere studeatis et fauorem vestrum fideliter impertiri, ut ipse in suscepto ministerio vobis et commisse sibi ecclesie utiliter proficere valeat, et vos de obedientie et fidelitatis obseruantia premium a domino possitis indeficiens expectare. Datum Laterani VII. kalendas decembris, pontificatus nostri anno secundo.

(Bulla plumbea Clementis III. pendens.)

Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu str. 13.

Farlati Illyr. sacrum VI. 83. — Migne Patrologia lat. 204, 1449. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 175. — Kukuljević Codex II. 233. — Jaffé Regesta II. 559. no. 16453.

223.

1189, 25. novembra. Lateran.

Kliment III. papa preporučuje dubrovačkoga nadbiskupa Bernarda velikomu županu Nemanji i njegovoj brači Strašimiru i Miroslavu.

Clemens episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis nobilibus viris megaiupano, Straschimiro et Mirosclabo salutem et apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster Ber(nardus) Ragusinus archiepiscopus ad sedem apostolicam accessisset, ipsum sue probitatis, honestatis et litterature intuitu benigne recepimus eique pallium, scilicet pontificalis officii plenitudinem, clementer curauimus impertiri. Ipsum igitur, quem sue discretionis et probitatis consideratione sincera charitate diligimus, ad vos cum gratia sedis apostolice remittentes, nobilitatem vestram monemus et per apostolica scripta mandamus, quatinus eum benigne curetis et deuote recipere, et ei reuerentiam debitam exhibentes ipsius salubria monita et mandata reuerenter et sine refragatione seruetis, et in iis, que ad deum sunt, ei tamquam patri et animarum uestrarum pastori cum omni mansuetudine et deuotione assistere studeatis et fauorem vestrum fideliter impertiri, ut et ipse in suscepto ministerio vobis et commisse sibi ecclesie utiliter proficere valeat, et vos de obedientie et fidelitatis obseruantia premium a domino possitis indeficiens expectare. Datum Laterani VII. kal. decembris, pontificatus nostri anno secundo.

(Pendet bulla plumbea Clementis III.)

Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu (str. 376); ima bilješku: Miroslaus frater Nemanie. Lucari 25.

Kukuljević Codex II. 233—4.

224.

1189. Trogir.

Utemeljitelji crkve sv. Marije Špiljanske popisuju zemlje i medje iste crkve, kao i druge stvari crkvene.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis amen. Anno incarnacionis MCLXXXVIIII., indictione VII., regnante domino nostro Bela rege Vngarie, Traguriensi quippe ecclesie venerabilis episcopi Michaelis, comite scilicet Marino hoc actum est. Nos quidem fundatores ecclesie sancte Marie de Spilano Stance Orebina, Bratiza Matheye, Petrus scilicet et Stephanus podcupp Strumbrada, Grubina, Drasechna. Imprimis namque est terra s. Marie sub via de Spilano sita in loco, quod dicitur Pociuala; ex aquilonari parte cuius est terra s. Nicolai, iuxta terra eiusdem ecclesie, ex parte orientali cuius est terra s. Marie sub viam, que ducit ad Spilanum supra aqua, que appellatur Sunichem, terra s. Marie, sub eadem aqua est terra s. Marie, in occidentali parte ecclesie sub via est terra s. Marie, ex orientali et occidentali parte cuius sunt terre Bratco supra viam, que ducit ad Ostrog, ex orientali parte ecclesie est terra s. Marie. In eodem loco subtus ecclesiam, subtus viam est terra s. Marie; ex occidentali parte eius terra s. Johannis sub Steniza; in orientale parte ecclesie est terra s. Marie. In loco quod dicitur Sustie supra rupem (est) terra s. Marie, ex australi parte cuius terra s. Joannis; apud Stinizam est terra s. Marie, ex orientali parte cuius est terra s. Nicolai. In loco qui dicitur Sustie est terra s. Marie, ex australi parte cuius est terra Ponete; in orientali parte atque apud Pocrounicum est terra s. Marie, ex australi parte cuius est terra s. Marie, ex orientali parte cuius est terra Branco. A vegete Maramide usque ad terram s. Johannis tota terra illa est s. Marie. In australi parte Becize est terra s. Marie. In eodem est terra s. Marie, ex orientali parte cuius est terra Bufali, et in aquilonari est terra s. Georgij de Mirano; ex aquilonari parte ecclesie tota illa terra in qua diuidit aqua per medium usque ad Stenizam est terra s. Marie; ex orientali parte quedam arbor nux supra aquam que surgit ante ecclesiam est terra s. Marie. Sub lacu, qui est prope viam, que vadit apud s. Georgium, est terra s. Marie. Dictis et numeratis nominibus terrarum oportuit scribi nomina rerum ecclesie. In primis est unum missale continuum, unum ymnarium et ymnarius mixtus cum psalterio; vna cortina et pannus vnus super altare.

Lucius Memorie 496. — Farlati Illyr. sacrum IV. 332. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 176—7. — Kukuljević Codex II. 153.

225.

1189.

Petar samostanac popisuje medje i zemlje samostana sv. Petra u Klobučcu kod Trogira.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Anno domini MCLXXXIX., indictione quoque VII., regnante domino nostro rege Hungarie Bela, Spalatensi sede presidente Petro archiepiscopo Hungaro, eiusdem ciuitatis comitatum obtinente Grubessa comite, existentibus iudicibus Micha de Malantrata et Petro de Sagorella, nec non in buccaratu filii Gregorelli hoc actum est. Quoniam omnium gestarum rerum certitudo, si diligenti studio comprehensa fuerit et in scriptis redacta, ad succedentium memoriam plurimum valere agnoscitur, et quia eis series litterarum maximam prestat utilitatem, ideo presente(!) briuilegium(!) scribi sancitum est. Ego itaque Petrus, licet indignus monacus, dilapsis aliquantis temporibus post susceptam aministrationem monasterii sancti Petri de Clobucez, habito consilio omnium fundatorum eius monasterii tam Sclauorum quam Latinorum, omnes terras, quas monasterium sine alicuius contradictionis obstaculo possidet, illuminare et certis limitibus determinare et per eorumdem terminos lapidum signa infigendo ab aliorum terris distinguere curauimus et scripto redigimus. Imprimis illarum terrarum terminus incipit a latere maris a loco, qui sclauonice dicitur Puteç, ubi in quodam lapide viuo designatur littera P. Dein recto gradiente tramite sursum in parte aquilonis ad alium lapidem viuum, in quo eadem littera designatur. Inde autem sursum ad columnam, in qua eadem littera scribitur, a columna vero deorsum in parte occidentis sicut signa lapidum constant prefixa usque ad lapidum congeriem. Et inde iterum ad mare recto tramite iuxta terras, que vocantur Crepuciscina, tota illa terra, que intra predicta signa constat, sancti Petri est. Sursum uero a Dubrouiza in loco qui sclauonice vocatur Cal est magna terra, que tota ex parte aquilonis et meridie circumdatur viuis lapidibus, ex parte vero eisdem terris in hoccidente est tera filiorum Neumi Valizi; in loco vero qui dicitur Valizi est magna vinea. In loco quod sclauonica lingua nuncupatur Dominici Drazie est magna terra, in loco vero qui Pocrounic dicitur . . . a maceriis, que sunt ex parte australi et usque ad aquam de Pocrounic, est terra sancti Petri. In loco qui Stragisce dicitur super aliam, que est terra domne Dabrize, est magna terra sancti Petri. Ibidem super Stragisce est magna terra incipiente a petra viua, et ut continentur rupes usque ad terras in Magduscina, sub qua terra est terra sancti Nicolai. Harum igitur terrarum ostensores et

illuminatores fuerunt: podzup regis Juaniz Strunbrada, Desiz Meiumis, Dragina Neumi Valizi. Testes autem qui in circumdatione illarum terrarum fuerunt, isti sunt: Mager filius Murgie de Spalato, de Tragurio Cerne filius Cipriani, Siluester filius Verseni cum fratre suo Sanicha, Dabrana Vodouari, Dirsen filius Slouinne, Petrus et Nicolaus filiastri Oscominne, Vilcoiz Caciz, Dragoy Sadneuiz, presbiter Radun de Ostrogo, presbiter Graguy podiup de Ostrogo, Petricha Grubinna, Drasechna Dragouan, Vulcinna Pipogan, Stoian Zauriçç(!), Dragun filius Neuadi Rastis et frater eius Jorra, Dragoy filius Draguni.

Original u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu.
Lucius Memorie 497. — Kukuljević Codex II. 154.

226.

1190, 3. februara. Dubrovnik.

Dubrovčani ugovaraju mir s Kačićima.

(In nomine sancte et indiui)due trinitatis. Anno domini millesimo centesimo nonagesimo, (mensis februarii die sancti Blasii). Ego Bre(n)ti una cum parentibus meis facio hanc re(cordationem), confirmando pacem nos Cazichi cum Raguseis. Videlicet .... (N)icolaii Dersimiro comitis Petri, sub sacramento ita .... um p . . ris salvus sit, sub tali conditione, ut ipsi Ragusei in q(uocumque) loco inuenti fuerint, a Cazichis sani et salui sint cum omnibus rebus .... per mare inuenti fuerint super ipsos non cum armis sed pacifice cum .... ut quod voluntarie Ragusei dare voluerint, ipsi accipi .... Et si aliquis de Cazichis per fortiam aliquod(!) Raguseis tulerit, personam(!) propriam(!) tribuatur Raguseis. Si vero aliquis seruus fugerit de Ragusio ad nos, et dominus eius querendo superuenerit, a nobis optimam et plenam habeat iusticiam. Et si naues de Apulia Ragusium venerint, a Malonto usque ad Vratenic salue fiant. Hec sunt nomina Cazichorum qui iurati sunt: iupanus Bre(n)ti, filii Nicolaii: Borislauus, Simon et Bocdanus, Petrus Velcinnic, Tuerdennus, Velcocna, Sebenna, Velcoe de Chranca et frater ei(us) Dragan, filii Grobinne, Dessislauus, Raddos, et Sintca, et Gurrech.

Et ex parte Ragusii pacem hanc firmandam primo comes iurauit Geruasius, salvo iuramento domini sui, Slabba Lucari iudex, Dersimirus filius Petri iudex, Lucarus Nicolaii, Dobre Stepatie, Vitus Lampri(dii),

Lucarius Pudisii, Sergius Vladimiri, Petrus Bubanne, Sauinus . . . . Simon Stephani, Dnesius, Lampridius Dabranitie.

Zajednička bilješka za ovu i slijedeću listinu na ledjima:

Capitulare Sclauo(rum) Cazichorum, et quod liber ad festum beati Blasii omnis homo ueniat.

Original ove i slijedeće listine — najprije ugovor s Kačićima, a zatim zakon o polaznicima svetkovine sv. Vlaha — nalazi se na istoj podugačkoj pergameni u dvorskom arkivu u Beču (Ragusa no. 956; stari br. 958). Listina je na više mjesta, a naročito na desnom rubu od vlage tako oštećena, da se ne može pročitati. Obje listine pisane su jamačno istoga dana.
Ljubić Listine I. 14. — Kukuljević Codex II. 156.

227.

1190, 3. februara. Dubrovnik.

Dubrovčani čine zakon, da svaki stranac, pa bio i dužnik ili zločinac, ako na svečanost sv. Vlaha dodje u Dubrovnik, ima biti prost od suda i kazni tri dana prije i tri dana poslije blagdana.

Anno domini millesimo centesimo nonagesimo, mensis februarii die sancti Blasii . . . . Ger(uasius) comes. Facta curia cum campana, voluntate . . . . iudicum, nobilium et sapientum ac totius populi, confirmatione quidem Bernardi archiepiscopi, bandum omnibus Raguseis fecit statuens, ut ad festum (sancti) martiris Blasii, si quis extraneus debitor inn . . . . atque . . . . hominibus, ut sit malefactor, Ragusium venire . . . . liber et immunis ante festum per tres dies, idem et post festum maneat in perpetuum, et ut nunquam hoc rumpi possit, in scriptis memorandum duxerit. Quod per manus diaconi Marini de Camas communis notarii scriptum est hoc capitulare.

Kukuljević Codex II. 155. — Ljubić Listine I. 14 (u izvatku). — Bogišić et Jireček Liber statutorum LXII.

228.

1190, 5. aprila. Zadar.

Tolja kći Lampridijeva opatica sv. Marije u Zadru opisuje medje samostanskih vinograda.

Anno ab incarnacione domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo nonagesimo, mense aprilis die quinto intrante, indictione octaua, Jadere,

temporibus equidem domini nostri Bele gloriosissimi regis Hungarie, Dalmacie, Croacie atque Rame, et Petri Jadertine sedis archielecti, ac Damiani eiusdem ciuitatis incliti comitis. Cum ego nempe Tollia, filia Lampridii, abbatissa monasterii sancte Marie canonice constituta, multa nostri cenobii territoria interminata decernerem, pociori usa consilio, vineam nostram ultra riuum positam cum territoriis ibidem adiacentibus, secundum quod nostris senioribus occurrit, memorie iussimus terminare et terminos scriptis redigere, ne forte quisquam contra nos aut nos contra aliquos aliquando insurgamus. In primis namque vinea terminata est cum sepibus et maceriis suis, incipiente ab occidente usque in austrum subtus viam puplicam, que vadit ad mare, versus meridiem usque ad terram Bogdani, que undique est septa maceriis. Est etiam aliud territorium nostrum in austrum terre Bogdani septum maceriis undique, ubi fuit vinea Slugonnie; finito vero territorio Bogdani, quod est supra viam puplicam, ab ipsa eadem via usque sursum ad vineam prenotatam recta linea versus boream, ac ab inde in occidente per conductum aque usque ad terras Pecenegi, ubi sunt termini lapidei, et ab inde deorsum recto tramite usque ad viam supra vineam Tolle positam, et ab inde recto calle in austrum, quousque perueniatur iterum ad terram Bogdani, sunt territoria sancte Marie virginis, quas circumgiraui ego una cum Dabrosa, Bunna Galzane, Viula, Bunna Trebemiri, presbytero Priuonia, Bo . . icio Michael, Grube Lampredii, Blasio notario et multis aliis.

Kukuljević Codex II. 155 ima iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru. Danas taninom uništeno; mi ne mogosmo čitati.

229.

1190, 14. maja. Zadar.

Zadrani vraćaju iza slavne pobjede nad Mlečanima samostanu sv. Krševana otok Maun, koji mu je negda darovao kralj Krešimir.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Chrisi millesimo C. nonagesimo, mense madii XIIII. die intrante, indictione VII. (VIII.), Jadere, regnante domino nostro Bela dei gratia inuictissimo Hungarie, Dalmatie, Chroatie Rameque rege, et Jadertine ecclesie Petro venerabili archielecto presidente, ac Damiano Desinnie inclito principe eidem ciuitati principante. Cum nos nempe Johannes Bernaldi sancte Jadertine ecclesie archidiaconus, Andreas archipresbiter, Marcus Mita Gange, Matheus Nosdri, Vitus ac Siluester maioris ecclesie canonici cum toto choro beate Anastasie, et Marinus sancte Marie ma-

ioris plebanus cum clero suo, Predicius sancti Stephani plebanus cum suo clero, Johannes Pucine sancti Petri veteris plebanus cum suo clero, Joseph sancti Petri noui cum suo clero, Johannes Cucile sancti Michaelis plebanus cum suo clero cunctoque Jaderensi capitulo, et Damianus dei gratia Jaderensis comes una cum Damiano Sluradi et Martino fratre eius, Petrizo Vitace et Lampridio fratre eius, Petrona Cucille, Petrizo Michaelis et Prestancio fratre eius, Gregorio Cosse, Martino et Diminia filiis Madii, Micha Petrizi et Petro fratre eius, Petro Camasci, Grube Lampridii, Prestancio Cipriani, Petriscio Otre, Vulcinna de Cande, Bitte de Juda, Bitte Prestancii et Crisogono fratre eius, Petro Sluradi, Cellia, Andrea Cotopanie, Forto, Damiano de Rubasac, Coscia Crisogoni, Coscia Gregorii, Grubescia, Stephano et Laurentio filiis Joseph, Stephano Cossuti, Marino Buciardi, Micha et Bertaldo filiis Pecenegi, Gaudio Suronie, Damiano Organie, Dessa et Bitte de (P)ezula, Jacobo Petri mortui, Marandula et uniuersa comunitate, in sancti Crisogoni ecclesia post bellum cum Venetis habitum et post victoriam de castello in promontorio Treni quondam erecto nobis celitus destinatam, ad eiusdem sancti Crisogoni patroni nostri pie translationis festum deuotissime celebrandum conuenissemus, et omnipotenti deo ac omnibus sanctis eius et precipue huic sacratissimo martiri tutori ac protectori nostro preces humilitatis effundentes, laudes et gratias de euasione maximi periculi et collatione victorie ac omnimodi percepti beneficii deuote retulissemus, electo nostro Petro in Hungaria persistente et Nicolao Farense episcopo nostre ecclesie suffraganeo missarum sollempnia celebrante et sermonem ad populum more solito faciente, hoc de communi omnium voluntate adinuenientes stabiliuimus et presentis scripti munimine roborari precipimus, decreto in perpetuum valituro: ut insulam Mauni, quam iam dictum sancti Crisogoni monasterium regis Cresimiri beate memorie largicione, sicut in eius breuilegio continetur, a multis retroactis possedit temporibus, nostrique postmodum priores pro communi nostre ciuitatis constructione et utilitate eam una nobiscum abstulerant, ob deuotionem, quam in sancto habemus et ob id, ut semper ab inimicorum visibilium et inuisibilium incursibus liberemur et de his victoriam ac triumphum iugiter habere possimus, et ob hoc, quod sua cuiquam reddere de iure tenemur, memorato monasterio iterum redderemus, quod et fecimus, statuentes, ut iam dicta sancti Crisogoni ecclesia prephatam Mauni insulam cum cunctis pascuis et omnibus, que in ea sunt, perpetuis temporibus habeat et iure hereditario in euum possideat. Nulli igitur hominum liceat hanc nostre largitionis et constitutionis paginam infringere vel ei ausu temerario aliquatenus contraire. Si qua igitur ecclesiastica secularisue persona contra eam sciens ire temptauerit, nisi ex voluntate abbatis et eiusdem cenobii fratrum,

indignationem omnipotentis dei incurrat et a sacratissimo corpore et sanguine domini nostri Jesu Christi aliena fiat. Cunctis autem sibi sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, ut hic et in eternum perpetue felicitatis fructum inueniant. Amen. Amen. Amen. Data per manus Blasii sancte Anastasie diaconi et Jadertine curie notarii, tempore abbatis Vincentii et Symeonis decani ac Drasce prepositi ceterorumque fratrum. Qui Blasius scripsit de mandato tocius ecclesie ac ciuitatis, et roborauit et signo consueto signauit feliciter.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (caps. XVIII. no. 428). — Prijepis u odlomku zbornika sv. Krševana koncem XII. vijeka u nadbiskupskom arkivu u Zadru (str. 11—2).

Kukuljević Codex II. 156—7.

230.

1190, 17. juna. Dubrovnik.

Miroslav knez humski ugovara mir s Dubrovčanima.

† In Christi nomine. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo, mensis iunii die XVII. intrante. Salutationibus et locutionibus domini comitis Miroslaui per nuncios suos Maurum iupanum et Sergium directis, hec est Raguseorum responsio. Imprimis videlicet si fortuna ei accidente Ragusium intrare voluerit, promittimus sine fraude salue illum recipere ad nostrum posse et res illius et homines eius ut nostras personas, dum in ciuitate nostra steterit, nullo quidem iustitia(!) faciendo. Et si contrarium, ex perditione ciuitatis aduenerit. Consiliando insimul comes Geruasius cum nobilibus suis, similiter et comes Miroslauus cum nobilibus suis, permittimus portare ipsum sine fraude cum rebus et hominibus suis quo voluerit cum suo expendio, sicut et inter nos consuetudinem habemus. Et si redire ad ciuitatem nostram voluerit, ad posse nostrum promittimus, illum cum rebus et hominibus suis sine fraude recipere. Tamen ut nunc ipse iustitiam faciat Raguseis sine fraude, electis ex utraque parte iudicibus, ante quorum presentiam iustitia secundum antiquorum mores finiatur. Et si facere illam nunc non potuerit, cum redierit in terra sua, facturus sit illam. Et hoc promittimus fideliter implere, saluo sacramento domini nostri regis Tancredi, et iuramento pacis defendere illum ab omnibus sine fraude et malo ingenio. Sic nos deus adiuuet et hec sancta quatuor euangelia.

† Ego Geruasius comes Ragusii in hoc ordine iuro et omnes sequentes idem iurant.

† Vitalis Bodacie.
† Slabba Lucari iudex.
† Dersimirus iudex.
† Lucarus Pudisii.
† Lucarus comitis Nicolaii.
† Petrus de Predi.
† Michacius vicarius.
† Petrus Bubanne.
† Michael Goyslaui.
† Vitalis Uulpis.
† Michael eius nepos.
† Grosius Goyslaui.
† Theodorus de Stilii.
† Archidiaconus Marinus.
† Johannes Manaue.
† Dimitrius Rosini.
† Simon Stephani.
† Theodorus Domane.
† Vitus Lampri.
† Pizinagus Berisne.
† Vrsus Bani.
† Sauinus Bonde.
† Marinus de Rasti.
† Laurentius Pisini.
† Binzola Valentini.
† Sergius Bladimiri.
† Sauinus Mazole.
† Germanus Michatii.
† Johannes Calepi.
† Theodorus Caputassi.

† Dabrisius Mathei.
† Johannes Gondole.
† Felix Traualle.
† Pauersenus Pesane.
† Michael Chunni.
† Stepi Demancca.
† Tesseius de Rigina.
† Priasni Berisne.
† Petrus de Rasti.
† Michatius Berserii.
† Michael Manguuii.
† Georgius Clementis.
† Johannes Ursacii.
† Michael Bontii.
† Johannes Petracce.
† Lampredius Vitalis.
† Vrsus Balli.
† Andreas Pauli.
† Michael Ursane.
† Petrus Domane.
† Marinus Grobe.
† Vitana Bitii.
† Laurentius Auelini.
† Mengatia Bocinj.
† Teodorus Luce.
† Geergius Bacenoli.
† Dnesius Uetrii.
† Michatius Furatere.
† Domane Pla(n)tti.

Omnes homines, qui sacramentum hoc supradictum sine fraude et malo ingenio firme non tenuerint, dei et sanctorum omnium incurrant maledictionem et cum diabolo perpetuo in inferno mancipentur et dampnentur. Omnibus hec iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi in perpetuum. Amen.

† Quod scriptum ego diaconus Marinus et Ragusii communis notarius plena in curia Raguseorum, residente Bernardo archiepiscopo et Geruasio comite, cum nobilibus et populo cuncto, iussione cunctorum scripsi, compleui et roboraui.

Ego comes Miroslauus, sicut comes Geruasius cum suis nobilibus mihi iurauit, idem et ego illis iuro, secundum suprascriptum capitulare recta fide et sine fraude perpetuo manutenere.

КРЬСТЬ ЗА МИ	КНЄ РОСЬ
ЛА	КА ⁘

Original u dvorskom arkivu u Beču (Ragusa 427/5). Listina pisana na podugačkoj pergameni sačuvana je veoma dobro.

Ljubić Listine I. 14—5. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 50—3. — Kukuljević Codex II. 157—9. — ***Срезневскій Свѣдѣнія*** *XLVI. 144—6.*

231.

1190, 26. juna. Zadar.

Zadrani ugovaraju mir s Rabljanima.

Anno dominice incarnacionis millesimo centesimo nonagesimo, mense iunii die sanctorum Johannis et Pauli, indictione VIII., Jadere, temporibus domini nostri Bele dei gracia inuictissimi regis Vngarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame nec non Galacie(!), et Petri Jadertine sedis venerabilis archielecti. Jura clamant, ratio postulat, ut quicquid bone consuetudines, quelibet ciuitatum inter se statuunt et ad utilitatem utriusque partis in publico sanctiunt, pro lege firmissima habeatur, et ut umquam dissolui nequeat vinculo briuilegii anodetur. Ac per hoc nos siquidem Damianus dei gracia comes Jadere una cum Gregorio Cosce, Georgio Soppe, Bitte[1] de Juda et Petro Sluradi iudicibus. Sollicitudo imminet diuersorum cum uniuerso populo Jadertino, quod et vobiscum Andrea dei gracia Arbensi episcopo, Petrizo Surie[2] vicecomite, Stephano Martini iudice, Fusco Manarini, Christophoro Waldenatii[3], Visciedrago[4] et Petraniola, qui ex parte totius vestre communitatis pro pace et concordia reformanda Jaderam venistis, legem et consuetudinem, quam inter nos antiquitus habueramus, reformauimus; tenorem eius . . . unitatem in scriptis redigendo firmamus. Statuimus namque, ut si quispiam utriusque ciuitatis aliquam pecuniam alicui crediderit et eam rehabere nequiuerit, ipsum debitorem suum et non alium querat in aspectu iudicum debitoris, qui cogatur eum reddere uniuersa. Et si nichil in ciuitate habuerit, non debet infra[5] menia capi, sed extra, ubi poterit reperiri, ut libertas ciui-

---

[1] Lucius: Biste. [2] Lucius: Andrea Surre. [3] Lucius: Calderarii. [4] Lucius: Vekiedrago. [5] Lucius: intra.

tatum illesa permaneat. At vero si quisquam nobilis aut ignobilis in latrocinio seu rapina repertus fuerit, pro XII. romanatis, excepta damni conposicione, que ex integro dari debet, vendatur, et si id unde reddere non habuerit, persona eius infra urbem per manum curie capiatur et tamdiu in potestate perditoris maneat vinculata, donec reddat uniuersum debitum. Ut autem hec nostre institucionis pagina firmior valeat, per manum nostre curie notarii eam iussimus roborari nostreque ciuitatis sigillo imprimi.

Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadertine curie notarius iussu comitis prenotati ac iudicum prescriptorum et rogatu Arbensis episcopi suorumque nobilium hanc constitucionis paginam utrisque ciuitatibus secundum quod audiui scripsi, roboraui et signo consueto signaui, ac puplico sigillo impressi.

Lucius De regno l. III. c. XII (samo u izvatku). — Kukuljević Codex II. 159—60 po prijepisu, što mu ga je poslao pop Ivan Gurat, u čijoj se zbirci nalazi i original. Dolje visi podugački, okruglošiljasti pečat grada Zadra s natpisom: SIGILLUM JADERE VRBIS. SANCTA ANASTASIA. U sredini slika sv. Anastazije s raširenim rukama nad dvjema hramovima.

232.

1190.

Dabiša Ratkov zamjenjuje neku svoju zemlju u Panolu sa zemljom popa Martina Dobruševa.

Nel nome di Christo. L'anno dall'incarnatione del signore 1190., nell'inditione VIII. Nel tempo di Grubessa conte et nel vicariato di Giacomo nepote di Plusnico. Io Dabissa figliolo del quondam Radco faccio fare la presente scrittura, cioè: che alla presenza dell'infrascritti testimoni ho fatto l'infrascritto cambio, secondo il costume della patria, ho assegnato a Martino chierico figliolo di Dobrussa un passo di terra in Panolo per larghezza et lunghezza, et inoltre gli ho aggiunto sei romanati d'oro et due perperi, et ho avuto da lui nel medesimo luogo di Panolo certa terra, posta fra le altre mie terre, quale lui aveva comprata da Sabatio nepote di Sabaudo, et con le piante che lui haveva piantate in essa terra. Con tal patto et conditione, che io abbi ogni autorità et potestà sopra essa terra et possa di quella disporre secondo più mi piacerà. Al qual cambio furono questi testimoni: Draso Petracca, Pietro

Milla, Jura Raco et Menego Raco. Et io Sabatio subdiacono nodaro giurato del commune ho scritto, cosi pregato dal predetto Martino.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. Italiani class. V. cod. LI. 102). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41 str. 16 i rkps. II. c. 52 str. 50—1.

Kukuljević Codex II. 160.

233.

1190.

Stana opatica sv. Marije u Zadru kupuje sluge.

Ego Stana abbatissa comparaui de Tugurio Cernata per decem solidos per finem. Comparaui de cognato suo Bulichena per decem solidos per finem. Comparaui de Sestaco uno seruo nomine Cucurruz per finem. Ego Stana abbatissa comparaui nomine (unum seruum) Vescen(i) per duos solidos, ut faciat seruicium per septem annos; cum compleuerit septem annos, det duo solidos. Judex testis, Manzeri testis, presbiter Sergi testis, Tezone testis, Petrozo testis.

Kukuljević Codex II. 161 po originalu iz arkiva opatica sv. Marije u Zadru, koga mi ne nadjosmo u tamošnjem arkivu.

234.

Oko god. 1190.

Bilješka samostana opatica sv. Marije u Zadru.

Comes Jadertinus abstulit tria carna. Homines comitis filii Rogerii unum carnum. Gener Brauari unum carnum.

Ego abbatissa sancte Marie facio recordationem de animalibus, que dedi Boxetecho et filiis suis CCCCXXX. de pecudibus et de maioribus animalibus, scilicet de vaccis XXVI. Et ipse Boxetecho atulit mihi de pellibus XII.

Kukuljević Codex II. 161 po originalu iz arkiva opatica sv. Marije u Zadru. Mi ga ne nadjosmo u tamošnjem arkivu.

235.

Oko god. 1190.

Stana opatica sv. Marije u Zadru bilježi, koliko je marve prodala.

Ego Stana abbatissa sancte Marie vendidi (pro) decem solidis pecodum fere. Octo ex iis abet filie Panze, et unum in pinesi et unum pro boue. Filius Matelde (pro) quindecim solidis pecodum, decem ex his dedi filie Roffi, duos Iude et tercium in oleo, quartum in Nedrisce, quintum dedimus pro tribus pellibus.

Kukuljević Codex II. 161—2 po originalu iz arkiva opatica sv. Marije u Zadru. Mi ga ne nadjosmo u tamošnjem arkivu.

236.

1191[1]. Labin.

Razvod medjâ medju Smokvicom i Labinom.

In Christi nomine amen. Nos Spalatensis ecclesie canonici quidem Catholdus vica(rius?) atque Vulcassius presens recordationis scriptum ad presentium notitiam et futurorum memoriam fieri voluimus. Tempore enim tertii[2] Petri Spalatensis archiepiscopi cum Joanne Strazibrada regali podiupo multisque aliis podiupis ad Labenam, (ad) faciendum zavod et ad distinguendas terras sancti Domnii, fuimus. Predictus itaque Joannes Strazibrada regalis podiupo . . . ostensione sua maxima multitudine virorum eum sequente tali modo zavod tunc fecit et predicte ville terras distinxit ceterisque signis determinauit, asserens eodem modo inde Albus Slauogost regio precepto petitione predicti archiepiscopi quoddam zauod secum fecisse. Cepit itaque sepedictus Joannes Strazibrada a summitate maioris montis, qui est intra Smoquizam et Labenam, primitus exinde descendit ad planitiem ad quandam quercum iuxta viam, in qua ex utraque parte est dessignata crux, et inde in parte aquilonari pergens per plurima loca D litteram pro signo sculpere fecit; et inde ad quendam lapidem, qui est iuxta viam, qua itur in Suchidol peruenit . . . ubi nobis omnibus videntibus propria manu quoddam antiquissimum signum sub terra discoperuit, quod signum sclauonice Vranoua noga, latine vero dicitur pes cornicis, dicens ibi esse terminum sepe nominate ville. Inde autem versus est in orientali parte versus Varh Suhidol, et sic circuiuit terminos sepe-

[1] »Indictio nona« odgovara samo godini 1191., a u drugoj poli god. 1196. nestaje već Petra nadbiskupa. Zato nam se čini vjerojatna god. 1191. [2] Ima biti: octavi.

dicte ville sculpens pro signo predictam litteram. Actum est autem hoc anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo sexto (primo), indictione nona.

Ego presbiter Sabacius communis iuratus notarius predictorum canonicorum precepto hoc bre(ue) scripsi.

Kukuljević Codex II. 164 iz rukopisa 17. vijeka, koji se sada nalazi u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu (II. d. 95).

237.

1192, 13. marta. Rim.

Celestin III. papa podjeljuje Petru nadbiskupu spljetskomu nadbiskupski plašt i naznačuje opseg njegove nadbiskupije.

C(oelestinus) episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri Petro Spalatensi archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. In apostolice sedis specula disponente domino constituti, fratres nostros episcopos tam propinquos quam longe positos fraterna charitate debemus diligere et eorum postulationibus effectum celerem indulgere. Eapropter venerabilis in Christo frater archiepiscope tuis precibus annuentes Spalatensem ecclesiam, cui deo auctore preesse dignosceris, ad exemplar felicis recordationis Paschalis pape predecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus statuentes, ut quascumque possessiones, quecumque bona eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium vel aliis iustis modis deo propitio poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: vilam sancti Georgii cum omnibus pertinentiis suis, Cosiza, Ostrogh, Labina, Serenine et Gote cum omnibus appenditiis suis; totum territorium de Cremene, montem Crassum, Asceses, Malorne, Delamoze, Clarsine et territorium de . . . . . ecclesiam s. Marie in Salona cum molendinis, aquimoliis et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam sancti Moysi in Salona cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam sancti Stephani in Salona cum omnibus appendiciis suis; ecclesiam sancti Bartholomei de Tenine cum omnibus pertinenciis suis; parochiam Cleune, parochias Citine, Clisse, cum tota iupania Polici, cum toto Massaro, et parochiam Almissi usque ad Macarum et usque ad flumen de Narente et totam Rastizam; Segniensem, Corbauiensem, Nonensem, Scardonensem, Traguriensem, Tiniensem, Ma-

carensem, Naroniensem, Stagnensem, Farensem, Bosniensem et Delmitensem episcopatus. Palleum preterea fraternitati tue, plenitudinem videlicet pontificalis officii, apostolice sedis liberalitate concedimus, quod te intra ecclesiam tuam ad missarum solempnia subscriptis diebus noueris induendum, id est: cene domini, resurectionis, ascensionis, pentecostes, natiuitatis domini, epiphanie, in tribus festiuitatibus sancte Marie omniumque apostolorum, natiuitatis s. Johannis babtiste, solemnitate s. Domnii, in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, presbyterorum et diaconorum ac subdiaconorum, Spalatensis ecclesie et consecrationis tue die. Cuius nimirum pallei volumus te per omnia . . . . . vendicare. Huius siquidem indumenti honor, humilitas atque iustitia est. Tota ergo mente fraternitas tua se exhibere persinet in prosperis humilem, in aduersis, si quando adueniunt, cum iustitia rectam, amicam bonis, peruersis contrariam et nullius unquam faciem contra veritatem recipiens, nullius unquam faciem pro veritate loquentem premens, misericordie operibus iuxta veritatem substantie insistens et tantum insistere etiam supra veritatem cupiens; infirmis compatiens, beneualentibus congaudens, aliena dampna propria deputans, de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans; in corrigendis vitiis pie seuiens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, infra iudicium sine ira tenens, in tranquillitate autem seueritatem iuxta mensuram non deserens. Hec est frater carissime pallei accepti dignitas, quam si sollicite seruaueris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Decreuimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre, ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum substentatione (concessa sunt) et usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam (sciens) contra eam temere venire temptauerit, (secundo tercioue commonita), nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, ac a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districto iudicio subiaceat. Cunctis autem eodem loco sua iura (seruantibus) sit pax domini nostri Jesu Christi quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

Ego Pandulphus presbyter cardinalis basilice XII. apostolorum ss.

Ego Melior sanctorum Johannis et Pauli presbyter cardinalis ss.

Ego Joannes tituli s. Clementis cardinalis Tuscanus episcopus ss.

Ego Romanus tituli sancte Anastasie presbyter cardinalis ss.

Ego Hugo presbyter cardinalis sancti Martini ss.
Ego Joannes ecclesie s. Stephani in Celio monte presbyter cardinalis ss.
Ego Gratianus ss. Cosme et Damiani diaconus cardinalis ss.
Ego Girardinus s. Donati diaconus cardinalis ss.
Ego Sofredus s. Marie in via lata diaconus cardinalis ss.
Ego Joannes s. Theodori diaconus cardinalis ss.
Edo Bernardus s. Marie noue diaconus cardinalis ss.
Ego Gregorius s. Marie in Aquiro diaconus cardinalis ss.
Ego Gregorius s. Georgii ad velum aureum diaconus cardinalis ss.
Ego Lotharius ss. Sergii et Bacchi diaconus cardinalis ss.
Ego Nicolaus s. Marie in Cosmedin diaconus cardinalis ss.

Datum Laterani per manum Moysi s. r. e. subdiaconi Lateranensis III. idus martii, indictione X., incarnationis dominice anno MCXCII., pontificatus vero C(oelestini) pape tertii anno primo.

Dominicus Migdoleus canonicus et notarius curie archiepiscopalis Spalatensis cum autentico processu manu Cesaris de Pace notarii et tunc cancellarii Traguriensis scripto et subscripto ac sigillo s. Marci munito, presens exemplum ex illo processu satis amplo extractum auscultauit et corolauit et in fidem subscripsit, ac sigillo dicte curie muniuit. Tragurii die 20. mensis junii 1612.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 64—7) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 223—4. — Fejér Codex II. 272—3 (u izvatku). — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 179—81. — Kukuljević Codex II. 162—3 iz prijepisa u vlastitoj biblioteci. — Jaffé Regesta II. 587. no. 16834 metnuo je listinu u god. 1192. i pridjenuo je C(elestinu), a ne C(lementu), kako je bio učinio Kukuljević. Isporedismo imena kardinalâ pod Klimentom i Celestinom i nadjosmo, da jedini kardinal djakon »Nicolaus s. Marie in Cosmedin« dolazi samo u vrijeme pape Celestina. Zato primamo, da je bula Celestinova. U ostalom to pokazuje i samo datiranje. Bula bez papina potpisa, manjkavo predana.

238.

1192, 16. aprila. Spljet.

Petar nadbiskup spljetski naznačuje neke dače, koje se imadu davati kaptolu trogirskomu.

Quoniam inter fugas temporum et vicissitudines rerum cum ipso cui adheret humane imbecillitatis memoria defluente, nichil homini firmum, nichil immobile perseuerat, ego Petrus dei gracia Spalatensis archiepi-

scopus factum, quod inter ipsa mei archiepiscopatus initia discussi ordine iudiciario et decidi, ab obliuionis interitu volo defendere et ad posteritatis notitiam prorogare. Dilectissimus siquidem frater noster Michael episcopus Tragurinus ab archidiacono eiusdem ecclesie, qui Gaudius nominatur, sub nostre examinationis experientia lite pulsatus quedam que idem archidiaconus nomine capituli sancti Laurentii tamquam sindicus ratione consuetudinis deposcebat, se negabat debere persoluere, et ad ea persoluenda se nulla ratione teneri negatione pertinacissima astruebat. Nos auditis hinc inde rationibus, certitudinem de facto plenissimam colligentes, actionem archidiaconi et canonicorum, qui in eum ius agendi pari consensu contulerant, rationabilem esse nouimus et honestam. Ideoque finem negocio iuxta libram rationis et iudicialem calculum imponentes, dilectissimo fratri nostro sepedicto episcopo, iuris ratione dictante, precepimus ut post religionem iurisiurandi, quam in presentia nostra ad fidem faciendam veritati archidiaconus subiit pretaxatus, in qualibet die sabbati post vesperas ita comuni capitulo potum debitum et consuetudinarium administret, quod non semel eis cifum porrigi sit contentus, sed post trinam potationem ei nulla imponatur necessitas propinandi. Nichilominus etiam in eundem episcopum sententiam diffinitiuam sicut in anteriori casu dictauimus, quod in qualibet dominica die tribus ebdomadariis eiusdem ecclesie, presbitero videlicet, diachono et subdiachono prandium exhibeat conpetenter. Demum ut post decisionem nostram aliquis dubitationis scrupulus non emergat, qui litem sopitam, immo potius sepultam valeat suscitare omnisque improbitati calumniantium obtrudatur ingressus, hoc duximus adnectendum, ut si per absentiam episcopi vel ob cuiuscumque casus euentum solutio cessauerit predictorum, ita ut vel potationis debite vel prandii obnoxietas exhibendi diminutionem in aliquo patiatur, in episcopi presentia, quod subtractum fuit, plenissime restauretur. Preterea quod venerabilis frater noster G(regorius) de Sancto Apostolo sancte Marie in porticu cardinalis super duobus perperis laudum, uno in pascha alio in natalitiis persolvendo, super prandio in festo beati Laurentii et super cena et mandato in sacratissima jouis die comuni capitulo exhibendis in persona episcopi et successorum eius constituit, ratum haberi volumus et inconuulse stabilitatis robore decernimus esse subnixum. Ut autem huius decisionis pagina plenum ab auctoritatis nostre presidio robur habeat et munimen, eam sigilli nostri caractere, ut eius memoria extendatur in euum, merito duximus roborandam, cui quicunque ausu temerario presumpserit obuiare vel quod recte iudicatum est calumniosis inquietationibus attemptare, celestes iracundias et indignationem beatissimi Domnii et nostram se nouerit incursurum. Testes autem qui huic nostro interfuerunt decreto, hii sunt: Duimus primicerius ecclesie sancti Domnii,

Mirreus, subdiaconus Girtaldus, Michael diachonus, Grupchius Rada sacerdos, Vitta clericus, qui omnes in ecclesia gloriosissimi martiris Domnii gloriosum meruerunt canonicatus vocabulum obtinere. Datum Spaleti anno ab incarnatione domini M. C XCII., indictione X., XVI. kalendas maii, apostolatus Celestini III. anno secundo, Gregorio de Sancto Apostolo tunc fungente legationis officio, in regno Hungarie serenissimo rege Bela eidem Hungarie nec non Croatie, Dalmacie Rameque feliciter imperante, per manum magistri Fulconis et signatum et traditum.

Original u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu. Odozdo su na žutoj i crvenoj svili visjela dva pečata; sada su oba izgubljena.

Farlati Illyr. sacrum IV. 333—4. — Fejér Codex II. 279—81. — Kukuljević Codex II. 164—5.

239.

1192, 27. aprila. Piran.

Mir i prijateljstvo izmedju Spljeta i Pirana.

In nomine dei eterni. Imperante domino nostro Henrico imperatore, anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo secundo, die quarto exeunte mensis aprilis, indictione decima, actum in castro Pirani in publica concione. Nos quidem Arnulfus in predicto castro Pirani potestas et consules, de communi voluntate vicinorum eiusdem castri, una cum undecim idoneis hominibus predicti castri, videlicet: Walterio de Johanne et Ambrosio de Johanne filius eius, Adalgerio de Casilgico, Christoforo de Arsobracio, Justo de Bona Johannis, Ottone de Palma, Engadeo Warnerio, Johanne Morvello, Venerio de Topgra, Aldalgerio de Gremo, Joannes de Albina, ab hodierna die in antea per sacramentum iuramus firmam pacem hominibus de Spaleto, qui venirent in castro nostro et ad nos cum navigio, galea et saictis, omnibus missis a communi eorum et ab omnibus hominibus de Spaleto firmam pacem, ut prediximus, habere et servare omnibus in perpetuum. Ipsi etiam versa vice observandam simili modo in nobis firmam pacem iuraverunt. Si forte de nostris civibus in aliquod offenderet hominem de Spaleto, et proclamatio veniret nobis ab homine de Spaleto, tunc infra quindecim dies iusticiam et racionem ex debito agemus secundum ius et morem terre vestre, si homo in castro nostro superveniret, super quem questio fiet, si autem, supra quem questio fiet, non fuerit in civitate, pro racione et causa, et homo de Spaleto idem aliunde versa vice a nostro vocaretur ad placitum et idem . . . longe siue in quondam tempore ipse nostra in civitate veniret, de contro-

versia inter eos infra LXV. dies plenam racionem facere debemus, p(er) scripta antiqua et pacem pro vobis ipsis factam et adprobatam secundum morem et ius . . . damus (in?) nostro castro, firmam incorruptam pacem observare debemus sine fraude.

Ego Arnustus notarius in predicto castro Pirani hanc pac(t)ionis cartulam manu mea propria scripsi et roboravi.

Kandler Codice (cijeli je zbornik poredan kronologijski, ali je svaki list o sebi bez naznake strana). Prepisano iz originala u gradskom arkivu u Piranu, a nalazi se u listini od 18. jula god. 1270.

240.

1192, mj. juna. Carigrad.

Sadržaj povelje Izaka Angela cara bizantinskoga, kako daje gradu Dubrovniku pod zlatnom bulom privilegije.

Queste flutuazioni dell'incertezza dei re di Sicilia causarono, che i Ragusei si risolvessero di fare di nuouo rifugio alla protezione dell'imperatore di Costantinopoli. Onde fatta elezione di tre ambasciatori, Dobroslau, Rado e Marino, li mandarono[1] ad Isacco Angeli, i quali dimandassero perdono per l'alienamento che fecero i Ragusei dall'imperatore Costantinopolitano e per l'aderenza alli re di Sicilia, che però essendosi pentiti degli errori commessi, pregavano l'imperatore che si contentasse di riceverli nella primiera grazia. Non fece troppa resistenza l'imperatore Isacco, ma benignamente udi gli ambasciatori e condiscese alle requisizioni loro, e nel mese di giugno affermò le condizioni col suo sigillo d'oro, le quali dagli ambasciadori furono col giuramento confermate.

Il tenore dei patti fu tale, cioè: che l'imperatore potesse mandare a Ragusa uno o più persone, che havesse autorità di presidente e fosse o Francese o Inglese, il quale dovesse custodire i castelli e giudicare in compagnia dei consoli della repubblica, e che dovesse avere di dieci perperi uno, e così proporzionalmente. Servare dovrebbe alcuni capi e costituzioni nei giudizi, o criminali o civili. Che i Ragusei non si unissero mai ne cogli imperatori d'Oriente[2], nè con i re d'Alemagna, nè d'Ungheria, nè di Sicilia, nè coi grandi giuppani di Serbia, nè coi Veneziani e finalmente con nessun altro principe, ne dovessero aiutarli nè con denari, nè con parole o consiglio ecc. Che fossero tenuti dar ricetto

[1] Na strani: 1192. [2] Ima biti: d'Occidente.

all' armata imperiale nel porto della città ed ai soldati dentro l' istessa città di Ragusa, e dovessero essere pronti alla loro diffesa. Che se l' imperatore armasse contro i Veneziani o Zaratini, che fossero in suo aiuto con due galere a loro spesa, prendendo imprestito dal imperatore una special somma per ogni mese. Che al presidente dovessero consegnare i castelli ogni volta, che fosse mandato. Che alle sentenze da lui fatte in compagnia dei consoli obbedissero. Che il clero cantasse tre volte le lodi dell' imperatore nella chiesa del duomo di Ragusa. Che all' incontro i Ragusei dovessero avere libero il comercio, e che per tutta la Romania e regno di Bulgaria potessero negoziare senza alcuno impedimento. Che non fossero tenuti pagare alcuno dazio, ma fossero esenti d' ogni gravezza. Che occorendo qualche naufragio siano liberi a poter andare a recuperare. Che le robbe tolte a Durazzo, nel suo contorno, e nel ducato di Andrinopoli siano restituite ai loro padroni.

Con queste espedizioni partirono gli ambasciadori, havendo confermato i patti in nome della repubblica ed aggiuntovi per maggior cautela pubblico giuramento, a nome di loro e di tutti i cittadini e suditi di Ragusa. Non parve all' imperatore di mandare alcuno de' suoi per presidente di Ragusa, ma lasciò in arbitrio alli nobili, che loro ellegessero, secondo per inanzi fatto avevano. D' onde l' anno seguente fu promosso per conte della repubblica Goislauo figlio di Crocio, da cui poi si denominò la famiglia dei nobili di Croce.

Iz rukopisa Ivana Marina de Gondola († 1650) u biblioteci Male braće u Dubrovniku.

Bogišić et Jireček Liber statutorum LXII—III. — Resti Chron. Ragusina 65 (u izvatku).

241.

1192. Spljet.

Petar nadbiskup spljetski dosudjuje zemlju u Ballu samostanu opatica sv. Benedikta u Spljetu.

In Christi nomine. Anno dominice incarnacionis millesimo centesimo nonagesimo II., indiccione vero X., tempore Grubesse comitis et in bucaratu filii Caruchuli hoc actum est. Factum est, quod predicto tempore clericus Vita sancti Cipriani plebanus, nepos Mar . . . deodizi, contra me Chazzam sancti Benedicti abbatissam insurgens, ut de terra que est a Ballo, quam olim Marcula Neslane monasterio obtulerat, coram archiepiscopo responderemus, assidue instabat. Constituto itaque termino et

die pro optinendo monasterii iure, coram archiepiscopo Petro et uniuerso capitulo in curiali palacio astitimus. Igitur nobis ante eum assistentibus, iam dictus clericus Vita de predicta terra proposuit, asserens ipsam sancti Cipriani esse. Nobis itaque ad inuicem disceptantibus, quam longo temporum curriculo ipsa terra iure hereditario monasterium (!) usus fuerat, michi abbatisse archiepiscopus simul cum capitulo sacramentum, quia predicta terra non sancti Cipriani sed nostri monasterii est, iudicauit, et exinde diaconem (!) Sabacium nobis pristaldum tribuit, quod sacramentum his scientibus: presbitero Micha, diacono Helia, Stresio et Vilce feci. Et ego Sabacius subdiaconus communis notarius huius rei pristaldus scriptor et testis sum.

Original u arkivu opatica sv. Marije u Zadru medju pismima samostana sv. Benedikta u Spljetu (br. LI).

Farlati Illyr. sacrum III. 225. — *Wenzel Cod. Arpadianus VI.* 184—5. — *Kukuljević Codex II.* 165—6.

242.

1192.

Crkva sv. Marije u Toplicama plaća daću rimskoj stolici.

Census romane sedis in Hungaria MCXCII. *(Drugo izostavljeno.)* In episcopatu Zagrabiensi: ecclesia sancte Marie de Calidis aquis unum romanatum.

Endlicher Monum. Arpadiana 247 (*e Cencii camerarii libro censuum*). — *Kukuljević Codex II.* 166.

243.

1193, 15. juna. Dubrovnik.

Jura Andrić vraća crkvi sv. Martina u Šumetu otetu zemlju.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo tertio, mensis iunii decimo quinto intrante, apud Ragusinam civitatem coram comite, consilio et iudice domni magni iuppani Andrise (!) et setnico Asocinna et vicario Michatio Cranca, Bubanne Johanne, Petracce Mengatia vicarii et Girace pro parte. Ego Iuras Andritii filius de loco Gradessi habitator, quod verissime recolo a parte, illud in anima testor, summum dominum testem interpono, quia terra, que in Zonchetto est de ecclesia

sancti Martini, false coram domina comitissa Budislava me interpellante: utrum consanguineis recepta fuit, meam ad perditionem et nostrorum omnium terra ipsa nunc retenta est. Et quia peccatum hoc nolo habere, quantum ex me dimitto illam et omnibus in presenti tenentibus iubeo, ut illam dimittant, quia semper de ipsa ecclesia sancti Martini terra illa fuit, recolens hoc verissime per me et per patrem meum et omnes meos antecessores. Et in hoc Buatia filius Bratachanii interfuit, quod ego diaconus Marinus et communis notarius, qui interfui rogatus, scripsi.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (416) str. 211—2 u biblioteci Male braće u Dubrovniku. — Regest ove listine donosi pod 25. juna god. 1193. i rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu: Napoli Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 17; I. c. 15), a glasi:

Isaia(?) figlio di Andritio confessa in presenza di molti testimonii hauer usurpato alcune terre della chiesa di san Martino del Gionchetto, che restituisce. Perg. 2.

Kukuljević Codex II. 167 ima ovaj regest u hrvatskom prijevodu.

244.

1193[1], od 1. septembra do 31. decembra.

Kalan biskup pečuški i gubernator hrvatski i dalmatinski dosudjuje Dominiku biskupu zagrebačkomu desetinu u Krapini, Okiču i Podgorju, koju je prije uživao vojvoda cijele Slavonije.

Calanus dei gratia Quinqueecclesiensis episcopus palleatus et totius Dalmatie atque Chroatie gubernator omnibus Christi fidelibus, ad quoscumque hec presens pagina peruenerit, salutem in domino. Licet omnes catholice fidei professores, quod a pio saluatore precipitur, hoc propensius exequi teneantur, viri tamen summates, quos diuina gratia pre ceteris extulit in hoc mundo, non solum preceptis dominicis sua debent colla subicere, sed et ipsius consilia attentiori famulatu deuotius amplexari, ut et obedientia ex mandatorum obseruatione proueniens salutem ipsis pariat sempiternam, et consilii salutaris devota completio multiplicatam gloriam conferat et mercedem. Inde est, quod ego non ignarus noui et ueteris testamenti, in quo tuba clara canitur et aperte, quod omnis decima

[1] Indikcija XII. pripada god. 1194., no ako je ovdje indikcija bizantinska, što je u ovo vrijeme naskoro iza Manuelove okupacije dosta vjerojatno, može se ostaviti god. 1193.

sine omni mutilatione domino offeratur, et Cain prothomartiris passionem, quem pro sacra decimarum oblatione inimica fraternitas nequiter interemit, non aure surdastri preteriens, de omnibus uictualibus, que vulgo cazun nuncupantur, et de omnibus eorum pertinentiis, tam in bobus quam ouibus, cum agnis et gallinis et panibus et aliis si qua sunt, que ex diuersis locis, scilicet: Krapina, Okich et Pogoria ad ducatus cellaria congregantur, decimas dari uenerabili Dominico Zagrabiensi episcopo et eius successoribus sine omni cunctatione et mutilatione, quemadmodum per totum episcopatum suum de aliis ducatus redditibus decimas habet, precipio. Et ut hoc perpetua stabilitate reniteat, huius antique constitutionis sequentem noue concessionis paginam sigilli mei munimine placuit insigniri, nec ulli igitur liceat hanc iustam constitutionem infringere aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem attemptare presumpserit, eternam damnationem uelud (!) sacrilegus non euadat et ecclesiastice seueritatis sententia percelletur. Actum est istud anno dominice incarnationis MCLXXXXIII., indictione XII^ma^, regnante piissimo rege Bela tercio.

Original u kaptolskom arkivu u Zagrebu (acta antiqua fasc. V. no. 2). Pečat otrgnut, pergamenske vrvce ostale.

Kercselich Historia 324. — Katona Hist. crit. IV. 422. — Koller Historia I. 305. — Fejér Codex II. 294—5. — Tkalčić Monum. Zagrab. I. 5—6. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 54 (po Tkalčiću). — Kukuljević Codex II. 168—9.

245.

1193, 24. septembra. Rab.

Petar Fuskaren poslanik mletačkoga dužda Henrika Dandula prima Rabljane pod gospodstvo mletačko i osigurava zakletvom svoga gospodara sva prava i običaje Rabljana.

In Christi nomine amen. Anno ab incarnatione domini MCXCIII., indictione septima[1], mensis septembris exeunte die septima, tempore domini Henrici Danduli ducis inclyti atque Andree Arbensis episcopi et Petri Ziani comitis. Ego quidem Petrus Fuscarenus Venetialis veniens Arben ciuitatem ex iussu dicti domini ducis ad acquirendam fidelitatem a populo eius ciuitatis, testificor in deo et anima mea coram vobis omnibus in hoc episcopali palatio et in ea veritate, que Christus est, et in ipsa fide, qua christianus vocor, verum testimonium dico, quod dominus Henricus dux Venetiarum iurauit supra sacra dei euangelia statum et

[1] Očevidna pogrješka u indikciji, koja ima biti XI.

consuetudinem omnibus et ciuitatibus, que sub districtu sui ducatus videntur esse, eas in rectitudine et iustitia tenere. Unde ego dictus Petrus precipio M(iuto) Arbensi notario hoc scriptum scribere et firmare sub testimonio horum testium:

Ego Petrus Fuscarenus scripsi.

Ego M. filius comitis B(artolomei) de Veglia testis.

Ego Ve. et An. Balbi testis.

Ego Miuta Arbensis presbiter ac notarius iussu dicti Petri nobilis viri et testis compleui et roboraui.

Lucius De regno l. III. c. XII. — *Farlati Illyr. sacrum V.* 238. — *Wenzel Cod. Arpadianus VI.* 185. — *Kukuljević Codex II.* 167.

246.

1193, 8. oktobra. Zadar.

Rogerije sin kneza Dominika Maurocena prodaje svoje kuće u Zadru Matiji Zorobabelovu.

In nomine dei eterni et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno ab incarnacione eiusdem MC. nonagesimo tercio, mense octubris die octaua intrante, indiccione undecima, Jadere, regnante domino nostro Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque serenissimo rege, Petro archielecto ecclesiam Jadertinam regente, et in eadem ciuitate presidente Damiano inclito comite. Quicquid venditur vel donatur, necesse habet vinculo scripti annodari, ut venditionis seu donationis conditio non temporis longitudine aut silentii taciturnitate compressa obliuioni tradatur, sed perpetuo cordetenus teneatur. Ego igitur comes Rogerius Dominici Mauroceni comitis filius, fateor per hoc presens scriptum, quoniam vendidi ac tradidi domum meam cum turre, que est ante ecclesiam sancte Marie maioris, cum tota androna suisque pertinentiis omnibus; et aliam domum, quam olim pater meus a quodam Martino prenomine Cassata emerat, collateralem domui Andree Girrize, cum omnibus ingressibus et egressibus omnibusque suis allodiis absoluta et spontanea voluntate tibi nempe Matheo filio Zorobabel pro trecentis et quinquaginta perperis aureis a te plene susceptis in prefinitum ita, ut liceat tibi tuisque heredibus ac proheredibus presignatas domos cum turre libere habere, vendere, donare, commutare, pignori locare, possidere et omnimodo alienare. Verum si quis alius ius aliquod in predictam venditionem intenderit, spondeo per me et meos heredes tibi tuisque heredibus ac successoribus

presignatas domos cum turre tutare atque defendere absque fraude et malo ingenio. Hec quidem acta sunt in presentia et testimonio Lampredii comitis, Gregorii Cose, Petrizi Vitaze, Cose Gregorii, Duymi comitis, Petronie filii Albini, ac Theodori Tollie filii. Et ego Joseph sancti Petri novi plebanus vicenotarius predicti comitis Rogerii rogatu, ut audiui, scripsi, roboraui proprioque signo signaui.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (Luochi suburb. acta mon. sancti Nicolai de Jadra no. 1).

Kukuljević Codex II. 170—1.

247.

1193.

Bela III. kralj hrvatski i ugarski daruje knezu krčkomu Bartolu županiju modrušku.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Bela dei gracia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rameque rex in perpetuum. Quum fidelitas suscipit incrementum, cum merces fidelitatis digna retributione compensatur, dignum ducimus illis regie munificentie manum copiosius aperire, quos longeue fidelitatis experientia et exhibitio deuotionis continua gracie nostre reddit commendatos. Attendentes itaque oculo benigniori sinceritatem ac deuotionem dilecti ac fidelis nostri comitis Bartholomei, totam terram pertinentem ad comitatum Modrus ei cum pertinentiis et totis redditibus, ei et heredibus suis iure hereditario contulimus perpetuis temporibus possidendam tali pactionis interuentu, quod prenominatus comes in exercitu serenitatis nostre infra limites regni cum decem loricis in reconpensatione suscepti beneficii nobis asistat. Extra regnum vero cum quatuor loricis nobis seruiat, tali tamen tempore citatus veniat, in quo exercitus chroaticus ex precepto regio uniuersaliter ad exercitum fuerit conuocatus. Sub hac quoque conditionis forma includere decreuimus, quod si iam dictus comes absque prole ingrederetur viam carnis uniuerse, unus ex filiis fratrum ipsius eodem conuentionis modo obseruato sub nostre serenitatis dominio terram tranquille possideat et quiete. Preterea volumus et regia auctoritate decernimus, quod omnes homines de terra illa nullius iudicio assistere teneantur, nisi proprii domini; tamen si banus in eadem terra presens fuerit, quamdiu presens fuerit, iudicandi habeat potestatem, sed alias eos determinari non faciat, verumtamen dominus eorum si de hominibus suis aduersariis eorum iustitiam facere voluerit et querela ante banum peruenerit, pro hominibus suis ante banum in solo tali casu teneatur respondere. Si autem sepedictus comes cum tot loricis quot in

conuentione suscepit se exhibiturum ad exercitum nostrum non venerit, et constiterit serenitati nostre per pigriciam aut per incuriam et negligentiam factum esse, ad proximum sequentem exercitum duplicatis loricis accedat, vel quot ex loricis defuerint, in alio exercitu totidem recompenset. Ut igitur hec nostre donationis pagina perpetue firmitatis robur optineat et quod nulli liceat eidem donationi quicquam subtrahere aut imminuere, imaginis nostre in aurea bulla impressione fecimus communiri. Datum per manus magistri Katapani Albensis prepositi Hungarie cancellarii anno ab incarnatione domini millesimo centesimo nonagesimo tercio; venerabili Job Strigoniensi archiepiscopo existente, Saulo Colochensi archiepiscopo, Kalano Quinqueecclesiensi episcopo et eodem Dalmatie atque Chroatie gubernatore, Crispino Senadiensi episcopo, Dominico Zagrabiensi episcopo, Mog palatino comite et eodem Baachiensi, Dominico curiali comite et eodem Budrigiensi, Andrea comite de Suprun, Both comite de Bihor, Fulcone comite de Woswar, Machario comite de Zaunuk.

Original u zemaljskom arkivu u Zagrebu (N. r. a. fasc. 484. no. 1). Pečat visi na crvenoj vrvci. — Ima prijepis na papiru iz 16. vijeka u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu sa oznakom: a. 1193.

Kercselich De regnis 167. — Katona Hist. crit. IV. 419. — Fejér Codex II. 292—3. — Kukuljević Codex II. 169—70. — Vjestnik zemalj. arkiva I. 38—9.

248.

1193. Spljet.

Ivan Ratinov prodaje samostanu sv. Stjepana neko zemljište iza crkve sv. Marije u Solinu.

Nel nome della sancta trinità et indiuidua unità. L' anno dalla incarnatione di Christo 1193., nell' indictione X.[1], regnante Bela re d' Ungheria, procurando anco il ducato di Dalmatia et Croatia Calano, et l' arcivescovado di Spalato essendo gouernato da Pietro figliolo di Chitleno, conte Grubesca et vicario Bogdano nepote di Prodano. Perchè se le cose di questo mondo non si reducono in scrittura, presto vanno in oblivione et inducono in errore i cuori degli huomini. Però a notitia dei posteri doverà seruire questo scritto, qualmente io Giovanni figliolo del quondam Ratina ho venduto all' abbate Isach di san Stefano et a Martino suo preposto et a tutta la congregatione del medesimo monasterio per prezzo così d' accordo di romanati otto una calavagia posta in Salona

[1] Indikcija X. pogrješna mjesto XI.

dopo la chiesa di santa Maria d' Atago, da esser da loro perpetuamente possessa et dispostone a loro piacere. A la qual vendita furono testimoni: Pietro de Celio, Vido figliolo di Murga, Dirsa Cudana et Pietro Cigada et Drago Quintaballo. Et io Sabatio subdiacono nodaro giurato del commune fui presente alla predetta vendita et pregato dalle parti ho scritto.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 33). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. c. 52 str. 16—7.

Kukuljević Codex II. 166—7.

249.

1193. Spljet.

Ivan Ratinov prodaje zemlju Stajec u Solinu samostanu sv. Stjepana.

Nel nome della santa trinità et individua unità. L' anno del verbo incarnato 1193., nell' inditione X.[1], regnando Bela re degli Ungari, duca Calano presidente alla Dalmatia et Croatia, et Pietro arcivescovo di Spalato, et conte dell' istesso luogo Grubessa et vicario Bogdano nepote di Prodano. Perche la serie di tutte le cose, se non si riduce in scrittura, presto si scorda et induce i posteri in errore. Però acciò sappirno i posteri et le sia palese per il presente scritto, come io Giovanni figliolo del quondam Ratina ho venduto all' abbate di san Stefano, a Martino suo preposto et a tutta la congregatione del medemo monasterio per prezzo d' accordo di romanati otto una calavagia, che è in Salona a Stagez, vicino il molino di Cut, da esser da loro perpetuamente posseduta et dispostone a loro piacere. Alla qual vendita furono testimoni: Pietro figliolo di Celia, Vita Murgia, Desa Chodana, Pietro Cigada et Ugo Quintavalle. Et io Sabatio subdiacono di Spalato et nodaro giurato della corte fu presente alla sopradetta vendita et pregato ho scritto.

Prijevod talijanski u rukopisu »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 76). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41. str. 5—6 i str. 15 i rkps. II. c. 52. str. 37—8.

Kukuljević Codex II. 170.

---

[1] Indikcija X. pogrješna mjesto XI.

250.

Oko god. 1193.

Kalan biskup pečuški i gubernator hrvatski i dalmatinski dosudjuje Dominiku biskupu zagrebačkomu posjed Kamenik kod Kalnika.

Calanus dei gratia Quinqueeclesiensis episcopus palleatus et totius Dalmatie atque Chroatie gubernator omnibus Christi fidelibus, ad quos presentes littere peruenerint, salutem in eo, qui est vera salus. Quamuis bonorum posteritas priorum suorum bonorum exempla imitari, doctrinam quoque opere propensius studeat adimplere, tamen quia quorundam modernorum ad bonum pigra ad malum vero prona subtilitas predecessorum suorum iusta iudicia subuertere et bonos actus sinistra interpretatione molitur extinguere, dilectioni vestre duximus intimandum, quod procuracionis nostre tempore inter duos ciuiles, scilicet Descislou et Drassa, et Dominicum venerabilem Zagrabiensis ecclesie episcopum pro terra cuiusdam predii nomine Kemenic orta est dissensio. Requirentibus enim predictis ciuilibus terram illam in presentia nostra, episcopo quoque non eorum sed suam esse asserente, nos causam ordine canonico decidentes, duobus canonicis atque archidiaconis Zagrabiensis ecclesie, scilicet Barano et Timporio, tribusque curialibus comitibus, scilicet: Tiwa de Wasca, Michaeli de Dumburou, Martino de Kemenic, super hoc, quod non ciuilium sed episcopi terra esset, sacramentum indiximus. Accepto uero ab eis sacramento predium illud, scilicet Kemenic, a duabus uiis coniunctis usque ad riuulum, ubi habet metam terre, deinde ultra montem usque ad fluuium nomine Rogozice, deinde usque ad alium fluuium, cui nomen Bogoce, a Bogocea autem per montem, qui Trabs appellatur, usque ad caput unius uallis, que dicitur Jasconovina, Zagrabiensi episcopo per manus duorum pristaldorum nostrorum, scilicet Ysani curialis comitis de Kris et Bonci, assignauimus. Ut igitur huius iuste examinacionis sententia perpetue stabilitatis robore fulciatur, litteras super hoc testimoniales sigilli nostri munimine insigniuimus uolentes et precipientes, ne quis huic canonice obseruationi ausu temerario presumat contraire. Si quis autem facere attemptauerit, anime sue periculum et dignam dei ulcionum uindictam se nouerit incursurum.

Izvana:

Super praedio Kemenik, cuius metae in metalibus eppiscopalium bonorum existunt.

Original u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu (Privil. no. 1). Pečat otpao, pergamenske vrvce ostale.

Tkalčić Monum. Zagrab. I. 6. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 54—5 (po Tkalčiću). — Kukuljević Codex II. 167—8.

251.

1194, 4. juna. Zadar.

Razvod zemalja samostana sv. Kuzme i Damjana i sv. Dimitrije zadarskoga.

De terris monasterii sanctorum Cosme et Damiani.

Anno dominice incarnationis millesimo CLXXXXIIII., mense iunii die IIII. astante, indictione XII., Jadre, regnante domino nostro Bela serenissimo Hungarie, Dalmatie, Chroatie Rameque rege, ecclesia Jadertiṇa proprio pastore carente et Damiano inclito comite eiusdem ciuitatis presidente. Cum nos nempe Johannes Jadertine ecclesie archidiaconus una cum Andrea archipresbitero, Marco et Matheo maioris ecclesie canonicis et Marino sancte Marie maioris, Johanne sancti Petri veteris, Predicio sancti Stephani, Joseph sancti Petri noui et Johanne sancti Michaelis plebanis, et capitulo Jadrensi, nec non prefato Damiano comite, Gregorio Cosce, Damiano Rubba Saççi et Georgio Soppe iudicibus, Micha Petriçi, Grisogono Bittiçi multisque aliis nobilibus clericis ác laicis in choro sancte Anastasie ad contrauersias, que inter te Dominicum sancti Damiani abbatem et Liubam sancti Demetrii abbatissam pro terris vertebantur, resecandas resideremus, post multas altercationes et iudicia iudicata, que sancti Dimitrii partem plurimum impetebant, guadias per stipitem ut moris est ab utroque vestrum suscipientes presentibus: Coscia sancti Damiani et Desa Bittizi sancti Dimitrii aduocatis, hoc pro bono pacis et concordie de communi consilio et voluntate statuimus, ut sancti Damiani ecclesia omnes terras illas, quas antiquitus possedit a lacu videlicet, qui lacus abbate(!) vel monialis dicitur, versus australem partem positum (!) incipiente usque ad Blattam, et ab inde tam supra curiam Rogoue quam subtus eundo versus occidentem usque ad viam veterem, que sclauice colnic, latine via carri dicitur, usque Blattam, ubi terminus lapideus positus est, et desuper usque quo terre nepotum Lube tenduntur, eundo versus meridiem usque ad Strascizam, et ab inde recto tramite usque arborem paganam in austro eundo, secundum quod in antiquo priuilegio continetur, habeat et possideat in perpetuum. Cetere autem terre, que a predictis terminis in occidente posite sunt, ecclesie sancti Dimitrii remaneant cum omnibus terminis et pertinenciis suis. Territorium uero, quod ex boreali parte lacus Jassenize est, ita distinguimus: inprimis namque a fonte primo versus boream, qui Rasochatiza dicitur, usque ad riuum Jassenize recta linea versus meridianam plagam, et a iam dicta Rasochatiza sursum versus Tinum, quicquid in australi parte habetur et ecclesia sanctorum Cosme et Damiani tenuit et tenet, teneat et adhuc, et quic-

quid a iam dicta aqua Rasochatiza territorii in occidente est, ecclesie sancti Dimitrii remaneat perpetuo possidendum. Si autem et ecclesia sancti Dimitrii aliquid in austro sepedicte Rasochatize possidet, possideat et adhuc, et sic utraque pars semper in pace quiescat. Vinea etiam de Tino in terris sanctorum Cosme et Damiani plantata, quam ecclesia sancti Dimitrii nunc tenuit, apprecietur a bonis hominibus et precium appreciatum ecclesia sancti Damiani ecclesie sancti Dimitrii tribuat et memoratam vineam in se perpetuo possidendam recipiat, nec sit licitum deinceps sub pena nostre excommunicationis utrique parti hanc nostre constitutionis concordiae cartam infringere vel ei ausu temerario in aliquo contraire, sed firmam illibatamque perpetuis temporibus obseruare. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadertine curie communis notarius hanc constitutionis et concordie cartam iussu prefati archidiaconi et capituli ac domini comitis et iudicum prescriptorum ut audiui, compleui, roboraui et signo consueto signaui.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio rogovski 111. no. 17). — Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru. Ima na hrptu bilješku glagolsku: »Ot sela Bubnan'«.

Kukuljević Codex II. 171—2. — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 77—8. — Ljubić Polichorion 190—2.

252.

1194, 5. jula. Zadar.

Krešen Braia daruje samostanu svetoga Krševana posjed Kamenjane.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi millesimo C. nonagesimo quarto, mense iulii die quinto intrante, indictione XII., Jadere, regnante domino nostro Bela inuictissimo Hungarie, Dalmacie, Rameque rege, et Henrico filio eius biscoronato Dalmatiam et Croaciam feliciter gubernante, ecclesia uero Jadertina proprio pastore carente et Damiano inclito comite eidem ciuitati principante. Cum ego siquidem Crescenus cognomento Braia in decrepita etate iam positus, iuxta sacre scripture documentum mundum cum suis pompis relinquere et pro terrenis celestia, pro momentaneis uero eterna comutare monasteriumque habitum diligenter suscipere decreuissem, meque ac mea omnia monasterio sancti Grisogoni secundum sancti Benedicti precepto offerre disponerem, conuocatis fratre meo iuniore Pecenego nomine ceterisque proximis meis, quibus ego capud(!) sum, quosque uobis abbati V(incencio) et cuncte congregationi ualde recomendatos habere rogaui, uosque eos in uita uestra manu et protectione sus-

cepistis, quousque ex eis aliqui remanerent. Hoc de consilio et plena uoluntate cunctorum stabiliui, ut totum nostrum predium de Camenani, quod in terris arabilibus et inarabilibus, pratis, saltibus, siluis, lucis, nemoribus, riuis, aquis et aquarum discursibus ac pascuis et uineis a progenitoribus antiquitus possedimus et hereditario iure habuimus tibique prescripto abbati Vincencio et Symeoni decano, Drasce preposito, Jordano Saracino, Prodano Clutio et Sabacio ceterisque fratribus coram subscriptis testibus pleniter designando, ostendimus et de termino ad terminum demonstrauimus, memorato s. Grisogoni monasterio perpetuo possidendum amodo in antea tribuatur et presentetur, animarum remedio omnino donetur tali uidelicet ordine, ut liceat memorate ecclesie iam dictum predium cum portione ecclesie ibidem site et cum omnibus terminis et pertinenciis suis habere, possidere, uendere, comutare et quicquid ad utilitatem s. Grisogoni spectat peragere. Quod firmum ratumque esse uolo coram his testibus, cum quibus prefatum predium circumdedi: Damiano comite Jadertino, Marco Mitagange sancte Anastasie canonico, Gellia, Coscia Gregori, Crisogono Bitici, Desa de Pece, Vitte fratre eius, Vitte Demescia, Jacobo Lemesci et Suronia Sbisci et multis aliis Jadrensibus; de Chruatia uero fuerunt hii testes: Boieius iupanus et Ugrinez Gusiki natione, Vratco et Ureneiz Chleuliani nationem (!), Bogdanus Nasciuisce, Uilxin Dragosi et Luboscius nationem (!) Lapciani, Dragos Tolleni Camenianin, Mirescia Ramlianin, Cozan Poletcig, Bratcomir Dlamocianin, . . . tarus Cleulianin, Drugos Stareusanin et Possauan Seruosec. Et ego Blasius diecesis s. Anastasie et Jadertine ciuitatis notarius, qui interfui, hanc donationis cedulam rogatu iam dicti Braie et testium scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Iz odlomka zbornika sv. Krševana koncem XII. vijeka u nadbiskupskom arkivu u Zadru str. 14—5.

Farlati Illyr. sacrum V. 65 (samo početak). — Kukuljević Jura I. 35 (po Farlatu). — Kukuljević Codex II. 178.

253.

1194, 9. jula. Tinj.

Razvod medju zemljištima templarâ i samostana sv. Kuzme i Damjana.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo nonagesimo quarto, mense iulii die nono intrante, indictione duodecima, apud Tinum, regnante domino nostro Bela serenissimo rege Hungarie, Dalmatie, Chroatie atque

Rame, et Almerico (!) filius eius[1] super Dalmatiam et Chroatiam. Cum nos nempe Petrus Spalatine sedis archiepiscopus una cum Matheo Nonensi episcopo et Damiano Jadertino comite ac Grubescia[2] Spalatino comite ceterisque nobilibus, quorum nomina inferius subscribentur, in ecclesia sancti Johannis de Tino ad controuersias, que inter templarios et monasterium sanctorum Cosme et Damiani pro terris et aquarum decursibus vertebantur, resecandas de mandato regio resideremus, post multas altercationes et verba, que memorate ecclesie inter se habebant, guadias[3] ab utraque parte per stipitem de voluntate utriusque partis suscipientes, pro bono pacis et concordie talem inter utrasque ecclesias diuisionem auctoritate regia composuimus: incipiente[4] a via, que inter villam Tini et villam sanctorum Cosme et Damiani est, et eundo versus meridiem recto tramite usque ad Gomilam inferius et ab inde usque ad Blatam, quicquid in austro in terris et aquis est, quod ad monasterium sancti Damiani pertinuit, domui Templi remaneat perpetuo possidendum, preter aquam Chriplinam, quam communem esse decernimus utrisque ecclesiis, et quicquid a prefata via in partibus occidentis in terris et aquis ac pascuis etiam ultra vallem Tini habetur et ad templarios spectauit, prefato sancti Damiani monasterio sit amodo in perpetuum. Aqua(m) vero Kicme[5] cum aquarum decursibus templarios habere statuimus tali videlicet ordine, ut in ea molendina faciant quotquot possunt, tamen quod molendino sanctorum Cosme et Damiani de Virbiza, quod est ultra Blatam, non noceant[6] in aliquo. Volumus etiam et sancimus, ut prefata sancti Damiani ecclesia omnes terras illas, quas ultra Blatam[7] antiquitus possedit et etiam si qua molendina sub suo molendino in austro fecerit, habeat et possideat semper, sine omnia templariorum calumnia. Stabilimus etiam, ut si qua utriusqae partis antiqua testamenta preter hanc nostre constitutionis paginam reperta alicubi fuerint, quod irrita maneant et inania. Si autem alterutra pars contra hanc nostre constitucionis cartam ire presumpserit, omnipotentis dei sanctorumque apostolorum Petri et Pauli ac omnium sanctorum ac nostram maledictionem incurrat, fiatque anathema maranatha, et super hoc pena duarum librarum auri mulctetur. Que omnia firma et rata esse volumus presente Gualterio magistro, fratre Azzo preceptore et omnibus fratribus, et Dominico abbate, Priuonia[8] monacho, Dminoscia[9] monacho et cunctis fratribus. Coram hiis ydoneis testibus: Petro Sagarelle et Tolmatio ac Burello presbiteris Spalatinis, Petronia[10] Cucille, Petrizo[11] Vitaze[12], Petrizo[13] Michaelis, Georgio Soppe,

[1] Theiner ne ima: eius. [2] Th.: Grubesia. [3] Th.: wadias. [4] Th.: ut incipiendo. [5] Th.: Kriome. [6] Th.: noceat. [7] Th.: et usque mare. [8] Th.: Prunoria. [9] Th.: Diminoscia. [10] Th.: Petrana. [11] Th.: Paitiz. [12] Vitache. [13] Th.: Peitiz.

Bitte de Juda, Bitte Prestancii et[1] Grisogono fratre eius, Petro Sloradi[2] templariorum aduocato, Coscia Gregorii sancti Damiani aduocato, Jadertinis[3] et multis aliis, Dedomiro iuppano, Vilcomiro iuppano, Berriscio, Rilizo Chroatis et multis aliis[4]. Fuerunt preterea testes ibidem hi venerabiles viri: Gregorius Antiuarensis archiepiscopus et Vincentius sancti Grisogoni abbas testes. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadrensis notarius, qui interfui, hanc constitutionis et concordie cartulam iussu iam dicti archiepiscopi Spalatensis et Nonensis episcopi et comitum prescriptorum ceterorumque testium rogatu, ut audiui, compleui, roboraui et signo consueto signaui.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio rogovski 111. no. 19). — Vrlo loš prijepis iz 14. vijeka kod kaptola u Zadru (H. no. 20). — Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 68).

Farlati Illyr. sacrum V. 225. — Katona Hist. crit. IV. 428. — Fejér Codex II. 296—8 i VII. 5. 135—7. — Theiner Monum. Slavorum I. 11—2. — Kukuljević Jura I. 35. — Kukuljević Codex II. 172—3, — Bullettino di Archeol. XIII (1890). 94—5. — Ljubić Polichorion 216—7.

254.

1194.

Biskupi Mirej senjski, Matija ninski itd. očituju, da su se kaptol spljetski i nadbiskup pomirili u raspri poradi desetine.

Mireus Signiensis, Matheus Nonensis, Michael Scardonensis, Michael Traguriensis, Matheus Corboensis episcopi atque Isaac sancti Stephani abbas vniuersis Spalatensis ecclesie canonicis dilectis fratribus in uero salutari salutem. Quoniam questionibus et impetitionibus, quas uester et noster metropolitanus tum de quarta parte decimarum tum de consecratione siue de uisitatione romane curie uobis nonumquam intulit, eiusdem uocatione nobis interesse contigit, tandem congregato omnium clericorum in archiepiscopali curia conuentu, idem super motis controuersiis nobis presentibus uos requisiuit. Vos igitur assurgentes et sibi exinde respondentes asserebatis, nullo debito uel consuetudine teneri, sibi adicientes, priuilegia a suis predecessoribus, qualiter cum eis legitime determinastis, inde romane curie firmata habere. Nobis itaque suadentibus placuit eidem uidere priuilegia, quibus lectis ac pleniter intellectis, ipse tunc assensum

[1] Th.: cum. [2] Th.: Scluradi. [3] Th. ne ima: Coscia Gregorii sancti Domnii aduocato, Jadertinis. [4] U Th. glasi ovaj stavak: De Sclavis vero fuerunt testes hii, de Dominis iupanus, Wlcominis iupanus, Betisius iupanus, Grubescia Gaudii iupanus et Rillizus iupanus cum pluribus aliis.

eis prebens propria uoluntate definiuit, ut uestra priuilegia sex uestrorum iuramento firmarent. Vos igitur mandato et diffinitioni eius fauere uolentes, mox ipse manus uestras suis manibus suscipiens omnibus osculum pacis ac dilectionis prebuit, et sic uos in pace quietos dimisit. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo IIII., indictione uero XII.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (XVI. 2. 29). Na listini vide se tragovi, gdje je visjelo pet pečata.

Farlati Illyr. sacrum III. 226.

255.

1195, 4. maja. Dubrovnik.

Izabrani suci sude u nekoj raspri medju nadbiskupom dubrovačkim Bernardom i njegovim svečenstvom.

Veritas negotii, quod vertitur inter matricis ecclesie canonicos ex una parte, et capellarum ecclesiarum clericos ex alia parte, hec est: cum opportuna circa Bernardum Ragusine ecclesie archiepiscopum pro electo Bosnensis ecclesie, qui ad consecrandum venerit, sollicitudo ageretur, ac cum quibus consecrandus erat, deessent episcopi, prefatus archiepiscopus omnes capellarum clericos in sui presenciam venire statuit, quibus et dixit: ortor ac moneo vos dilectissimi, quatinus circa ecclesie negocia ut boni filii inuigiletis et eam ut matrem benigne vestro solamine sustentetis; nunc cum virorum bonorum indiget auxilio, in virtute obedientie precipio, ut ex more solito, sicut a senioribus iam audiuimus, vobis et non canonicis matricis ecclesie pro episcopis ad consecrandum Bosnensem electum est pergendum, a me vero nauiculam et expensas accipientes nunc itaque omni dilatione remota festinantes pergite, ecce nauicula, en preparate sunt vobis expense. Cui tale omnes dedere responsum: nobis solis pergendum non est, quum quidquid huiusmodi obsequii fecimus, simul cum canonicis maioris ecclesie egimus, super hoc nimium vestram paternitatem postulantes, quatinus nobis iniustum facere nequaquam permittas. Audiens autem hoc venerabilis archiepiscopus, conuocans ad se Lucarum comitem cum senioribus nobilibus, iussit clericos omnes tam matricis ecclesie quam et capellarum, ut in sui presencia et nobilium hominum de hoc inuicem starent ad iudicium. Arbitris itaque statutis iudicibus capellarum, clerus per suum aduocatum Petrizolum his causam suam muniuit allegationibus, inquit: nimia quippe ammiracione ducor, cum omnis clerus tam maioris ecclesie quam etiam et capellarum una sorte cleri vocati sumus atque

omnes in Christo fratres sumus, cur vos tanta elacione ducimini, ut ab hoc obsequio, quod nunc instat maiori ecclesie simul nobiscum, vos sequestratim subtrahi conamini et nos tamquam alienos sub pedibus vestris conculcare nitimini, cum pastoris ecclesie vox clamet: ne sitis quasi dominantes in clero. Ex antiquo quippe more hoc fuit, ut quandocunque negotium tale seruent, non separatim set communiter tam vos quam etiam nos simul peregimus. Nuper etiam accidit, quando cum sayteia Durachium iuimus, nobiscum in ipsa omnes pariter nauigastis, postmodum vero cum Dulcinum cum alia saytea iuimus, nobiscum remigastis, nam clericus Pascalis Dabranize diaconus, Yessius Veresti et diaconus Dabrascanus Gayslaui et alii quam plures maioris ecclesie clerici nobiscum interfuere; sic nunc in continenti facite, nam omnibus bonis ecclesie vos utamini, pariter ergo eamus et maiori intencione vos hoc agere debetis, quia omnibus bonis ecclesie repleti estis. Preterea cum Raymundum romane ecclesie legatum Catarum portauimus, una nobiscum fuistis. Econtra Marinus archidiaconus uniuersorum canonicorum maioris ecclesie voluntate per aduocatum suum Sauinum Bonde, in presentia curie constitutus, respondit: cum per uniuersum fere orbem archiepiscopalis sedis mater ecclesia hanc sibi prerogatiuam vendicat dignitatem, ut in his quasi mater super omnes reuereatur capellas, quatinus huiusmodi capelle ei obsequii reuerentiam prebeant et veluti filie tamquam sue genitrici honorem pariter deferant, non cum filia matri set mater filie precipere racio videtur, vobis ergo licet omne obsequium exterius explere, nobis vero canonicis tamquam cardinales archiepiscopo[1] interius semper oportet asistere. Quod autem proposuistis contra: quod in sayteia bis interius in huiusmodi obsequiis una vobiscum nauigauimus, verum non est, et si aliquando hoc fecimus, ex voluntate, non ex debito fecimus, ut nos tamquam domini et seniores et ut filii matris ecclesie vobis nauigantibus sedebamus. Ad hoc itaque confirmandum, ut fides detur sermonibus nostris, veridicos testes assignamus: Vitalem Vulpis senem et bone fame virum nobilem Heliam Marini filium, Velcatam de Smalla monachum, Trebessium presbiterum nunc vero monachum. Nos itaque subscripti iudices ex utraque parte arbitrarii constituti, huius litis implicite negocium perlustrantes et utriusque partis allegationes intuentes, introductos testes diligenter statuimus perscrutari, qui ante presenciam nostram ita probauerunt, sicut allegatum fuit ex parte canonicorum matricis ecclesie. Testes vero de iure iurando . . in hoc patrie uicit consuetudo. Ergo pariter conuocato consilio et voluntate eiusdem . . timus et sentenciamus: quia capellarum clerici nullos habent testes, qui pro sua parte testificentur,

[1] Mjesto: pontifici.

iuret unus presbiter ex maioris ecclesie canonicis super sacrosancta dei euangelia, confirmans testimonium suorum testium predictorum, et ita canonici ab omni seruitutis obsequio remaneant absoluti. Quod cum euangeliorum liber presentatus fuisset et ex voluntate omnium presbiter Andreas ser Bratanegi ad iurandum paratus fuisset, capellarum clerici eum iurare non permiserunt. Actum est hoc anno dominice incarnationis M. C. nonagesimo V., die invencionis sancte crucis, que quarto nonas maias collitur, in palacio archiepiscopali residente domino Bernardo archiepiscopo in sua sede, et Lucaro comite, iudice Vitale, Vulpis iudice, Michatio vicario iudice, Slabba Lucari iudice, Vitale, Bodatio iudice, Vito Proculi iudice, Theodoro Domane iudice, Vrsacio Milin iudice, Vito Lampri iudice. Ego Vitalis de Bano matricis ecclesie presbiter in his omnibus interfui et sicut a predictis iudicibus audiui, eorum maxime comitis Lucari iussu et rogatu manu propria roboraui, ne vel oppressionis exactio debito fine careat vel longeui temporis obliuio, que iusto iudicio ventilata sunt, temerario ausu confundat, stili officio descripsi.

† Ego Bernardus Ragusinus archiepiscopus manu mea subscripsi.

Original u arkivu u Dubrovniku nešto oštećen; vrvca ima, ali pečat otpao (fasc. I. no. 31).

Kukuljević Codex II. 175—6.

256.

1195, 5. maja. Lateran.

Celestin III. papa potvrdjuje samostanu sv. Krševana u Zadru sva njegova dobra i posjede.

C(o)elestinus episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Vincentio abbati monasterii sancti Grisogoni de Jadera suisque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Quotiens a nobis petitur, quod religioni et honestati conuenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter dilecti in domino filii vestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium sancti Chrisogoni, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus, statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum iuste et canonice possidet aut in

futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam sancti Martini Diculi cum pertinentiis suis, ecclesiam sancti Georgii cum pertinentiis suis in Camechani, ecclesiam sancti Michaelis Brantii cum pertinentiis suis, ecclesiam sancti Martini ante portam ciuitatis cum pertinentiis suis, ecclesiam sancti Jacobi cum pertinentiis suis, ecclesiam sancti Michaelis Piscimani, ecclesiam sancti Laurentii Lucorani cum pertinentiis suis, ecclesiam sanctorum Johannis et Victoris Tilagi cum pertinentiis suis et ecclesiam sancti Damiani Berbinei cum pertinentiis suis, terram Ceperlani, terram Secherrani, terram Berde et terram Su(ch)ouarre, ecclesiam sancti Georgii cum tota insula Mauni et piscationes omnes pertinentes ad vos. Sane noualium vestrorum, que propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conuersionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem monasterio professionem fas sit de eodem loco nisi artioris religionis optentu discedere, discedentem vero absque comunium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terre fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excomunicatis et interdictistis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare. Crisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes monachorum seu clericorum vestrorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, a diecesano suscipietis episcopo, si quidem catholicus fuerit et gratiam et comunionem apostolice sedis habentem(!), qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur indulgeat. Sepulturam preterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerunt, nisi forte excomunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salua tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc eiusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia proponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra et illibata seruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus

omnimodis profutura, salua sedis apostolicę auctoritate et diecesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat, cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

Ego C(o)elestinus catholice ecclesie episcopus.

† Ego Albinus Albanensis episcopus ss.

† Ego Octauianus Hostiensis et Velletrensis episcopus ss.

† Ego Pandulfus basilice XII. apostolorum presbyter cardinalis ss.

† Ego Jordanus s. Pudentie[1] tt. Pastoris presbyter cardinalis ss.

† Ego Johannes tt. s. Clementis cardinalis Viterbiensis et Tusciensis[2] episcopus ss.

† Ego Hugo presbyter cardinalis s. Martini tt. Equitii ss.

† Ego Johannes tt. s. Stephani in Celio monte presbyter cardinalis ss.

† Ego Centius tt. s. Laurentii in Lucina presbyter cardinalis ss.

† Ego Bernardus s. Petri ad vincula presbyter cardinalis tt. Eudoxie ss.

† Ego Fidantius tt. s. Marcelli presbyter cardinalis ss.

† Ego Gratianus ss. Cosme et Damiani diaconus cardinalis ss.

† Ego Gerardus s. Adriani diaconus cardinalis ss.

† Ego Gregorius s. Marie in porticu diaconus cardinalis ss.

† Ego Nicolaus s. Marie in Cosmidyn diaconus cardinalis ss.

† Ego Gregorius s. Angeli diaconus cardinalis ss.

† Ego Bobo s. Theodori diaconus cardinalis ss.

Datum Laterani per manum Centii sancte Lucie in Orthea diaconi cardinalis, domini pape camerarii, III. nonas mai, indictione tercia decima, incarnationis dominice anno MCXCV., pontificatus vero domini C(o)elestini pape tercii anno quinto.

Savremeni prijepis u gubernijalnom arkivu u Zadru (caps. I. masso A. no. 5).

Kukuljević Codex II. 173—5.

---

[1] Mjesto: Pudentianae. [2] Mjesto: Tuscanensis.

*

257.

1195, 18. maja. Lateran.

Celestin III. papa daje Vinku opatu sv. Krševana u Zadru vlast, da može nositi mitru, prsten i palicu sa sandalima.

Coelestinus episcopus seruus seruorum dei dilecto filio Vincentio abbati sancti Chrisogoni salutem et apostolicam benedictionem. Cum te deuotum et fidelem ecclesie filium esse credamus, honori tuo libenter intendimus et personam tuam aliquo speciali priuilegio duximus honorandum, ut eo feruentius in nostra et ecclesie romane deuotione persistas, quod te cognoueris per nos honore ac dignitate ecclesiastica decoratum. Eapropter dilecte in domino fili deuotionem tuam et prudentiam attendentes, usum mitre, anuli, baculi et sandalium, sicut predecessores tui hactenus habuisse noscuntur, de benignitate sedis apostolice tibi duximus concedendum, ut ipsis ecclesiasticis insignibus in sollemnibus processionibus et precipuis festiuitatibus ecclesie tue de auctoritate sedis apostolice tam infra monasterium tuum quam ecclesias pertinentes ad ipsum libere potiaris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Laterani XV. kalendas iunii, pontificatus nostri anno quinto.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (no. 6. masso A. caps. I.). Pečata nema.

Farlati Illyr. sacrum V. 65. — Migne Patrologia lat. 206. 1500. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 188. — Kukuljević Codex II. 177. — Jaffé Regesta II. 614. no. 17246.

258.

1195. Spljet.

Katarina opatica samostana sv. Benedikta u Spljetu čini odredbe o baštini služavke Dušice.

In Christi nomine. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo V., indictione XIII., tempore comitis Grubesse et in bucaratu Dobre nepotis Dane hoc actum est. Quoniam ego Chazza soror . . . et abbatissa presens recordationis scriptum post . . . ri volui, quia post mortem D(u)sizze ancille nostre cum viro eius Vilcico filioque eius pa-

rata sum, filiam vero eius cum domo in monasterio suscepi. Vilcico autem suscepit unum filium sibi cum vineis. Tercium vero filium, de quo monasterium medietatem habebat, spontanea voluntate tali tenore partem monasterii sibi concessi, quod si forte vendere aut pignorare sibi contigerit, nulli eum vendere aut pignorare posset nisi monasterio. Cuius particionis aduocatus monasterii Marinus nepos Margarite et Johannes nepos Malantraue sunt testes. Et ego Sabatius notarius communis iuratus hoc breue scripsi et testor.

Original na maloj pergameni nalazi se u arkivu opatica sv. Marije u Zadru medju pismima spljetskoga samostana sv. Rajnerija.

Kukuljević Codex II. 177.

259.

1196, 1. marta. Zadar.

Samostan sv. Krševana daje u zakup svoje soline.

De Birbinio[1].

Anno dominice incarnationis millesimo C. nonagesimo sexto, mense martio die primo intrante, indictione XIIII., Jadere, regnante domino nostro Bela rege magnifico, et in ciuitate Jadertina presidente inclito comite Damiano. Fatemur nos namque Vincencius sancti Grisogoni indignus abbas una cum Symeone decano, Prasce preposito, Matheo monacho, Prodano presbitero, Bratonia presbitero, Sarre diacono et Stephano Blasculino ac Sergio et uniuerso conuentu, quia damus tibi magistro Martino et socio tuo Matheo, qui misisti, in tertiam partem portionis tue uallem nostram de Birbinio ad parandas salinas in eadem nostro expendio, et quidquid expendii ibidem fecerimus preter id, quid gratis habuerimus et absque emptione ab eisdem salinis, quando sal fuerit, et trahere primo debemus; deinde de sale quod remanserit, nos duas partes habebimus et uos tertiam partem, de qua tertia parte iterum tu Martinus debes duas partes habere et Matheus tertiam. Et si partem uestram pro anima indicare uolueritis, nostro monasterio eam dabitis, si uero uendere ipsam uolueritis nostro[2] monasterio[3], ea[4] nobis uel nostris successoribus pro septem perperis minus uendetis; nec liceat uobis ultra eam habere, nisi uos cum coniugibus et filiis uestris ipsam habeatis et nisi plus sub istorum uirorum testimonio Martini Scluradi, Martini Milciaki, Blasii Jurke et Petri Firmamani (!) ac Johannis sancti Petri plebani atque Blasii notarii, qui ro-

[1] Pripis iz 13. vijeka. [2 3 4] Precrtano.

gatu nostro hanc conuentionis cartam ut audiuit, compleuit, roborauit et signo consueto signauit.

Iz odlomka zbornika sv. Krševana koncem XII. vijeka u nadbiskupskom arkivu u Zadru (str. 15).

260.

1196, 15. juna. Lateran.

Celestin III. papa rješava raspru izmedju nadbiskupa spljetskoga i njegova svećenstva u poslu desetine i daća.

C(o)elestinus episcopus seruus seruorum dei venerabili fratri archiepiscopo et dilectis filiis canonicis Spalatensibus salutem et apostolicam benedictionem. Cum inter te frater (archi)episcope et tue ciuitatis clericos super variis articulis questio verteretur, eam nostro conspectui presentastis, ut sub nostro examine ventilata fine debito clauderetur. A quibus utique clericis tu frater archiepiscope postulabas, ut quartam partem decimationis et oblationum de corpore ciuitatis tibi debitam exhiberent. Petebas etiam, ut eo tempore, quo ad romanam curiam accederes consecrandus seu romanum pontificem, imperatorem vel regem causa visitationis adires tu vel successores tui, iidem clerici tibi adiutorium impenderent oportunum. Ipsi tibi vero ad hec taliter respondebant: quod cum predecessessores tui quinque hebdomadarios, presbiterum scilicet, levitam, subdiaconum, acolytham et sacristam per totam tenerentur hebdomadam procurare, et hoc eis importabile videretur, ita conuenerunt cum canonicis, ut pro recompensatione procurationum supradictarum haberent ipsi quartam decimationis et oblationum de corpore ciuitatis, sicut in scriptis bone memorie Gaudii, Gerardi et Petri predecessorum tuorum continetur expressum. Petebant insuper duodecim prandia constitutis et certis festiuitatibus anni percipienda, potationes sabbathorum et procurationes tribus hebdomadariis singulis diebus dominicis exhibendas. Cum igitur nos multis et variis negotiis occupati ad hec intendere non possemus, venerabilem fratrem nostrum J(ohannem) Viterbiensem episcopum sancti Clementis et dilectum filium G(regorium) de Sancto Apostolo sancte Marie in porticu diaconum cardinales vobis concessimus auditores. In quorum siquidem vos presentia constituti, post multas disceptationes et allegationes hinc inde saniori usi consilio taliter conuenistis, quod quartam partem decimacionis et oblationis ciuitatis vos clerici ipsi archiepiscopo constituetis, et tu frater archiepiscope dabis clericis memoratis de ipsa quarta parte decimacionis et oblationum per tuum procuratorem annuatim viginti perperos pro recom-

pensatione supradictarum procurationum, et quod residuum fuerit de ipsa quarta (parte), in usus tuos et commodum conuertatur. Preterea sex tantum prandia dabis eisdem statutis festiuitatibus anni, scilicet: sancti Domnii, pentecostes, in translatione beati Domnii, sancti Anastasii, sanctorum Cosme et Damiani et Vincentii, potationes sabbathorum et tribus hebdomadariis singulis dominicis diebus procurationes; ab omnibus et aliis adiutoriis, que a totius ciuitatis clericis debito expetebas tam pro te quam pro successoribus tuis, predictos clericos perpetuo reddes immunes. Quam utique conuentionem amicabilem de assensu et voluntate utriusque partis factam nos ratam habentes et firmam, non obstantibus scriptis vel aliis in preiudicium ipsius archiepiscopi apparentibus, eam auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Laterani XVII. kalendas iulii, pontificatus nostri anno sexto.

Farlati Illyr. sacrum III. 226—7. — Migne Patrologia lat. 206. 1171. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 189. — Kukuljević Codex II. 178—9. — Jaffé Regesta II. 624. no. 17404.

261.

1196, 15. juna. Lateran.

Celestin III. papa nalaže biskupima skradinskomu i kninskomu, da urede raspre medju nadbiskupom spljetskim i njegovim kanonicima.

Coelestinus episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus Scardonensi et Tiniensi episcopis salutem et apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster archiepiscopus vester et eius canonici in nostra essent presentia constituti, super decima parte decimationum, que de toto archiepiscopatu extra ciuitatem proueniunt, ipsi canonici aduersus eundem archiepiscopum ceperunt proponere questionem et eam ab ipso cum instantia postulare. Verum quia non venerunt ad hoc sufficienter instructi, id vestro duximus examini committendum et fine debito terminandum. Ideoque fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis audiatis, que hinc inde duxerint proponenda, et causam inter eos iustitia vel concordia terminetis. Datum Laterani XVII. kalendas iulii, pontificatus nostri anno sexto.

Original u arkivu kaptola u Spljetu. Pečat otpao.

Farlati Illyr. sacrum III. 227. — Migne Patrologia lat. 206. 1173. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 192. — Kukuljević Codex II. 179—80. — Jaffé Regesta II. 624. no. 17405.

262.

1196.

Spomen odluke Mirka kralja hrvatskoga i ugarskoga o osječkoj brodarini ili trgovini opatu samostana Čikadora.

Laurentius litteratus de Kajmath pro abbate et conuentu de Czikador cum procuratoriis litteris eorundem in ipsorum banorum exsurgens presentiam respondit tali modo: quod tributum in Eszek exigi consuetum per prefatos abbatem et conuentum iuste et legitime exigeretur; nam iidem abbas et conuentus super ipso tributo litteras haberent, et ibidem in horum verborum declarationem litteras domini Henrici olim regis Hungarie felicis recordationis priuilegiales sub grosso et rotundo suo sigillo, in quatuor locis penes imaginem sigillo in eodem sculptam pro signo confirmationis secreto sigillo suo consignato, anno gratie millesimo centesimo nonagesimo sexto emanatas, confirmantes salubres donationes et collationes eidem ecclesie de Czikador per pios reges Hungarie Geysam scilicet auum Stephanumque et Belam patrem predecessores videlicet suos reges factas, eorundem banorum obtulisset conspectui; in quibus scilicet ipsius domini Henrici regis priuilegiali interserta talis clausula inuenta fuisset: statuimus etiam, ut Hysmaelite vel Byssenii vel cuiuscumque conditionis homines sint, in foro Ezek et in omnibus portubus eorum, qui ad eosdem fratres pertinent, tributum omni remota occasione persoluant.

Fejér Codex II. 303 (iz osudne listine palatina Nikole Gorjanskoga od god. 1404.). — Kukuljević Codex II. 180.

263.

1196.

Dabiša Ratkov daje Dobrici ženi Prodana Čelemine u zamjenu neku svoju zemlju pod Smokovičem.

Nel nome di Christo. L' anno dall' incarnatione del signore 1190.[1], nell' inditione 14., nel tempo di Grubessa conte et nel vicariato di Desa Zuricha. Io Dabissa figliolo del quondam Radco faccio fare il presente scritto. Perche alla presenza delli infrascritti testimoni ho fatta l' infrascritta permuta con Dabricha moglie di Prodano Celemina, cioè secondo l' usanza della patria gli ho assegnato mezzo vreteno di terra

[1] Pisarska pogrješka, jer indikcija 14. odgovara godini 1196.

sotto Smocovich delle terre di Andrianico, et inoltre gli ho aggionto 26. romanati d' oro, et ho tolto la terra posta a Berda uicino la mia terra dalla parte d'oriente, la qual terra è piantata, et la ho presa con tutta la terra fino alla terra del figliolo di Giovanni con tal patto et modo, ch' io habbi libera et assoluta potestà di possederla, venderla, donarla, e farne come meglio a me piacerà. Per questo cambio furono testimoni Marta Marula, Rucio Drusa, Petrinna Giovanni prete, Bela et Margarita. Et io Sabatio subdiacono nodaro giurato del commune ho scritto come sopra, cosi pregato dal predetta Dabricha.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 103). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41. str. 17 i rkps. II. c. 52 str. 51. Oba rukopisa uzimlju god. 1190., ali po indikciji 14. ima biti god. 1196.

264.

1196.

G. arcidjakon i G. arcipop spljetski pišu svojoj braći kanonicima spljetskima o svom putu u Rim i o tom, da nadbiskupa papa jošte nije primio.

Venerabilibus fratribus et dominis A. primicerio, M. sacriste et ceteris G. archidiaconus, G. archipresbiter cum omnibus fratribus omnem salutem. Nouerit vestra fraternitas, quoniam licet importunitas temporis per multorum dierum spatium nos detinuerit in insulis Jadere, tamen quintodecimo die transmeauimus et omnes sani et illares Marchiam peruenimus, ubi honorifice percepti fuimus, et ibi certissime accepimus, quod littere nostre peruenerunt (ad) archiepiscopum et cum domino papa representate fuerunt. Archiepiscopus postquam venit, nondum fuit receptus in curia. Dominus papa cum Romanis concors est, et nunc est Florentini(!), et in festo sancti Johannis dicitur quod cum rege Sicilie debet insimul esse.

Original u arkivu kaptola u Spljetu. Listina bijaše pečatom zatvorena (littera clausa).

Ljubić Listine I. 16. — Kukuljević Codex II. 181.

265.

Oko god. 1196. Zadar.

Gregorije nekada nadbiskup barski čini samostanu sv. Krševana oporučne darove.

In Christi nomine. Ego G(regorius) olim dei gratia licet indignus Antibarensis archiepiscopus ex precepto diuino agnoscens, quod dominus ait: estote parati, quia nescitis extremam uite horam, decidens in egritudine corporis valida dei dispensatione apud monasterium beatissimi G(risogoni) facio testamentum stabilitatis rerum ad salutem anime mee, siue obiero in ipsa infirmitate uel etiam euasero, ante abbatem predicti cenobii domini Vicentii(!) et domini decani Simeonis(!) atque fratrem Jordanum, iupanum P. Uitaçe: ut in primis capellam meam uidelicet: duas mitras et uirgam pastoralem, planetam et pluuiale, dalmaticam et camisum et micetum, stolam, manipulum et cingulum, cuncta de libris, etiam decretum, mi(s)salem(!) ordinis episcopalis atque matutinalem librum, firma donatione uolo habeat predicta cenobium ad honorem dei et meam salutem in domino perpetuam.

Iz odlomka zbornika sv. Krševana koncem XII. vijeka u nadbiskupskom arkivu u Zadru (str. 17 na koncu zbornika).

Farlati Illyr. sacrum VII. 27. — Kukuljević Codex II. 178.

266.

1197, 1. marta. Zadar.

Damjan knez zadarski sa sucima i vlastelom zadarskom dosudjuje samostanu sv. Kuzme i Damjana zemljišta u Jasenicama i Dračanima darovana mu od kralja hrvatskoga Krešimira.

De terris de Jaseniza et Drazani.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Anno ab incarnacione domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo nonagesimo septimo, mense marcii die primo intrante, indiccione quinta decima, Jadre, regnante domino nostro Hemerico inuictissimo rege Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, ecclesia vero Jaderetina proprio pastore carente et Damiano inclito comite eidem ciuitati principante. Cum nos namque Damianus dei gratia comes prescriptus Jadre una cum Petro Damiani, Micha Petrizi et Damiano de Rubbasacco iudicibus multisque aliis nobilibus condam in plateis sancti Michaelis resideremus, Petriz Michael

ac Martinus Sluradi et Ziprianus Damiani, propter uxorum suarum, quarum commissarii fuerant, insimul venientes, contra te abbatem Dominicum et contra monasterium sanctorum Cosme et Damiani super terras de Jasseniza et terras Drazani, que inferius terminantur, huiusmodi querimoniam deponebant, dicentes omnes terras illas ad eorum socerum Bogdanum omnino pertinere, et etiam quemdam hominem nominati Bogdani testem inducebant, qui easdem terras possedisse et laborasse testabatur, tu vero prescriptus abbas cum tuo conuentu et aduocato tuo Coscia Gregorii easdem terras ad vestrum monasterium ex donatione Cresimiri condam regis pertinere respondebas, et super hec cartam hostendendo et quemdam Mogorouikium satis vetulum Mergia nomine testem producebas, qui etiam pre senectute nimia proprio priuatus lumine memoratas terras de loco ad locum terminabat, dicendo, quod vere prescripte terre cum omnibus terminis et pertinenciis suis non ad alium quam ad monasterium sancti Johannis de Castello et ad monasterium sanctorum Cosme et Damiani, quod nunc capud(!) est, omnino pertinent. Auditis igitur hinc inde partibus et inspectis monasterii litteris ac utrisque testibus percontatis, de omnium nostrum communi voluntate per sentenciam iudicauimus, ut unus monachorum vestrorum litteras, quas nobis hostenderas, et testem, quem produxeras, sacramento firmaret, quod dum facere decreuisses, licet idem Petriz et Martinus ac Ciprianus primo plurimum irascerentur, ad ultimum tamen nec sacramentum tibi dare voluerunt, sed illud vobis facere penitus remiserunt. (H)ac igitur racione tu prefatus abbas et tuum monasterium causam optinuisti et placitum in propatulo deuicisti, et memorati uiri contrariam sentenciam reportauerunt. Prefatarum autem terrarum termini sunt hii et ita distinguntur: inprimis ab alueo fluuioli siue torrentis Jassenice, ubi est via carri, que sclauice colnic dicitur, ubi est lapis inmersus in promontorio riui, et ab inde usque ad alium lapidem pro signo positum versus meridiem, ubi est congeries lapidum, et ab inde versus austrum usque ad aceruum lapidum et rupium, et ab inde versus meridianam partem usque ad radices ficulneas et usque ad collem sursum, ubi via carri habetur, et ab inde recto tramite in curina usque ad alium campum in Draciani, et usque ad montes maximos quicquid excoli potest, et ab inde versus austrum usque ad terras sancti Dimitri, ubi lapides immersi sunt, et ab ipsis signis tendendo versus aquilonem usque ad vallem et usque ad Blattam recto calle, ubi certa et aperta signa lapidum posita sunt, et ab inde iterum versus occidentem recto calle iuxta Blattam usque ad prefatum promontorium aluei, ubi lapis inmersus cernitur, et usque sursum ad montes, quicquid infra est in terris et pascuis ac aquis et omnibus, que ibi sunt, ad iam dictum monasterium pertinent, sicut ex ostensione prenotati Mer-

geri et plurium aliorum accepimus, quas etiam equitando pluries circumcinximus. Et hoc memoriale scriptum per nostri notarii manus fieri iussimus perpetuo permansurum. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadertine curie ac ciuitatis notarius iussu prescripti comitis et iudicis ceterorumque nobilium hanc iudicii cartam, ut audiui, scripsi, roboraui et signo consueto signaui ac bulla principali impressi.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 33).
Kukuljević Codex II. 183—4. — Ljubić Polichorion 187—8.

267.

1197, 24. aprila.

Zbor biskupa hrvatskih izašilje Matiju biskupa krbavskoga, da izmiri svećenstvo šibeničko i trogirsko.

In Christi nomine. Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo VII., indictione vero XV., scilicet VIII. kalendas maias hoc actum est. Cum Spalatensis archiepiscopatus, episcopi scilicet M(ichael) Scardonensis, M(ichael) Traguriensis, G(eorgius) Tiniensis, M(atheus) Corboensis ad suam matricem pro tractando de pastorali electione una conuenirent, Tragurienses itaque clerici eis et Spalatensi capitulo se conferentes super clericos de Sibenico de oblationibus consecrationum ecclesiarum conquesti sunt, dicentes eos nullam secum inde habere partem, sed omnes oblationes sue(!) cum eorum episcopo debere esse. Clerici vero de Sibenico dicebant medietatem earum sibi pertinere, et super hoc sacerdotes ac laicos, qui quando Desa Traguriensis episcopus filius Makarelli ecclesias consecrauit, ipsas oblationes tunc per medium diuidere viderunt, testes introducebant. Tragurienses autem clerici similiter quosdam sacerdotes, qui cum idem episcopus ecclesias consecrauit, omnes oblationes Tragurinos clericos sibi integre suscipere viderunt, testes introducebant, adicientes et introducentes etiam suum episcopum M. nepotem iam dicti episcopi, qui cum suo auunculo in consecrationibus ecclesiarum extiterant, exinde testem, dicentes eum vidisse Tragurinos clericos assueta antiqua consuetudine ipsas oblationes totas sibi cum suo episcopo suscipere, et non eos cum Sibenicensium clericis diuidere. Ipsis itaque inter se ita litigantibus et pleniter intellectis eorum rationibus, quia episcopus omnibus testibus maior et utriusque partis dominus erat, eius testificationem suscipiendam et ab archidiacono tercia manu sua iuramento firmandam, predicti episcopi simul cum capitulo iudicauerunt, et ut super hoc Traguriensem episcopum interrogaret, Corboensem episcopum pristaldum

dederunt. Cum autem Corboensis Traguriensem exinde interrogauit, Traguriensis acceptis utriusque partis manibus talem inter eos composuit concordiam, ut de oblationibus omnium ecclesiarum de Sibenico et de Campo marine et de Macro episcopus habeat terciam partem, Tragurienses clerici terciam partem et Sibenicenses clerici terciam partem, eo tamen tenore quod Tragurienses clerici eas colligant et illorum voluntate super eas custodem et diuisorem statuant.

Ego Matheus dei gracia Corboensis episcopus huius cause pristaldus, ut firmius hoc habeatur, meo sigillo muniri ac imprimi volui. Et ego Sabatius subdiaconus sancti Domnii canonicus ac communis iuratus notarius precepto episcoporum et totius capituli hoc scripsi et testor.

Original u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu. Odozdo vise dva pečata, jedan malen od olova sa slikom svetačkom, — sa strane latinsko pismo, koje se danas ne može pročitati; drugi pečat od voska pripada krbavskoj biskupiji.

Farlati Illyr. sacrum IV. 334. — Fejér Codex VII. 69—70. — Kukuljević Codex II. 182—3.

268.

1197, 29. juna. Dubrovnik.

Dubrovačka općina vraća crkvu sv. Marije od Rožata samostanu na Lokrumu.

In anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo septimo, mensis junii die sanctorum apostolorum Petri et Pauli. Quod Ragusio actum coram presentia domini comitis Lucari et omnium Ragusinorum in ecclesia sancte Marie . . . declaratum. Dum abbas Stancius Lacromonensis monasterii in ipsa matre missam celebrabat et facto silentio antequam euangelium pronuntiavit . . . querenti ad comitem et omnem populum de ecclesia sancte Marie de Razata, quomodo . . . memorie comes Savho(!) . . . sumptibus suis fecerit . . . foret, et quod monasterium Lacromone scilicet cum omnibus suis pertinentiis fuerit habenda . . . . et qualiter frater Johannes domini pape capellanus apostolice sedis legatus videns instrumentum . . . Sauigne scriptum fecerit excommunicationes contra omnes, qui sunt contradicentes, quod etiam scriptum est, . . . totius populi legentes . . . et spontanea voluntate bono et firmo animo . . . de ipsa ecclesia pertinentia . . . at Lucari, Marinus Grobe, Bogdanus Petri Rose cum filio suo, Johannes . . . Stephanus Sauigne, Petrus Gruanus . . . Calesci, Radde gener Volcate(?), Lucari, et quatuor

. . . Calesci nepotes, et Nicolaus Bele donantis ipsius nepos, pro his . . . veterum restantes idem . . . reverendus abbas loquebatur . . . domini abbatis in manibus ecclesiam sepedictam renuntiantes . . . monasterio sancti Benedicti de Lacromone habendam et possidendam perpetualiter dederunt, ut ibi monasterium haberent . . . dominus comes Sauigna sic . . . statuit, et Gauxonus Ragusine ecclesie archiepiscopus cum uniuerso capitulo eiusdem ecclesie canonicorum interfuit, et comes Lucarius cum omnibus nobilibus et populo . . . quidem omnium eorum iudicibus. Et ego diaconus Marinus et comunis notarius, quia interfui his, scripsi et compleui.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 266 (246) u biblioteci Male braće u Dubrovniku. — Regest ove listine donosi pod 29. juna god. 1199. (godina je pogrješna, jer nadbiskup Gauson svršava koncem god. 1197.) i rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu: Napoli Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 2; I. c. 15), a glasi:

Nel giorno dei santi Pietro e Paulo celebrando sollenemente messe l'abbate della Croma nell'arcivescovato di Ragusa auanti che si legesse l'euangelio, molti nobili rinunciano al detto l'abbate la chiesa di s. Maria di Razato. Perg. 6.

Farlati Illyr. sacrum VI. 69. — Kukuljević Codex II. 184—5 i 207 ima hrvatski prijevod regesta.

269.

1197, 15. decembra. Zadar.

Pavao sin Petra Ljube prodaje samostanu sv. Kuzme i Damjana svoje zemljište u Rogovšćici.

Anno dominice incarnacionis millesimo centesimo nonagesimo septimo, mense decembri die XV. intrante, indiccione prima[1], Jadre, regnante domino nostro Henrico rege inuictissimo, ecclesia vero Jadertina proprio pastore carente et Damiano inclito comite eidem ciuitati presidente. Quicquid venditur vel conceditur, necesse habet vinculo (scripture) anodari, ac per hoc ego sic dictus Paulus filius Petri de Liube fateor per hoc presens scriptum, quod vendidi monasterio sanctorum Cosme et Damiani, te Dominico existente abbate, totam terram meam meorumque progenitorum positam in loco qui Rogouskiza nuncupatur cum omnibus ter-

---

[1] Indikcija bizantinska.

minis et possessionibus seu pertinenciis suis, secundum quod eam tibi et tuis fratribus circumeundo demonstraui de termino ad terminum et de loco ad locum, pro centum modiis tritici et pro decem de fabis desuper a te plene susceptis. Quare volo et presenti scripto stabilio, ut iam dictam terram, que ita distinguitur, a capite austri in primis a colle, qui manet super easdem terras et est petrosus prope viam, que venit a Belgrado, que colnic sclauice dicitur, in oblicum versus settemtrionem recto tramite, sicut vadit vena saxi, qua eadem terra fere ex aquilonali parte circumcingitur, usque ad terras sanctorum Cosme et Damiani, ubi vinee nunc plantantur; deinde sursum recta linea versus Curinam usque ad terras, que dicuntur filiorum Medie monace, et ab australi capite prescriptarum terrarum usque ad collem prescriptum, et iterum iuxta collem eundo versus austrum, quousque veniatur ad priorem terminum prenotatum; quicquid inter habetur, vos prefatus abbas et fratres et iam dictum coenobium habeatis et iure hereditario possideatis vestrisque posteris in perpetuum dimittatis et ex eadem terra et eius pertinenciis quicquid vobis placuerit faciatis in eternum, nemine resistente. Polliceor etiam eam ab omnibus expedire et vobis expeditam et discalumpniatam semper dimittere coram his testibus: in presencia Damiani incliti comitis, Grubesce et Laurentii de Joseph testium, ac Cosce Gregorii et Damiani Scide subdiaconi. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadrensis notarius a prefato Paulo rogatus hanc vendicionis cartam, ut audiui, scripsi et roboraui et signo consueto signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 35).

Kukuljević Codex II. 187—8. — *Bullettino di Archeol. XII* (1890). — *Ljubić Polichorion* 189—90.

270.

1197, Kotor.

Ulomak listine kotorske.

In nomine domini et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno ab incarnatione domini nostri 1197., sub tempore domini nostri Velcanni Dioclię, Dalmacię, Tribunię atque Toplizzę inclyti regis et domini Bogdani comitatum Cathari obtinentis. Nos Cathari iudices etc . . .

Rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu (II. b. 25): »Catharensia Miscellanea« (str. 308).

271.

Oko god. 1197.

Mirko kralj hrvatski i ugarski opominje biskupa skradinskoga i ninskoga, da ostanu pokorni nadbiskupu spljetskomu.

H(emericus) dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie Rameque rex Spalatensi capitulo et totius urbis conuentui salutem et gratiam. Uniuersitatis uestre literis receptis et nuntiis ea qua debuimus, que nobis significabant, dilectione intelligere curauimus, quorum relatione cognouimus, quod auctoritate regia et precepto Jadrenses iactent se episcopatus uestros Scardonensem videlicet et Nonensem ammodo possessuros. Quia igitur ex suscepto regie magnitudinis culmine omnium nostrorum fidelium iura i(l)lesa et inconcussa iuxta tenorem priuilegiorum nostrorum seruare tenemur, nolumus aliquo modo uestram uniuersitatem a suis iustitiis fore alienam. Fidelitatis itaque uestre probata constantia iura uestra uobis totaliter confirmamus et uestris suffraganeis uniuersis vniuersaliter et singulis singulariter regia auctoritate precipientes mandamus, quatinus debitum honorem et reuerentiam Spalatensi ecclesie exhibeant et nullius unquam suggestione a fide, qua eidem ecclesie tenentur, debeant exorbitare.

Izvana:

Capitulo Spalatensi et toti ciuitatis conuentui.

Original u dvorskom arkivu u Beču. Pečat otpao. — Prijepis ovjerovljen u kaptolskom arkivu u Spljetu.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum III. 229. — Fejér Codex II. 310—1. — Kukuljević Regesta 5. XVI.

272.

1198, 29. januara. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže Andriji hercogu iliti velikomu banu hrvatskomu, da ide s krstonošama u svetu zemlju.

Nobili viro A(ndree) duci de prosecutione voti regis Ungarie patris sui defuncti.

Licet uniuersis liberum sit arbitrium in vouendo, nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas, usque adeo tamen solutio necessaria est post votum, ut sine proprio salutis dispendio alicui resilire non liceat ab his, que sponte ac solenniter repromisit. Accepimus siquidem, quod

quum inclite recordationis B(ela) quondam rex Ungarie pater tuus ageret in extremis et de sua penitus conualescentia desperaret, votum quod vouerat domino, Hierosolimitanam prouinciam in forti manu et brachio extenso corde tamen humili et humiliato spiritu visitare, sub interminatione maledictionis paterne committit tue fidei exequendum. Et tu intellecta pia voluntate parentis, assumpto crucis signaculo te id impleturum sine dilatione qualibet promisisti. Verum eodem patre tuo sublato de medio, quum Hierosolimitanum iter te accipere simulasses, assumte tamen peregrinationis oblitus, quam contra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum et regnum Ungarie conuertisti aciem bellatorum et multa contra serenitatem regiam malignorum usus consilio commisisti. Nos autem, quos diebus istis ad pontificatus officium licet immeritos dominus euocauit, tam paci regni Ungarie quam tue volentes saluti consulere, nobilitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in domino ac per apostolica tibi scripta precipiendo mandamus, quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus usque ad festum exaltationis sancte crucis proxime venturum debitum accepte crucis exsoluens propositum iter arripias et humiliter prosequaris, ne si onus tibi a patre iniunctum et a te sponte susceptum occasione qualibet detrectaris, paterna te reddas successione indignum et hereditatis emolumento priueris, cuius recusaueris onera supportare, sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiacere et iure, quod tibi, si dictus rex sine prole decederet, in regno Ungarie competebat ordine geniture, priuandum et regnum ipsum ad minorem fratrem tuum apellatione postposita deuoluendum. Datum Laterani IV. kalendas februarii.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 5. — Katona Hist. crit. IV. 477—9. — Fejér Codex II. 313. — Migne Patrologia lat. 214. 8. — Potthast Regesta I. 2. no. 4. — Kukuljević Codex II. 188—9.

273.

1198, 6. februara. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže kaptolu zadarskomu, da se ima lišiti časti nadbiskup izabran od svjetovnjakâ i drugi izabrati.

Capitulo sancte Anastasie, ut electus per potentiam laicalem intrusus cassetur et alius de licentia apostolica eligatur.

Ex illo singulari excellentie priuilegio, quod unigenitus dei filius Jesus Christus principi Petro concessit, sanctorum patrum postmodum instituta manarunt, ut maiores cause ad sedem apostolicam perferrentur,

quatenus quod super eis deberet statui, circumspecta ipsius responsio declararet. Cum igitur in ecclesia vestra, que sub obedientia sedis apostolice perseuerans Grecorum hactenus et ritum seruauerit et linguam, per laicalem potentiam preter vestram auctoritatem et electionem vestram non tam latinus quam barbarus sit intrusus, nos de fratrum nostrorum consilio intrusionem ipsam irritam decernentes, ne diutius pastoris solatio vestra careat ecclesia, vobis humiliter postulantibus secundum statuta canonum et antiquam eiusdem ecclesie consuetudinem liberam concedimus licentiam eligendi, per apostolica scripta mandantes, qualiter talem vobis in pastorem electione canonica preficiatis, qui non minus prodesse desideret et nouerit quam preesse. Datum Laterani VIII. idus februarii MCXCVIII.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 9. — Farlati Illyr. sacrum V. 65. — Migne Patrologia lat. 214. 14. — Potthast Regesta I. 2. no. 8. — Kukuljević Codex II. 189.

274.

1198[1], 14. februara. Zadar.

Miha Starečki sa svojim rodjacima daruje zemljište kraj Vrbice samostanu sv. Kuzme i Damjana.

Anno dominice incarnacionis millesimo CLXXXXVII., mense februario mediante, indictione prima, Jadre, regnante domino nostro Henrico rege magnifico et Andrea inclito fratre eius duce Dalmacie ac Chroacie existente, ac Nicholao archielecto Jadertine sedi presulante et Damiano egregio comite eidem ciuitati principante. Cum nos namque Micha de Starec una cum filia mea Dabra, et Lucha presbiter filius Cecre cum fratribus, ac Dobre gener Farine, ac Priuiza de Brebero cum filiis Geuriscio et Georgio ac aliis natis, nec non Curtisia et Laurencius filius Tollmiri cum multis aliis parentibus et particibus nostris quoddam territorium ex occidentali parte veteris molendini Virbizze, quod simul habemus omnes nos, illud idem territorium ex boreali parte vie positum cum omnibus pertinenciis suis, que ibi sunt, excepto Micha prenomine Curtisia, monasterio sanctorum Cosme et Damiani te Dominico abbate existente ob animarum nostrarum remedium optulimus et omnino donauimus habendum et perpetuo possidendum ac quicquid vobis licuerit faciendum exinde. Curtisia vero pro parte sua commutauit vobiscum abbate et fratribus et tulit pro eadem commutacione aliam terram

[1] Mletačko brojenje godine.

ex curinali (!) parte vie, quam possidet cum omnibus terminis et possessionibus suis usque in odiernum diem. Acta sunt quidem hec et firmata coram his ydoneis testibus: Coscia Gregorii, Damiano Scide subdiacono. Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadertine curie ac ciuitatis notarius a prefatis viris et testibus deprecatus hanc donacionis et oblacionis cartam, ut audiui, scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 32).

Kukuljević Codex II. 182. — *Bullettino di Archeol. XIII* (1890). 184—5. — *Ljubić Polichorion* 186—7.

275.

1198, 2.[1] marta. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže biskupu i kaptolu u Trogiru, da nekoga popa P. odriješe od redovništva s toga, što se u svojoj velikoj bolesti dao premamiti, da stupi medju redovnike.

Innocentius episcopus servus servorum dei venerabili fratri . . . episcopo et dilectis filiis capitulo Traguriensibus salutem et apostolicam benedictionem. Sicut tenor vestrarum litterarum nobis aperuit, cum P. lator presentium in sacerdotali esset officio constitutus et tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi nec suis progenitoribus seu fratribus in necessitatibus propriis posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus et maris periculis multis se non dubitavit exponere, ut de suo labore et acquisitione honesta suam et suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post hec, quod ipse longe a vestra civitate consistens tam graui cepit egritudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita presenti, et dum in tali esset articulo constitutus, a quodam simplici monacho indutus fuit habitu monachali et ad monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum iam esset in principio sue convalescentie, deposuit habitum et de licentia eiusdem loci abbatis monasterium dereliquit; et cupiens progenitorum indigentiis subvenire, a vobis suppliciter postulavit, ut posset sicut prius in sacerdotali officio ministrare et vobiscum pariter conversari. Quid autem super hiis vobis fuerit faciendum, sacro apostolice sedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur vestre consultationi taliter duximus respondendum, quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut scilicet quisquam

[1] Farlati ima: 6. nonas martii, Theiner nije mogao čitati, već je metnuo samo: mj. marta, Potthast ima: 2. marta.

*

sit extra se positus et de presenti vita desperet, si tamen eo tempore, quo positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat ac per hoc non valeat consentire, prefatum presbiterum denuntietis ab observatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis sue factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit monachalem. Datum Laterani (VI. nonas martii, pontificatus nostri anno primo).

Theiner Monum. Slavorum I. 2. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 17. — Farlati Illyr. sacrum IV. 334—5. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 197. — Migne Patrologia lat. 214. 27—8. — Potthast Regesta I. 5. no. 36. — Kukuljević Codex II. 190.

276.

1198, 22. marta. Spljet.

Vukoje Klišanin nećak Krukanov prodaje samostanu sv. Stjepana neko zemljište Bada u Kurilu.

L'anno di Christo incarnato 1198., nel indictione prima, al tempo di Grubesca conte, nel vicariato di Raddo Mesagalina, cioe a di 22. del mese di marzo. Gaudio abbate del monasterio di san Stefano et Martino preposto di comun consenso et conforme volonta di tutti li fratri detto preposto ha fatto l' infrascritto cambio con Vilcoio de Clissa nepote di Crucana. Perchè secondo l' costume della patria gli ha assegnato mezzo . . . di terra alla Bada, luogo detto a Kurillo, et in oltre li ha aggionto 18. romanati d' oro per total adempimento, et ha ricevuto da lui la metà della calavagia, che è in Salona sotto 'l molino di Constantino, et vicino al molino che si chiama Fracel, cioè dalla parte d' aquilone, dove si dice Cut. Con questa conditione però, che renuntiando detto Vilcoi ad ogni ragione et attione, che haveva sopra di quella, da il gius patronato al monasterio, acciò habbi piena auttorità di farne quello, che le piacerà, et se alcuno Schiavone in alcun tempo moverà lite contro quella, detto Vilcoy sia tenuto alla difesa et manutentione. Ma se alcuno Spalatino s' opponerà o moverà lite contro essa, sia tenuto solo per due anni alla difesa et non più, ma dal Schiavone sia tenuto a defenderla in perpetuo. A questa permuta et compra furono testimoni: Vipano Talmatio, Steca Lapate, Doimo Prestanti, Manzio de Paulo, Doimo Pinosa, Petrona Pezzi, Andrea Gugeli, Fosco Gumai, Chivale figliolo di Vgrino.

Nel medesimo giorno, anno et alla presenza de medesimi testimoni, ha comprato l' altra metà della medema calavagia, che fu de Zobenigo de Calanna et Desa suo figliolo, per prezzo così d' accordo di 17. roma-

nati. Al quale entrò Pietro Raddo Cassera per la manutentione. Et io Sabatio sabdiacono nodaro giurato del commune fui presente et pregato ho scritto.

Prijevod talijanski u: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 34). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41 str. 6—7 i rkps. II. c. 52 str. 17—8.

Kukuljević Codex II. 189—90.

277.

1198, 31. marta. Zadar.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski potvrdjuje samostanu sv. Kuzme i Damjana sav onaj posjed, što su mu ga darovali hrvatski kraljevi Krešimir i Zvonimir.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Anno ab incarnacione domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo nonagesimo octauo, mense marcii die ultimo, indiccione prima, Jadre. Ego Andreas tercii Bele regis filius dei gracia Jadere ac tocius Dalmacie et Chroacie Chulmeque dux cognoscens et firmiter tenens ducatus esse offficii ad honorem et exaltationem ecclesiarum totis intendere viribus et ecclesiastica pro iure suo seruare, augere, ab inuasoribus potestate sibi data a deo defendere, monasterio s. Johannis in finibus Dalmacie sito, in urbe, que quondam dum in suo statu existeret, Alba vocabatur, monasterio sanctorum Cosme et Damiani in insula posito, quod nunc caput est, confirmamus et presentis priuilegii testimonio corroboramus, ut abbas et fratres predicti monasterii integre habeant omnes terras illas, quas olim Cressimir et Suenimir quondam Chroacie reges et eorum principes iam dicto monasterio iure perpetuo tradiderunt, et patruus noster rex Stephanus illustris memorie eidem prenotato monasterio confirmauit, sicut in eorum priuilegiis continetur, secundum quantitatem terminorum terrarum illarum, videlicet terram in Rogoua et Virbiza cum aqua molendinaria, et terras de Teno et Gorizza ac ceteras terras, quas in diuersis locis per Chroaciam sepedictum monasterium obtinet, statuentes presenti edicto, si illud (quis) infringere attemptauerit et fratribus illis de predictis terris diminucionem vel molestiam aliquam facere voluerit, diuine ire (iudicium) incurrat et nostram se sentiat ledere maiestatem ac regali iudicio nostro subiaceat. Preterea ob peccatorum nostrorum remissionem, sicut idem rex Stephanus fecit, concedimus, ut quoscunque hospites ad inhabitandas

terras illas de quibuscunque locis adducere poterint, a nemine nisi ab abbate et fratribus et eorum prepositis iudicentur, ad neminem cum sigillo vel homine determinati ire cogantur. Si autem eis aliquis vim intulerit aliquam, predicte sentencie subiaceat. Factum est autem Jadere istud in communi presencia principum nostrorum: Nicolaii Jadertini archielecti, Andree bani, Macarii comitis, Damiani comitis Jadertini, Josephi comitis, Grubessce Spalatensis comitis, Dedomiri Sanensis comitis, Slauogosti Corbauiensis comitis ac Bemi(?) comitis, coram quibus et multis aliis cuncta ipsorum priuilegia nostra auctoritate firmauimus et nostro sigillo inprimi iussimus perpetuo valitura.

Datum per manus Petri prepositi aule ducis cancellarii anno dominice incarnacionis M. C. nonagesimo VIII., die ultimo marcii consignata, indiccione prima, feliciter.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio rogovski medju spisima sv. Kuzme i Damjana fasc. VII. no. 20). Listina je poradi upotrebljena tanina većim dijelom nečitljiva.

Fejér Codex VII. 5. 139—41. — Hormayr Geschichte I. 177. — Kukuljević Codex II. 191.

278.

1198, 9. aprila. Dubrovnik.

Vijećnici dubrovački dosudjuju samostanu na Lokrumu crkvu sv. Marije od Rožata.

In nomine Jesu Christi veri dei eterni. Anno eiusdem incarnationis millesimo centesimo nonagesimo octauo, mensis apriliis nono die astante. Quod in curia Raguseorum residentibus consulibus subscriptis et populo terre hic veram habet descriptionem, domnus abbas Stanzius Lacromensis monasterii filios Slabbe Luccari et Rosinum Sauine per curiam vocatos sic eos cepit alloqui dicens: ecce fratres hoc anno domnus Joannes domni pape capellanus apostolice sedis legatus videns instrumenta aui nostri comitis Sauine digne memorie, quod ecclesiam sancte Marie de Razato sumptibus suis fecerit, ut monasterium foret et nostro monasterio deueniret per nostros assignatam consanguineos, ipse scriptum excommunicationis fecit, si aliqua ecclesiastica vel secularis persona hoc contrairet, anatematis (!) subiaceret. Quod etiam scriptum, ut in ecclesia sancte Marie die sanctorum Petri et Pauli missam ego celebrando peregi, feci astante capitulo Ragusino, comite Luccaro cum populo, omnes nostri

consanguinei de ecclesia pertinentes absque nos hoc verum esse testimonium dantes, ut scriptum inde habeo, nostro monasterio perpetualiter habenda et possidenda nostris manibus tradiderunt. Vos qui contra animas contradicitis et peccatum inde vobis acquiritis et ne videatur vobis a me aliquid fore iniustum, ante presenciam domini mei archiepiscopi vel capituli nostri, siue in tota Dalmatia, antequam desideratis ecclesiasticam curiam siue ante presentiam domini pape, paratus sum vobis inde rationem facere sicut nobilibus viris et in Christo filiis et fratribus dilectis, siue ante communes laicos nostre curie vel qualibet ciuitate Dalmatinorum, et cum sepe et sepius ab abbate colloquerentur et ipsi nulla ratione iustitiam velle respondentibus, consules videntes tantam illorum duritiam et amentiam secundo et tertio corrigentes eos, inspecta quidem iustitia per iudicium abbatem ratione monasterii per curiales homines in ecclesia sancte Marie cum omnibus suis pertinentiis, cruce posita per monachos, etiam intromiserunt possidendam et habendam perpetualiter. Hii sunt consules: Vitalis Vulpis, Dobar Bodatie, Vali Vite, Vitus Lamprii, Dersimyrus comitis Petri, Simon Stephani, Sauinus Bonde, Laurentius Vinze, Lampridius Zreue et Johannes Gondole. Quod ego diaconus Marinus et communis notarius, quia interfui, iussione consulum scripsi.

Izvana:

S. Mariae de Razata. 1198. apprehensio corporalis possessionis per patrem abbatem Stantium et monachos ecclesie sancte Marie de Razata cum omnibus suis pertinentiis per dominos consules communis Ragusii. Fasciculus I. n. 4. capsula 76.

Original u arkivu samostana benediktinskoga na brdu Monte Casino. — Regest ove listine donosi pod istim danom i godinom i rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu: Napoli Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 2; I. c. 15), a glasi:

L'abbate della Croma hauendo hauute alcune contraditioni, prende il possesso della chiesa di santa Maria di Razato, la quale di già era stata fabricata dal conte Sabino, accio fusse del monasterio con tutte le sue pertinenze. Bomb. 6. perg. 5.

Kukuljević Codex II. 191—2.

279.

1198, 6. maja. Zadar.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski iza slavne pobjede nad Zahumljanima i Srbima dosudjuje samostanu sv. Krševana u Zadru selo Suhovare, koje su mu neki bili oteli.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo octauo, die sexto astante mense maio, indictione prima. Post felicem et gloriosissimum victoriose dominationis illustrissimi Andree tercii regis Bele filii triumphum, quem sibi omnipotens ducatus sui protector et auctor de Dalmatia et Chroatia magnifice conferre est dignatus, atque post habitam tam Chulme quam Rasse laudabilem victoriam, cum ad Jadertinam ciuitatem victor rediret, ducatus sui iura disponens, iusta confirmans et iniuste ac violenter ablata restaurans, et secundum sue magnifice voluntatis altitudinem cuncta disponeret et ordinaret, Vincentius abbas sancti Crisogoni de Jadera ad ipsius mansuetudinis excellentiam accedens humiliter et constanter rogauit, ut solius dei intuitu et ipsius sancti martiris meritis de predio ad locum, qui Suchouarra dicitur, quod a quibusdam pseudochristianis falso iuuasum fuerat, rationem et iusticiam impendere dignaretur. Verum quia ipsum ad decernendam super populum suum iusticiam dominus constituit, cum in planicie secus castrum Ostrouize esset castrametatus, predicti abbatis verba benigne audiens ac priuilegium ipsius monasterii affectuose considerans pariter et intelligens, presentibus etiam Maldenario Jadrensi et Tolenio Caciclo ipsius predii inuasores, cum ad Crupam deuenisset, Andree egregii bani et suorum procerum habito consilio, memoratum predium cum omnibus suis pertinentiis sancto monasterio per finitiuam sentenciam adiudicauit et confirmauit, michi quoque Paulo comiti iudici Jadertinorum et Sclauorum nec non et Pribinie filio Gurize firmiter precepit, ut pristaldico more auctoritate ducali in prescripti predii possessione, quod Suchouarra dicitur, poneremus et institueremus, quod volente domino deo felicissime est patratum. Omnibus siquidem his tam prudenter quam legaliter consumatis, ad perhennem memoriam conseruandam, ego iam dictus Paulus comes vice mea Miroslaum filium Rufini, qui cum subscriptis ad ipsius predii inuestitionem et circumuolutionem, que in sclauonico sauod dicitur, presens erat, super hanc sententiam pristaldum locaui et ordinaui in presentia domni Nicolai Jaderiensis archielecti, Luce de Cecre et Grisogoni presbiterorum, Grubesche de Joseph, Boricii Michaelis, Hesernicii Pauli, Petri Lube, Miche de Bitizo, Vitaze Petrizi, Lube, Drascinnie et Marci

nepotum Zeze, Mathei Zorobabel, Tempestatis, Miche Beue, Nicolai Cotopanie, Madii Martini Berguli, Georgii Bogdani, Nicolai Camasii surdi et Duymi de Madio muti. Ego Matheus s. Anastasie subdiaconus et preceptor memorati Nicolai archielecti hoc memoriale, ut audiui, scripsi et testor.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (rottolo E. caps. XIV. no. 6). Visi o listu crvena svilena vrvca. Pečat otpao.

Farlati Illyr. sacrum V. 66 (samo početak). — Kukuljević Codex II. 192—3.

280.

1198, 11. maja.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski dopušta Dominiku biskupu zagrebačkomu, da biskupskim podanicima nitko drugi ne sudi nego biskup i njegovi suci.

A(ndreas) dei gracia Dalmacie, Chroacie Hulmeque dux, secundi[1] Bele regis filius venerabili in Christo patri Dominico eadem gracia episcopo Zagrabiensi in perpetuum. Justis petencium desideriis nos facile prebere decet assensum et ea, que a rationis tramite non exorbitant, effectu prosequente complere. Justis igitur postulacionibus tuis grato concurrentes assensu, hanc populo tuo et ecclesie Zagrabiensi conferimus libertatem et sigilli nostri munimine confirmamus et roboramus tam Hungaris quam Latinis seu Sclauis, ut si quis aliquem de populo tuo et ecclesie predicte in causam trahere uoluerit, sub te uel sub iucidibus a te constitutis eum debeat conuenire; nec aliquis de iam dicto populo tuo et ecclesie sub alio iudice teneatur alicui respondere. Quod si tu uel iudices iusticiam nolueritis exhibere et aliquis iudices tuos propter hoc uoluerit conuenire, tunc pro homine vel hominibus tuis sub bano nostro uel sub nostra clemencia iudex ille, qui iusticiam noluit facere, respondebit. Actum est hoc anno dominice incarnacionis MCLXXXXVIII., die lune V. idus maii, indiccione prima, epacta XI. concurrente III., Andrea bano existente, Fulcone comite Budrugiensi, Crazone comite Guarastiensi. Datum per manus Belesini filii Cornelii comitis.

Liber privilegiorum episcopatus Zagrabiensis u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu str. 6.

Tkalčić Monum. episcopatus I. 7. — Tkalčić Monum. Zagrab. I. 2—3 — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 63 (po Tkalčiću). — Kukuljević Codex II. 193—4.

---

[1] Pogrješno mjesto: tertii.

281.

1198, mjeseca maja. Rivoalto.

Namjesnik dužda mletačkoga poravnava razmirice medju krčkim knezom Bartulom i stanovništvom otoka Krka.

In nomine domini dei et saluatoris nostri Jesu Christi. Anno domini millesimo centesimo nonagesimo octauo, mensis madii, indic(c)ione prima, Riuoalti. Testificamur nos quidem Rogerius Mauroceno Abserensis[1] comes et Thomas Longo habitator in confinio sancte Marie Formose, quod quondam retro tempore, scilicet percurrente anno domini millesimo centesimo nonagesimo septimo, mense iulio, indictione quintadecima, nos eramus in insula Vegle ante presentiam Boni filii Dondi de confinio sancte Marine legatus domini nostri Henrici Danduli incliti Veneciarum ducis, quando ipse legatus vocauit ante se Bartholomeum Veglensem comitem nuper defunctum et Veglisanos, et ostendit eis litteras commissionis et legationis domini ducis et consiliariis (!) eius, in quibus inter alia continebatur, quod idem Bonus filius Dondi deberet facere eis racionem, et quicquid inde faceret, predictus dominus dux et consiliarii eius ratum haberent. Ad hec predictus Bonus filius Dondi dixit eis, quod paratus erat complere et facere totum, quod ei a suprascripto domino duce et eius consiliariis iniunctum erat. Et dixit: si quis ex vobis aliquid habet ad dicendum, dicat. Et suprascriptus comes Bartholomeus surrexit et proclamauit se de suprascriptis Veglisanis dicens, quod ipsi non persoluerant ei collectam de illo presenti anno, quam Rogerius Permarinus et Johannes Maurocenus capetanei exercitus Venecie illi dare consueuerant. Et eciam proclamauit se de suprascriptis Veglisanis, de bannis et aliis foris factis et de hoc, quod ipsi fecerant contra statutum suprascriptorum capitaneorum et contra consuetudinem illius terre. Et uolebat suprascriptus comes Bartholomeus de predictis omnibus habere racionem. Et suprascriptus Bonus filius Dondi dixit eisdem Veglisanis: quid dicitis, respondete comiti; et ipsi pecierunt induciam. Et sepedictus comes Bartholomeus dixit, quod iam dictus legatus non debebat eis dare induciam. Et suprascriptus Bonus filius Dondi dixit, quod sibi uidebatur dare eis induciam; et dedit eis induciam ad eorum uoluntates. Et tunc precepit eisdem Veglisanis, ut ad constitutam diem, scilicet de inducia, quam ipsi pecierant, fuissent ante eum faciendum racionem iam dicto comiti Bartholomeo. Qui ad predictum diem non uenerunt. Et ex quo ipsi non

---

[1] Ljubić i po njemu Kukuljević imadu: Arbensis. Rogerius Mauroceno bio je ove godine i »Arbensis« i »Abserensis« comes. Vidi našu listinu od 30. januara god. 1200.

venerunt, ut dictum est, predictus comes Bartholomeus dixit predicto legato, ut adiudicaret eos sibi secundum morem illius terre. Et suprascriptus Bonus filius Dondi dixit, quod non uidebatur illi tunc iudicare eos, imo volebat iterum eos uocare. Iterum suprascriptus legatus per suum nuncium fecit uocare iam dictos Veglisanos, ut uenirent ante se faciendum racionem suprascripto comiti; qui ad constitutam diem uenire contempserunt. Et ex quo ad constitutam diem non uenerunt uocati semel, uocati iterum, uocati tercio, predictus Bartholomeus comes lamentare se cepit de suprascripto legato. Et sepedictus legatus dixit suprascripto comiti Bartholomeo: si habes aliquid ad dicendum, dic. Et ipse comes Bartholomeus omnia per ordinem, que supra, dixerat. Et suprascriptus Bonus filius Dondi fecit uenire ante se ordinatos illius terre, et constrinxit eos per sacramentum, ut ueritatem super has prenominatas questiones tractarent bona fide sine fraude, et quicquid eis rectum uideretur dicerent et ueritatem inde dicerent et manifestarent. Qui per districtum sacramenti manifestauerunt, quod suprascripti Veglisani non persoluerunt illam collectam de suprascripto anno, quam suprascriptus comes Bartholomeus pecierat; et de bannis et aliis foris factis, de quibus suprascriptus comes Bartholomeus eis calumpniabat, predicti Veglisani eidem comiti racionem non fecerant. His et aliis uisis et auditis, suprascriptus comes Bartholomeus dixit suprascripto legato: non cognoscitis ueritatem ex toto, dicite quicquid uultis. Et suprascriptus Bonus filius Dondi habito consilio prudentum, per uirtutem et potestatem, quam habebat a suprascripto domino nostro duce et consiliariis eius, sicut ostenderat, ut supra continetur, condempnauit seu adiudicauit Veglisani(!) sepedicto comiti Bartholomeo tam de suprascripta collecta quam de bannis et aliis foris factis secundum consuetudinem illius terre. Condempnati seu adiudicati fuerunt domnicellus Drasellus filius Menco de Drasi, Johannes di Barba, . . de Leo, Constantinus de Casera, Leo de Drasi et filia eius Sclava, Strasia de Spador, mulier de Strecha, Johannes de Zupana, Leo de Onemo, Christoforus cum filiis eius Gregorio et Menco, Quirinus gener de Paulo Sudi, Symon de Marina, Ruba Sacco, mulier Ninca de Drasi, Petrus de Sudi et eius fratribus, filius de Paulo . . . Petrus de Duimo, filius Piscadri et eius soror Maria, Constantinus de Slauga et frater eius Sclavi, Binna de Stoi, Andrea de Mamma, Johannes de Alberto, Johannes de Andrea de Manno, Arifino Sauarisius, Vulcinna et mater eius, Andrea Permanno et frater eius Johannes, Mena de Stasia, Madius filius Boricii, Vulcinna filius Marco de Sparaueri, Barba de Matelda, Petrus de Anselmo, Nichola de Madio, Cerne Radosti, Mencagna de Barba et filia eius, Dobri Risso, Johannes de Chreni, Petrus Acius de Marino, Madius gener Lampredii, Radiz Draguno, Bunna de Dabro,

Denna soror de Brauo, Dobri de Simon, Bellus gener Risini, Benedocco et mater eius Domza, Dabrosa de Dabro et filia eius Matrona, Drosia filia de Grossa, Natta de Auso, mulier de Sclava, Berco Stracogna, Girardus Grubo de Kerzo et filio eius, Boncius de Motta filius de Matafarro, mater de Murisino Pletto, Johannes de Jordano, Sergia de Schera, Utala et filia eius Vera, Matrona de Troticio, filiaster de Zappo, Andrea Dogircina, Sirus(!) mulier de Andrea de Guo, filiis de Nata, Bia Delza filius de Cernouelio Pilzaerni, Johannes de Kellata, Piza de Dresle, Cossula Grampiza mulier Tecuni, Necotana filius Bonicii de Greca, Crassio Bona de Belauso, filiis de Grigoro de Manduca, Vacca, filiis de Ninco Deleo, filius de Visugna, Maria Deleo de Miragamba, Dessi Niga, Stasia de Siclo, filius de Uga, Gruba de Trecto, Johannes de Zanochi, mulier de Raslella, Mari (Mazo?) Visa, Pinnataro, filia de Richelda, Murca Sarracenus, Habraham Raddi de Drasi et filio eius, filia de Burdasclo, Miraza Bonfazo, Martinus de Criua, Corad Andreas de Salaza, Belgi, Maria de Salaza, Johannes de Viusa, Guffulinus, Vera de Vescla, filius de Pizina, Manacca, Grigurino, Martinus de Kerzo, Andreas de Kerzo, Stasia de Umcento, Petrus de Ardis diacono, Franzucco, Fusca de Auso, Stosi de Glitana, Pento, Seruus de Foriporta, Viuso, Menco de Stosi, Maiolo filius presbiteri Johannis, Vera de Sergi, Mazza de Dessa, Cindrino, Crasna de Petronia, Lisislao filio de Marino de Peruocca, Mazo de Visa, mulier de Johanne de Sechira, Viatro Grassi de Bosazo, Piza de Zampa, Demuiada, Georgius de Siclo, Bonamirus de Srallo (Srablo?), Johannes de Sera, Massicca, Nichola de Pulzo, filius de Dabraza, mulier de Batoca, filia de Lasana, Georgius de Saraceno, Maluasius, Petranna de Scutanino, Stossi de Arnuça, . . . lius de Clepez, Maza filia de Brataco, Madius de Cabernazo Dulci, mulier Demica de Suari, Nichola de Snega, Menco de Zanni Skelfo, mulier de Za . . . ., Johannes de Segna, mulier de Marnechi, Priba mulier de Radouano, Maricca de presbitero Russo, filia de Rigaldi et mater eius, Gener de Masicca, Leo de Miragamba, filia de Nemagna de Gambostorto, filius de Mazucco, filia de Johanne de Zerudo, mulier de Tecca Delanno, Menco de Longo, Mirazzula filius Johannis de Stoi, Johannes de Kesna, Marinolo, Drago de Copessa, Andreas de Zanino, Dux et filius eius, filia de Kenna, Barba de Cucuuaia, Licca, Maria filia Mazulini, Sia de Mencagna, Bonito de Bala, Fusclo de Zenna, Petrazo de Comor, Calcina de Cacallo, Ciprianus Sorcinus, Bratizolo et socera eius, Menco de Habraham, Johannes de Scarauato, Gunbertinus, Cosmas de Kylliessa, Maria Desdecca, Bia de Kilaessa, filia de Zucca, filius de Paulo de Marino, Sarocca, Petrauula de Cauallino, Verella de Tacnos, Sistina et soror eius, mulier de Barbagirigi, filia de Penzo, Guassara, Grossa filia de Negula, Andrea de Orna et pater eius, filius de Mar-

zuro, mulier de Gibulo, filia de Genua, de Plangipano Creue, filius de Vicha, Tunella de Zampa, Leonardellus Radda, Sergia de Vitrano, Tolli de Budino, Bia de Marguro, Vrania Zanello de . . . . . Damigna fornarius, Vera de Opor, Johannes de Berta, mulier de Clicli, mulier de Andrea de Pitrigna, mulier de Mini, Menca. de Dari, Fuscla de Corbo, Habraham filius . . . de Scar . . . . Biazola filia de Pidruto, Buna de Nerad, Bolca de Stisanel, Stephanus de Manduca Vacca, filius de Ponca, Baza Badala, Jacobus pelizaro, Petrus de Zarara, filia de Pizula, Gretta de Vinea, filius Rodulfi, Bona de Guidon, Dabrus, Simon de Gercina, Radda, Mia de Constrato, Georgius de Burgulina, mulier de Filusini, Bia de Sergia, Petrus de Pauno, Quirina, Moricca de Johanne de Barba, Bauchyna mulier de Johanne de Barba, Nanni mulier de filio Auclini, filia de Pertold, filius de Signe, Sia de Durata, Dumnanna de Criuello, Bonicius de Zopi, Menco filius Johannis Trotici, Leogna de Drasi, dominicellus Christoforus, Petrus de Pauno, Grubo de Kerzo. Hec per testimonium dicimus domini suprascripti Rogerii Mauroceni Abserensis comitis, qui (propter) festinacionem itineris scribere non potuit, pro se scribere et hoc rogauit fieri. Signum suprascripti Thome Longo, qui hoc rogauit fieri. Signum suprascripti Boni filii Dondi legati suprascripti domini ducis, qui pro se scribere rogauit. † Ego Jacobus Basilio testis subscripsi. † Ego Propheta da Molino testis subscripsi. Signum notarii. Ego Andreas presbiter plebanus sancti Johannis euangeliste et notarius compleui et roboraui.

Original u državnom arkivu u Mlecima (br. 1335).
Ljubić Listine I. 16. — Kukuljević Codex II. 194—6.

282.

1198, 15. juna. Rim.

Inocencije III. papa zabranjuje Andriji hercogu iliti velikomu banu hrvatskomu podići vojsku na svoga brata i kralja pod kaznom crkvenoga izopćenja.

Nobili viro A(ndree) duci. Ea semper ecclesie romane regnum Hungarie devotio counivit, illa semper dilectionis sinceritas ecclesiam eidem regno coniunxit, ut apostolica sedes regno ipsi tam in spiritualibus quam temporalibus paterne sollicitudinis affectum curauerit impertiri et regnum ipsum a fide ac unitate sedis apostolice nulla recesserit tempestate. Inter ceteros autem, qui eidem regno diuersis temporibus prefuerunt, illustris recordationis B(ela) quondam pater tuus ecclesie romane deuotior extitit

et se ac regnum suum in illius necessitatis articulo exponere nullatenus formidauit, quo tumescentibus schismaticorum cordibus nostri piscatoris nauicula tumultuosis fluctibus iactabatur. Unde nos et predecessores nostros tanto amplius ad idem regnum seruandum in statu felicitatis antique affectus hominis interioris induxit, quanto feruorem fidei et sinceritatis constantiam eiusdem patris tui in maiori necessitate probauimus, nec maculam inuenimus in eo aliquam neque rugam. Hoc igitur attendentes ad honorem charissimi in Christo filii nostri H(emerici) Hungarie regis illustris ac tuum et reformandam inter vos plene pacis concordiam et conseruandam inuiolabiliter reformatam tanto amplius adspiramus, quanto utrumque vestrum dicti patris tui obtentu sincerius diligimus et regem ipsum ratione primogeniture ac regni sui sine tui iuris dispendio intendimus precipue honorare. Ut igitur maneat inter vos fraterna dilectio, immo ut de die in diem potius augeatur, ut tu eidem regi tanquam precellenti debitam exhibeas reuerentiam et honorem, ut ipse tibi tanquam duci a deo misso deferat et faciat ab aliis sicut fratri deferri, nobilitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in domino ac per apostolica scripta tibi mandamus, quatenus taliter de cetero in fidelitate ipsius ac deuotione persistas, ut feruentis ac fidelis seruitii nouitas aboleat offense preterite vetustatem, et sic vos ad inuicem mutuus uniat caritatis affectus, sicut sanguis paternus et uterus maternus uniuit. Ad hec tibi districtius inhibemus, ne in regem aut regnum arma mouere presumas vel seditionem aliquam suscitare, ne forsan amici te deserant, si fratrem habueris inimicum, et de fide tua desperare cogantur, si fraterne ac naturalis pacis federa te senserint violare, sciturus, nos venerabilibus fratribus nostris N. Strigoniensi, N. Colocensi archiepiscopis et eorum suffraganeis per apostolica scripta districte precipiendo mandasse, ut si contra memoratum regem arma mouere vel seditionem excitare presumpseris, te ac tuos sublato appellationis obstaculo excommunicationis sententia feriant et totam terram tuam et eorum subiiciant interdicto. Datum Rome apud s. Petrum XVII. kalendas iulii.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 140, — Katona Hist. crit. IV. 481. — Fejér Codex II. 315—6. — Migne Patrologia lat. 214. 227—8. — Potthast Regesta I. 28. no. 285. — Kukuljević Codex II. 196—7.

283.

1198, od 15. do 30. juna[1]. Rim.

Inocencije III. papa nalaže nadbiskupu kaločkomu, da samostan u Keu (Banski manastir), što ga je utemeljio ban Beluš, iznova popravi.

Colocensi archiepiscopo. Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quod inclite recordationis dux Belus olim in archiepiscopatu tuo in proprio fondo suo, qui appellatur Keu, monasterium in prothomartyris Stephani honore construxit, adeo illud amplis possessionibus reditibusque ditauit, quod XXX. monachi in eo secundum beati Benedicti regulam domino seruientes sustentationem sufficienter habebant et hospites et pauperes ad ipsum monasterium diuertentes procurationem recipiebant de necessariis competentem; quadringentas etiam marcas argenti, preter cruces et calices, idem nobilis eidem loco ad ipsius ecclesie concessit ornatum. Quumque post multa tempora predicti fratres suum ibidem impendissent domino famulatum, tandem de voluntate regia, bone memorie A(ndrea) predecessore tuo suum in parte prebente consensum, canonicis sancti Abre de valle Ebron idem cenobium est collatum tali conditione apposita, videlicet si sedis apostolice moderatio translationem huiusmodi approbaret et duceret sustinendam. Verum dicti canonici monachis prenominatis exclusis, auctoritate apostolica nullatenus comparente, monasterium ipsum intrarunt, per quorum administrationem inutilem adeo bona eiusdem cenobii dilapidata noscuntur possessionesque distracte, quod ipsum monasterium propter nimiam paupertatem deserere sunt coacti, vix in eo tribus solum remanentibus; qui cum rubore et verecundia multa in eo, sicut dicitur, commorantur. Quia igitur de ipsius processu negotii nobis plene non constitit, discretioni tue, de qua plene confidimus, ipsius monasterii ordinationem auctoritate presentium commitentes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus eiusdem cenobii utilitate pensata, solum deum pre oculis habens, quidquid de ipsius institutione siue de reducendis monachis in monasterium ipsum seu dimittendis in eo canonicis nominatis secundum deum videris statuendum, auctoritate nostra sine omni contradictione et appellatione obstante instituere non intermittas, ita quod idem monasterium in meliorem statum possit tua sollicitudine faciente reduci, et nos quum audierimus, proui-

[1] Datiramo po Potthastu.

dentiam tuam debeamus dignis in domino laudibus commendare. Datum Rome.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 145. — Katona Hist. crit. IV. 512. — Fejér Codex II. 336—7 i VII. 5. 141—2. — Migne Patrologia lat. 214. 234—5. — Potthast Regesta I. 30. no. 311. — Kukuljević Codex II. 200.

284.

1198[1], 3. decembra. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže Nikoli biskupu hvarskomu novoizabranomu nadbiskupu zadarskomu, da dodje sa više kanonika u Rim, ako hoće da ga u časti potvrdi.

Innocentius episcopus servus servorum dei venerabili (Nicolao) Pharensi episcopo salutem et apostolicam benedictionem. Mirari cogimur et moveri, quod sicut a multis accepimus, tu regimen ecclesie Jadertine sine mandato sedis apostolice irreverenter assumere presumpsisti. Licet enim clerici ecclesie Jadertine cum sue civitatis nunciis ad nostram presentiam accessissent et nobis tam ex relatione ipsorum quam litterarum inspectione, quas tulerant, patuisset, quod in Jadertinum archiepiscopum electus fueras, imo verius postulatus; quia tamen etsi de modo postulationis potuissemus reddi per easdem litteras certiores, de persona tua nobis non poterat fieri certa fides nec examinare debebamus absentem, eis de consilio fratrum nostrorum decrevimus respondere, ut aliqui de canonicis eiusdem ecclesie nostro se conspectui presentarent, ut de studiis postulantium et de meritis postulati certiores effecti securius in ipso negotio procedere valeremus, adicientes, quod licet episcoporum translatio ad solum pertineat romanum pontificem, quia tamen ad venerabilem fratrem nostrum . . . patriarcham Gradensem consecratio Jadertini electi noscitur pertinere, cum de beneplacito nostro procederet, ut tibi pallium conferremus et tu nobis iuramentum fidelitatis prestares, te procul dubio faceremus dicto patriarche Gradensi professionem canonicam et debitam obedientiam exhibere. Sed ipsi nuncii tales noluerunt litteras reportare. Quibus reversis sine mandato nostro ecclesie Jadertine diceris regimen assumpsisse et in ea tam temporalia quam spiritualia administrare. Quia vero grave nimis est, quod de tua presumptione proponitur nec de subito volumus dampnationis sententiam iaculari, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus et districte precipimus, quatenus intra duos menses post susceptionem presentium cum competenti numero canonicorum ecclesie

[1] Datiramo po Theineru.

Jadertine iter arripias ad sedem apostolicam veniendi, redditurus nobis super excessu quem prediximus rationem; ita quod si culpabilis inventus non fueris, cum nobis de postulatione canonica et persone tue idoneitate constiterit, translationis gratiam et usum pallei recipere merearis, postmodum debitam nobis fidelitatem et dicto patriarche professionem canonicam impensurus. Alioquin ex tunc te noveris ab officio pontificali suspensum et nos canonicis Jadertine ecclesie dedisse firmiter in mandatis, ut aliam personam idoneam canonice sibi eligant in pastorem. Datum Laterani III. nonas decembris.

Scriptum est Jadertinis canonicis in eundem fere modum usque suspensum. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus si predictus episcopus preceptum nostrum contempserit adimplere, vos aliam personam idoneam vobis eligatis canonice in pastorem. Datum ut supra.

Theiner Monum. Slavorum I. 3—4. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 306. — Farlati Illyr. sacrum V. 68. — Fejér Codex II. 365—6. — Migne Patrologia lat. 214. 492. — Potthast Regesta I. 44. no. 448. — Kukuljević Codex II. 211—2.

285.

1198, 22. decembra. Lateran.

Inocencije III. papa dopušta nadbiskupu kaločkomu, da u samostan Keu (Banski manastir) uvede kanonike reda sv. Augustina.

Innocentius episcopus servus servorum dei venerabili fratri (Saulo) Colocensi archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Cum nobis licet immeritis in apostolice sedis specula consistentibus sit universarum ecclesiarum sollicitudo commissa, de statu illarum sollicitudinem nos convenit gerere dilligentem et providere attente, ut per fratres et coepiscopos nostros, cum non possimus ubique nostram presentiam corporaliter exhibere, possint in melius reformari. Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod cum bone memorie Andreas antecessor tuus monasterium sancti Stephani prothomartyris situm in loco, qui dicitur Keu, concessisset fratribus sancti Abre de Valle Ebron, monachis nigri ordinis propter dissolutionem suam inde remotis, et iidem fratres sancti Abre bona eius dilapidando et ducendo vitam nimium dissolutam ipsum deduxissent ad nimiam paupertatem, bone memorie C(oelestinus) papa predecessor noster et nos etiam tibi dedimus in mandatis, ut restitutioni eiusdem monasterii provideres, tuo committentes arbitrio, utrum predicti fratres

sancti Abre tolerandi an monachi nigri essent in ipso monasterio reducendi. Tu vero, sicut accepimus, fratres sancti Abre propter dissolutionem suam inde penitus abiecisti et nos per petitionem tuam duxisti super provisione ipsius monasterii requirendos. Ideoque fraternitati tue per presentia scripta mandamus, quatenus si per monachos ecclesiam illam videris reformari non posse, in ipsa ecclesia canonicos instituas regulares, qui secundum regulam beati Augustini devotum ibi domino famulatum impendant et per eorum religionem locus ipse in melius tuo faciente studio reformetur. Datum Laterani XI. kal. ianuarii (pontificatus nostri anno primo).

Theiner Monum. Slavorum I. 4. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 287. — Katona Hist. crit. IV. 516. — Fejér Codex II. 337. — Migne Patrologia lat. 216. 1255—6. — Potthast Regesta I. 47. no. 496. — Kukuljević Codex II. 197—8.

286.

1198, 22. decembra. Lateran.

Inocencije III. papa piše Mirku kralju hrvatskomu i ugarskomu, neka Slavene u nadbiskupiji kaločkoj natjera, da plate desetinu istoj nadbiskupiji.

Innocentius episcopus servus servorum dei carissimo in Christo filio (Hemerico) illustri regi Ungarie salutem et apostolicam benedictionem. Significante venerabili fratre nostro (Saulo) Colocensi archiepiscopo ad audientiam apostolatus nostri noveris pervenisse, quod cum in diocesi sua sint quamplures ville, in quibus Sclavi habitant, archiepiscopo decimas exhibere contempnunt. Quoniam igitur de regia serenitate confidimus et speramus, ut ecclesias et earum ministros diligas et earum commodis exemplo progenitorum tuorum diligenter intendas, excellentiam tuam rogamus atque monemus per apostolica scripta mandantes, quatenus memoratos Sclavos, ut decimas debitas prefato archiepiscopo sine diminutione persoluant, tradita tibi potestate compellere non omittas. Datum Laterani XI. kal. ianuarii.

Theiner Monum. Slavorum I. 4. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 287. — Katona Hist. crit. IV. 509. — Fejér Codex II. 328. — Migne Patrologia lat. 214. 461. — Potthast Regesta I. 47. no. 497. — Kukuljević Codex II. 198.

287.

1198, 30. decembra. Lateran.

Inocencije III. papa brani biskupima općiti s izopćenim Andrijom bratom kralja Mirka.

Innocentius episcopus servus servorum dei venerabilibus fratribus S(aulo) Colocensi archiepiscopo, V(grino) Geuriensi et D(ominico) Zagrabiensi episcopis salutem et apostolicam benedictionem. Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod cum omnes communicantes in aliquo A(ndree) fratri karissimi in Christo filii nostri Ungarorum regis illustris, qui scilicet vel litteras sibi dirigerent aut ab eo reciperent destinatas vel eidem aliquod consilium vel auxilium exhiberent vel ei in aliquo communicare presumerent, de mandato bone memorie C(oelestini) pape predecessoris nostri excommunicationis fuerint vinculo innodati, N(icolaus) et A (?) post excommunicationem et inhibitionem apostolicam eidem communicare scienter, consilium et auxilium impertiri et divina presumpserant etiam celebrare, unde propter hoc in Jadertinum et Spalatinum archiepiscopos, quamvis et illi excommunicationi subiaceant, ab eodem loco remunerationis contra iuris ordinem in regie dignitatis preiudicium sunt promoti. Quia vero tante presumptionis audaciam in iniuriam dei et contemptum sedis apostolice attemptatam impunitam relinquere nec possumus nec debemus, fraternitati vestre per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatenus super premissis inquirentes diligentius veritatem, si rem ita noveritis se habere, prefatos N(icolaum) et A (?), eorum electionibus imo verius intrusionibus penitus irritatis, excommunicatos publice nuntietis et usque ad condignam satisfactionem faciatis ab omnibus artius evitari, districtius inhibentes, ne quis eis obtentu electionum fidelitatem, obedientiam vel reverentiam audeat exhibere, nullis litteris obstantibus, harum mentione non habita, a sede apostolica impetratis. Quod si omnes eis exequendis non potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani III. kal. ianuarii.

Theiner Monum. Slavorum I. 4—5. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 294. — Farlati Illyr. sacrum V. 357. — Katona Hist. crit. IV. 486. — Fejér Codex II. 317—9 i VII. 5. 141—2. — Migne Patrologia lat. 216. 472—3. — Potthast Regesta I. 49. no. 508. — Kukuljević Codex II. 198—9.

*

288.

1198. Spljet.

Staniši Valaru zabranjuje sud pobirati daće od mlinova solinskih u sedmici božićnoj i uskrsnoj.

Nel nome di Christo. L'anno dalla di lui incarnatione 1198., nell' indictione XI., nel tempo di Grubesca conte, Formino giudice et vicariato di Raddo nepote di Mesagallina. Riscotendo Stanicha detto Valar l'entrate de molini, che sono in Salona per dono di bano Nicolò, credeua anco di riscuoterli le settimane di pasqua et natale, come faceua le altre settimane. Essendo però uenuto alli molenari per riscuotere per dette settimane il tributo, tutti i monaci et particolarmente il monasterio di san Stefano s'opposero a questa rescossione et contradissero, et perciò ricorsero a Spalato a Formino giudice. Pretendeva detto Valar et diceua: che in ogni tempo i tributi dei molini si devono pagare, et i monaci diceuano: che per pasqua et per natale, cioè in quelle settimane non erano tenuti a pagare alcun tributo, et sopra ciò nominarono in testimoni: Cuciga et Vilcona staffieri del re et altri artegiani de Clissa. Et non potendo i molinari fuggere li loro attestati, elessero ad esaminarli Vilzano pristaldo, il quale interrogati i sopradetti sopra le anime loro, testificorno, che mai nelle predette settimane hanno riscosso ne ueduto riscuotere tributo, siche i molinari guadagnorno la causa et Valar restò perdente. Io prete Sabatio nodaro giurato del comune ho scritto.

Prijevod talijanski u rukopisu: »Documenti di san Stefano di Spalato« u biblioteci sv. Marka u Mlecima (mss. italiani class. V. cod. LI. 45). — Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu II. d. 41. str. 13—4 i rkps. II. c. 52 str. 22. Oba rukopisa imadu god. 1198., ali indikcija XI. pripada za Grubešina knezovanja u god. 1187—1198. samo god. 1193. God. 1198. jest indikcija I. Bit će da je mjesto I. krivo zabilježena indikcija XI.

Kukuljević Codex II. 107.

289.

1198.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski potvrdjuje darovanje crkava sv. Mojsija i Stjepana u Solinu s pripacima nadbiskupiji spljetskoj.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis anno ab incarnatione domini MCXCVIII., indictione prima. Ego Andreas dei gratia Dalmatie,

Chroatie, Rame Chulmeque dux confirmo beato Domnio capellam sancti Moysi et sancti Stephani in Salona cum omnibus ad eas pertinentibus in perpetuum, quas olim patres nostri, videlicet Geyza rex et Stephanus eidem ecclesie auctoritate regia concesserunt statuentes scilicet, ut non liceat alicui bano vel principi seu cuilibet ministrorum nostrorum hanc nostram confirmationis seriem infringere vel ei ausu temerario contraire, aut ipsam ecclesiam in aliquo aggrauare siue eius iura diminuere. Qui autem aliter facere attemptauerit, iratum habeat trinum et unum deum, et nostram indignationem incurrat. Anno domini nostri Jesu Christi MCXCVIII., bano existente Andrea, Georgio Tiniensi episcopo, Michaele Traguriensi episcopo, Michaele Scardonensi episcopo, Mattheo Corbauiensi episcopo, Macharia comite, Joseph comite, Bona comite. Hanc nostre confirmationis paginam Petrus ducis aule cancellarius adnotauit, pristaldo huius rei dato Vratislao filio Vratislai de Zagrabia.

Prijepis u rukopisu 18. vijeka: »Mensa episcopalis« — Donationales (str. 46—7) kod biskupa u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum III. 228 i IV. 245. — Katona Hist. crit IV. 490—1. — Fejér Codex II. 320. — Kukuljević Jura I. 32. — Kukuljević Codex II. 199.

290.

1198.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski potvrdjuje, da hvarska biskupija pripada spljetskoj nadbiskupiji.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo nonagesimo octauo, indictione prima. Ego Andreas tertii Bele regis filius dei gratia Dalmatie, Chroatie, Rame Chulmeque dux imperpetuum. Quoniam ducali serenitati jura et dispositiones regni sui licet trobare(!) et disponere, hinc est quod nos in Dalmatia perambulantes invenimus episcopatum Farensem suo pastore vacantem. Ne igitur iuri ecclesiastico in aliquo derogaretur, diligenti inquisitione inquisivimus, cui archiepiscopatui suffraganatus subiaceret, relatione vero Dalmatie episcoporum et universorum Chroatorum principum percepimus, quod ex antiqua constitutione sub Spalatensi archiepiscopatu fuisset. Nos vero relationi eorum attendentes pretaxatum episcopatum cuidam Spalatensi canonico M. contulimus ac eundem episcopatum Spalatensi ecclesie confirmamus. Huius autem constitutionis pagina testimonio istorum facta est: Andrea bano, comite Macharia, comite Joseph, comite Marco, comite Andronico filio bani, camerario ducis Wenceslao, prepo-

sito Gutfredo, magistro Teobaldo. Datum per manus Petri filii Miska ducis aule notario.

Original u dvorskom arkivu u Beču. Komad pečata visi. — Prijepis u kaptolskom arkivu u Spljetu.

Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum III. 228 i IV. 245. — Katona Hist. crit. IV. 488—9. — Fejér Codex II. 313—9. — Kukuljević Jura I. 36. — Kukuljević Codex II. 199—200.

291.

Oko god. 1198.

Mirko kralj hrvatski i ugarski nalaže Mihajlu biskupu skradinskomu, da prouči privilegij nadbiskupa zadarskoga pa mu se pokori.

Henricus dei gratia Hungarie, Dalmatie, Chroacie Rameque rex M(ichaeli) Scardonensi episcopo salutem et gratiam. Discrecioni tue districte precipimus, ut ad ciuitatem Jadertinam visis litteris accedas et archiepiscopatus priuilegium diligenter perscrutando in omnibus, sicut in eiusdem priuilegii tenore episcopatum tuum archiepiscopatui Jadertino subditum esse legeris, fideli nostro archiepiscopo Jadertino debite subiectionis officium pacienter et diligenter impendas cum uniuersis tuis subditis.

Izvana:

Rex Ungariae declarat episcopatum Scardonensem archiepiscopatui Jadrensi.

Original u dvorskom arkivu u Beču (Spalato K. 175/29. XVI./187). Farlati Illyr. sacrum IV. 12. — Kukuljević Codex II. 201.

292.

Oko god. 1198.

Mirko kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje crkvi spljetskoj vlast nad biskupijom ninskom i skradinskom.

H(emericus) dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie Rameque rex Spalatensi capitulo et totius urbis conuentui salutem et gratiam. Uniuersitatis vestre literis receptis et nuntiis, ea qua debuimus, que nobis significabant, dilectione intelligere curauimus; quorum relatione cognouimus,

quod auctoritate regia et precepto Jadrenses iactent se episcopatus vestros, Scardonensem videlicet et Nonensem amodo possessuros. Quia igitur ex suscepto regie magnitudinis culmine omnium nostrorum fidelium iura illesa et inconcussa iuxta tenorem priuilegiorum nostrorum seruare tenemur, nolumus aliquo modo vestram uniuersitatem a suis iustitiis fore alienam. Fidelitatis itaque vestre probata constantia, iura vestra vobis totaliter confirmamus et vestris suffraganeis uniuersis uniuersaliter et singulis singulariter regia auctoritate precipientes mandamus, quatinus debitum honorem et reuerentiam Spalatine ecclesie exhibeant et nullius unquam suggestione a fide, qua eidem ecclesie tenentur, debeant exorbitare.

Original u dvorskom arkivu u Beču (Spalato K. 175/29. XVI. 1./171). Lucius De regno l. III. c. XIII (ima god. 1196.). — Farlati Illyr. sacrum III. 229 (iz arkiva kaptola u Spljetu). — Kukuljević Codex II. 201.

293.

1199, 8. januara. Lateran.

Inocencije III. papa šalje na molbu Vukana kralja dalmatinskoga i dukljanskoga svoje poslanike Ivana i Šimuna u Dalmaciju i Duklju.

Innocentius episcopus servus servorum dei dilectis filiis I(ohanni) capellano et S(imeoni) subdiacono nostris apostolice sedis legatis salutem et apostolicam benedictionem. Apostolice sedis auctoritas, que per diversas mundi partes plenitudinem obtinet potestatis illius sequens vestigia, qui beato Petro: Pasce oves meas — tertio replicavit, in partem sollicitudinis viros convocat providos et discretos, qui gregem domini et pabulo salutis reficiant et viam eis eterne felicitatis ostendant. Ad quorum siquidem auxilium et iuvamen, ut ecclesiastice potestatis auctoritas in sua semper maneat firmitate, cum requirit necessitas, aliquos a suo latere dirigit et transmittit, quibus legationis iniungit officium exercendum. Hac itaque consideratione diligenter inducti et charissimi in Christo filii (Vulcani) illustris regis Dalmatie et Dioclie precibus inclinati, qui, ut ad eos legatos mittere deberemus, instantissime postulauit, vos, de quorum probitate nos et fratres nostri plenam fiduciam obtinemus, ad Dalmaciam et Diocliam provincias duximus transmittendos, in provinciis ipsis vobis auctoritate presentium legationis officium iniungentes, ut que inveneritis corrigenda corrigatis, destruatis et evellatis superflua et nociva, edificetis et plantetis utilia et honesta, quatenus cum domino ducente redibitis, talenta vobis

reddatis credita dupplicata et a nobis et fratribus nostris valeatis in domino multipliciter commendari. Datum Laterani VI. idus ianuarii.

Theiner Monum. Slavorum I. 5. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 299. — Farlati Illyr. sacrum VII. 27. — Fejér Codex VII. 5. 146. — Migne Patrologia lat. 214. 480—1. — Potthast Regesta I. 54. 566. — Kukuljević Codex II. 201—2.

294.

1199, 8. januara. Lateran.

Inocencije III. papa preporučuje Vukanu kralju Dalmacije i Duklje svoje poslanike i šalje plašt nadbiskupu dukljanskomu.

Innocentius episcopus servus servorum dei karissimo in Christo filio Wulcano illustri regi Dalmatie et Dioclie salutem et apostolicam benedictionem. Ut evidentius evangelica doctrina pateret et in omnem terram iuxta verbum propheticum sonus apostolorum exiret et in fines orbis terre verba diffunderentur ipsorum, noster dominus et magister, qui prebuit nobis exemplum, ut sequamur vestigia eius, discipulos suos per universas mundi partes ad predicandum direxit dicens eis iuxta evangelicam veritatem: Euntes in mundum universum predicate evangelium omni creature. Quam siquidem observantes constitutionem providam et salubrem romani pontifices vicarii Ihesu Cristi, qui in beato Petro apostolorum principe ab ipso domino receperunt plenitudinem potestatis et constituti sunt super gentes et regna, ut iuxta verbum propheticum evellant et destruant, edificent et plantent, quia suam non possunt ubique presentiam exhibere, per varia mundi climata a suo latere aliquos dirigant et transmittant, qui fideles in fide consolident, corrigenda corrigant, de agro domini nociva destruant et utilia plantare procurent. Intelligentes igitur per litteras tuas nostro apostolatui presentatas tue devotionis ardorem, quod videlicet romanam ecclesiam matrem tuam super omnia post deum diligere et honorare proponis et mandatis nostris omnimodis inherere, iuxta quod a nobis tua nobilitas postulavit, dilectos filios Io(annem) capellanum et Symonem subdiaconum nostros, de quorum scientia et probitate nos et fratres nostri plenam fiduciam optinemus, de fratrum nostrorum consilio ad partes tuas duximus dirigendos per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eos tamquam apostolice sedis legatos benigne recipias et honeste pertractes, et que secundum deum in partibus ipsis duxerint statuenda, suscipias humiliter et sine refragatione conserves, ut

cum ad nos domino dante redierint, nobis referre valeant tue devotionis affectum et romana ecclesia tuis efficacius possit intendere incrementis. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut apostolicam in te confirmantes doctrinam reforment, quicquid invenirent reformandum, et tamquam membra capiti apostolice sedi conforment, in ipsius devotione pariter et obedientia solidantes. Per quos etiam pallium, plenitudinem scilicet pontificalis officii, venerabili fratri nostro . . . Diocliensi archiepiscopo transmittimus, ut in partem nostre sollicitudinis evocatus sine defectu valeat officii sui debitum adimplere. Datum Laterani VI. idus januarii.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum uxori eiusdem regis.

In eundem fere modum nobili viro S. magno jupano et uxori eiusdem S. magni jupani.

In eundem fere modum . . . Diocliensi archiepiscopo usque adimplere. Quibus etiam nobis et successoribus nostris fidelitatis iuramentum, quod tibi sub bulla nostra mittimus interclusum, devote studeas et humiliter exhibere. In eundem fere modum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ecclesiarum prelatis et aliis clericis per Dalmatiam et Diocliam in regno karissimi in Christo filii nostri Wulcani illustris regis Dioclie et Dalmatie constitutis usque solidantes.

Theiner Monum. Slavorum I. 5. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 299. — Fejér Codex VII. 5. 147 (u izvatku). — Migne Patrologia lat. 214. 481—2. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 195—5. — Potthast Regesta I. 54. no. 567. — Kukuljević Codex II. 217 (po Fejéru).

295.

1199, 26. januara. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže svojim poslanicima, neka istom onda uruče novoizabranomu barskomu nadbiskupu plašt, ako su njegovi prethodnici bili metropolite i nisu bili podložni nadbiskupiji dubrovačkoj.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei I(oanni) capellano et S(imeoni) subdiacono familiaribus nostris apostolice sedis legatis. Post dies aliquos, ex quo a nostra presentia recessistis, ex relatione quorumdam et inspectione libri censualis camere nostre nobis innotuit, quod Antibarensis ecclesia inter suffraganeos Ragusane metropolis numeretur. Unde cum tu fili I(oannes) librum illum inspexeris, miramur, quod facta tibi copia libri premissi nobis non aperuisti expressius veritatem. Quia uero non est nostre intentionis statum ecclesiarum euertere, deuotioni vestre auctoritate presencium districtius inhibemus, ne Antibarensi electo palleum

aliquatenus concedatis, nisi vobis constiterit eius predecessores fuisse palleis decoratos et dignitatem metropoliticam habuisse. Ne autem iter vestrum et legationis processus valeat aliquatenus impediri, eisdem personis, quibus per vos apostolica scripta dirigimus, sub eodem tenore litteras nostras transmittimus, dempto capitulo, quod faciebat de palleo mentionem, ut utrasque penes vos habentes, vel primas vel secundas, prout opus fuerit, presentetis. Datum Laterani VII. kal. februarii.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 305. — Farlati Illyr. sacrum VII. 29. — Migne Patrologia lat. 214. 490. — Potthast Regesta I. 55. no. 578. — Kukuljević Codex II. 202.

296.

1199, 1. marta. Zadar.

Oporuka nekoga Martina Madijeva priopćena od njegova ispovjednika popa Martina.

Anno dominice incarnationis M. C. nonagesimo VIIII., mense marci die primo, indiccione II., Jadere, temporibus equidem domini nostri Hemerici magnifici regis Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Andree viri incliti fratris eius, ac Nicolaii Jadrensis electi, et septem consulum. Testificor ego namque Martinus sancte Marie maioris presbiter et domui Martini de Maio pater spiritualis, super animam meam et in ea veritate que Christus est, dico: quod olim, cum dictus Martinus Madii viam carnis iudicio dei volebat arripere et in ultima iam esset positus voluntate ac mihi tunc diceret pro suis excessibus: mea culpa — sanctamque Christi eucharistiam diligenter acciperet, domina Priba uxor eius iuxta eundem virum suum sedens, coram me ac coram pluribus aliis lacrimando taliter exorsa est dicens: o pater Dimmine(!), cur me deseris et qualiter factum domui tue disponis. Cui cum Martinus non posset ita alte, ut audiretur a nobis, respondere, dictus Dimine filius eorum, qui presens aderat, cepit genitrici sue taliter dicere: domina mater, videmus, quia pater meus est valde debilis in loquendo, sed si placet patri et vobis matri, ego dicam omnia per ordinem, qualiter ipse factum domui sue ordinauit in Spaleto, dum esset in plena memoria. Pater vero annuit filio, ut loqueretur, et mater tacendo consensit. Tunc Dimine dixit: scias mater, quod ipse pater meus, dum esset Spaleti, taliter precepit nobis omnibus natis (eius) et firmiter imperauit, ut in vita tua nullam tibi violentiam faceremus, sed te uti matrem et dominam honoremus, sed si

obieris vel monasterium intraueris aliquod, tunc quod in Spaleto statuit tam de me quam de omnibus, firmum et stabile fieri opportebit, et hoc voluit et precepit, ut et tibi matri placeret. Et his dictis dixit Dimine patri suo: est domine pater verum quod dico. Pater vero capud inclinando assensit dictis filii et eo affectu quo potuit eius verba firmauit. Mater autem his auditis tacuit et nichil contrarium contra aliquem dixit. Et hoc quia vidi et audiui ac postmodum a nostro electo Nicolao monitus sum, ut testarem(!), coram eodem electo et Vitacia s. Petri plebano ac Gregorio Zilumbuli appositis testibus per verum dixi testimonium. Et ego Blasius s. Anastasie diaconus et Jadrensis notarius prefati Martini sacerdotis rogatu hanc testamenti cartam, ut audiui, scripsi et roboraui ac signo consueto signaui.

Signum notarii.

Original u arkivu jugoslavenske akademije u Zagrebu.
Kukuljević Codex II. 202—3.

297.

1199, 14. aprila. Dubrovnik.

Ivan biskup od Drivasta potvrdjuje prisegom vjernost nadbiskupu dubrovačkomu.

Ego Johannes Driuastine ecclesie episcopus huic metropolitane Ragusine ecclesie super sancta dei euangelia iuro, secundum quod propriis oculis illius briuilegia autentica romane ecclesie apostolice confirmata inspexi, sine fraude diebus vite mee debitam obseruare reuerentiam. Actum est hoc in ede archiepiscopatus Ragusini presente comite Dobroslauo, Vrsacio Milini, Dersimiro, Petro Bubanne, archidiacono M., Marino diacono notario, clerico Matheo, subdiacono Matheo, clerico Lucaro, clerico Gataldo et notario, qui et scripsit. Anno domini millesimo centesimo nonagesimo nono, mense aprilis XIIII. die intrante.

Ego Johannes episcopus manu mea subscribo.

Original u arkivu u Dubrovniku (fasc. I. no. 32).
Kukuljević Codex II. 203.

298.

1199, mj. aprila. Rivoalto.

Vid knez krčki obvezuje se Mlečanima za se i za svoj rod, da će se točno držati pogodbe s mletačkom vladom o otoku Krku.

In nomine domini dei saluatoris nostri Jesu Christi anno incarnationis eiusdem millesimo centesimo nonagesimo nono, mensis aprilis, indictione secunda, Riuoalti. Post concessionis cartulam factam anno incarnationis millesimo centesimo nonagesimo octauo, mensis iunii, indictione prima, quam Johanni consanguineo meo et mihi fratrique meo Henrico fecistis, per quam prefato Johanni et mihi dictoque fratri meo concessistis et dedistis comitatum Vegle et totius insule cum omnibus rationibus et honorificenciis eius et collectam pariter cum insula de Perdichi, in qua continetur, quod hec nobis, que dicta sunt, concessistis potestate plenissima habendi, tenendi, fruendi, disponendi, dominandi et omnes prouenientes inde redditus recipiendi cum omni rationis integritate ad suprascriptum comitatum spectantes, videlicet et cum nominata collecta et cum predicta insula de Perdichi et cum uniuersis rationibus comitatus iamdicti et de suprascriptis redditibus, quicquid nostre voluntatis fuerit, faciendum usque dum vixerimus alterutrum succedentibus; regalia vestra in totum et per omnia salua, propter que nos comitatum ipsum regere, conseruare, manutenere et defensare debemus ad vestrum et communis Veneciarum honorem et ipsius terre utilitatem secundum consuetudinem bonam ab omnibus uidelicet hominibus et omni gente sine uestro uestrorumque successorum et communis Veneciarum adiutorio, exceptis coronatis personis et eorum exercitu manifesto, sine omni fraude et ingenio malo. Et debemus annuatim omni festo sancti Michaelis communi vestro persoluere bizantinos auri romanatos bonos veteres trecentos quinquaginta, quos habere debetis vos domine Henrice Dandulo dei gratia inclite Venetiarum, Dalmatie atque Chroatie dux per cartam concessionis, quam inde nobis suprascriptum commune fecit. Debemus quoque nuncios vestros omnes honorifice recipere, tractare et deducere, et galeas similiter vestras. Nec debemus compagniam vel societatem cum ullo habere cursalium vel aliorum, qui essent manifesti predones seu deraubatores, qui homines Veneciarum offenderent vel ad Venecias venientes aut redeuntes ab ea; nec debemus eos recipere, nec fidanciam vel securitatem aliquam eis prestare, nec consilium neque auxilium eis impendere, nec in aliquo neccessaria ministrare nec aliquid horum per ullum ingenium fieri facere. Que omnia supradicta suprascriptus

consanguineus meus Johannes et ego Wido filius condam Bartholomeï Vegle comitis in integrum obseruare debemus usque ad menses tres, ex quo dictus frater meus Henricus prius venerit ad etatem, infra quod spacium trium mensium si ipse in eum modum, quo per hanc promissionis cartulam vobis et suprascripto communi sum obligatus, pro sua parte simili modo suprascripto communi se obligauerit pro comitatu iam dicto, communiter et equaliter in omnibus comites esse debemus, et ab inde non debeo teneri de solucione predictorum bizantinorum, nisi in quantum mihi pro mea parte aduenerit. Si vero infra dictum spacium trium mensium non attenderetur quod est supradictum per eum, nos videlicet suprascriptus Johannes et ego soli comites esse debemus et soli equaliter omnia debemus, que suprascripta sunt, obseruare. Si autem, quod in domini potestate consistit, nos obire (conti)gerit ante quam suprascriptus frater meus Henricus ad etatem secundum ordinem suprascriptum veniret et per eum omnia, que suprascripta sunt, fuerint ebseruata, ipse comes esse debet in omnibus superius nominatis, promissionem vobis faciens, (ob)seruet ordinem comitatus. Et si non ita obseruaretur per omnia, comitatus ipse in vos et commune Veneciarum cum omnibus supra concessis redire debet cum omni plenitudine rationis ad faciendum de omnibus, quicquid vestre fuerit voluntatis, et ipse insuper vobis et suprascripto communi quinquagintas marcas argenti debeat emendare. Nec est pretermittendum, quod pro eorum omni obseruatione, que sunt superius per ordinem comprehensa, unus noster semper obses in Veneciis stare debet aut de propinquis proximioribus, quos habemus, nisi vestro successorumque vestrorum verbo remaneat. Que omnia supradicta ego suprascriptus Wido cum suprascripto Johanne comite vobis suprascripto domino duci vestrisque successoribus et communi Veneciarum me obseruaturum secundum ordinem supradictum promitto et ita confiteor me ad euangelia sancta dei firmasse. Et si omnia hec non obseruauero, que sunt superius, ut denotatum est, comprehensa, comitatum predictum cum omnibus supra concessis auferre mihi debetis cum omni plenitudine potestatis, et insuper cum meis heredibus vobis vestrisque successoribus et suprascripto communi marcas argenti quinquagintas debeam emendare.

† Ego Wido Weglensis comes manu mea scripsi.

† Ego Rugerius Premarino testis.

† Ego Marinus Storlado testis.

† Ego Paternianus de Putheo subdiaconus et notarius compleui et roboraui.

† Ego Pascalis Mauro subdiaconus et notarius, sicut vidi in matre ita testificor in filia.

† Ego Bartholomeus Gradonicus iudex, ut vidi in matre, testis sum in filia.

L. S. T. Ego Andreas Conrado presbiter et notarius hoc exemplum exemplaui anno domini millesimo ducentesimo primo, mensis octubris, indictione quinta, (nec) minui nec ampliaui, compleui et roboraui.

L. S. T. Ego Conradus de Johanne sacri palacii et ducalis aule Veneciarum notarius, ut in predictis instrumentis reperi, sic legi et scripsi et roboraui, nil addens vel minuens, nisi forte punctum vel litteram, quod sentenciam mutet, currente anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, indictione XV., mense februario.

Original u državnom arkivu u Mlecima (Documenti restituiti dal governo Austriaco no. 62).

Ljubić Listine III. 388. — Kukuljević Codex II. 204—5.

299.

1199, 10. maja. Zadar.

Sud zadarski dosudjuje samostanu sv. Marije u Zadru zemljište Brda, što ga je istomu samostanu darovao Krešimir kralj hrvatski.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo nono, mense madii die X. astante, indictione secunda, Jadere, temporibus equidem domini nostri Hemerici magnifici regis Vngarie, Dalmatie, Croatie atque Rame, et Andree viri incliti fratris eius, ac Nicolai Jadertine sedis venerandi archielecti, ac septem consulum. Cum nos namque Micha Petrizi, Petrizus Vitace, Bitte de Juda et Coscia Gregorii consules in plateis post tribunam sancti Petri noui ad diuersorum causas discutiendas et difiniendas resideremus, tu Tollia sancte Marie monialium abbatissa cum tuo conuentu per Cosmam filium Janzi prescripti monasterii aduocatum in nostram curiam veniens, contra Vrientum filium Cipriani et plures nobiles Jadre, qui terram vestram de Berda inuasam tenebant, taliter allegasti dicens: fratres, certum est, quod Laurentius filius Joseph, dum esset prescripti cenobii aduocatus, coram comite Damiano illustris memorie, cum adhuc viueret, vobiscum placitauit et priuilegium Cresimiri regis bone memorie, quod habebat, ac testes ostendit, et causam ipsam ex iudicum sententia obtinuit. Quare igitur a prefata terra monasterii non exitis. Vrientus vero cum ceteris respondentes dicebant, omnia vera esse, que Cosmas fuerat prosecutus, sed quoniam tu abbatissa tuum priuilegium non firmaueras iuramento, sicut tibi fuerat iudicatum, ideo a terra nominata exire nolumus nec debemus. Auditis igitur hinc inde

partibus, iudicium prenotati comitis et iudicum tali mensura expleuimus. Dedimus namque tibi tuoque conuentui Stephanum de Joseph pristaldum taliter, ut ipse nominatam terram circumiret eamque de una villa ad aliam, sicut in priuilegio regio habebatur, vobis vestrisque successoribus de termino ad terminum assignaret, vosque in possessione ex nostri sententia poneret et tam prefatum Vrientum quam omnes alios ex inde omnino eiiceret, si alicuius vestre monialis iuramento prescriptum vestrum priuilegium affirmare possetis. Quia vero, sicut ex dictis nominati pristaldi accepimus, Marichna Dragsanni quondam nurus vestra monacha sepedictum priuilegium suo sacramento firmauit, vos placitum deuicisse et tam Vrientum quam omnes contrariam sententiam reportare per sententiam iudicauimus, et eis super hoc perpetuum silentium inposuimus statuentes, ut non liceat eis super eadem causa ullam questionem mouere vel vos aliquibus ex inde molestiis in perpetuum fatigare. Terminatur autem prescripta vestri monasterii terra in hunc modum: in primis namque ex parte occidentis a via publica, que vadit Nonam, ubi est lapis signatus signo sancte Marie inmersus, eundo versus boream recta linea usque ad bregum, qui est ultra arborem pirum, et iterum sursum per limitem usque ad spinam collis, ubi est lapis priori signo sculptus et impositus, et ab inde versus austrum per spinam collis per viam antiquam, quousque pertranseas primam villam antiquam, ubi sunt pruna plurima, et ab inde iterum versus austrum per viam inter duos bregos seu limites positam usque ad aliam villam antiquam, ubi est lapis inmersus signo sancte Marie sculptus, a quo signo versus meridiem recto tramite per vallem inferius in silua, quousque peruenias ad lapidem insignitum priori signo et ad viam prescriptam, que vadit Nonam, et ab inde iterum versus occidentem, quousque peruenias ad priorem lapidem insignitum, qui est supra villam, que nuper posita est; quidquid autem infra prescriptos terminos in terris et aquis habetur, vestrum est. Acta sunt vero hec et definita, ut prescriptum est, in plenari curia, ubi hoc scriptum per manum nostri notarii fieri precepimus, presentibus his testibus: prescripto Stefano de Joseph pristaldo, Petro filio Cipriani, Jacobo Fasolo et multis aliis, coram quibus iudicium nostrum explestis et sacramentum fieri precepistis.

Et ego Blasius sancte Anastasie diaconus et Jadertine ciuitatis notarius hoc memoriale iudicii scriptum iussu prescriptorum consulum et curie ut vidi et audiui, ita scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Signum notarii.

Iz kopijalne knjige opatica sv. Marije u Zadru (str. 27—8).
Kukuljević Codex II. 205—6.

300.

1199, 25. maja. Lateran.

Inocencije III. papa podjeljuje benediktinskomu samostanu sv. Petra na Rabu sav njegov posjed.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei Ugoni abbati monasterii sancti Petri de insula Arbensi eiusque fratribus tam presentibus quam futuris monasticam vitam professis in perpetuum. Pie postulatio voluntatis . . . ordo monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam . . . locum ipsum in quo prefata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis et appendicibus suis et terminis, qui sic distinguuntur: primitus a capite macerie a monte usque ad riuum, descendendo per riuum usque ad mare, et per mare ad molendina, et ascendendo per montis verticem, et eundo per illum usque ad priora confinia. Ecclesiam sancti Cipriani cum pertinentiis et appenditiis suis et terminis, qui sic distinguuntur: a valle obscura usque ad vallem de Frasinu alie tres partes mare circumdant, una cum manumena omnibusque scopulis ad istum promontorium subiacentia, et valles, que sunt apud sanctum Cyprianum, et alie, que sunt apud sanctum Petrum, inter quas saline vestre et piscarie consistunt. Sane noualium . . . liceat quoque . . . Prohibemus insuper . . . Cum autem generale . . . sepulturam quoque . . . salva tamen . . . Obeunte vero . . . libertates . . . decernimus . . . salua apostolice sedis auctoritate et dioecesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur . . .

Datum Laterani per manum Rainaldi domini pape notarii cancellarii vicem agentis VIII. kal. iunii, indictione secunda, incarnationis dominice anno MCXCIX., pontificatus vero domini Innocentii pape tertii anno secundo.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 378. — Farlati Illyr. sacrum V. 238. — Migne Patrologia lat. 214. 610. — Potthast Regesta I. 68. no. 715. — Kukuljević Codex II. 207.

301.

1199, 2. juna. Dubrovnik.

Eustazije protomagister dubrovačke stolne crkve potvrdjuje primitak svojih dohodaka i navodi pogodbe za dogradnju iste crkve.

Anno milesimo centesimo nonagesimo nono incarnato domino nostro Jesu Christo et secundo anno regni domini nostri Frederici, magnifici regis

Sicilie, ducis Apulie et principatus Capue, secundo mensis iuni, indictione secunda. Ego Eustasius protomagister filius Bernaldi protomagistri cunctis tam presentibus quam subsequentibus testibus voluntate . . . . dedi Simeoni filio Lamprigi(!) Ursi comiti Ragusii, ut apridie(!) et Ragusium aplicuero ad unum annum finitum labore(m) in matrici ecclesia eiusdem Ragusii, exercendum officium protomagistri cumacini(!). Nec ab eodem labore usque in predictum constitutum finem licet comiti ipsius Ragusii recedere, dato mihi pro labore a me in eadem matrici ecclesia faciendo septuaginta eorundem perperorum, de quibus in continenti viginti perperos mihi dedit. Dato etiam mihi demum in circa habite(!) et partem piscium, sicut alii protomagistri solent habere, et in natiuitate domini unum porcum et in pascha Christi unum arietem. Insuper tactis sacrosanctis evangeliis eidem Simeoni regales aureos plene compleui, et ego atribui ei licentiam sui capituli. Que scriverit(!) Mathias notarius qui tunc fuit. Signum notarii.

† Abenatus Johannis pirati filius testis est ss.

Original u arkivu u Dubrovniku veoma istrošen i gotovo nečitljiv.

302.

1199, 11. jula. Fano.

Dubrovčani i Fanjani uglavljuju mir.

In Christi nomine. A natiuitate eius sunt anni millesimi centesimi nonagesimi noni, indictio secunda, Fani, undecimo die introeunte mense iulii, tempore Innocentii pape, pontificatus eius anno secundo, Petrus Peri dei gratia Fanensis potestas. Nouerit tam presens etas quam futurorum posteritas, nos habito prudentum Fanensium consilio firmam ac perpetuam pacem quendam[1] per nobilem Fanensem ciuem Guiducium Lenzari nomine et in anima totius populi Fanensis ciuibus Ragusie seu Siracusane(!) ciuitatis et eiusdem ciuitatis iurisdictioni subpositis facere iurasse istius et dicte ciuitatis longeuam amicitiam, sicut a nostris ciuibus accepimus, recolentes, statuentes, quod nos dicte ciuitatis homines ad nostram ciuitatem venientes, stantes et redeuntes in generali consilio sub nostra protectione ac defensione iurato(!) pro posse suscepimus ac res eorum manutenere. Si quis vero ausu temerario prefate ciuitatis homines ac maxime negotiatores ad nostram ciuitatem venientes vel res eorum offenderit vel molestauerit, sciat se in bannum facultatum suarum omnium ac Fanensis populi indignationem ad tantum excessum ulciscendum incursurum.

[1] Tako original iznad linije istom rukom, dok u prijepisu ima »quietam«.

Interfuerunt Uguicia Jordani, Rainerius de Ripa, Johannes Rastici, Jurius Periti, Carlettus masarius comunis, Georgius Gurtto Rambertini, Federicus eius frater, Viuianus Matęii, Dominicus Nicole, Jordanus eius frater, Rainaldus Ugolini Ugonis, Robertus Gridueii et alii quam plures.

Ego Fortinus imperialis aule notarius et nunc Fanensis ciuitatis notarius scripsi et absolui.

Original na maloj pergameni i prijepis u dvorskom arkivu u Beču (Ragusa 427/6; Fano 163/6).

Ljubić Listine I. 19. — Kukuljević Codex II. 207—8. Kukuljević misli, da se jamačno tiče »Raguse« na Siciliji osnovane od Dubrovčana(?).

303.

1199, 12. jula. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže biskupima kninskomu i skradinskomu i opatu trogirskomu, da povedu istragu protiv biskupa hvarskoga izabrana za nadbiskupa zadarskoga.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus (Georgio) Tiniensi et (Michaeli) Scardonensi episcopis et di'ecto filio . . abbati Traguriensi salutem et apostolicam benedictionem. Constitutus in presentia nostra venerabilis frater noster M(ichael) dictus Farensis episcopus sua nobis assertione monstrauit, quod cum venerabilis frater noster N(icolaus) Farensis episcopus electus fuisset in archiepiscopum Jadertinum, asserens electionem suam fuisse per sedem apostolicam confirmatam, ad Jadertinam transiuit ecclesiam et in ea tamquam archiepiscopus ministrauit. Postmodum autem ad Farensem accedens ecclesiam cepit de substituendo sibi in eadem ecclesia pastore tractare, volens in eam intrudere M. diaconum ecclesie Jadertine, principe terre alium ibidem intrudere moliente per potenciam laicalem. Propter quod clerus et populus Farensis conuenientes in unum, credentes dictum episcopum ad Jadertinam ecclesiam auctoritate sedis apostolice transiuisse, dictum M. in pastorem concorditer elegerunt et electionem factam dilectis filiis Spalatensi capitulo presentantes eam confirmare obtinuerunt et electum suum per suffraganeos Spalatensis ecclesie consecrari. Postmodum autem prefatus N(icolaus) Farensis episcopus a nobis ad venerabiles fratres nostros Polensem, Absarensem et Arbensem episcopos litteras impetrauit, a quibus licet propter causam suspicionis idem episcopus appellasset, ipsi nichilominus, sicut ei fuit in via suggestum, excommunicationis in

eum sententiam protulerunt, propter quod ipsum ad sedem apostolicam venientem fecimus ad maiorem cautelam absolui. Constitit autem nobis, quod licet dictus N(icolaus) postulatus fuerit in ecclesiam Jadertinam, postulatio tamen eius nondum fuit per sedem apostolicam approbata. Suggestum etiam nobis fuit per litteras et nuntios eius, quod cum Jadertum(!), unde oriundus fuerat, ad domum propriam accessisset et in Jadertina ecclesia non tamquam archiepiscopus sed tamquam archidiaconus ministraret, dictus M. in locum viuentis irrepsit et in Farensem ecclesiam temere se permisit intrudi, propter quod de mandato nostro per memoratos episcopos excommunicationis fuit vinculo innodatus. Quia vero siue memoratus episcopus temere transiuerit ad ecclesiam Jadertinam, siue ipsam tamquam ipsius archidiaconus visitarit, antequam Farensis ecclesia fuisset ab eo auctoritate sedis apostolice absoluta, per electionem canonicam alium sibi episcopum non poterat copulare, eidem episcopo dedimus in mandatis, ut a Farensi ecclesia omnino recedat, nec se nominet Farensem episcopum, sed ad Spalatensem canonicam, unde assumptus fuerat, si voluerit, reuertatur. Quia vero Farensis ecclesia iusto forsan errore decepta, credens videlicet episcopum ad Jadertinam ecclesiam de mandato ecclesie romane transisse, in hunc contulit sua vota et ipse occasione simili circumuentus consensit in eam, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus sublato appellationis obstaculo inquiratis diligentius veritatem, si prefatus N(icolaus) Farensis episcopus postulationem suam asseruit per sedem apostolicam approbatam, si ad Jadertinam ecclesiam omnino transiuit, si in ea se habuerit ut electus, si de substituendo sibi pastore in ecclesia Farensi tractauit, ut de hiis et alliis per litteras vestras certiores effecti melius in ipso negotio procedamus. Quod si omnes hiis exequendis nequiueritis interesse, duo vestrum ea nichilominus exequantur. Datum Laterani IIII. idus iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Original u arkivu kaptola u Spljetu; pečat otpao.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 539. — Lucius De regno l. III. c. XIII. — Farlati Illyr. sacrum V. 67. — Katona Hist. crit. IV. 569—72. — Fejér Codex II. 367. — Migne Patrologia lat. 214. 862—3. — Theiner Monum. Slavorum I. 8. — Potthast Regesta I. 75. no. 789. — Kukuljević Codex II. 208—9.

*

304.

1199, 14. jula. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže kaptolu spljetskomu, da se brine za biskupiju hvarsku, dok on drukčije ne odredi.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis capitulo Spalatensi salutem et apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster M. dictus Farensis episcopus venerabilem fratrem nostrum N(icolaum) Farensem episcopum asserentem, postulationem suam esse per sedem apostolicam approbatam, transisse proponat ad ecclesiam Jadertinam, et in ea ut archiepiscopum ministrasse, et in Farensi ecclesia alium sibi substituere voluisse, se vero ad Farensis ecclesie regimen fuisse illo transeunte vocatum; prefatus vero N(icolaus) episcopus ad ciuitatem Jadertinam, unde fuerat oriundus, non transisse, sed accessisse proponat, et in ea se non archiepiscopum sed archidiaconum ministrasse, ac dictum M. Farensem se in ecclesia Farensi fecisse intrudi, et nos inquisitionem horum duxerimus committendam; sollicite volumus precauere, ne interim in eadem Farensi ecclesia aliquid in spiritualibus vel temporalibus detrimentum incurrat. Ipsam ergo vestre sollicitudini committentes, donec aliud statuamus, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus taliter ipsi prouidere curetis, quod occasione controuersie huius aliquod dispendium non incurrat. Datum Laterani II. idus iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Original u arkivu kaptola u Spljetu; pečat otpao.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 539. — Farlati Illyr. sacrum IV. 246. — Fejér Codex II. 169 (fragment u bilješki). — Migne Patrologia lat. 214. 863. — Theiner Monum. Slavorum I. 9. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 202. — Potthast Regesta I. 75. no. 792. — Kukuljević Codex II. 209.

305.

1199, mj. jula. Kotor.

Ulomak listine kotorske.

In Christi nomine. Anno ab incarnatione domini nostri MCXCIX., indictione II., mense iulio, sub tempore regis Velcanni et comitis ciuitatis Desimiri (sequitur decretum consilii).

Rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu (II. b. 21): Catharensia Miscellanea (str. 308).

306.

1199, mj. jula (?).

Kardinal Gregorije preporučuje Spljećanima Mihajla biskupa hvarskoga.

G(regorius) de Sancto Apostolo dei gratia sancte Marie in porticu diaconus cardinalis carissimis amicis suis, uniuerso clero et populo Spalatensi salutem in eo, qui est vera salus. Universitati vestre sit notum, quod nos venerabilem fratrem nostrum M(ichaelem) Farensem episcopum benigne recepimus et in iis que sibi novimus expedire auxilium ei impendimus et favorem. Verum quia ipsius promotio honorem vestrum videbitur respicere ac profectum, uniuersitatem vestram exoramus, attentius consulimus et hortamur, ut in obtentione iuris sui et eius defensionis ipsum efficaciter adiuvetis. Credimus enim et speramus in domino, quod si ea, que in litteris apostolicis continentur, sufficienter probata fuerint, quod in dicto episcopo fuit per Spalatensem ecclesiam constitutum, optatum finem et debitum auctore domino consequetur.

Na ledjima:

Clero et populo Spalatensi.

Original u arkivu kaptola u Spljetu.

Farlati Illyr. sacrum IV. 246—7. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 213. — Kukuljević Regesta 5. XVII (datira u god. 1200.).

307.

1199, 25. augusta. Ankona.

Mir izmedju Dubrovnika i Ankone.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Hec sunt capitula pacis composite et componende et firmande inter Bonum baronem potestatem Ancone et Girardum eius iudicem pro communi Ancone ex una parte et Kalendum Mentium Ragusie pro communi eiusdem ciuitatis ex altera. In primis iurabunt pacem firmam tenere et non remouere, et iurabunt Anconitani Ragusinos et res eorum in Ancona et in tota eorum fortia saluare et defendere bona fide sine fraude, et Ragusini hoc idem iurabunt obseruare et facere. Et si quis Anconitanus offenderit aliquem Ragusianum (!), non debent Ragusiani aliquem Anconitanorum impedire uel offendere, set debeat ille, cui fiet (!) facta offensio, uenire in hac ciuitate,

et illi, qui pro tempore habebunt regimen huius ciuitatis, debeant ei facere fieri rationem infra XXX. dies, nisi remanserit parabola actoris. Hoc idem Ragusiani debeant facere et obseruare ex eorum parte. Et si quid placuerit consensu partium addi uel diminui, de aditione teneantur et de diminutione sint absoluti. Et hec omnia in perpetuum debent ab utraque parte obseruari[1].

Et hec omnia iurabunt obseruare bona fide sine fraude, et hoc sacramentum debent facere CC. boni homines sine fraude ex una parte et CC. ex altera, et si quid debetur ex hac parte uel ex illa, homines, quibus debetur, ualeant debitum repetere secundum supradictum modum. Facta sunt hec in ciuitate Ancone anno MCXCVIIII., indictione II., VIII. kalendas septembris.

Hoc sacramentum iurauerunt: Filippus Petri Bonici, Dominicus Stefani Dominici, Vitalis Palea in presentia Marsilii Boccazupi, Bertini Ca(n)ca(n)brache, Johannis Salb(re)ci, Nicole Palee, Nicole Alb(ri)ci, Tragoli Tancred, Johannis Berti et aliorum multorum in consilio morantium[2].

Ego Jacobinus notarius et nunc pro comuni ciuitatis Ancone ex consensu predictorum hoc totum, quod superius legitur, in publicam formam redegi et hic ideo subscripsi.

Original na odugoj pergameni u dvorskom arkivu u Beču (Ragusa 427/5; Ancona 163/5).

Kukuljević Codex II. 209—10 (nepotpuno).

308.

1199, 3. oktobra. Zadar.

Sud o zemljama samostana sv. Kuzme i Damjana u Gorici.

In nomine domini dei et salvatoris nostri Jiesu Christi, anno ab incarnacione eius millesimo centesimo nonagesimo nono, mense octobris die tercio astante, indictione tercia[3], Jadre, temporibus equidem domini nostri Hemerici illustrissimi regis Hungarie, Dalmacie, Chroacie atque Rame, et Nicolai Jadertine sedis uenerabilis archielecti. Fatemur nos namque Damianus de Robasac et Laurencius de Josep ac Michael de Cerne Cucille Jadertine civitatis iudices presenti scripto, audiuisse nos a prefato Nicholao Jadrensi electo, quod erat pristaldus sanctorum Cosme et Damiani abbatis uice Drasinie filius Stephani Cece nepotis sui dicendo, quod comes Damianus illustris memorie olim dum uiueret simul cum Jesernic

[1] Slijedi 2 cm. širok prostor. [2] Slijedi 1 cm. širok prostor. [3] Indikcija pogriješna.

placitauerant cum prescripto abbate Dominico pro terris de Suisgian in plateis sancti Michaelis coram iudicibus Jadere, Coscia Gregorii existente prescripti monasterii aduocato, qui taliter exorsus est dicens: domine comes et frater Jesernice, certum est, quod sanctorum Cosme et Damiani monasterium habet bona priuilegia de dictis terris de Suisgian, quas uos nunc inuasas detinetis et etiam uiuum testem uobis ostendimus, qui est prouecte etatis. Mater videlicet Dragosci presbiteri et Corinne de Veranne, que s(c)it ipsas terras ad monasterium sancti Johannis et sanctorum Cosme et Damiani huiuscemodi pertinere, et que dicit, quod olim, dum ibidem Hungari qui Oboniauci(!) dicebantur ad manendum uenirent, et easdem terras tempore abbatis Felicis bone memorie uiolenter opprimerent et ibidem duas uillas efficerent, idem abbas Felix una cum patre prenotati Dragosci et Corine marito suo, qui tunc iam dicto seruiebant abbati, in duobus equis nocte ueniens ambas uillas combussit et sui monasterii terras cuius erant illuminauit, ac postmodum ipsas per multos annos possedit, et ideo eas cum iusticia rehabere petebat. Comes vero cum Jesernico taliter respodebant dicentes: frater Coscia, cartis et scripturis uestris fidem ad plenum adhibere non possumus, set si uiui testes sunt, ut asseritur, producantur in medium, vel dirigatur pristaldus a curia, ad eos inquirendos. Et directus est Drascinia prenotatus pristaldus ad inquirendam uetulam prenotatam ab ipso eodem comite et iudicibus Jadertinis. Qui pristaldus postmodum rediens dixit, omnia uera esse, que Coscia in placito fuerat prosecutus. Et dum hec fierent, lata est sentencia a iudicibus et a comite supradicto, ut abbas sua priuilegia et suam testem sui monachi iuramento firmaret, si uellet prescriptarum terrarum esse possessor. Sed quia postmodum dictus Damianus comes obiit, et Drascinia, qui fuerat pristaldus, pro commodo civitatis Jadre recesserat in Hungariam, et prefatus archielectus, qui eius loco remanserat, nobis omnia que prescripta sunt de uerbo ad uerbum retulerant, rogatu prescripti electi vicepristaldi et abbatis ac conuentus, qui nos ualde rogaverant, ut milites nostros ad circumeundas terras ire preciperemus, eosdem milites communi voluntate dimisimus. In quorum reditu ad comitissam Streiam relictam Damiani comitis et ad Jesernichum tribunum nostrum Dobram(!) de Gondola tali mensura direximus, ut uel ad sacramentum percipiendum, quod ab ipso comite et iudicibus fuerat iudicatum, uenirent, vel quospiam pro se ad hoc exequendum dirigerent. Cumque dicta comitissa nec uenit, nec aliquem ad dictum sacramentum percipiendum direxit, sed Jesernicus ueniens nobis coram positus stetit, Damianum prenomine Marginium presbiterum et monachum monasterii, qui dictum abbatem osculatus(!) est, iurare et sua privilegia atque testem firmare precepimus, et dictam sentenciam comitis et iudicum, que lata fuerat olim, expleuimus.

Quod et fecit et coram nobis omnibus iuratus est. Unde memorato abbati et monachis prescriptum tribunum Dobre, ut eos in possessione prescriptarum terrarum de Suisgian, quemadmodum prior pristaldus circumdederat, poneret, in aperto dimisimus, eique, ut comitissam et Jesernicum ac omnes qui ibi essent ei(i)ceret, firmiter et districte precepimus statuentes, ut prefatus abbas cum monachis et eorum successoribus neque comitisse neque Jesernico neque alicui occaxione prescriptarum terrarum respondeant inperpetuum, sed eas possideant absque omni lite et scandalo in eternum. Hii sunt testes, coram quibus hec acta sunt: Petrizus Michael et Tronzanus frater eius, Cande de Pucina, Petriz Uitaze cum filio Vitacio, Grubesa de Joseph et Stephanus frater eius, Fasolus Luche Tenpesta, Martinus Milciaki, Ginanus et frater eius Uulzina, Desa de Pece et frater eius Bitte, Luca de Cecre, Micha de Carbone, Dobre de Bella, filius de Bena Micha, Micha Petrizi, Bogodanus Sloradi, Jesernicus, Nicolaus Camasci, Albinus, Comas et fere omnes milites et alii quam plures, ut Fortus et filius eius Jacobus, et Paulus filius Gregorii Cosce. Et ego Blasius diaconus et Jadertine ciuitatis notarius a prescriptis iudicibus et electo uicepristaldus rogatus hanc diffinicionis et protectionis cartam, ut audiui, scripsi, roboraui et signo consueto signaui.

Iz originalue potvrde od 17. juna god. 1240. u gubernijalnom arkivu u Zadru. — Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 41—43).

Farlati Illyr. sacrum V. 74 (donosi uvod). — Ljubić Polichorion 194—5. — Bullettino di Archeol. XIV (1891). 28—9.

309.

1199, 28. decembra. Lateran.

Inocencije III. papa poziva nadbiskupa i svećenstvo crkve dubrovačke, da četrdeseti dio svoga dohotka prinesu u pomoć ratu za svetu zemlju.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus (Bernardo) Ragusiensi archiepiscopo et suffraganeis eius et dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis et uniuersis clericis tam subditis quam prelatis in Ragusiensi prouincia constitutis salutem et apostolicam benedictionem. Graues orientalis terre miserias et necessitates urgentes iam potius peccatis exigentibus deflere cogimur quam referre, cum ad eum statum, si status tamen dicendus est casus, quod dolentes dicimus, eadem terra deuenerit, ut nisi citius ipsius fuerit necessitati succursum et occursum conatibus paganorum, pauci christiani, qui se defensioni here-

ditatis domini et crucifixi obsequiis deuouerunt, hostiles sagittas sui sanguinis effusione inebriaturi credantur et paganorum gladios suis iugulis placaturi, reliquiis desolationis illius terre sine spe humani subsidii perdendis totaliter et ab hostibus occupandis, cum de partibus illis pene omnes iam redierint peregrini. Id autem hactenus dominus Jesus Christus, ut probaret adhuc fortius fidem nostram et intelligeret plenius, qui sunt eius, misericorditer impediuit manus eorum in ipsos conuertens et eos inter se multiformiter discordantes permittens ad inuicem deseuire, ut christianis interim ad ipsius terre subsidium excitatis facilior daretur facultas recuperandi perdita et de hostibus triumphandi. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum . . . Antiochensis et . . . Ierusolimitani patriarcharum, archiepiscoporum etiam et episcoporum utriusque prouincie, similiter et karissimorum in Christo filiorum nostrorum A(imerici) Ierosolimitanorum et L(eonis) Armeniorum regum illustrium et dilectorum filiorum magistrorum Ierosolimitanorum hospitalis et militie templi aliorumque multorum ipsius terre miserias et necessitates plenius exponentes et postulantes subsidium diutius expectatum, cum plus ibi sperent dante domino paucos hoc tempore propter Saracenorum discordiam profuturos, quam hactenus copiosus exercitus profuisset. Adjectum est etiam, quod cum iam inter Saracenos de pace tractetur, si prius quam subueniatur Ierosolimitane prouincie inter eos fuerit concordia reformata, nisi deus solus resistat, cum sit viris et viribus pene penitus destituta, non erit qui eorum possit violentiam cohibere. Nos ergo cum fratribus nostris, ascitis etiam episcopis et aliis viris religiosis apud sedem apostolicam existentibus, de ipsius terre subuentione tractantes, ne videremur onera grauia humeris imponere subditorum, que digito etiam mouere nollemus dicentes tantum et aut nihil aut modicum facientes, ut a nobis ad vos et a vobis ad laicos benefaciendi diriuetur exemplum, eius exemplo, qui cepit facere et docere, decimam partem omnium redditum et prouentuum nostrorum curauimus subuentioni orientalis prouincie deputare, subtrahentes non modicum necessitatibus nostris, quibus, cum grauiores sint solito et ob hoc exigant grauiores expensas, nostre non sufficiunt facultates, ut ei, etsi nihil largiremur de proprio, modicum saltem retribueremus de suo, qui nobis sua miseratione tribuit uniuersa. Et ut non solum in rebus, verum etiam in personis necessarium terre (sancte) subsidium destinemus, dilectos filios nostros S. tit. s. Praxedis et P. sancte Marie in via lata diaconum cardinales apostolice sedis legatos, quibus iam pridem imposuimus signum crucis, illuc proposuimus destinare, qui exercitum domini vices nostras exequendo precedant et ad eos tanquam ad unum caput uniuersi recurrant.

Verum quia id quasi modicum, imo uere modicum ad tot necessitates ipsius prouincie sufficere nullatenus reputamus, uniuersitati vestre per apostolica scripta mandamus et ex parte dei omnipotentis in virtute spiritus sancti sub interminatione diuini iudicii districte precipimus, quatinus singuli vestrum saltem quadragesimam partem omnium ecclesiasticarum reddituum et prouentuum suorum, prius tamen deductis usuris quarum solutio vitari non possit, in subsidium terre sancte conuertant, omnibus clericis tam subditis quam prelatis, qui quadragesimam ipsam sponte ac fideliter soluerint, de dei omnipotentis misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, quartam partem iniuncte sibi poenitentie relaxantes, dummodo nulla fraus interueniat et pia deuotio suffragetur. Sciat autem se culpabiliter durum et dure culpabilem, qui tantillum subsidium in tanta necessitate creatori et redemptori suo negauerit exhibere, a quo corpus et animam et uniuersa bona, que habet, accepit, et nos, qui licet indigni vices eius exercemus in terris, huius culpe duritiam nullatenus dissimulare possemus. Nec aliquo modo credatis, quod per hoc in dispendium vestrum legem vobis imponere intendamus, ut a vobis imposterum quadragesima quasi debita vel consuetudinaria exigatur, imo vobis nullum ex hoc preiudicium volumus generari, qui tante necessitatis articulum nobis et vobis superuenisse dolemus et quod similis de cetero non contingat optamus. Volumus etiam et nihilominus vobis precipiendo mandamus, quatinus vos fratres archiepiscope et episcopi in metropolitana ecclesia, vel si hoc ibi propter hostilitatem vel aliud euidens impedimentum fieri non poterit, in duobus vel tribus locis Ragusiensis prouincie sine dilatione conuenire curetis et inter vos iuxta formam mandati apostolici de ipsius terre subventione tractare, et post reuersionem suam quilibet vestrum in sua diocesi concilium conuocet sine mora, auctoritate nostra precipiens abbatibus et prioribus tam exemptis quam aliis, archidiaconis et decanis et uniuersis omnino clericis in eius diocesi constitutis, ut iusta estimatione prouentus et redditus suos taxent et infra tres menses post factam eis denunciationem quadragesimam partem valoris eorum sub ipsius episcopi testimonio et aliquot virorum religiosorum, adhibitis nihilominus ad cautelam aliquibus laicis fidelibus et discretis, in locum idoneum eiusdem diocesis non differant consignare, quod et nos vobis fratres archiepiscope et episcopi sub eadem districtione mandamus. Ab hac autem generalitate monachos Cistercienses, Premo(n)stratenses canonicos, heremitas Grandimontenses et Cartusienses excipimus, quibus super hoc mandatum iniungimus speciale. Nolumus autem, ut hii, qui redditus suos et prouentus diligenter estimare curauerint, premisse transgressionem districtionis incurrant, siquidem non ex certa scientia sed ignoranter potius quadragesime forte subtraxerint, dum tamen, post-

quam recognouerint defectum suum, quod minus soluerint, plenarie recompensent. Si quis autem, quod absit, quadragesime persoluende aliquid ex certa scientia subtraxerit, cum digne satisfecerit, ab huius transgressionis debito penitus sit immunis. Nec miretur quisquam aut etiam moueatur, quod hoc sub tanta districtione precipimus, cum summa necessitas id exposcat. Nam etsi voluntarium esse debeat diuine seruitutis obsequium, legimus tamen in euangelio de inuitatis ad nuptias dominum precepisse, ut compellerentur intrare. Mandamus preterea, ut vos fratres archiepiscope et episcopi quadragesimam ipsam per vestras dioceses instanter exactam et collectam fideliter faciatis iuxta predictam formam in tuto loco deponi, summam omnem per vestras litteras et speciales nuncios nobis, quam citius fieri poterit, expressuri. Ad hec in singulis ecclesiis truncum concauum poni precipimus tribus clauibus consignatum, prima penes episcopum, secunda penes ecclesie sacerdotem, tertia per aliquem religiosum laicum conseruandis, et in eo fideles quilibet, iuxta quod eorum mentibus dominus inspirauerit, suas eleemosynas deponere in remissione suorum peccaminum moneantur, et in omnibus ecclesiis semel in hebdomada pro remissione peccatorum et presertim offerentium missa publice decantetur. Concedimus autem vobis fratres archiepiscope et episcopi, ut circa eos, qui de bonis suis terre sancte voluerint subuenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum et rerum facultate pensatis et considerato nihilominus deuotionis affectu opus iniuncte poenitentie commutare possitis in opus eleemosyne faciende. Volumus insuper, ut adhibitis vobis, ubi poterunt inueniri, duobus fratribus, uno Ierosolimitani hospitalis et alio militie templi aliisque religiosis laicis et discretis militibus vel aliis bellatoribus, qui signum dominice crucis assumpserint, si in suis non poterunt sumptibus transfretare, congrua de eadem summa stipendia ministretis, sufficienti ab eis cautione recepta, quod in deffensione terre orientalis per annum vel amplius iuxta quantitatem subsidii commorentur, et si, quod absit, in via decesserint, susceptum subsidium non in alios usus conuertant, sed reddant potius in stipendia bellatorum, qui etiam cum redierint non prius absoluantur a prestita cautione, quam litteras regis vel patriarche aut Ierosolimitani hospitalis vel militie templi magistri aut etiam legati nostri vobis exhibuerint de mora ipsorum testimonium perhibentes. Quia vero summa necessitas exigit et communis requirit utilitas, ut populus christianus non solum in rebus sed etiam in personis contra paganos in succursum terre sancte sine dilatione succurrat, fraternitati vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus ad exhortandos et inducendos fideles per vos ipsos et alios viros idoneos prudenter et diligenter instetis, ut qui sufficientes fuerint ad bellum domini preliandum, in nomine domini Sabaoth signum

crucis assumant, alii vero iuxta suarum sufficientiam facultatum pias eleemosynas largiantur. Nos enim de dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam deus nobis licet indignis ligandi et soluendi contulit potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis propriis subierint et expensis, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis et oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus et in retributionem iustorum salutis eterne pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis iuxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinarint illic per annum moraturos ad minus, et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumpte peregrinationis laborem impleuerint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoque remissionis volumus esse participes iuxta quantitatem subsidii et deuotionis affectum omnes, qui ad subuentionem ipsius terre de bonis suis congrue ministrabunt. Personas insuper ipsorum et bona eorum, ex quo crucem susceperint, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, nec non et sub archiepiscoporum et omnium prelatorum ecclesie dei defensione consistant, statuentes, ut donec de ipsorum obitu vel redditu certissime cognoscatur, integra maneant et quieta consistant. Quod si quisquam contra presumpserit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui vero proficiscentium illuc ad prestandas usuras iuramento tenentur astricti, vos fratres archiepiscope et episcopi per vestras dioceses creditores eorum, sublato appellationis obstaculo, eadem districtione cogatis, ut eos a sacramento penitus absoluentes ab usurarum ulterius exactione desistant. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum, sublato appellationis obstaculo, districtione simili compellatis. Judeos vero ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab uniuersis Christi fidelibus tam in mercimoniis quam aliis per excommunicationis sententiam eis iubemus communionem omnimodam denegari. Horum autem vos fratres archiepiscope et episcopi singulos in suis diocesibus executores esse volumus et mandamus, que tam diligenter et fideliter exequamini, ut in districto nouissime discussionis examine, cum astabitis ante tribunal Christi, dignam debeatis reddere rationem.

Datum Laterani V. kal. ianuarii, pontificatus nostri anno secundo.

Original u arkivu u Dubrovniku; vrvca ima, ali je bula otpala. — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu (str. 56—9).

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 516. — Farlati Illyr. sacrum VI. 84. — Migne Patrologia lat. 214. 828—32. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 205. — Potthast Regesta I. 87. no. 914, a prispodobi i no. 922, gdje

se navodi papinska listina istoga sadržaja sa datumom od 31. decembra god. 1199. i bilješkom: »In eundem modum scriptum est per totam Alemaniam, per Thusciam, per Lombardiam, per regnum Franciae, per regnum Angliae, per regnum Ungariae, per Sclavoniam, Hyberniam, per regnum Scotiae«. Potthast spominje pogrješno istu listinu »Ragusino archiepiscopo et sufraganeis . . .« i pod no. 934 sa datumom od 1. januara god. 1200. — Kukuljević Codex II. 212—5.

310.

1199.

Vukan kralj dukljanski i dalmatinski podlaže se crkvenoj vlasti rimske stolice; javljajući ujedno papi, kako je ban bosanski Kulin primio bogomilstvo, moli, neka ga progoni.

Beatissimo atque sanctissimo patri et domino Innocentio dei gratia sacrosancte romane ecclesie summo pontifici et universali pape W(ulcan) eadem gratia Dioclie atque Dalmatie rex salutem et devotionis affectum. Venientibus ad nostram presentiam domino Johanne capellano et domino S(ymeone) religiosis et discretis sancte catholice et apostolice sedis legatis, amodo iocundati sumus, quia sicut solis splendor in virtute sua radians totum orbem videtur illustrare, ita illorum sancta et salubri predicatione totum regnum nostrum creditur fore illustratum. Unde merito dicimus: visitavit nos horiens ex alto. Illorum itaque probitate et scienita nos informati deo et paternitati vestre innumeras grates rependere curamus, quia tales ad nos misistis, quales in voto semper habuimus suscipiendos, divino munere preditos, quia omne datum optimum et omne donum perfectum de sursum est. Presentatis igitur litteris vestris intelleximus, quia postulationibus nostris apostolatus vestri beatitudo misericorditer acquievit. Unde nos cum magna animi devotione percepimus, ut per totum regnum nostrum omnia, que secundum deum sunt, ordinent et confirment, que autem contraria sunt, iuxta illud propheticum evellant et destruant. Accedentes itaque ad locum, ubi antiquitus concilium celebrari solitum fuit, sanctam synodum celebrare studuerunt, de viciis et virtutibus subtiliter disserentes, in communi deo et beatissime Marie perpetue virgini et beato Petro apostolorum principi nec non et apostolatui vestro laudum preconia persolventes. Interea noverit paternitas vestra, quia augustali stemmate undique insignimur et, quod gloriosius et beatius est, vestri generosi sanguinis affinitatem habere cognovimus. Igitur innotescimus, quia in voto habuimus nunc legatos nostros ad pedes beatitudinis vestre transmitere, sed quia terram illam turbatam esse audivimus, facere non potuimus, quia vestris legatis ubique debita reverentia exhi-

betur, sed nostri, dum illuc ire voluerint cum magna honoris magnificentia, dampna forsitan aut exicium patientur. Sed dum oportunum et congruum tempus affuerit, honorificentius faciemus, quia sancte exhortationis vestre verba perferant, que dulciora nobis sunt super mel et fauum. Siquidem sperantes et certum tenentes, quia ex quo vicarius domini nostri Jesu Christi existis, ipse per te nobis auditum regni celestis aperire dignetur, et quia nullo in hoc seculo indigemus, multum rogamus, ut pro nobis peccatoribus preces ad dominum fundatis. Demum vero paternitatem vestram nolumus latere, quia heresis non modica in terra regis Ungarie, videlicet Bossina, pullulare videtur in tantum, quod pecatis exigentibus ipse Bacilinus[1] cum uxore sua et cum sorore sua, que fuit defuncti Mirosclaui Kmenti[2], et cum pluribus consanguineis suis seductus plus quam decem milia christianorum in eandem heresim introduxit. Unde rex Ungarie exacerbatus illos ad vestram presentiam compulit venire a vobis examinandos, illi autem simulatis litteris redierunt dicentes a vobis concessam sibi legem. Unde rogamus, ut regi Ungarie suggeratis, ut eos a regno suo euellat tamquam zizania a tritico.

Theiner Monum. Slavorum I. 6. — Katona Hist. crit. IV. 579. — Fejér Codex II. 370—2. — Kukuljević Codex II. 215—6.

311.

1199.

Ivan nadbiskup dukljanski i barski zahvaljuje papi Inocenciju III. za poslani mu nadbiskupski plašt i javlja, što su njegovi poslanici uradili.

Sanctissimo patri et domino Innocentio dei gratia summo pontifici Iohannes Diocliensis et Antibarensis ecclesie humilis minister tam debitam quam devotam obedientiam. Gratias uberes refero sanctissime paternitati vestre de honore pallii et plenitudine pontificalis officii, quam michi per dominum Iohannem et dominum Symeonem familiares et legatos vestros concedere dignati estis. Ego autem omni tempore vite mee ad devotionem vestram et fidelitatem et sancte romane ecclesie promptum habeo animum modis omnibus et paratum. Notum siquidem facio sanctitati vestre, quod prefati legati vestri ea, que corrigenda et ordinanda fuerunt, ita cum prudentia et honestate per dei gratiam ad honorem vestrum et sancte romane ecclesie tractaverunt, quod dominus rex et totus populus eorum opera commendantes ad vestrum honorem

[1] Kukuljević ispravio u: ban Culinus. [2] Kukuljević ispravio u: Chemensis.

et obsequium effecti sunt modis omnibus promptiores. Ego vero in proximo nuncios meos ad pedes vestre sanctitatis transmittam, qui devotionem meam paternitati uestre plenius declarabunt.

Theiner Monum. Slavorum I. 7. — Kukuljević Codex II. 218.

312.

1199.

Papinski poslanici Ivan i Simeon odredjuju s nadbiskupom dukljanskim i njegovim biskupima zakone za svećenstvo u Dalmaciji i u Dukljі[1].

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Nos Iohannes capellanus et Symon subdiaconus domini Innocentii pape tertii apostolice sedis legati ad evellenda nociva de agro dominico et virtutum plantaria utiliter inserenda, videntes multa in clero et populo Dalmatie et Dioclie corrigenda, de sanctorum patrum conciliis decreta presentia duximus innovanda. In primis itaque decernimus, ut nullus episcopus aliquem ad sacros ordines per pecuniam promovere seu ecclesiastica beneficia alicui precio interveniente concedere presumat. Cum enim dominus preceperit apostolis: Gratis accepistis, gratis date, et spiritus sancti gratia venalis esse non possit, que in sacris confertur ordinibus; gravi puniendus est pena, qui spiritus sancti dona venalia exponere non veretur. Quocirca presenti decreto statuimus, ut quicumque episcopus hoc agere convictus fuerit, omni ecclesiastica careat dignitate et sine spe restitutionis tam ille, qui dederit, quam ille, qui scienter sacros ordines pecunia interveniente receperit, perpetuo deponatur.

Cum domini sacerdotes et hii, qui sacro altario deserviunt, continenter vivere debeant iuxta illud: Mundamini, qui fertis vasa domini, in partibus Dalmatie atque Dioclie sacerdotes et uxores habere et ecclesias tenere dicuntur. Quocirca presenti decreto statuimus, ut sacerdotes et diaconi ante susceptum officium, nisi eorum coniuges in manu episcopi votum fecerint continentie, uxores habentes cum ipsis maneant et ecclesias dimittant, non enim possint secundum ordinem romane ecclesie manentes in coniugio, nisi defunctis uxoribus aut continentiam voventibus, si digni inventi fuerint, ad sacerdotium promoveri. Illi vero, qui post susceptum sacerdotii vel diaconatus honorem adulteras potius quam uxores accepisse probantur, nisi eas dimiserint et dignam egerint penitentiam, ab officio et ecclesiastico beneficio fiant penitus alieni. Prohi-

[1] Priopćujemo odluke ovoga sinoda poradi općih kulturnih prilika Dalmacije i poradi rasvjetljenja odnošaja izmedju dubrovačke i barske nadbiskupije.

divini dignum animadversione iudicii, quod in partibus Dalmatie et Dioclie a multis factum in veritate comperimus, ut homines dei timorem non habentes cum consanguineis in quarto et quinto gradu vel infra contra sanctorum patrum constitutionem coniugia contrahere non formident. Quapropter presenti decreto statuimus, ut quicumque in quarto gradu presertim vel infra coniugium habere convincitur, nisi ad mandatum ecclesie satisfecerit et a sue consanguinitatis incesta coniunctione recesserit, tamdiu maneat excommunicatus et ab omnibus ecclesie sacramentis separatus, donec a nefaria copula separetur et ad mandatum ecclesie satisfaciat.

Item precipimus, ut clerici rasuram et tonsuram teneant clericalem. Qui autem hoc non fecerit, ab episcopo districtione canonica compellatur.

Cum due sint in terris potestates a domino constitute, spiritualis videlicet et secularis, et una de spiritualibus et ecclesiasticis, altera de secularibus habeat iudicare, grave committitur peccatum, quicumque laicus vel ecclesias donare vel ecclesiasticas personas iudicare presumit. Quocirca presenti decreto statuimus auctoritate dei omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli et domini pape Innocentii, ut quicumque clericus de manu laica ecclesiam vel ecclesiastica beneficia receperit, tam qui dederit quam qui receperit, tamdiu excommunicationis vinculo teneatur astrictus, donec ad mandatum ecclesie plenarie satisfaciat, et quod contra sacros canones factum fuerit, irritum habeatur et vacuum. Illos autem laicos, qui ante constitutionem istam ecclesias donaverint vel in ecclesiasticas personas manus iniecerint violentas, volumus per episcopos tertio commoneri, et nisi penitentiam egerint competentem, eadem sententia teneantur astricti.

Excommunicamus omnes illos, qui thesauros ecclesiarum iniuste detinent, donec restituant, et eos, qui Latinos detinent in servitute, nisi recepta pecunia, quam dederunt, eos pristine restituant libertati. Item excommunicamus omnes illos, qui proprias dimiserunt uxores vel de cetero dimiserint sine iudicio ecclesie, donec ad ipsas revertantur. Prohibemus etiam, ut filii presbiterorum et qui de legitimo non sunt nati matrimonio, ad sacros ordines non accedant. Similiter prohibemus, ut nullus ordinetur in sacerdotem, nisi tricesimum expleverit annum.

† Ego fr. Iohannes domini pape capellanus apostolice sedis legatus scripsi et subscripsi.

† Ego fr. Symon domini pape subdiaconus apostolice sedis legatus subscripsi.

† Ego Iohannes Diocliensis et Antibarensis archiepiscopus subscripsi.

† Ego Dominicus archipresbiter Arbanensis subscripsi.

† Ego Petrus Scu(t)arinensis episcopus subscripsi.
† Ego Iohannes Polatinensis episcopus subscripsi.
† Ego Petrus Aruastinensis[1] episcopus subscripsi.
† Ego Dominicus Soacinensis episcopus subscripsi.
† Ego Natalis Dulcinensis episcopus subscripsi.
† Ego Theodorus Sarcanensis episcopus subscripsi.

Theiner Monum. Slavorum I. 7—8. — Batthyány Leges eccl. II. 289. — Kukuljević Codex II. 218—20.

313.

1199. Dubrovnik.

Bonda udovica daruje samostanu na Lokrumu crkvu sv. Stjepana u Dubrovniku.

Bonda vedova dona al monasterio della Croma la chiesa di s. Stefano Raguseo.

Napoli: Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 2). Rkps. jugoslavenske akademije u Zagrebu (I. c. 15). Bilješka: Perg. 114.
Kukuljević Codex II. 221 ima hrvatski prijevod.

314.

1199.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski potvrdjuje Splječanima sva ona prava, koja im je priznao Koloman.

Ego Andreas dei gratia Dalmatie et Chroatie dux iuro super sanctas reliquias vobis Spalati principibus firmam pacem et libertatem. Mihi quoque aut filio aut successoribus tributarii ne sitis, episcopum vero aut comitem, quem clerus et populus elegerint, confirmabo, et lege antiquitus constituta cum vestro iudice vos uti permittam, partiumque introitus portus ciuitatis de extraneis duas partes rex habeat, tertiam vero comes ciuitatis . . . Datum anno 1199.

Farlati Illyr. sacrum III. 5. — Katona Hist. crit. IV. 87. — Fejér Codex II. 373. — Kukuljević Jura I. 37—8. — Kukuljević Codex II. 221.

---

[1] Jamačno: Driuastensis.

315.

1199.

Mirko kralj hrvatski i ugarski dopušta crkvi zagrebačkoj desetinu od kuna i svinja.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Emiricus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crovacie Rameque rex in perpetuum. Quanto excellentiori beneficiorum commoditate regia celsitudo celitus perpenditur uisitari, tanto diuine gratitudini obligacior ex eorum efficitur accepcione, ut eo amplius de bonorum affluencia, que summi dispensatoris nutu ad usus temporales sibi sunt suppeditata, uice reciproca benificam ipsius clemenciam tum in ecclesiarum indigenciis subleuandis, tum in aliis pietatis operibus quoad poterit exercendis conpellatur honorare. Volentes igitur, quod in future exultacionis patria cum multiplici ubertate domino largiente metamus, in presentis exilii et luctus loco studiosius seminare, destitucioni et dispendio temporalium, quod per guerre tempestatem Zagrabiensis ecclesia ob fidelitatis constanciam corone nostre efficaciter exhibitam perpessa est, pietatis intuitu duximus consulendum. Concedimus itaque, ut nulli bano populum ecclesie memorate pro descensus seu marturinarum siue prebende liceat exaccione molestare, sed in omnibus hiis tum Cesmagenses et Dumbrogenses, tum ceteri populi ecclesie suo tantum teneantur episcopo. Sanctimus eciam et statu incolumi uolumus in posterum perdurare, ut de marturinis nostris uel prouentibus, qui loco marturinarum exhibentur, quin eciam de porcis, qui in episcopatu Zagrabiensi colliguntur, eiusdem loci episcopus decimas integrales sine alicuius contradiccione percipiat. Vt autem hec regie serenitatis institucio perpetue stabilitatis robur obtineat, presentem paginam imaginis nostre sigillo communiuimus. Datum per manus Desiderii aule regie cancellarii anno dominice incarnationis millesimo centesimo nonagesimo nono, venerabili Job Strigoniensi archiepiscopo existente, reuerendo Saul Colochensi archiepiscopo, Calano Quinqueecclesiensi episcopo, Vgrino Jauriensi episcopo, Adriano Transilvano episcopo, Dominico Zagrabiensi episcopo, Catapano Agriensi episcopo, Johanne Chanadiensi episcopo, Kalenda Wesprimiensi episcopo, Mog palatino et eodem comite Bachiensi, Nicholao bano et eodem comite de Zala, Mica comite de Bychor, Fulcone comite de Budrug, Chephano comite de Suprun, Ampudino comite de Zonuk, Dyonisio comite de Wyvar.

Iz prijepisa na pergameni stolnobiogradskoga kaptola od god. 1272. u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu (Privilegia no. 15).

*

Farlati Illyr. sacrum V. 356. — Kercselich Historia 44—5. — Katona Hist. crit. IV. 560—1. — Fejér Codex II. 363—5. — Theiner Monum. Hungariae I. 79—80. — Tkalčić Monum. episcopatus I. 7—8 i II. 104—5. — Kukuljević Codex II. 221—2.

316.

1199—1200.

P. djakon kardinal sv. Eustakija piše Bernardu biskupu od Porta, kako je na putu u Ugarsku dobro primljen u Spljetu.

Venerabili patri et domino B(ernardo) dei gratia Portus et sancte Rufine episcopo P. licet immeritus eadem gratia sancti Eustachii diaconus cardinalis filialem reuerentiam. Quanto propensiori filiali affectu uestram diligo paternitatem, tanto ampliori sollicitudine moueor statum uestrum . . . rere et meum uobis sicut patri et domino significare; licet enim merita mea non exigant, in uobis tamen tota mea post deum consistit fiducia. Noscat itaque paternitas uestra me postquam Spaletum perueni, non modica corporis infirmitate laborasse, cuius et aliarum multarum aduersitatum prepediti impedimento iter in Ungariam eundi ante quadrag(esimarum) initium arripere nequaquam ualuimus. Quomodo igitur filialis deuotio circa personam uestram in meo incessanter pectore feruet, rogo attentius, quatinus statum uestrum et romane ecclesie matris nostre per presentium latorem mihi, si placet, significetis. Ad hec Spalatinam ecclesiam, que nobis in necessitatibus nostris deuote astitit et fideliter, prudentie uestre propensius commendamus rogantes, quatinus ad suam impetrandam petitionem circa dominum papam consilium uestrum et auxilium ei precum nostrarum intuitu exibeatis. Insuper uestram nolo latere prudentiam, quod Jadertinus archiepiscopus immemor obedientie, quam romane ecclesię debet, nomine O. scismatici et apostatici predicat asserens eum canonice fuisse electum et consecratum. Magister Durantus seruus uester, qui precepto uestro seruitio meo die ac nocte fideliter incumbit, deo et uobis se plurimum commendat.

Na ledjima:

Domino Bernardo Portuensi episcopo.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (masso G. no. 1). Vidi se trag, da je listina bila zatvorena.

317.

Oko god. 1199.

Zakletva hvarskog biskupa Mihe kod nastupa biskupske stolice.

Ego Micha Farensis episcopus iuro super altare sancti Domnii, quod ab hac hora in ante ero fidelis et obediens Spalatensi ecclesie et eius archiepiscopis canonice intrantibus secundum meum ordinem, ad detrimentum quoque eorum uel diminutionem ecclesie uel archiepiscopatus nullo modo consentiam, nec consilium prestabo, eorum mandata pura intentione conseruabo, litteris uel uerbis uocatus ueniam, precipue in sollempnitate sancti Domnii, nisi fuero manifeste impeditus, uenire curabo. Sic me deus adiuet et hec sancta dei euangelia.

Savremeni prijepis u najstarijem evangjelistaru kaptola u Spljetu (str. 136).

318.

1200, 3. januara. Kotor.

Pred papinskim poslanikom uredjuju se u Kotoru javni poslovi.

In nomine domini eterni et saluatoris nostri Jesu Christi anno MCC., in mense januarii in die 3. Nos nomine populorum Catharinorum Lupinus Lupanę, Maurus Jacobi Lerce, Voracius Symeonis, Euticius Micha pag(anus), Paschalis Dragus, Rille Dabraza, Nicolaus Grabanus cum omni populo ciuitatis, similiter et dominorum, Micha archidiaconus cum suo capitulo ibi existens. Recollere et firmiter in mente retinere, quod quondam sub tempore comitis Benesse ueniens quidam legatus a romana curia nomine Gualterius et coram sui presentia reclamauisse totius populus ciuitatis de superfluitate laboris, quam sine misericordia exigebant a suis debitoribus. Vnde per uoluntatem omnium nostrum ex iussione apostolica decreuerunt hoc, ut pro decem annis de labore non plus possit quęrere exactor nisi duplicatos solidos ad rationem de quinque in sex, quoniam in antiquo tempore hoc fuit usu nostrę ciuitatis, alium laborem non exigebant nisi de quinque in sex. Vnde pro decem annis deorsum non possit querere nisi medium laborem de quinque in sex; et decem uero annos sursum non possit quęrere nisi duplicatos. Hanc quidem scripturam bene recolimus esse factam, sed nullo modo eam inuenire potuimus, sed quia cuncta quę illic scripta sunt pleniter recolentes, iuxta hoc

decretum hanc scripturam confirmamus et firmiter perpetualiter esse tenendam communi voluntate iubemus. Hoc fuit factum sub tempore domini nostri regis Velcanni et comitatum regente apud nos Desimirus eius famulus.

Ego autem Junius presbyter et consilii notarius audiens hoc ab ipsis nobilibus sine dilatione pręnotaui.

Rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu (II. b. 25): Catharensia Miscellanea (str. 306—7).

Farlati Illyr. sacrum VI. 435—6. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 221. — Kukuljević Regesta 1. I.

319.

1200, 4. januara. Lateran.

Inocencije III. papa potiče vjernike u nadbiskupiji dubrovačkoj na križarsku vojnu.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei vniuersis Christi fidelibus in Ragusiensi prouincia constitutis salutem et apostolicam benediccionem. Nisi nobis dictum a domino per prophetam et in propheta sciremus: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam; nisi ad pastorale crederemus officium pertinere, quod inquit apostolus: Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa; nisi gregis dominici nobis esset cura commissa, possemus nunc tandem a clamore desistere, cum etsi tuba exhortacionis nostre sepe sonum dederit non incertum exhortando populum christianum ad terre sancte succursum, paucos tamen adhuc ad bellandum bellum domini excitarit. Quia vero maior instat necessitas quam unquam institerit, ut ipsi terre celeriter succurratur, et de succursu speratur major quam unquam prouenerit utilitas prouentura, clamamus ad vos et pro illo clamamus, qui voce magna clamando spiritum pro uobis emisit in cruce factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut uos ab eterne mortis eriperet cruciatu, qui clamat eciam per se ipsum et dicit: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum Antioceni et Jerosolimitani patriarcharum, archiepiscoporum etiam et episcoporum utriusque prouincie et carissimorum in Christo filiorum nostrorum A(imerici) Jerosolimitani et L(eonis) Armenorum regum illustrium, similiter et magistrorum Jerosolimitani hospitalis et milicie templi, quibus nobis exposuerunt necessitates et miserias terre sancte asserentes inter alia, quod cum hactenus dominus per discordiam Saracenorum, qui se ipsos im-

pugnant, orientali prouincie pepercisset, et iam nunc inter eos de pace tractetur, si prius quam redeant ad concordiam congruum subsidium mitteretur, sperant pro certo, quod facile posset hoc tempore orientalis prouincia liberari. Si autem prius redierint ad concordiam quam subsidium destinetur, timetur ab omnibus, quod residuum terre Saraceni de facili valeant obtinere, cum peregrinis ad propria iam reuersis, terra remanserit et viris et viribus destituta. Monemus igitur vniuersitatem vestram et exortamur in domino et in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ante oculos cordis habentes exsilium crucifixi, qui potentes sunt prelium domini preliari, et crucem et arma capessant; qui uero non sunt habiles ad pugnandum, in expensis suis secundum proprias facultates aliquos dirigant bellatores; nec sit, qui se ab huius obsequio subuencionis excuset, quin aliquid saltem modicum propter hoc deuote ac libenter impendat, nisi qui eterne uoluerit esse remuneracionis immunis. Quicunque enim eum erubuerit coram hominibus, et ipse illum coram angelis erubescet. Potestis enim et debetis considerare uobiscum, quod si rex aliquis temporalis in captiuitatem forsitan deueniret, nisi vasalli eius pro liberacione regia non solum res exponerent sed personas, nonne cum restitueretur pristine libertati et acciperet tempus iusticiam iudicandi, proditores eos regios et quasi perfidos et infideles dampnabiles iudicaret, excogitaret mortis hactenus inexcogitata tormenta, quibus malos male perderet et in eorum bona fideles aliquos subrogaret. Nonne similiter dominus Jesus Christus rex regum et dominus dominancium, qui corpus et animam uobis contulit, qui uos sanguine precioso redemit, de ingratitudinis vicio et velut infidelitatis crimine vos dampnabit, si ei eiecto de terra, quam precio sui sanguinis comparauit, et quasi captiuo in salutifere crucis ligno detento neglexeritis subuenire. Sane cum nihil possit omnipotenti resistere, quia tamen fideles suos temporaliter probare disponit in opere, quos eternaliter in predestinacione cognovit preter arcanum diuini iudicii, quod nulli mortalium datum est posse scrutari, forte misericors deus, cum iam superabundasset iniquitas refrigescente caritate multorum, uoluit fidelibus suis occasionem prestare salutis, immo saluacionis causam prebere, ut qui omnia pro ipso dimitterent, ipsum omnia in omnibus inuenirent. Cum enim Jerusalem ciuitas illa terrestris secundum interpretacionem vocabuli pacis uisio nuncupetur, et ipsa vix unquam vel modico tempore pacem potuerit obtinere, promissio pacis ad illam Hierusalem nos profecto transmitit, que sursum est mater nostra, in qua pax dei, que exsuperat omnem sensum, abundat. Ad hanc itaque noui sub nouo tempore Machabei, qui pro paternis legibus et sancta ciuitate sanctas utique pugnas exercent, cum victi putantur, victores ascendunt ineffabili gloria coronandi, quam militibus suis rex glorie preparauit. Ceterum ne videremur

onera grauia humeris imponere subditorum, que digito nostro mouere nollemus, cum fratribus nostris de ipsius terre subuentione tractantes, decimam partem prouentuum et reddituum nostrorum ad eius subsidium duximus deputandam, legatos nostros illuc dante domino in proximo transmissuri, qui exercitum domini in humilitate precedant et ad eos tanquam ad vnum caput vniuersi recurrant. Venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus, prioribus, archidiaconis et decanis, et aliis ecclesiarum prelatis, immo eciam clericis vniuersis in virtute sancti spiritus et sub diuini iudicii obtestacione mandamus, ut saltem quadragesimam partem ecclesiasticorum reddituum et prouentuum suorum estimacione habita diligenti in subuencionem orientalis prouincie non differant erogare. Ad hec in singulis ecclesiis truncum concauum poni precipimus tribus clauibus consignatum, una penes episcopum, secunda penes presbiterum ecclesie, tercia per aliquem religiosum laicum conseruandis, in quibus fideles quilibet deponere suas elemosinas in remissionem suorum criminum moneantur, et in singulis ecclesiis semel in hebdomada pro remissione peccatorum, presertim offerencium, missa publice decantetur. Concedimus eciam achiepiscopis et episcopis, ut circa eos, qui de bonis suis terre sancte voluerint subuenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum et rerum facultate pensatis et considerato nichilominus deuocionis affectu opus iniuncte penitencie commutare possint in opus eleemosine faciende. Ne autem clerici vel laici in hoc frustra se doleant aggrauari, sed iam nunc de sua sint quodammodo mercede securi, de dei omnipotentis misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis deus licet indignis ligandi et soluendi contulit potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis propriis et expensis subierint, plenam suorum peccatorum, de quibus cordis et oris egerint penitenciam, veniam indulgemus et in retribucionem iustorum salutis eterne pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis iuxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinarint illic per annum moraturos ad minus, et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumpte peregrinacionis laborem impleverint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoque remissionis uolumus esse participes iuxta quantitatem subsidii et deuocionis affectum omnes, qui ad subuencionem ipsius terre de bonis suis congrue ministrabunt. Personas quoque ipsorum et bona, ex quo crucem susceperint, sub beatri Petri et nostra proteccione suscipimus, nec non et sub archiepiscoporum et omnium prelatorum ecclesie dei defensione consistant, statuentes, ut donec de ipsorum obitu vel redditu certissime cognoscatur, integra maneant et quieta consistant. Quod si quisquam contra presum-

pserit, per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescatur. Si qui vero proficiscencium illuc ad prestandas usuras iuramento tenentur adstricti, creditores eorum per ecclesiarum prelatos, ut remittant eis prestitum iuramentum et ab usurarum exaccione desistant, eadem precipimus districcione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solucionem coegerit usurarum, eum ad restitucionem earum simili cogi animaduersione mandamus. Judeos vero ad remittendas ipsis vsuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimoniis quam aliis per excommunicacionis sentenciam eis iubemus communionem omnimodam denegari. Datum Laterani secundo nonas ianuarii, pontificatus nostri anno secundo.

Original u arkivu u Dubrovniku (no. 39. saec. XII. fol. 1). — Bullarium Ragusinum u zemaljskom arkivu u Zagrebu (str. 426—9) sa bilješkom: Pendet bulla plumbea Innocentii papae III.

Baluzius Epist. Innocentii III. I. 518. — Bouquet Recueil XIV. 384. — Farlati Illyr. sacrum VI. 86—7. — Fejér Codex VII. 151. — Migne Patrologia lat. 214. 832—5. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 215. — Potthast Regesta I. 89. no. 935 sa bilješkom: »In eundem modum universis Christi fidelibus per totam Alemaniam, per Thusciam, per Lombardiam, per regnum Franciae, per regnum Angliae, per regnum Ungariae, per Sclavoniam, per Hyberniam, per regnum Scotiae constitutis«. — Kukuljević Regesta 2. II.

320.

1200, 25. januara[1]. Lateran.

Inocencije III. papa izmiruje red templarski u Hrvatskoj sa samostanom sv. Kuzme i Damjana.

Innocentius episcopus servus servorum dei dilectis filiis . . . magistro et fratribus militie templi in Sclavonia constitutis salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter sicut vestra petitio nobis exhibita continebat, nos vestris supplicationibus grato assensu annuentes, compositionem inter vos et monasterium sanctorum Cosmae et Damiani factam super terris et aquarum decursibus et aliis, de quibus inter vos quaestio vertebatur, sicut rationabiliter et absque pravitate facta est et ab utraque parte recepta et in authentico exinde confecto plenius

[1] Datiramo po Theineru.

continetur, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem evidentiam hujus rei ipsum authenticum de verbo ad verbum presentibus litteris duximus inserendum, cujus tenor ita se habet:

In nomine sancte et indiuidue trinitatis . . . *(slijedi listina pod br. 253).*

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Laterani VIII. kalendas februarii (pontificatus nostri anno secundo).

Theiner Monum. Slavorum I. 11—2. — Baluzius Epist. Innocentii III. I. 529. — Migne Patrologia lat. 214. 849. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 204—5. — Potthast Regesta I. 90. no. 941. — Kukuljević Regesta 2. III.

321.

1200, 30. januara. Vallis de Oliva in insula Apsari.

Nagodba o soli iz solana novaljskih medju knezom Rogerijem i općinom rapskom.

In nomine domini. Anno ab incarnacione eiusdem millesimo ducentesimo, indictione III., mensis ianuarii exeunte die II. Convenerunt insimul comes Rogerius et episcopus Arbensis, iudices et populus eiusdem loci in insula Apsari in loco qui dicitur vallis de Oliva pro querimonia, que vertebatur inter eos de sale de salinis de Novalia. Talis conventio inter eos facta est: quod Christophorus Maldus et Sergius Curine atque Madius Alberti fideiussores de ipso sale dicto comiti existerent salva tamen ratione et parte salis Arbensis comunitatis et salinariorum. Quousque aut per concordiam aut per difinitum placitum eveniret ipsum sale(!) in se retinere debeant et in sua potestate, nec inde movere nisi necessitate temporis, et si remotum fuerit, in eorum potestate semper fieri debet, nec alicui parti reddatur. Cum autem aut per concordiam vel per definitum placitum iure iudicatum fuerit, qualicunque parti reddere, infra octo dies reddi debetur ipsum sal vel precium salis, et si non reddiderint infra nominatum terminum, in duplum eum reddere debent. Acta sunt hec coram his testibus: frater Mirus et sacerdos de ospitali sancti Johannis, Velcinna Permanus Apsarensis testis, Duimus Johannis Ginnani testis.

Gregorius nepos iuppane(!) testis.

Ego Mratha Arbensis archipresbiter ac notarius complevi et roboravi.

† Ego Venerius Dalmatus presbiter et notarius sive vidimmator testis sum in similia.

† Ego Marcus Simiteculo diaconus et notarius hoc exemplum exemplavi percurrente anno domini millesimo ducentesimo quarto, decimo mensis septembris, indictione tercia, nichil adens vel minuens scripsi et roboravi.

Na ledjima:

215. 1200. 2. jan[1]. Concordium pro sale ex salinis de Novalis cum comite Rogerio.

Ojerovljeni prijepis na poduljoj pergameni u zemaljskom arkivu u Zagrebu (Documenta medii aevi).

322.

1200, 2. marta. Lateran.

Inocencije III. papa preporučuje kaptolu i sufraganima spljetskima svoga legata Grgura kardinala djakona sv. Marije u Akviru, što ga šalje kralju ugarskomu.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis capitulo et venerabilibus fratribus suffraganeis ecclesie Spalatensis salutem et apostolicam benedictionem. Ad uestram forte noticiam iam peruenit, qualiter multis et magnis necessitatibus regni Vngarie intellectis, que festinatum subsidium requirere uidebantur et prouisione sedis apostolice indigere; cum nec alius nobis subuentionis modus congruencior uel eque congruus appareret, ne mora dispendium ad se trahe(re)t et ex dilatione illius regni communis impediretur utilitas. Quod in deuotione apostolice sedis et gratia ita iam dudum solidatum extitit et incessanter existit, ut ipsius prospera et aduersa tanquam propria reputemus, communicato fratrum consilio legatum illuc duximus a nostro latere cum potestatis plenitudinę destinandum, dilectum uidelicet filium nostrum G(regorium) sancte Marie in Aquiro diaconum cardinalem, uirum literatum, honestum, prouidum et discretum et de nobilioribus Romanis oriundum, quem inter fratres nostros carum habemus admodum et acceptum, confidentes in domino et in potencia uirtutis eius. Quod illo faciente cum eo signum in bonum, qui imperat uentis et mari et obediunt ei, ex aduentu ipsius pacifico et praua

---

[1] Pisac ove bilješke nije poznavao datiranje bolonjsko.

fient directa et aspera plana, et cum per familiarem tractatum nobiscum sepius habitum nostram intellexerit plenius uoluntatem, que nos acceptare non dubitat, curabit profecto, quantum in ipso fuerit, efficaciter promouere. Monemus proinde discretionem uestram propensius et hortamur per apostolica scripta precipiendo mandantes, quatinus eundem cardinalem tamquam honorabile membrum ecclesie et legatum apostolice sedis recipientes, humiliter et deuote ac honorificentia debita pertractantes ipsius salutaria monita et precepta teneatis firmiter et seruetis, et teneri ac seruari a nostris subditis faciatis, pro certo scituri, quod sententiam, quam ipse in contumaces tulerit et rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore domino usque ad satisfacionem condignam irrefragabiliter obseruari. Datum Laterani VI. nonas marcii, pontificatus nostri anno tercio.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (a. 1200. no. 2). Vidi se trag, gdje je o vrvci visio pečat.

Carrara Archivio 8. — Wenzel Cod. Arpadianus I. 88—9 (po prijepisu u bečkom dvorskom arkivu). — Potthast Regesta I. 92. no. 966. — Kukuljević Regesta 2. IV.

323.

1200, 13. jula. Spljet.

Bernardo nadbiskup spljetski odredjuje teritorij crkve sv. Benedikta.

Bernardus dei gratia Spalatensis ecclesie archiepiscopus dilecte filie Chaze abbatisse sancti Benedicti et successoribus eius catholice intrantibus in perpetuum. Eorum, que sub iudicum terminantur examine, authenticis exitum litteris et progressum commendari oportet, ne in dubiam processu temporis redeant questionem, que definitive calculum sententie suscepere. Et ideo nos more boni pastoris volumus disponente domino litem minuere non augere, habentes illud sapienter dictum memorie, quod nunquam esset litium finis, si a pactionibus et transactionibus recederetur de facili, si ea, que semel sunt bene deliberata et definita, voluntaria retractatione mutarentur. Lecto igitur et perlecto et intellecto plenius instrumento Grubesse bone memorie comitis ex consensu maioris partis nobilium Spalatensium super bono pacis confecto de his, que fuerant in controversia actitata inter venerabilem sororem nostram abbatissam sancti Benedicti ex una parte, et Vulcinam filium Biti nasi torti ex alia super territorio, quod est in Dilato super Viperam, quod territorium vocitatur Lugoperscina[1] et est in curia Spalatensi constitutum,

[1] Farlati ima: Lugo Perscina.

quod territorium dictum fuit iure haereditario ecclesie beati Benedicti, cui divino munere presides, ad habendum perpetuo et possidendum, utendum et fruendum cum omnibus, que super se tunc habebat et futuris temporibus erit habiturum, corporaliter quoque traditum et investitum ab inclite recordationis rege Suinimiro, sicut per publicum instrumentum ipsius apparet. Constituto in presentia nostra pro te[1] advocato nobili viro Borislavo filio Nicolai comitis Cacicli et Vulcina adversario tuo[2] pro se sine aliquo advocato, predictum instrumentum Grubesse comitis confectum de predictis rebus, unde controversia erat inter te et predictum Vulcina, pro bono pacis, de cuius interpretatione tu et prefatus Vulcina causabamini, interpretamur hoc modo decernentes, quod iudiciali sententia imponimus Vulcine silentium, ut nulla molestia, nulla inquietatione praefatum monasterium de predicto territorio audeat in posterum ullatenus molestare, sed ab ista die in antea pacifice et quiete te et successores tuos in perpetuum sepedictum territorium possidere permittat. Quod territorium inter hos fines contineri dicimus: desuper a Vipera quomodo vadit predel[3] sancti Domnii usque ad viam supra mare, qua itur Tragurium, et inde a parte occidentis usque ad terras de Mesagalina, et ab ipsis terris de Mesagalina iterum sursum sicut vadit potoc[4] superius ad montem, quem potoc[5] assignavit villicus regis in presentia nobilium videlicet Sreze, Bogdani, Kalende, Nicolai, Cassari Rade, Pisuale Sabbatii communis notarii et prestaldi nostri Vulcasii, quem ad hoc specialiter destinavimus. In quo territorio tibi[6] Vulcine et heredibus tuis ascendentibus et descendentibus et venientibus a latere perpetuum silentium imponimus, servatis tibi[7] tamen conditionibus tantummodo, que leguntur in instrumento G(rubesse) comitis. S(tatuimus) de vitibus, que a patre (tuo) plantate tempore confectionis instrumenti G(rubesse) comitis et de octo modiis terre dandis tibi[8] et sorori tue[9] ad arbitrium abbatis et monialium. De vineis autem, quas post constitutum bone memorie G(rubesse) comitis tua auctoritate plantasti, statuimus, ut eo anno, quo presens instrumentum confectum est, de eis terraticum soluas, ceteris vero totius vite tue eisdem sine terratico utaris et fruaris. In morte vero tua pleno iure ad monasterium redeant ita, quod nullus heredum de ipsis de cetero tua occasione aliquid iuris sibi dicere audeat. Hanc autem chartulam interpretationis nostre precepimus conscribi, et ut perpetuum et invariabile habeat(ur), proprio sigillo mandavimus consignari adiicientes, quod si qua partium contra hoc nostrum statutum venire temptaverit, cadet ab omni iure, quod infra presentes terminos habet, et presens instrumentum

---

[1] Farl. ima: se. [2] Farl.: suo. [3] Farl.: prebel. [4] i [5] Farl.: posoc. [6] [7] i [8] Farl.: sibi. [9] Farl.: suae.

nihilominus vim suam et robur perpetuum optineat. Actum et recitatum in civitate Spalati in palatio archiepiscopali III. idus iulii, anno domini MCC., residente in apostolica sede domino papa Innocentio III., tertio anno pontificatus ipsius, regnante in Hungaria feliciter glorioso rege Henrico, quinto anno regni ipsius.

Ego Bernardus dei gratia Spalatensis archiepiscopus propria manu corroboravi et subscripsi.

Farlati Illyr. sacrum III. 233 po originalu u arkivu opatica sv. Marije u Zadru. Mi ovoga originala ne nadjosmo, već iznimno ispravismo sitne valjda tiskarske pogrješke, da dobijemo razumljiv sadržaj. — Fejér Codex II. 381—2. — Kukuljević Regesta 2. V.

324.

1200, 11. oktobra. Lateran.

Inocencije III. papa opominje kralja Mirka, da progoni bana Kulina zaštitnika heretikâ i nametnika u Zadru Nikolu nekada hvarskoga biskupa.

Innocentius episcopus servus servorum dei karissimo in Christo filio H(emerico) regi Ungarorum illustri salutem et apostolicam benedictionem. Cum ad vindictam maleficiorum et laudem bonorum materialis usum gladii et terrenum acceperis a domino potentatum, sic collati tibi regni regimen moderari teneris, ut et orthodoxos, quantum tibi concesserit dominus, in fide catholica foveas, et hereticorum audaciam, qui sententiam ecclesiastice severitatis eludunt, concessa tibi celitus iurisdictione compescas. Ipsi etenim doctrinam evangelicam et apostolicam depravantes in occulto perversa dogmata dogmatizant, incedentes exterius in vestibus ovium, ut tamquam lupi rapaces oves Christi diripiant et dispergant, non sitientes mortem corporum, sed perniciem potius animarum. Licet autem contra homines huiusmodi pestilentes diversa diversis temporibus emanaverint instituta, nos tamen de communi fratrum nostrorum consilio, de archiepiscoporum quoque et episcoporum existentium apud apostolicam sedem assensu districtius inhibere curavimus, ne quis hereticos receptare, defendere aut ipsos fovere vel credere quoquomodo presumat, decreto nostro firmiter statuentes, ut si quis aliquid horum facere forte presumpserit, nisi primo secundove commonitus a sua super hoc curaverit presumptione cessare, ipso iure sit factus infamis nec ad publica officia vel consilia civitatum, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testi-

monium admittatur; sit etiam intestabilis, nec ad hereditatis succesionem accedat, nullus preterea cogatur ei super quocumque negotio respondere. Quod si forsan iudex extiterit, eius sentencia nullam obtineat firmitatem, nec cause alique ad eius audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur, si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore dampnato dampnentur. In similibus etiam idem precipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur, ut in quo maior est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, contempserit evitare, anathematis se noverit sententiam incurrisse. In terris vero iurisdictioni nostre temporali subiectis bona eorum statuimus publicari, et in aliis idem fieri precepimus per potestates et principes seculares, quos ad id exequendum, si forte negligentes existerent, mandavimus ecclesiastica severitate compelli; nec ad eos bona ipsorum ulterius revertantur, nisi ad cor redeuntibus et abnegantibus hereticorum consortium aliquis voluerit misereri, ut temporalis saltem pena corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina.

Accepimus autem, quod cum nuper venerabilis frater noster (Bernardus) Spalatensis archiepiscopus Patarenos non paucos de Spalatensi et Traguriensi civitatibus effugasset, nobilis vir Culinus banus Bossinus iniquitati eorum non solum tutum latibulum, sed et presidium contulit manifestum, et perversitati eorundem terram suam et se ipsum exponens ipsos pro catholicis, immo ultra catholicos honoravit, vocans eos autonomasice (!) christianos. Ne igitur huiusmodi morbus, si eius non obsistatur principiis, vicina corrumpat et in regnum, quod absit, Ungarie defluat labes eius, serenitatem regiam rogamus, monemus et exhortamur in domino in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatinus ad vindicandam tantam Christi et christianorum iniuriam potenter et regaliter accingaris, et nisi banus predictus universos hereticos de terra sue potestati subiecta proscripserit, bonis eorum omnibus confiscatis tu eum et hereticos ipsos non solum de terra eius, sed de toto Ungarie regno proscribas et bona talium, ubicumque per terram tuam potuerunt inveniri, confisces, nec parcat oculus tuus bano predicto, qui contra eum iurisdictionem exerceas temporalem, si alias ad viam rectitudinis non poterit revocari.

Nicolaum quoque quondam Farensem episcopum, qui non solum preter auctoritatem nostram, sed etiam contra prohibitionem expressam Jadertinam metropolim, quam presumpsit invadere, detinere presumit, unde suspensus a nobis anathematizari mandatur, ut a suo resipiscat herrore (!), tradita tibi potestate compellas, ne, iuxta canonicas sanctiones non cares scrupulo societatis occulte, si manifesto facinori de-

sinas obviare. Datum Laterani V. idus octobris (pontificatus nostri anno tertio).

Theiner Monum. Slavorum I. 12—3. — Katona Hist. crit. IV. 602. — Farlati Illyr. sacr. IV. 45. — Bréquigny Epist. Innocentii III. II. 1. 2. — Fejér Codex II. 378—81. — Migne Patrologia lat. 214. 871. — Potthast Regesta I. 104. no. 1142. — Kukuljević Regesta 2. VI.

325.

1200, 14. oktobra. Lateran.

Inocencije III. papa nalaže nadbiskupu spljetskomu, neka Nikolu nekada hvarskoga biskupa izopći.

Innocentius episcopus servus servorum dei venerabili fratri (Bernardo) archiepiscopo Spalatensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte tua fuit in audientia nostra propositum, quod Nicolaus quondam Farensis episcopus ad duos episcopatus positos in provincia Spalatensi duos eligi fecit adhuc in minoribus ordinibus constitutos, et in Jadertina provincia post latam in eum suspensionis sententiam quosdam ad ordines non erubuit promovere. Cum igitur contemptus huiusmodi relinqui non debeat impunitus, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus eos, quos in tua provincia taliter eligi fecit, donec apostolico se conspectui presentarint, et illos, quos ordinavit suspensus, si scienter a suspenso ordines susceperunt, donec super hoc aliud statuamus, ab officio et beneficio, sublato appelationis impedimento, suspendas. Ipsum autem Nicolaum tu et suffraganei tui singulis diebus dominicis et festivis pulsatis campanis et candelis accensis per universam Spalatensem provinciam excommunicatum publice nuntietis et per Jadertinam provinciam faciatis publice nuntiari adicientes, quod nisi resipuerit infra mensem, non solum a dignitate, verum etiam ab ordinibus deponetur. Datum Laterani II. idus octobris, pontificatus nostri anno tertio.

Theiner Monum. Slavorum I. 13. — Bréquigny Epist. Innocentii III. II. 1. 2. — Migne Patrologia lat. 214. 870. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 219. — Potthast Regesta I. 104. no. 1143. — Kukuljević Regesta 2. XII.

326.

1200, 15. oktobra.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski poklanja zemlju Jeroše, koji je umr'o bez potomka, te je ona hercogu pripala, Baranu dekanu crkve zagrebačke.

In nomine sancte trinitatis et individue vnitatis. Andreas dei gracia Dalmacie, Chroacie Chulmeque dux in perpetuum. Prudens veterum auctoritas uersucias precauens et suis in posterum caute prouidens, in regibus ac magnificis ducibus dignas beneficiorum largiciones, quas suis impertiti sunt fidelibus, laudibus extollens lacius commendauit. Comperit enim fidelitatem rem esse preciosam, sed fidelitatis perseueranciam preciosiorem comprobauit ceterisque uirtutibus eam preeminere prospectans dignam eminenciori censuit remuneracione. Nos igitur a ueterum uestigiis non exhorbitantes, sed pocius eos in omnibus imitantes seruicii fidelitatem, quam nobis Baranus Zagrabiensis decanus exhibuit, benignius attendimus et in recompensacionem eiusdem seruicii teram ei dedimus certis conterminiis et metis circumdatam iure perpetuo possidendam et quibuscunque uellet dare uel uendere posset. Predicta uero terra fuit cuiusdam hominis heredibus omnino carentis, qui uocabatur Jerosa, et quoniam talium hereditates omni spe sobolis priuatorum ad ius ducatus deuolui debent, ius idem[1] in proprietatem predicti Barani totaliter refudimus cum tranquilitate pacis perpetuandum. Sed quoniam obliuionis ortus est memorie deffectus, ne huius nostri facti series dilabentis eui fluxu per uarias et successiuas hominum posteritates annosa vetustatis fuligine deliteat, litteris commendari iussimus. Quod autem maius robur optineat, ad tenoris sui statum sigilli nostri impressione communiuimus. Nomina vero jobagionum, qui huic nostre institucioni interfuerunt et de eadem testimonium perhibent, hec sunt: Mog comes, Nicolaus banus, Dominicus Zagrabiensis episcopus, Nicolaus Zadertinus[2] archielectus, Ata comes, Cristol comes, Crasun comes, Isep comes, Gersen comes et ceteri complures. Hoc autem factum est anno[3] incarnacionis dominice MCC., mense octobri, indiccione quarta[4], quinto decimo die eiusdem mensis. Mete autem supradicte terre he sunt: ex una parte tangit fluuius, qui uocatur Dulus, ex alia parte[5] conterminatur ville Pete et Vete, tercia uero ex parte conterminatur ad antiquam regiam stratam et protenditur usque ad pontem et ibidem ter-

---

[1] »totaliter« prekrižano. [2] »e« prekrižano. [3] »ab« prekrižano. [4] Indikcija bizantinska. [5] »villa« prekrižano.

minatur. Datum per manus Jacobi prepositi, magistri eiusdem ducis et cancellarii.

Original u kaptolskom arkivu u Zagrebu (fasc. X. no. 20). Crvena svilena vrvca visi bez pečata.

Tkalčić Monum. episcopatus I. 9—10. — Wenzel Cod. Arpadianus XI. 74 (po Tkalčiću). — Kukuljević Regesta 3. VIII.

327.

1200.

Mirko kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje biskupiji zagrebačkoj Čazmu, dar kralja Ladislava, sa svima pravima.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Hemericus dei gracia Ungarie, Dalmacie, Croacie Rameque rex in perpetuum. Inter cetera uirtutum exercitia hoc nobis ad prouentum superne remuneracionis conferre dinoscitur, quo ecclesiarum dei iura diligenter protegimus et a calumpniancium inportunitatibus prouida dispensacione salubriter expedimus. Huius itaque rei speculacione terram quandam nomine Chasmam, quam gloriosissimus progenitor noster rex Ladizlaus ecclesie Zagrabiensi contulit, per clericum nostrum Thomam canonicum Albensem fideliter peragrari facientes, presentis scripti auctoritate eidem ecclesie inrefragabiliter confirmamus et populum in ea constitutum ad instar Dumbrogensium et aliorum ecclesie, de qua loquimur, subditorum in marturinarum et annone pensione siue hospicii debito non bano, sed soli episcopo respondere decernimus. Supramemorate uero terre meta prima est pons regis Colomani, secus quem nomen episcopi Prodani in corticibus arborum insculptum est. Hinc uia dicti regis dirigitur super magnum montem usque ad puteum eiusdem, a puteo autem ad Rosuk, de quo ad montem Sythua, inde ad fluuium Dobouk, deinde ad Belablata, hinc ad fluuium Prestika, qui currens iungitur prenominato fluuio Chasman. In uilla uero Zelina prima meta est uersus septemtrionem iuxta puteum, a quo protenditur in medio uallis usque magnam uiam diuidentem terram Bereslai et tendit ad ecclesiam sancti Johannis, de qua ad arborem cruce signatam diuidentem terram Vgrini, hinc reflectitur uersus occasum ad pontem Wratuslai de Lomni, sub quo ponte currit fluuius Zelina, hinc protenditur ad magnum montem usque metam Razumeni, inde ad supra memoratum puteum terminatur. Ut igitur istarum rerum ueritas indissolubili stabilitate duret in posterum, presentem paginam sigilli nostri titulo roborauimus. Datum per manus Desiderii aule regie cancellarii et prepositi de Scibin anno dominice

incarnacionis MCC., venerabili Job Strigoniensi archiepiscopo existente, reverendo Saul Colocensi archiepiscopo, Calano Quinqueeclesiensi episcopo, Ugrino Geurensi episcopo, Dominico Zagrabiensi episcopo, Mika pallatino et Bachiensi comite, Benedicto bano et comite de Zala, Legforo voyvoda, Weyteh curiali et Nitriensi comite, Theodoro comite de Budrig, Cepano comite de Suprun.

Liber privilegiorum episcopatus Zagrabiensis u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu (str. 30.)

Tkalčić Monum. episcopatus I. 9. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 72—3 (po Tkalčiću). — Kukuljević Regesta 4. XIII.

328.

1200.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski u parbi biskupa zagrebačkoga Dominika za zemlju Grabonicu dosudjuje istu zemlju biskupiji zagrebačkoj.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. A(ndreas) dei gracia Dalmacie, Croacie Chulmeque dux in perpetuum. In primaria legum sanctione cauta ueterum prudencia suis in posterum sollerter prouidens in regibus ac magnis ducibus iustitiam amplius commendauit, justicia enim est, que reddit unicuique quod suum est. Eorum igitur uestigiis arcius innitentes cum uniuersis infra terminos dominii nostri iusticiam facere teneamur, primam ac precipuam circa dei ecclesias gerendam esse sollicitudinem cum fauore principum, nulli uenit in dubium. Causam itaque, que uersata est inter Dominicum Zagrabiensem episcopum et Petrum fratrem Zadur de quadam terra, que uocatur Graboniza, cum magnatibus nostris ordine iudiciario cognoscentes, comperimus esse terram supradicti episcopi, predicto Petro plurium testimonio in iure conuicto. Contulimus ergo terram predictam prememorato episcopo iure perpetuo possidendam eiusque successoribus eodem modo relinquendam. Sed quoniam memorie inimicatur obliuio, obliuionis enim ortus est memorie defectus, huius nostri facti seriem, ne nubilo obliuionis deliteat, scripto comendari iussimus. Ut autem firmius robur obtineat, sigilli nostri inpressione communiuimus. Jobagionum vero nomina, qui tunc aderant et testimonium gestis nostris perhibent, hec sunt: Mog comes, Nicolaus banus, Ata comes, Martinus comes, Isep comes, Cresen comes et ceteri complures. Prestaldi vero duo, Velceta de Gorra et Wrodizlaus de Zagrabia. Hoc autem factum

est anno dominice incarnacionis MCC. Datum per manus Jacobi prepositi, magistri eiusdem ducis et cancellarii.

Liber privilegiorum episcopatus Zagrabiensis u nadbiskupskom arkivu u Zagrebu (str. 37).

Tkalčić Monum. episcopatus I. 8. — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 73. — Kukuljević Regesta 4. XIV.

329.

1200.

Poslanici papini predaju opatu samostana na Lokrumu opatske znakove.

Johannes capellanus et Symon subdiaconus domini pape familiares apostolicae sedis legati dilectis in Christo abbati et capitulo de Acrumina aeternam in domino salutem. Sacrosancta romana ecclesia devotos et humiles filios consuevit brachiis sincerae dilectionis amplecti et pro statu et qualitate diversarum personarum suam cuique dignitatem conservare et ad gradum eciam promovere maiorem. Inde est quod nos considerata et intellecta diligentius fama et honestate monasterii vestri et personae vestrae et fratrum vestrorum, probata quoque devotione cleri et populi Ragusiensis, audito testimonio bonorum tam clericorum quam laicorum, quod bonae memoriae archiepiscopus Andreas de concessione domini papae Eugenii abbati prephatae ecclesiae mitram, baculum et sandalia concesserit, tibi domine abbas Constancie et tuis successoribus ad honorem dei et domini papae Innocentii salva tamen in omnibus auctoritate apostolica ad instanciam cleri et populi Ragusiensis prephata insignia concedimus et confirmamus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam . . . . . concessionis infringere vel ausu temerario contraire. Quicumque autem contra hanc temere venire temptaverit, indignationem omnipotentis dei et sanctorum apostolorum Petri et Pauli se noverit incursurum. Anno dominicae incarnationis millesimo ducentesimo, domini vero pape Innocentii tertii (pontificatus anno) II., indiccione tertia.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 267 (416) str. 196 biblioteke Male braće u Dubrovniku.

Farlati Illyr. sacrum VI. 88 (in quodam codice archivii pub. Ragusiensis). — Wenzel Cod. Arpadianus VI. 220. — Kukuljević Regesta 4. XII.

Regest ove listine pod god. 1200. ima i rukopis jugoslavenske akademije u Zagrebu (I. c. 15): Napoli Spoglio delle scritture di Lacroma (str. 2), a glasi:

Due legati apostolici d'Innocentio 3. concedono all'abbate della Croma e suoi successori a petitione della città di Ragusa l'uso dé pontificali. Bomb. 14. perg. 8.

330.

1200.

Andrija hercog iliti veliki ban hrvatski daruje zemlju Dub crkve sv. Krševana u selu Šibeniku samostanu sv. Kuzme i Damjana.

† In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Andrea(s) dei gracia Dalmacie, Crowacie Chulmeque dux in perpętuum. Cum antiqua veterum prudencia salubriter cogitans et prouidens in posterum, pia devocione sanxerit, ut quidquid beneficiorum in presenti inpenditur monasteriis virisque religiosis, ad salutem et remedium indubitanter transire debeat animarum et divini refrigerii locum capere non dubitetur, piis instanter pulsati precibus abbatis et fratrum de monasterio sanctorum Cosme et Damiani dedimus terram ecclesie sancti Grisogoni, que est sita in suburbio Sibinig, ad duo aratra excolendam et perpetuo possidendam. Terra autem vocatur Dub ab arbore ibidem exorta. Predictam itaque capellam sancti Grisogoni a civibus predicti castri fundatam et eorumdem voluntate prefato monasterio traditam adeo volumus esse liberam, ut nemini liceat ab ea exigere quicquam ex debito nec in decimis nec in aliis, salvo duntaxat iure et onore dyocesani episcopi; nos enim ipsi sumus tutores et defensores eius. Sed quum memorie novercatur oblivio, oblivionis enim ortus est memorie defectus, ne huius nostri facti series fuligine vetustatis caligetur, scripto commendari iussimus. Vt autem firmius robur obtineat, sigilli nostri impressione communivimus. Datum per manus Jacobi prepositi magistri nostri et cancelarii anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo. Pristaldus autem comes Domaldus, iobagionum vero nomina, qui tunc aderant et huic nostro facto testimonium peribent, hec sunt: Bernardus Spaletinus archiepiscopus, Nicolaus Jadertinus archielectus, Georgius Tinniensis episcopus, Mog comes, Nicolaus banus, Ata comes, Rinardus comes, Dodomerus comes, Domaldus comes, Gregorius comes Velcena comes et ceteri quam plures.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru. Na listini nalazi se trag, gdje je o uzici visio pečat. — Polichorion u gubernijalnom arkivu u Zadru (str. 46).

Farlati Illyr. sacrum IV. 8. — Katona Hist. crit. IV. 592. — Fejér Codex II. 375. — Kukuljević Jura I. 38. — Bullettino di Archeol. XIV (1891) 31—2. — Ljubić Polichorion 198. — Kukuljević Regesta 4. XV.

331.

1200.

Mirko kralj hrvatski i ugarski potvrdjuje samostanu sv. Ivana kod Belgrada posjed zemalja: Rogove, Vrbice i Kamenjana.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Hemericus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie Rameque rex in perpetuum. Diuini cultus profectui debita iugiter sollicitudine inhiantibus nobis expedire dinoscitur, ut humane peruersitati nocendi uiam sollerter concludendo uenerabilium locorum bona seu immunitates regali potencia diligenter confoueamus. Proinde debiti nostri considerantes exigenciam, terras quas donacione Cresimir et Suemir (!) quondam regum Chroacie seu principum suorum salubri liberalitate monasterium sancti Johannis in finibus Dalmacie, urbe que quondam Alba uocabatur, constitutum legitime possidere dinoscitur, inter alios quidem Hungarie reges recolendi patris nostri Bele regis auctoritate confirmatas, nos quoque salutis nostre intuitu monasterio, de quo loquimur, confirmamus, terram uidelicet in Rogowa et Uirbiza cum aqua molendinaria et in Chamen(iani) ceterasque terras, quas quorumlibet deuocio per diuersas Chroacie partes monasterio, cuius meminimus, deputauit. Beneficium quoque, quod sepe iam dictum monasterium a Stephano rege Geyche filio sub robore priuilegii est adeptum, ratum habentes decernimus, ut quantacumque hospitum multitudo terras, quarum meminimus, inhabitauerit, abbatis uel fratrum siue prepositorum suorum astet iudicio, alias nec per sigillum nec per hominem uenire cogatur iudicanda. Nulli igitur hominum fas sit contra presentem nostre confirmacionis paginam ausu temerario uenire seu bonis ac populo memorate ecclesie grauamen inferre, quod si quis indebite fecerit, indignacionem dei omnipotentis incurrat et propter institutorum inobseruanciam districte multandum se cognoscat. Datum per manum Desiderii aule regie cancellarii et Scibinicensis prepositi anno dominice incarnacionis millesimo ducentesimo, venerabili Job Strigoniensi archiepiscopo, reuerendo Saul Colochensi archiepiscopo, Calano Quinqueecclesiensi episcopo, Vgrino Geuriensi episcopo, Dominico Zagrabiensi episcopo, Catapano Agriensi episcopo, Mika palatino et Bikoriensi comite, Eth voywoda et comite Albe Transsiluane, Weiteh curiali et comite de Krasso existentibus.

Na ledjima savremena bilješka:

Exemplum priuilegii Hemerici regis fratrum monachorum sancti Johannis de Belgrado.

Original u gubernijalnom arkivu u Zadru (odio rogovski).

Farlati Illyr. sacrum IV. 7—8. — Katona Hist. crit. IV. 594. — Fejér Codex II. 370—8.

332.

1200 (?).

Mirko kralj hrvatski i ugarski daruje knezu Stjepanu od porodice rimskih Ursina gospoštiju Vodice u Hrvatskoj.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Herricus dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame Servieque rex in perpetuum. Quoniam testante scripture pagina labilis est memoria et rerum turbe non sufficit, insuper id, quod memorialiter tenetur, citius dilabitur, nisi scripture testimonio roboretur, necesse est, ut ea, que humanis apta sunt usibus, indiciis fulciantur literalibus. Proinde ad universorum tam modernorum quam posterorum volumus pervenire notitiam, quod cum illustris pater noster rex Bela in ducatu Sclavonie quendam nobilem de Teuthonia nomine Albertum de Michouo habuerit commetaneum, cuius terra a latere ducatus Sclavonie iuxta Podgoryam et Gorichiam esset sita, idem Albertus confinia ipsius patris nostri potenter invadendo quam plures homines neci tradere, captos abducere, bona quoque recipere eorum et possessiones regias omnino igne vastare consueuerat. Dumque huiusmodi grauissima et contumeliosa acta populique miserrima aflictio ipsius patris nostri auribus insonuissent, nos videlicet filium suum una cum duodecim regni sui potentioribus magnatibus in manu potenti ad devastandum dominium proterviamque eiusdem Alberti comprimendam delegaverat, interimque nondum nobis ad prosequendum ipsum paternum mandatum iter dirigentibus quidam patris nostri et noster fidelis, nobilis, magnanimus, nomine Stephanus Nicoloti filius, quem ortum de genealogia Ursinorum comitum et senatorum urbis romane de vico Lat(e)ranensi a partibus transmarinis revera agnovimus fore, et propter quandam seditionem atque tumultum inter ipsos comites et senatores urbis romane suscitatas exivisse et ad magnificum virum dominum Hermanum comitem de Gorichia in partibus Karintie existentem venisse ac filiam suam ritu legitimo matrimoniali in uxorem sibi duxisse. Hic comes Stephanus attendens et considerans tribulationes et contumelias atque oppressiones gentium ante dicti ducatus Sclavonie graves, sperans quoque se posse ipsis opem consolationis ferre atque eis in huiusmodi iugo et oppressione miserabili patrocinari valere, ipsi quoque patri nostro et nobis totique regno notabile et supreme acceptabile obsequium seruitutis impendere debere. Missis itaque fidelibus ambassiatis suis ab eodem patre nostro circa huiusmodi oneris assumptionem servitiique exsecutionem licentie et admissionis facultatem impetrare, et sibi exinde adhibita idem comes Ste-

phanus. non post multorum decursum dierum una cum non modica suorum pharaliga fidorum armatorum familiarium terram annotati Alberti potenter animoseque invadens et ipso similiter cum suis sibi occurente, inter partes utrasque duro diutius certaminis conflictu servato, ubi quatuor ipsius Stephani notabiles viri sibi in linea consanguineitatis proximi et septem strenui sui milites per lineam similiter proximitatis attinentes occubuere, ipseque in suo corpore non pauca suscepit vulnera gravia, ad ultimum vero ipsi Alberto fortuna novercante et cunctis iam bonis tam suis quam incolarum suorum destitutis ac antefato Mihoua nec non dominio et possessionibus penitus in favillam redactis, per ipsum comitem Stephanum in certamine campestri prepotentis dei virtute omnibus fere elisis et devictis ad id et in tantum, ut quosdam ex eisdem dira nece consumptos, alios autem captivitati traditos, reliquos vero aufugatos fore experimento veritatis perhibente novimus. His equidem sic feliciter ad ipsius domini et patris nostri decus regnique sui fructuosum profectum et tranquilli status quietem ad effectum perductis, eundem nichilominus Albertum alias indomabili corde tumescentem iamque permollitum et precipitem ad pedes ipsius domini et patris nostri collapsurum et ab eodem misericordiam et veniam de commissis imploraturum atque ad prestitendum corporale iuramentum, ne per amplius regnum patris nostri quoquo modo hostiliter insultans dampna et oppressiones inferri facere deberet, quin imo eidem et nobis fidelia semper servitia cum subiectione et obedientia debita impendere teneretur, per suam probitatis industriam et virtuose militie laudanda opera licet invitum compellere fecit. Plura namque et multifaria gesta preclara, sincere fidelitatis accensus zelo, servitiorum acceptabilia obsequia, que presentibus tediosum fuit propagare, tamen memorialiter in nobis recondita vehuntur, per eundem ante dicto domino patri nostro atque nobis exhibuisse meminimus, respectu quorum idem pie memorie pater noster in signum specialis dilectionis, quam in cordis sui arcano gestans in ipsum Stephanum comitem fixerat, animadvertensque ipsum de originali et generosa urbis romane senatorum genealogia surrexisse et tam virtuosis innumeris gestis claraque fidelitate et industria ac laudabili strenuitate insignitum fore atque illustratum, de prelatorum et baronum communicati consilii provida deliberatione ipsi comiti Stephano arma seu insignia sua regalia, vigore sui iuramenti, presentibus nobis ac eisdem prelatis et baronibus et quandam terram Wodicha vocatam in partibus inferioribus Sclavonie, in contiguitate districtus Zaue et Dubicha existentem, libero et iusto ordine ad nos et neminem alterum pertinentem, nec non et arma seu insignia sua regalia dare et conferri pollicitus extitisset. Medio denique tempore nondum huiusmodi donariorum per eundem dominum et patrem nostrum ad conclusionem

perfectionis mancipatorum, supremo iudice imperante idem dominus et pater noster ad mortem egrotans agnoscensque finem suorum concludere debere dierum, advertens, ne propter ipsius sue sponsionis imperfectionem anime subiret detrimentum, nobis sub pena anathematis in suo firmo dedit precepto, ut huius voti sui operam adhiberemus finalem. Cuius igitur mandata ex debito votive cupientes obsequere, predicto comiti Stephano suisque heredibus dictam terram Vodicha mediantibus aliis literis nostris aurea bulla nostra impendenti authentica consignatis, arma etenim seu insignia ipsius domini et patris nostri et nostra, scutum et desuper galeam ac de summitate ipsius galee leonis anteriorem medietatem cum pedibus anterioribus ungula aurea rapaciam ac coronam auream in capite gestantem, banderium etiam, quemadmodum per singula ipsa arma et banderium superius tenore presentium appropriative pictura denotat lucide, ex deliberatione sana, eorundem prelatorum et baronum de maturo consilio, auctoritate et plena potestate regia dedimus et conferimus, damusque et donamus, ita ut ipsa arma et insignia nostra nec non banderium ipse comes Stephanus et tota eius posteritas semper et ubique ac in omni exercitio militari gestare et defrui liberaliter ac eisdem uti et gaudere valeant atque possint in perpetuum. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes eidem comiti Stephano concessimus in appensione dupplicis sigilli nostri roboratas. Datum per manus venerabilis domini Petri Albensis prepositi, aule nostre cancellarii, anno ab incarnatione domini millesimo ducentesimo, regni nostri anno primo.

Thallóczy-Barabás Codex (iz povelje kralja Maksimilijana izdane u Beču Franji Blagajskomu 7. novembra god. 1571.) 1—4. Falzifikat iz potonje dobe; štampan po prvi put god. 1680. u Ljubljani od Schönlebena (Rosa Ursina str. 7). — Pray Annales I. 179. — Katona Hist. crit. V. 142. — Fejér Codex II. 304 (datira u god. 1197.). — Kukuljević Codex II. 185—7.

333.

1200.

Spomen na pohvalne pjesme (laudes) kraljevima.

Andreas Belae tertii regis Vngariae filius a patre dux Dalmatiae, Croatiae et Chulmiae constitutus . . . (in priuilegio Traguriensibus concesso) . . . Traguriensem ciuitatem intrauimus, ubi una a clero et vniuerso populo in honore et gaudio recepti laudes hymnidicas honorabiliter recepimus . . .

Lucius De regno l. II. c. VI. — Kukuljević Regesta 3. XI.

334.

1200—1217.

Zakletva senjskoga biskupa Ivana kod nastupa biskupske stolice.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego Johannes Signiensis episcopus spondeo, polliceor et promitto atque iuro per lignum uiuifice crucis et sancta quatuor euangelia et has sanctorum reliquias, et quod ab hac die in antea obediens ero et fidelis beato Domnio et uobis domine Bernarde archiepiscope et omnibus successoribus uestris catholice intrantibus secundum omnia ea, que continentur in canone de forma fidelitatis, et quod uocatus ad synodum uel ad consecrandos episcopos ueniam, nisi fuero impeditus canonico impedimento, et quod in propria persona vel per proprium et honestum nuntium ecclesiam beati Domnii in festo ipsius annuatim uisitabo et priuilegia eiusdem ecclesie et omnia iura sua secundum posse meum defendam et manutenebo; res uero, que pertinent od mensam Signiensis ecclesie, non nisi in casibus concessis alienabo. Hec omnia obseruabo bona fide et sine fraude, sic me deus iuuet et hec sancta patrocinia.

Savremeni prijepis u najstarijem evangjelistaru kaptola u Spljetu (str. 135).

Farlati Illyr. sacrum IV. 11?.

335.

Pri koncu XII. vijeka.

Gradjani Firma pišu Spljećanima o prijateljstvu, koje je medju njima.

Sapientibus nobilibus consulibus, iudici et toti populo Spalatensi Firmane ciuitatis capitaneus et consules et iudex cum toto communi salutem et sincere dilectionis iugiter incrementum. Acceptis dilectionis uestre litteris eorum tenori congruum cupientes commodare assensum ad augendam inter uestram et nostram terram amicitiam, quod semper in proposito et uoluntate habuimus id, quod ad uestrum honorem spectat, et commodum effectui mancipare studiose curandum decreuimus, de securitate uestrorum ciuium et uestratum ad nos uenientium et nostrorum ciuium et nostratum ad uos proficiscentium tam in personis quam in suis rebus uersa uice, sicut postulastis, incorrupte uolumus obseruare. Illos autem, quos nouiter nobis recommendastis, benigne et diligenter recepimus,

et omnes, quos ulterius a uestris partibus ad nostras partes uenire nouerimus, eodem modo recipiemus, eis in suis iustitiis sine defectu prouisuri. Prudentie igitur uestre presentium significatione intimamus, quod deinceps omnes, qui de uestris ciuibus et uestratibus ad ciuitatem nostram uenire uoluerint, securi et sine suspitione cum suis rebus uenire possunt, rogantes amicitiam uestram, quatenus eodem modo omnes nostri ciues et nostrates ad uestras partes et ciuitatem uenientes eodem modo securi ueniant.

Original u arkivu kaptola u Spljetu (masso G. no. 2). Na listini vidi se trag, da je bila zatvorena.

336.

Pri koncu XII. vijeka. Hvar.

Popis zemalja samostana sv. Silvestra na otoku Biševu.

. . . . terre beati Siluestri de Buci . . . . insula Lese(!): in primis . . . . que uendidit . . . . Johanni abbati de Jesero, que iacet . . . . sclauonice dicitur . . . . que ex parte . . . . moçe . . . . pro signo et ex meridie et occidente sunt terre filiorum Dracomiri, et ex plaga . . . . que sclauonice apelatur Voluiac; comes uero Pribislauus cum consilio comunitatis tocius Farre et iudicibus . . . . sub monte eodem et in eodem campo, prima que est iuxta terram, quam emerat a Vitomero, que ex parte orientis et occidentis cingitur maceria, in orientali parte supra maceriam dilatatur vsque ad terras filiorum Dragine, et alia est ibidem super viam sub predicto monte. Et abbas Desa emit a Radomiro filio Drasil pro II. romanatis et I. birro I. peciam terre in sepedicto campo cum omnibus sibi adiacentibus, et ex parte orientis sunt terre filiorum Helie Drasete et Dobros, ex plaga vero meridiana est terra monasterii, quam emit abas Desen a Dragomillo filio Duna . . . presentes testes: presbiter Radouan, iupanus Çefa et Wlcoi; testes uero empcionis terre Radomiri sunt: presbiter Radovan, Drasemir et Dobros Corisma. Abas Desen sancti Siluestri vna cum fratribus dedit terram ecclesie in insula Fari pro cambio Miche de Draguno et accepit ab eis in insula Lexe(!) terram, que vocatur sudarium siue mapa, sclauonice vero Ubrus, que habet ex parte orientis terram filiorum Drasci et ex parte occidentis est terra monasterii et maceria incipiens a terris monasterii vsque ad oliuam. Et comes Petrona dedit I. peciam terre in campo

spinarum, quod sclauonice apelatur Draceno polle, cum consilio et voluntate totius comunitatis Fari in monasterio sancti Silvestri; que terra iacet super viam, que tendit ad orientem, que habet rauoium[1] a petra magna, que secus viam iacet, gradientem in septentrione vsque ad ripam, ex latere uero orientis est maceria antiqua, que aliquando fuit via . . . . vt dictum est ex parte orientis plus extenditur in aquilone vsque ad ripam. Et abas cum fratribus Desen nomine emit medietatem terre, que in valle est Vacameçe a filio Vlcoi nomine Cranco pro II. romanatis et I. peciam terre, que in insula Fari prope ciuitatem est in querco . . . .; et a filiis Belen emit pro II. romanatis ex tercia parte medietatem, vnde inuenitur ex tota terra, vt dictum est, medietas esse monasterii. Quam terram primo diuiseramus, superueniente uero Raden cum suis, porcionem nostram acceperat et nobis suam dederat, que terra circumdata est maceria a parte aquilonis et orientis siue(!) meridie, quam taliter diuiserunt: in partibus orientis lapis est magnus, iuxta quem signatum est iuxta maceriam, a quo pergente in occidente vsque ad ripam, sub qua in terra illorum maceria magna est sita, a predicta ripa versus in meridie vsque ad sili . . . . . ab ea vero versus in occidentem vsque ad mare a maceria meridiana, que iacet super terram monasterii incipientem in oriente vsque ad mare, hec est porcio monasterii. Terras(!) vero sancti Michaelis sunt sub eadem ecclesia in valle versus in oriente et similiter in meridie, totum quod potest laborari, in oriente itaque finem facit in loco, qui Furca vocatur, sclauonice vero Rasocha.

Original u arkivu kaptola u Hvaru. Listina po pismu i svim drugim znakovima bez sumnje pada u drugu polu dvanaestoga vijeka; žalibože da je jako oštećena taninom.

Dodatak naknadno nadjenih listina.

337.

1166, 14. maja. (Lateran.)

Aleksandar III. papa prima samostan opatica sv. Rajnera u Spljetu pod zaštitu svetoga Petra.

Alexander episcopus seruus seruuorum dei dilectis in Christo filiabus: abbatisse et conuentui monasterii sancti Benedicti Spalatensis ordinis

[1] Jamačno: zauoium.

sancti Benedicti salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum, tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis . . . . . per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in domino filie, uestris iustis postulationibus grato concurrentes asensu personas vestras et locum, in quo diuino estis obsequio mancipate, cum omnibus bonis, que in presentiarum rationabiliter possidet aut in futurum iustis modis prestante domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem terras, possessiones et alia bona uestra, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, uobis et per uos monasterio uestro auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum . . . . secundo idus mai, pontificatus nostri anno septimo.

Original u arkivu opatica sv. Marije u Zadru. Rupe su za pečat, ali pečata nema.

338.

1184, 4. marta. Dubrovnik[1].

Bracat iz Konavlja daje svoga sina u službu samostana na Lokrumu.

In anno dominice incarnationis milesimo centesimo octogesimo quarto, mensis martii quarto die intrante, in testimonio subscriptorum testium Bratazas filius Dragube de Canalo inpign(or)avit filium suum nomine Rassissa monasterio sancti Benedicti pro quinque rosatis et quinquaginta indarensez(!)[2], ut decem annos fideliter serviat per manu(pre)sam dicti patris et fratris Pribisse de fuga et furto, sicut mores habent Raguseorum, et completis annis, si de suo habere potir . . . . . quod ad libertatem exeat dans tantum libet exi . . ., ne minus quidem ut serviat. Hi sunt testes: Barbus Teodosii, Petrus Praclesi, Felicius Mie de Sclavis, magister Gerdossa, Zęlea de Canalo, Velcoia de Tribunia; cum quibus et ego diaconus Marinus et communis notarius scriptor sum et testis.

Mattei: Memorie storiche su Ragusa. Rkps. br. 267 (416) str. 196 biblioteke Male braće u Dubrovniku.

---

[1] Gl. br. 184., gdje priopćismo regest ove listine. [2] Jamačno: in denariis.

339.

1199, mjeseca marta. Rab.

Svjedočba o pripadnosti Lona i Novalje na Pagu knežiji rapskoj.

Anno domini millesimo CX(C)VIIII.[1], indictione II., mensis martii. Testificamus nos quidem Andreas Catapane et Plato atque Martinus Sloraddi, quia in veritate scimus, quod sunt jam transacti XXX. anni et eo amplius, quod insula Loni cum tota Navalia est retenta per Arbenses in pascuis et in laboribus et in omnibus, quibus ea uti voluerunt; et audiuimus semper, quod prędicta insula cum tota Navalia ab annis prędictis et ultra per prędictos Arbenses retenta erat, et hoc per verum testimonium dicimus. † Ego Mratha Arben(sis) archipresbyter et notarius compleui et roboravi. † Ego Martinusius de Slovig(n)a examinator jussu domini Marchi Michael(is)[2] Arbensis comitis et ejus curię examinavi. † Ego Marinus Marci de Marco Arbensis notarius de mandato domini comitis Marchi Michael(is) et ejus curię hoc instrumentum exemplaui fideliter nil addens vel minuens, ut sententiam mutet, sub anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo, indictione quarta, die quinto exeunte januarii roboravi et consueto signo signavi.

Ruich: Riflessioni storiche sull' isola di Pago (knj. II. str. 15). Rukopis u gubernijalnom arkivu u Zadru.

340.

1199, mjeseca maja. Rab.

Druga svjedočanstva o pripadnosti Lona i Novalje na Pagu knežiji rapskoj.

In nomine domini nostri Jesu Christi. Anno domini 1199., mensis madii, indictione II., Arbi. Testificamus nos Vrsus s. Petri abbas, Pruassa presbyter et monachus, Michael presbyter et monachus, Gregorius presbyter et monachus, Dimina monachus, Jacobus monachus, quia in veritate scimus, quod Arbenses habuerunt et ten(u)erunt insulam Loni et Navalia per XXX. annos et amplius et easdem assidue possederunt usque in hodiernum diem nemine contradicente vel resistente. Et

---

[1] Na strani: 1199. [2] Mislimo, da je pogrješno uneseno ovo ime kneževo od kasnijega prepisivača.

audiuimus a patribus et decessoribus nostris, quod supradicta insula cum tota Navalia per totidem annos ante et amplius per prędictos Arbenses retenta erat et possessa, sicut supradictum est. Hoc scimus et per verum dicimus testimonium. Signum suprascriptorum Vrsi abbatis et monachorum ejus, qui hoc fieri rogaverunt. † Signum Grubci testis. † Signum Dobri testis. † Ego Mratha Arbensis archipresbyter ac notarius complevi et roboravi.

Testificamus nos Matheus episcopus de Cribava atque Johannes holim Jadrensis archidiaconus, quia in veritate scimus, quod Arbenses habuerunt et tenuerunt insulam Loni et Navalia per XXX. annos et amplius et easdem possederunt usque in hodiernum diem a jam dicto tempore in laboribus, in pascuis et in omnibus modis, quibus vti ea voluerunt nemine contradicente vel resistente. Et audiuimus a patribus nostris, quod supradicta insula cum tota Navalia per totidem annos antea et amplius per predictos Arbenses retenta erat et possessa. Et hoc per verum testimonium dicimus. † Ego Mratha Arbensis archipresbyter et notarius complevi et roboravi.

Testificamus nos Johannes Mosdręę[1] et Petrus Zanni natione Jadrenses, quia in veritate scimus, quod Arbenses habuerunt et tenuerunt insulam Loni et Navalia per annos XXX. et amplius et easdem assidue possederunt usque in hodiernum diem a jam dicto tempore in laboribus, in pascuis et in omnibus modis, quibus uti ea voluerunt nemine contradicente vel resistente. Et audiuimus a patribus nostris, quod supradicta insula cum tota Navalia per totidem annos antea et amplius per prędictos Arbenses retenta erat et possessa. Et hoc per verum testimonium dicimus. † Ego Mratha Arbensis archipresbyter et notarius complevi et roboravi.

Testificamus nos Dominia abbatissa sancti Johannis, Sergia monacha, Sclava monacha, Draga monacha, Marihna monacha, Dobrizza monacha, quia in veritate scimus, quod Arbenses habuerunt et tenuerunt insulam Loni et Navalia per XXX. annos et amplius et easdem assidue possederunt usque in hodiernum diem a jam dicto tempore in laboribus, in pascuis et in omnibus modis, quibus uti ea voluerunt nemine contradicente vel resistente. Et audivimus a patribus nostris, quod supradicta insula cum tota Navalia per predictos Arbenses retenta erat et possessa. Et hoc per verum testimonium dicimus. † Ego Mratha Arbensis archipresbyter et notarius complevi et roboravi.

Testificamus nos quidem Jacobus Gregorii Cose atque Ferra Jacobi Ferre natione Jadrenses, quia in veritate scimus, quod Arbenses habuerunt

[1] Jamačno: Nozdre.

et tenuerunt insulam Loni et Navalia per XXX. annos et amplius et easdem assidue possederunt usque in hodiernum diem a jam dicto tempore in laboribus, in pascuis et in omnibus modis, quibus uti ea voluerunt nemine contradicente vel resistente. Et audivimus a patribus nostris, quod supradicta insula cum tota Navalia per totidem annos ante et amplius per prędictos Arbenses retenta erat et possessa. Et hoc per verum testimonium dicimus. † Ego Mratha Arbensis archipresbyter et notarius complevi et roboravi.

Testificamus nos quidem Vgrinus et Volcossius judices de Pago, quia in veritate scimus, quod Arbenses habuerunt et tenuerunt insulam Loni et Navalia per XXX. anos et amplius et eosdem assidue possederunt usque in hodiernum diem a jam dicto tempore in laboribus, in pascuis et in omnibus modis, quibus uti ea voluerunt nemine contradicente vel resistente. Et audivimus semper a patribus nostris, quod supradicta insula cum tota Navalia per totidem annos antea et amplius per predictos Arbenses retenta erat et possessa. Et hoc per verum testimonium dicimus. † Ego Mratha Arbensis archipresbyter et notarius complevi et roboravi.

Ruich: Riflessioni storiche sull' isola di Pago (knj. II. str. 16—8). Rukopis u gubernijalnom arkivu u Zadru.

341.

Do god. 1200.

Svećenik Belcen Tišenov svjedoči o daru Adrijana bana crkvi svete Marije u Solinu.

In nomine domini nostri Jesu Christi amen. Ego sacerdos Belcen humilis (seruitor ecclesie) sancte Marie de Salona non aliquo inductus precio uel timore aut alic(uius person)e districtus amoris priuilegio, quod auribus audiui et propriis oculis cognoui, in(uocatus) ad testimonium affirmo et bona ac sana mente testificor, qualiter Adrianus Ungarus et iudex regis Ungarie quodam arendatus furore ascendit super equum suum, et dum contra morem(!) ecclesie sancti Benedicti equitaret, nutu diuino de equo suo cecidit et sue persone magnum detrimentum incurrerit. Unde predictus Adrianus Ungarus et iudex ac tempore illo banus regis Ungarie amellatus(!) recognoscens se malum fecisse et suum casum digne percepisse, dedit praedicte ecclesie sancti Benedicti de Spalato terras de Saline et terras de Belai vocate, que sunt ante Salonam, pro remedio anime sue suorumque parentum et pro remissione suorum pec-

catorum, (ut) predictam terram habeat, teneat et libere possit possidere. Et ego prefatus presbyter sicut meis propriis oculis uidi et auribus audiui, sic affirmo et testor, prenominatas terras prefate ecclesie ostendo et coram his testibus illumino. Testes huius rei, coram quibus has terras ostendi, sunt: Dragus de Constantino, Duimus de Salsamina, Rade de Spinola, Dessa de Cristina, Dessa de Xungaro, Jurra filius Marine. Ego sacerdos et magister Gabriel sicut ex ore iam dicti presbiteri Tisceni audiui, sic testificor, sic ueraciter scripsi.

Original u arkivu opatica sv. Marije u Zadru (medju pismima svetoga Rajnerija spljetskoga).
Kukuljević Regesta 5. XVIII.

SUMMARIUM.

*

Appendix documentorum postmodum inventorum.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

I.

ADDENDA.

a) Ispravci nekih listina naknadno nadjenih u originalu:

Br. 57. (str. 58):

redak[1]	23.	mjesto	meorum	čitaj	meum.
»	25.	»	eam	»	eum.
»	29.	»	cuncta	»	cuncti.

Br. 168. (str. 169):

redak	12.	mjesto	monasterum	čitaj	in posterum.
»	20.	»	prenotatus	»	prenotatas.
»	21.	»	dixit	»	dixit:
»	22.	»	rama	»	Ramce.
»	23.	»	. . . . . tur	»	Gu . . . nit.

Br. 323. (str. 348.—350). — Poradi većeg broja ispravaka donosimo cijelu listinu:

1200, 13. jula. Spljet.

Bernardo nadbiskup spljetski odredjuje teritorij crkve sv. Benedikta.

Bernardus dei gratia Spalatensis ecclesie archiepiscopus dilecte in Christo filie C(haze) abbatisse sancti Benedicti et successoribus eius catholice intrantibus in perpetuum. Eorum, que sub iudicum terminantur examine, authenticis exitum litteris et progressum commendari oportet, ne in dubiam processu temporis redeant questionem, que difinitive calculum sententie susceperunt. Et ideo more boni pastoris volumus disponente domino lites minuere non augere, habentes illud sapienter dictum memoriter, quod numquam esset litium finis, si a pactionibus et transactionibus recederetur de facili, si ea, que semel sunt bene deliberata et diffinita, voluntaria retractatione mutarentur. Lecto igitur et perlecto et intellecto plenius instrumento G(rubesse) bone memorie comitis ex con-

[1] Redak se računa od početka strane.

sensu maioris partis nobilium Spalatensium super bono pacis confecto de his, que fuerant in controversia actitata inter te venerabilem sororem nostram abbatissam sancti Benedicti ex una parte, et Vulcinam filium Biti Nasitorti ex alia super territorio, quod est in Dillato super Viperam, quod territorium vocitatur Lugoperscina et est in curia Spalatensi constitutum, quod territorium dictum fuit iure hereditario ecclesie beati Benedicti, cui divino munere presidens, ad habendum perpetuo et possidendum, utendum et fruendum cum omnibus, que super se tunc habebat et futuris temporibus erat habiturum, corporaliter quoque traditum et investitum ab inclite recordationis quondam rege Suinimiro, sicut per publicum instrumentum ipsius apparet. Constituto in presentia nostra pro te advocato nobili viro Borislavo filio Nicolai comitis Cacicli et V(ulcina) adversario tuo pro se sine advocato, predictum instrumentum G(rubesse) comitis confectum de predictis rebus, unde controversia erat inter te et predictum V(ulcina), pro bono pacis, de cuius interpretatione tu et prefatus V(ulcina) causabamini, interpretamur hoc modo decernentes, quod iudiciali sententia imponimus V(ulcine) silentium, ut nulla molestia, nulla inquietatione prefatum monasterium de predicto territorio audeat in posterum ullatenus molestare, sed ab ista die in antea pacifice et quiete te et successores tuas in perpetuum sepedictum territorium possidere permittat. Quod territorium intra hos fines contineri dicimus: desuper a Vipera quomodo vadit predel sancti Domnii usque ad viam supra mare, qua itur Tragurium, et inde a parte occidentis usque ad terras de Mesagalina, et ab ipsis terris de Mesagalina iterum sursum sicut vadit potoç superius ad montem, quem potoc assignavit villicus regis in presentia nobilium videlicet Sreze Bogdani, Kalende Nicolai, Cassari Radde, Pisaule Sabbatii communis notarii et prestaldi nostri Vulcasii, quem ad hoc specialiter destinavimus. In quo territorio tibi Vulcine et heredibus tuis ascendentibus et descendentibus et venientibus ex latere perpetuum silentium imponimus, servatis tibi tamen conditionibus tantummodo, que leguntur in instrumento G(rubesse) comitis. Scilicet de vitibus, que erant plantate tempore confectionis instrumenti G(rubesse) comitis et de octo modiis terre dandis tibi et sorori tue ad arbitrium abbatisse et monialium. De vineis autem, quas post constitutum bone memorie G(rubesse) comitis tua auctoritate infra predictos terminos plantasti, statuimus, ut eo anno, quo presens instrumentum confectum est, de eis terraticum soluas, ceteris vero annis totius vite tue eisdem sine terratico utaris et fruaris. In morte vero tua pleno iure ad monasterium redeant ita, quod nullus heredum tuorum in ipsis de cetero tua occasione aliquid iuris sibi dicere audeat. Hanc autem chartulam interpretationis nostre precepimus conscribi, et ut perpetuum robus et invariabile habeat, proprio sigillo man-

davimus consignari adiicientes, quod si qua partium contra hoc nostrum statutum venire temptaverit, cadat ab omni iure, quod infra predictos terminos habet, et presens instrumentum nihilominus vim suam et robur perpetuum optineat. Actum et recitatum in civitate Spalatensi in palatio archiepiscopi III. idus iulii, anno domini MCC., residente in apostolica sede domino papa I(nnocentio) III., tertio anno pontificatus ipsius, regnante in Hungaria feliciter glorioso rege H(emerico), quinto anno regni ipsius.

Ego Bernardus dei gratia Spalatensis archiepiscopus propria manu corroboravi et subscripsi.

Naknadno po originalu dobro sačuvanom ispravljeno.

b) Neki važniji natpisi XII. vijeka:

1.

1105.

Anno incarnationis domini nostri Iesu Christi millesimo CV. Post victoriam et pacis praemia Iaderae introitus a Deo concessa, proprio sumptu hanc turrim St. Mariae, Vngariae, Dalmaciae, Croaciae construi et errigi iussit rex Colomanus.

Na zvoniku crkve koludrica sv. Marije u Zadru. — Lucius: De Regno (ed. 1666.) p. 115. — Kukuljević: Codex II. 236. — Bianchi: Zara cristiana Vol. I. (1877.), 315.

2.

1105.

Rex Colomanus M † C † V.

Na krstu iznad mramorna ciborija velikog oltara crkve koludrica sv. Marije u Zadru. — Memorie sopra la chiesa delle nobili reverende monache Benedictine di St. Maria di Zara MSC. — Kukuljević: o. c. p. 236.

3.

1111.

Laude nitens multa, iacet hic Vekenega sepulta.
Quae fabricam turris simul et capitolia struxit.
Hec obiit undeno centum post mille sub aevo.

Quo veniens Christus carnis gestavit amictus.
Nos habet et annus quintus quo rex Colomannus.
Praesul et est decimus quo Gregorius fuit annus.

Gornji dio natpisa na mramornoj grobnici Večenege opatice koludrica sv. Marije u Zadru u nutarnjoj bogomolji istoga samostana. — Kukuljević: o. c. p. 237.

1181. **4.**

Anno domini MCLXXXI. Tempore Andree episcopi et Oinane (= Ioanne) abbatisse. Ego Cosmas archidiaconus feci campanile hoc.

Na podnožju zvonika crkve sv. Andrije koludrica sv. Benedikta u gradu Rabu. — Kukuljević: o. c. p. 238.

1191. **5.**

Hoc opus est totius communis. Anno domini millesimo centesimo nonagesimo primo, tempore Iohannis Veglensis episcopi et Bartholomaei ac Widonis comitum Veglensium, hoc opus est inceptum.

Na prvim vratima starinske tamnice i sudnice grada Krka. — Kukuljević o. c. p. 238.

c) Neki važni zapisi iz XII. vijeka.

Laus que in Pascha et Natalis die post Evangelium dicitur.

Circa a. 1105. **1.**

Exaudi Christe. III. Christus vincit. Christus regnat. Christus imperat. III.

Paschali summo pontifici et universali papae salus et vita perpetua. III.

Colomanno Ungariae, Dalmatiae et Chroatiae almifico Regi vita et victoria.

Stephano clarissimo regi nostro vita et victoria.

Gregorio venerabili Jaderae praesuli salus et vita.
Cledin inclyto nostro comiti vita et victoria.
Cunctis inclytis vita.

2.

1116.—1117.

Ego Cledin per gratiam dei et jussionem domini mei Stephani regis, princeps hujus provintie et banus, juro super hec sancta quatuor evangelia dans civibus Iadere firmissimam pacem et antiquam illorum dignitatem, remittoque eis, ut optant arcem et habitationem nostram in civitate illorum, et nullas insidias amodo et deinceps pro hoc illis inferre et quicquid mali quibus nobis infensi fuerunt, omnia ex animo imperpetuum dimitto, promittoque insuper eis nostram defensionem in terra et in mari, prout possibile nobis fuerit, contra omnes inimicos illorum, nihil vero ab eis querens nisi amicitiam illorum nec redditum tributi quod tempore S(tephani) quondam regis probantur reddidisse, exceptis obsidibus quos remitto. Sic me Deus adjuvet et hec sancta quatuor evangelia. Hoc sacramentum feci Jadertinis et omnibus sociis eorum, quibus placet hoc, sicut eis placuit secundum consuetudinem propriam.

Ego Vitaza veteranus prior juro fidelitatem secundum posse meum et per solutionem tributi redditus antiquo more absque ditione obsidum. Sic me Deus adjuvet et hec sancta quatuor evangelia, tibi coram regalis bano.

---

† Anno dominice incarnationis MCXVII. (1117.), indictione X., mense iunii die ultimo festum(!) sancti Pauli. Ego Ordelaffus Phaletrus dux Venetie, Dalmatie, juro super sancta quatuor evangelia vobis Jadere civibus firmissimam pacem et egregiam libertatem hoc pacto, ut in civitate vestra episcopum vel comitem non de alienigenis, sed de civibus quem clerus et populus elegerit . . . . . Ecclesiam vestram et bona ecclesie manutenere et defendere debeat admi . . .

»Liber ecclesiae St. Symeonis« u arkivu zbora Sv. Simeona u Zadru (iz XII. vijeka). — Bianchi: Zara cristiana vol. I. 539—540. — Vjestnik zem. arkiva vol. III. (1901.) p. 1—5.

d) Hrvatski biskupi i bani spomenuti u listinama, što se inače ne tiču kraljevstva hrvatskoga:

Gregorius 1111. episcopus Iadrensis (Fejérpatáky: Kálmán király oklevelei. Budapest 1892. p. 42).

Episcopi Zagrabienses:

Manasses 1111. (Fejérpatáky o. c.[1]; Fejér: Cod. dipl. VII. 4, 59.; 1113(?), Fejér o. c. II. p. 43, 58.).

Gotschaldus 1156. (Fejér o. c. II. 143—4).

Bani:

Bjeloš (Belus, Ḅelo) comes palatinus et banus 1146. (Wenzel: Cod. arp. I. 57); banus 1148. (Fejér o. c. II. 129); banus 1150. (Wenzel o. c. I. 60); banus 1152. (Wenzel I. 62).

Borić (Boritius) 1163. (Tkalčić: Mon. epp. I. 3).

Ampudinus c. 1165. (Wenzel VI. 105); c. 1162.—1172. (Wenzel XI. 38); 1171. (Fejér II. 185[2]); 1174. (Fejér VII. 2, 413).

Dionisius »maritimas partes et Bachiensem comitatum gubernante«, banus 1183. (Cod. dipl. patrius I. 2; Wenzel VI. 148; Wenzel XI. 48).

Dominicus »cognatus regis«, banus 1194. et 1195. (Fejér o. c. II. 299—301; Wenzel XI. 56—61).

Benedictus banus et comes de Zala 1199. (Fejér II. 348).

Nicolaus banus et comes de Zala 1199. (Cod. dipl. patrius V. 4).

II.

CORRIGENDA.

Str. 2. redak 18. mjesto amititia čitaj amicitia.
» 15. » 30. (u regestu br. 11) mjesto Lukuranu čitaj Lukoranu.
» 15. » posljednji mjesto L. čitaj L(ampredius).

---

[1] U ovoj se originalnoj Kolomanovoj listini kaže »Manasses episcopus **Zagoriensis**«, što dokazuje ispravnost istoga naziva za Singiduna na str. 10. ovoga kodeksa.

[2] U Fejéra ima Ambrosius, što je očito pogrješno čitanje mjesto Ampudinus.

Str. 16.	redak 4.	mjesto vinea čitaj vineam.
» 16.	» 13.	» Zorauarello čitaj Zorouauello.
» 17.	»	posljednji mjesto Gregorii čitaj Grisogoni.
» 18.	»	8. i 32. (u regestu) mjesto Obrovcu čitaj Obrovici.
» 24.	» 7.	mjesto G. čitaj Gregorius.
» 24.	» 9.	» vele čitaj velle.
» 26.	» 15.	» Zanello, Casnazo čitaj Zanello casnazo.
» 26.	» 15.	» eo Comene čitaj de Comene.
» 26.	» 17.	» Casnaz čitaj casnaz.
» 27.	» 2.	» mjeseca aprila čitaj mjeseca augusta.
» 29.	» 17.	» Sufa Razato čitaj sub Razato.
» 30.	»	u regestu 28. mjesto tri strane tornja i četvrti dio dvora čitaj treću stranu tornja i peti dio dvora.
» 31.	»	32. (u regestu 30) mjesto Fulsamina čitaj Falsamina.
» 32.	»	posljednji mjesto Dabrone, Petrici » Dabrone Petrici.
» 33.	»	23. (bilješka) mjesto Kuk. Cod. II. 32. čitaj Kuk. Cod. II. 22.
» 35.	»	posljednji mjesto Jaffé Regesta I. 798. no. 6862 čitaj I. 796. no. 6862.
» 39.	»	3. (regest br. 38.) mjesto sv. Stjepana kod Solina čitaj sv. Stjepana kod Spljeta.
» 39.	»	19. mjesto suo figlio di čitaj suo figlio, di.
» 39.	» 20.	» Brugog(!), Ponesevich čitaj Brugog(!) Ponesevich.
» 40.	» 8.	» M. čitaj M(ichaelis?).
» 40.	» 13.	» Micha, Cotona čitaj Micha Cotona.
» 40.	» 14.	» Cuzilla, Domazza čitaj Cuzilla Domazza.
» 40.	» 18.	» Vilcouic, Dragos » Vilcouic Dragos.
» 40.	» 18.	» Vilcodruga, Golube čitaj Vilcodruga Golube.
» 41.	» 5.	» conuincimus čitaj conuicimus.
» 41.	» 9.	» casus čitaj Casus.
» 41.	»	9. i 20. mjesto pro nomine čitaj pronomine.
» 43.	»	11. mjesto largente čitaj largiente.
» 44.	» 6.	» Obrovcu » Obrovici.
» 44.	» 15.	» esset čitaj essent.
» 47.	» 10.	» Weng, filius čitaj Weng filius.
» 50.	» 18.	» Ego čitaj Ego . . .
» 53.	» 22.	» pacem, čitaj pacem.
» 56.	» 8.	» Johanni comiti čitaj Johannis comitis.
» 56.	» 13.	» Casarius čitaj casarius.
» 56.	» 17.	» quem čitaj quam.
» 56.	» 20.	» capella et calle antiqua čitaj capellam et callem antiquam.
» 56.	» 37.	» magnavalle čitaj magna valle.
» 57.	» 4.	» Iuan, Chualis čitaj Iuan Chualis.
» 57.	» 7.	» Malanarate čitaj Malandrate.
» 59.	» 26.	» visitare. Quatenus čitaj visitare quatenus.
» 61.	» 31.	» hec čitaj hoc.
» 61.	» 33.	» interpore čitaj interponere.
» 67.	» 2.	» Zisinianum čitaj Lisinianum.

Str.	68.	redak	8.	mjesto	Gailauo čitaj Gaislauo.
»	78.	»	19.	»	bene čitaj bone.
»	90.	»	3.	»	.... » Tribunius.
»	90.	»	6.	»	supplicationibu sinclinati čitaj supplicationibus inclinati.
»	92	»	20.	»	... in V. čitaj V.
»	98.	»	11.	»	magestati » maiestati.
»	98.	»	13.	»	Garadiensi čitaj Varadiensi.
»	98.	»	14.	»	comite, Hendrico čitaj comite, Brocca curiali comite, Boricio bano, Adriano comite, Hendrico.
»	98.	»	31.	»	Ma ... čitaj Manuele.
»	99.	»	24—25. (regest br. 96) mjesto sv. Tome u Belgradu čitaj sv. Tome u Zadru.		
»	99.	»	25. (regest br. 86) mjesto Knina čitaj Tinja.		
»	107.	»	52. mjesto erat čitaj preerat.		
»	108.	»	31.	»	rocepimus čitaj recepimus.
»	114.	»	22.	»	Obrovcu čitaj Obrovici.
»	122.	»	31.	»	priuetur » priuentur.
»	130.	»	u regestu br. 126. mjesto u Dilatu čitaj u Vlačinama.		
»	143.	»	9. i 20. mjesto Predani čitaj Prodani.		
»	143.	»	29. mjesto placetum čitaj placitum.		
»	146.	»	8.	»	igenuos » ingenuos.
»	150.	»	7.	»	iupicum » iudicum.
»	151.	»	12.	»	Scorobagati čitaj Scorobogati.
»	152.	»	10.	»	Econtra čitaj E contra.
»	154.	»	8.	»	conambiato čitaj cambiato.
»	154.	»	u regestu br. 151. mjesto sv. Stjepana kod Solina čitaj sv. Stjepana kod Spljeta.		
»	157.	»	31. mjesto figliola čitaj figliolo.		
»	163.	»	27.	»	pullul antia čitaj pullulantia.
»	186.	»	15.	»	Michaelis, Pance čitaj Michaelis Pance.
»	193.	»	9.	»	Masurum čitaj Masarum.
»	209.	»	16.	»	Grilmami » Grilmani.
»	222.	»	10.	»	ammodo » amodo.
»	224.	»	22.	»	deffendere čitaj defendere.
»	239.	»	10.	»	Grubina, Drasechna čitaj Grubina Drasechna.
»	243.	»	21.	»	Bo ... icio čitaj Bogdanicio.
»	246.	»	15.	»	Manaue čitaj Manane.
»	249.	»	1.	»	Jura Raco čitaj Jura Rato.
»	250.	»	15.	»	Catholdus » Cathaldus.
»	255.	»	posljednji mjesto quondam čitaj quodam.		
»	258.	»	u regestu br. 242. mjesto Toplicama čitaj Topuskom		
»	258.	»	31. mjesto Girace čitaj Sirace.		
»	273.	»	10.	»	Vitale, Bodatio čitaj Vitale Bodatio.
»	274.	»	13.	»	Berde čitaj Berda.
»	281.	»	12.	»	II. d. 41. čitaj II. b. 41.
»	281.	»	14. dodaj još Kuk. Cod. II. 180.		
»	294.	»	30. mjesto nostri čitaj vestri.		

Str. 294. redak 32. mjesto nostros čitaj vestros.
» 297. » 3–4. » et preceptor čitaj ex precepto.
» 308. » 3. » Valaru čitaj Volaru.
» 312. » 20. » Jhesu čitaj Jesu.
» 315. » 4. » capud » capud (!).
» 315. » 22. » briuilegia čitaj briuilegia (!).
» 320. » 15. » Frasinu » Frasinu (!).
» 326. » posljednji mjesto Indikcija pogrješna čitaj Indikcija bizantinska.
» 364. » 1. mjesto Draceno čitaj Draceuo.
» 368. » 11. » anos čitaj annos.

INDEX ALPHABETICUS

I.

PERSONARUM ET LOCORUM.

A.

B.

*

Bani

regni Croatiae et Dalmatiae.

———

C, Č, K.

D.

E.

F.

G.

H.

I, J, Y.

L.

M.

Monasteria.

N.

O.

P.

Q.

R.

S, Š.

T.

*

U.

V, W.

Z.

II.

RERUM ET VERBORUM.

[1] **terra, territorium i testis** nije uneseno, jer se spominje gotovo na svakoj strani.

*